

7363

CIOCOIÎ VECHÎ ȘI NOUÎ

SAŪ

CE NAȘTE DIN PISICĂ ȘOARECÎ MANÂNCĂ

272020
„BIBLIOTECA SCRITORILOR ROMÂNI“

NICULAE FILIMON

Ciocoii vechi și noi

SAU

CE NAȘTE DIN PISICĂ ȘOARECI MĂNÂNCĂ

Cu o prefață de d. N. IORGA

BUCUREȘTI

Institutul de Arte Grafice și Editură „Minerva”

SOCIETATE ANONIMĂ. CAPITAL 300.000 LEI

80, STRADA ISVOR, 80

1902

Biblioteca Universitatii
Cota 3363 dubl.
Inventar 161.931

3363
dubl.
R014/04

B.C.U. Bucuresti

C461931

Pe la anul 1850—60 trăia în București un biet om care nu era nici bogat, nici influent, nici frumos, nici tânăr, și nici măcar sănătos. Fusesse dascăl de biserică, redactor de gazetă, critic de teatru și ajunsese ce ajunge Românul cînd are noroc: funcționar. El a fost cîți-va ani funcționar la arhive unde a scris hîrtii și a primit leașa ce se cuvenia pentru acest serviciu banal; pînă la pensie n'a mers, dar de sigur că atunci cînd a murit de oftică, Statul l-a îngropat pe cheltuiala lui, fiindcă era funcționar român și avea dreptul la aceasta.

Trăiesc oameni cari l-au cunoscut, dar nu-și aduc aminte mare lucru despre dînsul, fiindcă pare să fi fost o fință care n'avea nimic neobișnuit. Nu se știe nici cînd s'a născut, nici unde, nici din ce părinți. Ce școală a făcut nu se poate spune, și poate că nici n'a prea făcut multă. Nici data morții lui nu s'a hotărît pînă acum.

Toate lucruri care s'ar cădea să fie știute. Și anume pentru că acest om foarte modest și foarte obscur a fost un «scriitor român», ceia ce e o specie omenească rară. Cetitorul să nu se mire de această afirmație, gîndindu-se la marele număr al locuitorilor solului român, care sînt poeți între patru-spre-zece și douăzeci și unu de ani, înaintea

de a deveni adecă pe altă cale membrii nefolositori, dar respectați, ai societății. Filimon a scris prosă, cărți în prosă, mai multe și destul de întinse, ceia ce nu fac poezii iviți fără de vreme și morți înaintea de timp în această calitate a lor de poezi.

Pe vremea lui, ca și acuma, se cetia franțuzește în București și el a cetit ca toată lumea franțuzește fără să putem ști cum a învățat aceasta. Cetirea l-a îndemnat să scrie, cum se întâmplă la mulți. A scris cam în felul lucrurilor ce citise, și aceasta iarăși se întâmplă la mulți scriitori. Dar el a simțit de la o vreme că ar avea să spuie însuși ceva.

Nu ceia ce era în sufletul lui ca simțire personală și gândire proprie, căci era prea umil pentru a crede că are o personalitate, și poate nici n'o avea. Avea însă, acest conștient de arhivă, un ochi pătrunzător și o bună amintire. Și înjghebând o fabulă oare-care, dezlinată și naivă pe ici pe colo, a prins a povesti, în Slujnicarii și în Ciocoi sîi anumite din amintirile și observațiile sale.

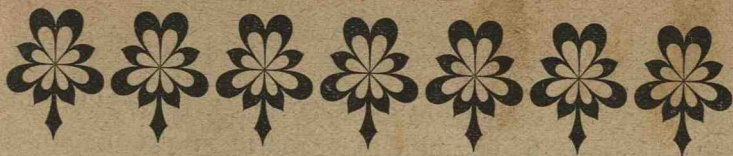
Pentru asta n'a câștigat celebritatea pe care n'o poate câștiga nici astăzi cineva pe calea scrisului. Dar după moartea lui cartea de căpetenie ce a scris, Ciocoi vechi și noui, a fost retipărită și acum, în ediția «Minervei», ese a treia oară.

Ea pare să fi fost citită, și merită să fie. Nu pentru că ar fi o mare operă literară, căci s'ar putea găsi chiar că Filimon nu scria puternic și împodobit. Dar ceia ce-l face vrednic de stima și

simpatia noastră e alt-ceva. Alături de oameni, cari spuneau pe de rost, el a vorbit de la dînsul și, într'o vreme cînd aproape ca și azi, se spuneau lucruri străine, cu subiecte streine și într'o limbă înstreinată, el a bine-voit, ca un smerit și neînvețat ce era, să ni vorbească despre ale noastre, mai mult în graiul tuturor. La dînsul nu e vorba nici de cavaleri, nici de castelane, nici de Spania, nici de Norvegia, nici de doctrină romantică, nici de aspirații naturaliste, toate lucruri foarte bune, dar care nu ni se potrivesc, nu ne prind, și nu ne interesează. Pe dînsul îl preocupa ce a făcut un oare-care Dinu Păturică, ciocoiu român, care n'a existat nici odată, și tocmai de aceia a simțit el nevoia să ni vorbească despre dînsul.

Așa dar, o cetitori de literatură romînă decadentă, simbolistă, ibseniană și naturalistă, aveți înaintea Domniei Voastre (dacă sînteți) o carte sănătoasă, cinstită a unui biet scriitor neprefăcut și fără ambiție. Dacă veți avea răbdarea s'o străbateți, veți rămînea cu părerea nouă și folositoare că ar fi bine să se scrie așa și astăzi.

N. IORGA

CIOCOII VECHI ȘI NOUI

SAŪ

CE NAȘTE DIN PISICĂ ȘOARECÎ MĂNĂNCĂ

DEDICAȚIE

Domnilor ciocoî!

Este mult timp de când umblu cu această nuvelă ziua și noaptea, întocmai ca Diogen, căutând o clasă de oameni ca să le-o dedic. Am voit să fac această onoare boierilor; dar după o gândire serioasă, 'mă-am schimbat hotărârea, căci de și într'această clasă s'au strecurat mulți venetici corupți și cu toate lovirile și tentațiunile streinilor la care servă de un veac și jumătate, tot se găsesc printre dênșii bărbați cu simțiminte nobile și cu inimă de adevărați români, cari au făcut, fac, și, sunt convins că vor face, mult bine patriei lor.

De la boieri, am alergat la neguțători. Am revizuit toate stabilimentele de comerț, de la magaziile cele mari și luxoase până la maghernițele cele umilite ale precupeților. Am vedut zarafi fără capital, fanfaroni și malonești, cari sărăcesc lumea prin dobân-

șile lor cele nemăsurate, lipscani și bogasieri cari împodobesc magazinele cu marfă putredă și cu oglinzi mincinoase, și dându'și ton de mari capitaliști, ruinează societatea prin falimente frauduloase, ce se efectuează foarte lesne în țara noastră; băcani cari vând rapiță în loc de unt-de-lemn, orez îndoit cu pietricele ca să tragă mai greu la cântar și cafea amestecată cu orz și fasole. Am văzut cârciumari mestecând vinul cu apă și vîndînd cu cântare cu două funduri, măcelari și precupeți, vîndînd cu cântare strâmbe, și m'am mîhnit, căci răul este foarte mare, dar n'am găsit în acești amăgitori decât niște hoți sau ciocoiși ordinari, ieșiți din școala voastră fără diplomă de specialitate!... Am alergat prin sate și cătune, am vorbit cu țărani bătrâni și tineri; ce e drept, sunt plini și ei sîrmanii de mârșevii pînă între urechi, dar n'am găsit nici între dînșii pe oamenii ce căutam. Am intrat în locașul lui Dumneșeu, am observat cu conștiință clerul înalt și pe cel proletar. Dar vai! ce dezamăgire!... Acolo unde credeam că voi găsi toiagul și traista, sacrul simbol al umilinței și pietăței creștine, am găsit ignoranța întronată, invidia, mândria, lăcomia și alte păcate mortale, pe care ne oprim a le descrie, căci legea de presă, fără îndoială, ne-ar condamna la zece ani de ocnă.

Obosit de atâtea cercetări zadarnice, hotărâsem să'mi ard manuscriptul; dar tocmai când mă pregăteam să dau flăcărilor rodul ostenelelor mele de șase luni, m'am gândit la voi prea iubiții mei ciocoi ai condeiului, de toate clasele și partidele, și am dis

ca strămoșul nostru Pilat: «*Ecce homo*», sau «Iată oamenii mei!»

Vouă dar, străluciți luceferi ai vițiilor, cari ați mâncat starea stăpânilor voștri, și v'ați ridicat pe ruinele acelora ce nu v'au lăsat să muriți în mizerie; vouă, cari sunteți putrejunea și mucegaiul ce sapă din temelii și răstoarnă împărățiile și domniile; vouă, cari ați furat cu sfațul din funcțiunile cele mici și cu miile de galbeni din cele mari, iar acum când v'ați cumpărat moșii și palate, stropiți cu noroi pe făcătorii voștri de bine, vouă și numai vouă, dedic această slabă și neînsemnată scriere. Citiți-o cu băgare de seamă, domnii mei, și ori-câte hoții imi vor fi scăpat din vedere, însemnați-le pe un castich și mi le trimeteți ca să le adaog la a doua edițiune.

PROLOG

Nimic nu este mai periculos pentru un Stat ce voiește a se reorganisa, decât a da frânele guvernului în mâinile parveniților, meniți din concepțiune a fi slugi și educați într'un mod cum să poată scoate lapte din piatră cu orî-ce preț!...

Platon a ȃis cu două mii ani înainte de a lua noi pana în mână ca să descriem pe ciocoi, că un om, ca să poată deveni cetățean onest, mai întâi de toate cată să fie născut în frica lui Dumnezeu, și din copilărie până la maturitate, să trăească înconjurat de oameni vârtosi și drepti.

Ciocoiul este, totdeauna și în orî-ce țară, un om venal, ipocrit, laș, orgolios, lacom, brutal până la barbarie și dotat de o ambițiune nemărginită, care eclată ca o bombă pe dată ce 'și-a ajuns ținta aspirațiunilor sale.

Pepiniera în care cresc acești inamici ai onoarei și a tuturilor virtuților cetățenești, este mai totdeauna casa bogatului și mai cu seamă a bogatului parvenit. Aci vine ciocoiul umilit și cere a servi pe boier pentru o bucată de pîne, o cameră de dormit și un vestmânt ca să se apere de asprimea frigului.

În anii dintâi aceste vulpi cu două picioare care întrec în ipocrizie și vicleșug pe cele cu patru pi-

cioare din fabulele lui Esop și La Fontaine, petrec împreună cu servitorii cei îmbătrâniți în păcate de tot felul, îi studiază cu cea mai mare atențiune, în cât la două-deci de ani ei știu foarte bine cum să fure cloșca de pe ouă fără să cârâe; cu alte cuvinte știu cât să fure de la aprovizionarea de toate dîilele, cât de la aprovizionările cele mari, cât de la arendările moșiilor și alte mai multe transacțiuni ale casei boierești în care se aflu servind.

Știm cu toții că între slugile de la casele bogatilor, ca în toate meseriile sociale, există o ierarhie oare-care. Ciocoiul dar, își începe uneori cariera de la postul de rîndaș, iar de alte-ori de la lacheu ce se pune în coada trăsorei boierului; devine cu încetul sufragiu, apoi vătaf de curte, iar mai pe urmă se face și el boier, și cu toate că unii și alții îi dîc în deriziune *boier făcut*, copii lui însă devin boieri și fii de boier.

În timpul pe cât ciocoiul umblă după trăsura boierului, el află toate slăbiciunile stăpânului său și îi ajută cât poate ca să și le împlinească în paguba lui și în folosul său. Se întîmplă însă de multe ori ca stăpânul ciocoiului să aibă și virtuți, dar aceste lucruri pătrate nu pot să intre în capul și 'n inima cea triumphiulară și îngustă a ciocoiului, plecat pe drumul de a deveni om mare cu ori-ce preț.

Ca sofragiu se obicinuește atât de mult cu mâncările delicate în cât nu mai poate să trăiască fără friptură de fazan, brînză de Parma, salam de Verona, conserve de Franța, și vinuri din cele mai celebre dealuri ale Europei. Ast-fel dar, când ciocoiul

ajunge la gradul de vătăf, este corupt moralicește și fizicește până la măduva oaselor.

Înălțat la acest din urmă și mai suprem grad al slugăriei, ciocoiul devine prevădător ca un prezident de cabinet... din Europa. Ideea ce'l preocupă ziua și noaptea este de a afla metoda prin care să-și facă stare. Diferite planuri i se prezintă în imaginațiune, unul mai întunecos de cât celălalt; le studiază pe toate și găsiindu-le realizabile, le pune în lucrare fără muștrare de conștiință.

S'a ȳis de mai mulți filozofi și cărturari, că conștiința este cel mai aspru jude al criminalului. O fi, nu tăgăduesc; dar vătăful de curte cunoaște mijlocul de a și-o face din aspru judecător, un consilier întocmai după cum îi trebuie lui.

El ȳice în sine: tot omul este creat de Dumnezeu, cu dreptul de a se hrăni pe pământ; de ce dar unii oameni aũ mai mult decât le trebuie, când alții n'au nici chiar mijloacele necesare spre a se susține? De ce unii sunt puternici și alții nebăgați în seamă? De ce unii stăpânesc pământuri întiose, iar alții nu aũ nici chiar pământul necesar spre a se înmormânta? Aceasta este o stare de lucruri anormală, — ȳice înțeleptul vătăf de curte — și cată să o combat din toate puterile, adaogă el.

Ast-fel dar omul nostru, mergând din raționament în raționament și din deducție în deducție devine comunist, fără știrea lui, și începe a pune în lucrare această doctrină atât de frumoasă și egalitară în aparență cât este de hidoasă în fond.

Nu trece mult și ingeniosul vătăf de curte se

pune cu ardoare a nivela starea societății după un metod mult mai practic decât al adevăraților lor comuniști. Incercarea reușește de minune; starea comunistului nostru se îmbunătățește cu aceeași repețiciune cu care se ruinează a stăpânului său. Iși cumpără moșioare, vitișoare și alte diminutive de acestea, care fac viața lesne și plină de plăceri.

După ce a ruinat de ajuns pe nenorocitul boer care nu l-a lăsat să piară de foame pe drumuri, și după ce și-a luat rangul de *Pitar*, la care nu este vătaf să nu aspire, omul nostru caută un pretext și părăsește casa stăpânului său tocmai atunci când acesta simte cea mai mare nevoie de dânsul.

Este cunoscut că omul îmbogățit prin furtișag, nu se satură nici odată de avere, orî cât de bogat ar deveni, ci din contră caută noi mijloace de a și mări bogățiile. Căsătoria dar devine pentru dânsul o nouă inimă de exploatat. Se propune ca ginere pe la toate fetele bogate; trimite samsari de căsătorie în toată țara și nu se însoară decât numai atunci când găsește o zestre după plăcul lui, fără să se turbure cât de puțin dacă femeia cu care își leagă soarta este jună, frumoasă și crescută bine, sau slută și depravată.

Omul ce se însoară numai pentru ca să și mărească starea, nici odată nu ia soție bună. Ciocoiul știe și aceasta, dar îi pasă foarte puțin, căci el nu are altă ținută decât realizarea planurilor sale celor ambițioase. N'apucă să treacă luna de miere și casa ciocoiului devine o cafenea în care se adună toată lepra societății. Soția sa devine o Mesalină;

copii se nasc Dumneșu mai știe cum, cresc împreună cu slugile, și tocmai când ajung la gradul cel mai înalt al corupțiunii, îi trimite în Franța ca să învețe carte.

Nenorociții copii, lipsiți de educațiune morală și neîntăriți prin virtuți și exemple de onoare învățate din casa părinților, cum ajung la porțile Parisului, cad în mâinele femeilor și junilor celor stricați, cari îi depravează și mai rău; iar când se întorc în patrie, în loc să aducă cu dânsii luminele Europei civilizate, nu aduce decât vițiul și depravarea sa, dacă vre-unul dintr'înșii reușește a învăța câte ceva, această cultură intelectuală, nefiind susținută de o educație morală, produce mai mult rău decât bine nenorocitei țări ce hrănește în sânul ei asemenea vipere.

Ciocoliul său puiul de ciocoli, ajuns om de stat, se deosibește de om onest prin mai multe fapte, iar mai cu seamă prin purtarea sa. El nu se pronunță definitiv pentru nici o doctrină politică, nu se face adept credincios al nici unui partid, — nu doară că are spiritul drept și nepărtinitor, ci ca să poată exploata de odată toate doctrinele și partidele în folosul său.

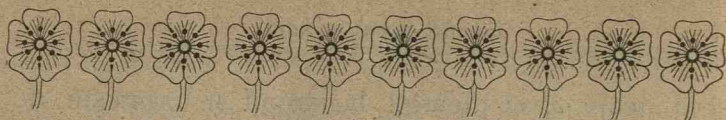
Amorul de patrie, libertatea, egalitatea și devotamentul sunt vorbele sacramentale ale ciocoliului, pe care le rostește prin adunări publice și private; dar aceste virtuți cetățenești, de care face atâta pompă, nu sunt decât treptele scării, pe care voește a se sui la putere; și une-ori când ele nu

servă deajuns, el, aleargă la streini și primește de la dênșii posturi în țara sa.

Ajuns la gradul de mărire, pentru care a comis toate mișeliile, a suferit toate umilințele și a declarat, fără a le simți, toate virtuțile din lume, ciocoiu își ridică masca ipocriziei de la ochi, și se arată lumii în mizerabila și urâcioasa goliciune a sufletului său celui mic.

Inima lui, asuprită de suferințele, de umilirile și înjosirile prin care a trecut, devine incapabilă de orî-ce simțimânt frumos și uman. Libertatea preseî îl supără, căci descoperă inicitățile vieței sale și nu'l lasă să despoaie de averi pe stat și pe particulari; funcțiunile statului le împarte la ciocoi cu cea mai mare prodigalitate, și ca să se poată folosi mai bine de orânduielile în serviciu, își recrutează un ciocoi tot de calibru său, și speculează printr'însul pâinea nenorociților funcționari.

Iată tipul ciocoiului din toate țările și mai cu seamă din țara noastră, unde lumina adevăratei civilizațiuni n'a risipit încă norii cei groși ai ignoranței și ai depravațiunei. Iată tipul ce ne propunem a urmări în deosebite fraze prin care el a trecut în secolul nostru, de la ciocoiul cu anterior și cu călimări la brâu al timpurilor fanariotici, până la ciocoiul cu frac și cu mănuși albe din zilele noastre.

PARTEA I

DE LA 1813 PÂNĂ LA 1814

CAPITOLUL I

Dinu Păturică

Intr'o dimineață din luna lui Octombrie, anu 1814, un june de 22 de ani, scurt la statură, cu fața oacheșe, ochii negri plini de viclenie, un nas drept și cu vârful ridicat în sus, ce indică ambițiune și mândrie grosolană, îmbrăcat cu un *anteriū de șamalagea* rupt în spate, cu *caravanī*¹⁾ de pânză de casă văpsiți cafeniū, încias cu o bucată de pânză cu mărginile cusute în gherghef, cu picioarele goale băgate în niște *iminei* de seftina cari fuseseră odată roșii dar își perduse culoarea din cauza vechimei, la încingătoare cu niște călimări colosale de alamă, în cap cu cauc de șal a cărui culoare nu se putea distinge din cauza peticilor de diferite materii cu care era cârpit, și purtând ca veșmânt de căpetenie o *fermenea de pambriū* ca paiul grâului, căptușită cu bogasiū roșu, — un ast-fel de june sta în scara caselor marelui postelnic An-

1) Pantaloni.

dronake Tuzluc, rezimat de stâlpii intrării și absorbit în niște meditațiuni, care reflectându-se în trăsurile feței sale, lăsa să vadă până la evidență că gândirea ce-l preocupa nu era decât planurile ambițioase ce închipuiau lăsa cea vie îi puna înainte, și obstacolele ce întâmpina în realizarea lor.

În momentul acela ușa scării se deschise și se arătă înaintea junelui un arnăut îmbrăcat numai în fir, cu pistoalele și iataganul la brâu, și cu tatarcă roșie blănută cu vulpe *nafe*. Mândrul albanez, fără să privească cât de puțin pe bietul june ce-i făcea *temenele*¹⁾ până la pământ, strigă cu voce de stentor:

— Ioane, trage butca boierului la scară.

Vizitiul, după ce plezni de câte-va ori din bici și mai făcu și câteva marafeturi prin care voia să arate abilitatea ce avea în meseria sa, trase butca la scară.

Nu trecu mult și se auzi pașii cei leneși și grași ai marelui Postelnic, ce scobora scara cu o cadență simetrică. Junele a cărui atențiune era ațintită la cea mai mică mișcare ce se petrecea, auzi și el acest zgomot și cu un aier în care se vedea foarte curat neliniștea, ridică de la pământ două cutii cu păstrăvi și câteva găini; apoi vâri mașinalicește mâna în șin și scoase un plic sigilat; iar după ce și strânse *fermeneaua* la piept și și luă caucul din cap lăsând să se vadă o căpățină rasă peste tot, și numai în creștet cu vre-o câteva fire de păr, luă o poziție umiltoare și așteptă sosirea boierului.

În fine Postelnicul apărură în scară îmbrăcat cu *antiriū* de *cutnie* ca gușa porumbului, încins cu

¹ Complimente turcești.

un șal de Țarigrad, cu ișlicul în cap și învelit până la ochi cu o *giubea* de postav albastru blănuită cu blană de ris. El zări pe June și i Țise cu gravitatea de boier de protipendadă¹:

— Cine ești, mă băiete, și ce voiești de la mine?

Junele cădu în genuchi și sărutând pulpana anteriuului, răspunse cu o voce lăncedă ce inspira compătimire:

— Să trăiți întru mulți și fericiți ani! Sunt Dinu Păturică, nemernicul fiu al prea umilitei voastre slugi treti logofăt Ghinea Păturică, fostul odinioară vătaf de curte al înălțimeii voastre.

— Ei bine, spune'mi ce vrei de la mine?

— Am o scrisoare de la tata către prea cinstitul și de bun neam obraz al Măriei Voastre.

— Ado'ncoa, să vedem acea scrisoare.

Junele se apropie de Postelnic ținând capul plecat până la pământ și i dete scrisoarea; apoi cădu iarăși în genuchi și stând în această pozițiune, așteptă răspunsul.

Boierul deschise scrisoarea și citi cele următoare :

«Prea milostivului și de bun neam al meu stăpân, cu cea de slugă supunere mă închin.

«După sfânta datorie ce am, ca un supus credincios viū a cerceta despre fericita și mie foarte scumpă sănătate a *Panevgheniei* tale, ca aflând'o, pe deplin să mă bucur din rărunchii inimei mele căci din mila Domnului, mă aflu în toată întregime mea sănătăței, și mă îndeletnicesc cu umilita mea

1) De prima clasă

«slujbuliță de vameș ce te-ai milostivit a'mi da. Am
 «primit prea cinstita scrisoare a *Blagorodniciei* tale
 «și cele ce'mi poruncești le-am pus în lucrare. Cele
 «patruzeci de *lude*:¹⁾ scutelnici, pescari, văcari, vâ-
 «nători și dârvari, 'i-am împrăștiat în tot județul, și
 «cred că, cu ajutorul lui Dumnezeu și *iuşkiuzarlîkul*
 «zmeritului tău rob, curtea *Blagorodniciei* tale în
 «scurtă vreme se va umplea de toate cele trebuincioase.

«Alta am să te rog, archon Postelnice: fiul meu,
 «înfățișătorul acestei umilite scrisori, a ajuns în *ili-*
 «*kie* și cu toate că m'am silit a'l învăța toate *iuş-*
 «*kiuzarlîkurile* și *marafeturile* cu care trebuie să
 «fie împodobit un *calemgiu*, dar nefiind de ajuns
 «toate acestea, îl trimet la Domnia-ta ca să se mai
 «roadă, să poată ieși și el mâine-poimâine la obraze.

«Primește, milostive stăpâne, două bote cu păs-
 «trăvi și dece găini crescute și îngrășate de mine».

«A panevgheniei tale zmerită și umilită slugă

Treti Logofăt Ghinea Păturică

Ot Bucov. sud. Saac.

După ce postelnicul Andronache citi scrisoarea, chemă pe vătaful său de curte și îi dîse: «Ia aceste cutii cu păstrăvi și să le trimiți colo, știu tu! Iar pe ștregarul acesta de băiat să'l oprești în curtea mea și să mi'l faci deocamdată ciubukciu».

La aceste vorbe ale boerului, inima lui Dinu Păturică săltă de bucurie și avea mare dreptate, căci prin admiterea lui în serviciul Postelnicului devenise proprietar pe prima literă a alfabetului fortunei.

1) Individe.

În timpul acesta vizitiul atinse caii cu biciul și ieși cu *butca* din curte, iar vătaful luă cutiile cu păstrăvi împreună cu găinile, și urmat de noul său confrate în ciocoizim, sui mai întâi scara cea mare a casei, trecu prin sală și ajungând la o galerie cam întunecoasă, se opri în loc și dîse lui Dinu Păturică:

— Iată odaia ce 'ți-am gătit pentru locuință; intră într'ânsa și peste un ceas voi să te învăț meseria de ciubukciū cu care te-a cinstit stăpânul.

Noul ciocoî așteaptă până se depărtă vătaful, iar după aceea se coborî în curte, și luând o pereche de dăsași în care era o colecțiune de trențe ce compuneau averea ce aducea el din casa părintească, sui scara cu repeđiciunea vîntului și intrînd iarăși în camera sa, își aședă toate lucrurile pe la locul lor.

Camera despre care vorbim era în periferie de un stîngen pătrat; într'unul din cele patru unghiuri era o vatră întocmai ca cele obicinuite la cafenelele turcești, pe care sta un ibric colosal înconjurat de toate părțile cu cărbuni stinși pe jumătate. În celălalt unghi era aședat un dulap prin ale cărei sticle se vedeau o mulțime de ciubuce de *antep* și de iasomie, cu *imamele* de chihlibar limoniū; iar mai sus pe o despărțire făcută într'adins se vedeau o mulțime de feligene pentru cafea cu *farfuriile* lor de argint și câteva *kisele* de dulceată. La extremitatea de jos a acestui dulap, se zărea un lighian de argint pe al cărui acoperemînt era pusă o bucată de săpun *mosc* în formă sferică. Lîngă acest dulap era un mizerabil pat de scînduri acoperit cu o pătură de lână albastră, iar pe pereți

erau țintuite câte-va cadre de hârtie, zugrăvite cu vopsele proaste: una dintr'ânsele reprezinta lupta navală de la *Ceșme-Liman* și arderea flotei turcești de către prințul Orlof, iar pe cealaltă era desemnată asasinarea principelui Hangerli de către trimisul Porții otomane.

Dinu Păturică dete o privire repede și desprețuitoare camerei sale, apoi deschise fereastra și începu să se uite în curte. Privi cu băgare de seamă mulțimea de găini, găște, rațe, claponi, cocori și califari ce furnicaū prin curtea boierească, apoi se întoarse către bucătărie și la vederea mulțimei de tingiri de diferite capacități, în care se pregăteau bucatele cele mai gustoase din Fanar, fața lui se coloră de o bucurie nedescriptibilă; iar după o reflecțiune de câteva minute, dișe în sine: — «Iată-mă însfârșit ajuns în pământul făgăduinței; am pus mâna pe pâine și pe cuțit; curagiū și răbdare, prefăcătorie și *iuskuzarlic*, și ca mâine voi avea și eu case mari și bogății ca ale acestui fanariot».

CAPITOLUL II

Postelnicul Andronache Tuzluc

Să lăsăm pe ambițiosul nostru ciocoī în pace a'și face planurile sale pentru exploatarea averei stăpânului său, și în loc de a'l întrerupe din visările sale ambițioase, să facem cunoscut lectorilor noștri pe Postelnicul Andronache Tuzluc.

Acest fanariot venise din Constantinopol în suita

Domnitorului George Caragea, și făcuse meseria de *Ciohodar* în curtea acestui principe.

Ca fanariot, născut în ulițele cele strimte ale Fanarului, unde se urzesc și se pun în lucrare cele mai întunecoase intrigă ce au ruinat imperiul greco-roman, el moștenise din naștere un mare talent de intrigă și lingușire; știa din încercare că raiul ceresc și pământesc nu se deschide decât prin femei; de aceea își îndreptase toate bateriile intrigilor sale în contra femeilor Doamnei și mai cu seamă ale Domniței Ralu, fca prea iubită a Domnului Caragea.

El făcu cunoștință cu acea volubilă și capricioasă principesă, prin mijlocul unei dame a ei de onoare, cu care se înamorase numai pentru împlinirea acestui scop. Un an întreg fanariotul nostru făcu Domniței tot acele servicii ce făcea odinioară Mercur celui mai mare dintre Zeii Olympului elenic, cu deosebire numai că Domnița, neputând să dea fanariotului nemurirea, făcu să cadă în mâinile lui *pitacul* domnesc prin care îl numea *vel Cămăraș*.

A fi mare cămăraș al unui principe care are un fiu frumos ca Paris și desfrânat ca Don Juan, și a fi ridicat la această demnitate prin intrigile unei princese frumoasă ca Elena lui Menelaū, este negreșit a poseda cheile minelor de aur ale Californiei.

Fanariotul nostru exploată cât se putu mai bine postul de Cămăraș, iar când vedu că în cămară nu mai rămăsese nimic de furat, cumpără mai întâi, *calemul vinăritului*, al *oieritului* și mai în urmă *kuzmetul* Spătăriei, și ast-fel unindu-se cu hoții și tâlharii de drumuri, despuie țara în toate modurile, mai

mult de trei ani, până ce 'și cumpără vre-o dece moși, câte-va familii de țigăni, case, vii și altele; iar după aceea, izbuti, tot prin intrigă și băseță, a deveni mare Postelnic.

O singură dorință mai avea să 'și îplinească ca să ajungă la culmea fericirei sale.

El hrănea de mult timp un amor foarte tare pentru juna Maria, unica fiică a Banului C... român de națiune; dar rāngul tatălui frumoasei copile, sufletul ei nobil și curat, faptele ei pline de cuviință și de blāndețe, înfrāngeau toate semețele dorințe ale depravatului venetic. De multe ori el se încercă a se duce la Banul ca să ceară mâna ficeii sale; dar tot-d'a-una un simțimânt fatal îl oprea din această întreprindere. În acele momente de îndoială și descurajare el devenea posomorît și teribil. Adevărul pe care Dumnezeu 'l-a pus și în inima celui mai miserabil om, se prezinta în acele momente dinaintea lui și arătându-i oglinda în care se resfrāngeau crimele prin care ajunsese la mărirea în care se afla, pare că 'i dicea: «Privește, mizerabile, crimele tale, și nu cuteza să pălești cu suflarea ta cea înveninată acel crin semănat de mâna Domnului în această vale a lacrimilor!»

Dar, dacă adevărul este pus în inima omului ca să 'i arate calea ce duce la fericire, fatalitatea a voit ca pasiunile materiei să învingă mai tot-d'a-una acest sfânt simțimânt ce se manifestă în noi de câte ori voim să comitem vre-o nelegiuire.

Ast-fel se întâmplă și cu fanariotul nostru; mustrarea de conștiință dispăru de la dēnsul întocmai

ca fulgerul său ca spaima de un minut ce simt copiii, când sunt certați cu frăgezime de către părinții lor. El se hotărî într'o zi a merge la Banul, și după mai multe complimente și lingușiri, reclamă de la dînsul onoarea de a deveni ginere al său.

Bătrînul rămase uimit de cutezarea cea mare a fanariotului; cunoscînd însă influența ce esercita asupra principelui Caragea, și relele ce ar fi putut să'i pricinuească un refuz de-a dreptul, se prefăcu că primește cu bucurie propunerea și îl lăsă a se încânta de acest vis.

Greul înțelese însă din trăsurile feței bătrînului, ura ce avea asupra lui; dar nu disperă, ci se duse la principele Caragea plin de speranță că va dobîndi prin forță, ceia ce bătrînul îi refuzase prin manieră diplomatică.

Trei zile în urma acestei întrevorbiri, Banul C... se preumbla prin grădina casei sale, absorbit în cugetări melancolice, ce'i inspira trista stare în care adusese țara jafurile acestei domnii dărăpănătoare, iar mai cu seamă preocupat de un vis groaznic ce'l făcea să se aștepte la o mare nenorocire.

Intr'acest timp, se prezintă înainte un slujitor de ai casei sale și îi anunță că un cihodar domnesc cere a vorbi cu dînsul.

— Să intre, și se venerabilul bătrîn îndesându-și caucul peste perii capului său cei albi ca zăpada, și cercînd a se distra privind și mirosind florile unui neramz înflorit¹⁾.

¹⁾ Romînul cînd se află coprins de gînduri întristătoare obicinuieste a-și îndesa căciula pe cap. Acesta este un gest românesc ce se păstrează pînă astăzi între locuitorii țărani.

Ciohodarul intră în grădină și făcând câte-va complimente orientale, dete Banului un plic sigilat; apoi trăgându-se puțin, luă o pozițiune respectuoasă.

Banul deschise plicul și găsi într'ânsul scrisoarea aceasta:

«Archon Bane, mâine dimineață să vii la Curte, «căci am să'ți vorbesc ceva tainic».

«**Ion Gheorghe Caragea**».

După ce bătrânul boier băgă scrisoarea iarăși în plic și plicul în buzunarul de la pieptul anteriorului, duse ciohodarului :

— Spune Măriei Sale că voi face ast-fel precum îmi poruncește.

Trimisul domnesc se închină până la pământ și eșind se duse ca să-și îplinească mesagiul, iar bătrânul apucă îngrijat pe o cărare ornată de amândouă părțile de roze și cu iasomii, și se opri dinaintea unui pavilion lucrat în stil oriental. Până a nu pune piciorul pe treptele scării, stătu puțin în loc și se gândi. Nu știm care vor fi fost gândurile ce'l preocupă; știm numai că trăsurile feței sale une-orî deveneau crunte, alte-orî pline de îndurare, și câte-odată un zîmbet dulce apărea pe buzele sale pălite, dar dispărea ca fulgerul, lăsând loc unei melancolii adânci.

În fine, după puțină ezitațiune, sui scara pavilionului și intră înăuntru. Acolo găsi patru femei dintre cari două torceaă, una dărăcea și cea-l'altă împletea la un ciorap.

În mijlocul acestor femei ședea o copilă ca de patru-spre-zece ani și cosea la ciur un simizet¹⁾. Nici-odată natura nu combinase mai multe nuanțe de frumusețe într'o ființă umană, de cât în această jună copilă: ochii negri umbriți de niște gene și sprincene ca pana corbului; pielea albă și colorată de purpură; buze ce se întreceau cu rozele; dinți albi și frumoși; toate în fine armonizau de minune cu un trup de o formă minunată, cu niște mâini delicate de nimfă: era în adevăr un tezaur de frumusețe ce nu se putea vedea de cât în statuiele Grecilor antici.

Pe dată ce intră venerabilul bătrân în pavilion, toate femeile se sculară în sus și puseră mâinile la piept. Bătrânul le făcu semn să iasă; apoi rămând numai cu juna copilă, îi duse:

— Iubita mea copilă, cum te afli?

— Foarte bine, tătățule.

— Dar ce, nu vii, să săruți mâna scumpului tău tată?

— Ba da, tătățule, da! — Și de-odată cu vorba se apropie de bătrân și depuse pe mâna lui un sărutat inocent și plin de dulceață.

Bătrânul o strinse la piept și o sêrută pe frunte cu acel amor pe care numai părinții îl simt.

După ce tata și fica își schimbară între dênșii câte-va priviri de o iubire nedescriptibilă, ședură pe o sofa de postav roșu cu ciucuri albi de Veneția;

¹⁾ Ciurul era instrumentul de festonat al damelor române din timpul lui Caragea.

iar după câte-va momente de tăcere și contemplațiune, bătrânul diise copilei :

— Mario, tu te faci din di în di mai frumoasă și te deschizi întocmai ca un trandafir la rațele soarelui. Eū cat de acum înainte să mă gândesc la fericirea ta, să-ți caut un tiner de treabă să te mărit.

Frumoasa Maria aușind aceste cuvinte se roși și'și îndreptă ochii către pământ.

— Ai? ce diți draga mea copilă? adăogă bătrânul cu nerăbdare, — ce, nu'mi răspunți? Te temi oare de bătrânul tēu tată?

Maria nu răspuse nimic la aceste din urmă cuvinte. Confuziunea și marea întristare ce acoperise fața ei, făcură pe bătrân să creadă mai multe lucruri de-odată, și ca să poată pătrunde în secretul care făcea pe juna copilă să sufere atât de mult, hotări să vie d'a dreptul la cestiune.

— Știi, dragă Mario, urmă el, că Măria Sa Doamna și toate cocoanele nu mai vorbesc de cât de frumoșea ta? Știi că Măria Sa Vodă a și ales pe viitorul tēu soț?

Aceste cuvinte făcură pe Maria să tremure; dar după ce'și reluă puterea, ea privi pe bătrân cu ochii rugători și'i diise :

— Pot să te întreb, tată, cine este acel soț de porunceală?

— De ce nu, fata mea? El este unul dintre cei mai iubiți boieri ai Domnului Caragea; este tiner, frumos și bogat.

— Numele lui?

— Voiești să'i știi numele?

— Da, tată.

— Ei bine, copila mea, viitorul tău soț este Postelnicul Andronake Tuzluc.

— Ah! tacî tată, nu'mî mai spune acest nume, sau de nu, mē vei vedea moartă dinaintea ta. Spune'mî te rog ce 'ți-am greșit de voiești să mē faci nenorocită pentru tot-d'auna? Oare fiii boierilor pămîntenî s'au stins din țară? Nu mai găsești pe nimenî de cāt pe acel fanariot nesuferit?

Ura Mariei asupra grecului parvenit mulțumi foarte mult pe bătrân carele voind să se încredințeze mai bine despre aceasta, se prefăcu că nu observase simțimîntul de reprobare și de ură al nobilei copile.

— Așa dar tu urăști pe Postelnicul, — adaose el. — Și de unde 'ți vine această ură, fata mea?

— Ura cea neîmpăcată ce am asupra acestui ticălos, îmi vine din prevedere.

— Poate că te înșeli, fata mea.

— Nu tată, nici de cum. Un om care acum doi-trei ani nu era de cāt un ticălos ciohodar, ce tremura de frig dinaintea scării caselor noastre, iar acum înoată în atlasuri, catifele și samuri, nū poate fi de cāt un nemernic. Aceasta 'mi-o ȳice cugetul și o cunosc chiar din vorbirile domniei-tale cu Serdarul D... Nu ești domnia-ta acela care ȳiceai Serdarului că acest fanariot n'a dobândit nimic de la stăpânul său, de cāt prin slujbe mârșave și umilitoare ce a săvârșit Domniței Ralu și beizadelei? Dar bine, tată, cum voești acum să unești pe unca ta copilă cu acel ciocoi mârșav, care a venit aci la noi cu toate desfrânările și hoțiile din Fanarul lui, care fură și despoaie

pe lume ȃia în amiada mare și ale cărui mâini păstrează încă mirosul nesuferit al curelelor butcei lui Caragea. Mai bine mă voi îngropa de vie într'o mănăstire și 'mi voi plânge în singurătate nenorocirile mele, de cât să primesc a fi soția celui mai necinstit dintre ciocoiî lui Caragea !

Bătrânul boier auȃind aceste cuvinte pronunțate de Maria cu atâta ură și dispreț, tresăltă de bucurie ; apoi privind pe juna copilă cu un aier plin de dulceață, îi ȃise :

— Vino în brațele mele, vrednică de sângele moșilor și strămoșilor noștri. De astă-ȃi înainte nu ai a te teme de nimic ; neîmpăcata ură ce ai asupra aceluî grec mârșav îmi dă inimă de ajuns ca să mă împotrivesc poruncilor și înfricoșărilor lui Caragea. Mângâie-te, fata mea, și nădăjdueste în dragostea ce are părintele tĂu pentru tine.

A doua ȃi pe la nouă ore ale dimineței, trăsura sta la scară așteptând pe bătrânul boier ca să intre într'ansa ; nu trecu mult timp și venerabilul bătrân apăru în pridvorul caselor sale îmbrăcat cu *anteriū* de atlas vișiniū, încins cu șal de Țarigrad, cu *biniș* de postav albastru închis, încălțat cu *meși* și *papuci* de saftian galben ; la brîu cu un *hanger* de nur, iar în cap cu un gugiuman (căciulă) de samur cu fundul roșu. După dĂnsul venea fie-sa cu oamenii și femeile casei, dintre care un june ca de douĂ-deci de ani, îmbrăcat cu *anteriū* de *maniță*, cu giubea de *pambriū* lungă până la pământ și legat la cap cu un *taclit* cuadrilat, eși înainte și coborînd scara cu mare grabă, deschise ușa caretei, iar după ce intră boierul

într'insa, se sui în coadă ȃicând vizitiului : « la curtea domnească ! »

Două lovitură de bici lăstate cu *marafe* pe spatele armăsarilor, fură de ajuns ca să pună trăsura în mișcare și să o pornească pe calea curței principalei Caragea.

Ne oprim puțin din această narațiune, ca să dăm cititorilor noștri o idee repede despre locul unde se afla palatul domnesc pe acei timpă și despre forma arhitectonică și alte amănunte originale ale acestui locaș în care domnea moliciunea amestecată cu umilirea și cu depravațiunea.

Pe spațiul de pământ ce se coprinde astă-ȃi între casele lui Resch giuvaergiul și vechia sală a lui Momolu, era clădită pe timpul lui Caragea, noua reședință domnească ce înlocuise pe cea veche din dealul Spirei, arsă la 1813.

Pozițiunea topografică a acestui palat era ast-fel : pe locul unde se află astă-ȃi casele lui Bosel, era clădit palatul domnesc compus dintr'un șir de case cu două rënduri ce începeau din ulița Mogoșoaiei și se terminau dinaintea caselor generalului Herăscu, pe ulița numită a Scoalei.

Arhitectura acestui palat era vagă și nedeterminată ; era o zidire sau o grămădire de material în care se vedeau mai multe ordine de arhitectură, imitate în ceea ce au ele mai grosolan și mai neregulat. Fațada ce privea către Podul Mogoșoaiei, avea un balcon în formă de chioșc turcesc, mobilat cu divanuri și lavițe tapetate cu catifea roșie, în care

venea adesea principele de'și lua cafeaua și cibucul, privind pe trecători.

Pe partea despre Momolu era un șir de odăi în formă de chilii călugărești, în care ședeau *idiclii*, *neferii* și *iciolani* domnești. Fundul curții sau partea despre Herăscu era consacrat grajdurilor unde se țineau armăsarii de Misir și Arabia, cu care se servea Domnitorul la solemnități și preumblările sale, iar în fața Podului Mogoșoaiei, pe o lungime aproape de o sută stânjeni, era un zid simplu care închidea în întregul său marele pătrat ce compunea reședința, și o poartă mare numită *Pașa Capusi* ce servea de intrare principală.

Curtea domnească pe timpul acela se deosibea cu totul de curțile domnitorilor din zilele noastre. Atunci ea înfățișa un centru unde se aduna tot ce avea Bucureștii mai inteligent, dar mai leneș și mai depravat. Palatul era plin de boieri și de *calemgii* de tot felul, dintre care fanarioții se deosibea prin cochetăria umbletului lor, prin desele complimente și *temenele* ce făceau în dreapta și în stânga, — și mai cu seamă prin ele. Interiorul curții prezinta vederei o panoramă foarte curioasă și variată: în mijloc stau înșirate caretele și butcile boierilor; mai încolo vizitii lui Vodă preumblau armăsarii îmbrăcați cu *cioltane* cusute cu sîrmă de aur; dinaintea unui rând de odăi numai cu un rând, *tefekcii*, *arnăuții* și *satîrașii* își curățau armele șuierând printre dinți câte o arie albăneză. Înăuntru și afară de poartă, o adunătură de popor din clasele de jos căsca gura la învirtelile și strîmbăturile *pehlivanilor* și ale *măscăricilor* dom-

nești. Simigiții cu tablalele lor sferice puse pe cap, și tripodele de lemn la subțioară, împreună cu brăgății și salipgiții arnăuți, făceau contrast cu alunarii și cu vințetorii de șerbet din Fanar, cari purtau pe cap fesuri mici cu funde de ibrișim, și cămăși de borangic suptiri care lăsaū să se vadă pe piepturile și pe brațele lor goale, figuri simbolice incrustate, precum obicinuiaū Ianicerii. În fundul curței se vedeau diferite grupe de masalagii și pungăși; unii jucaū nuci, alții *iasic* și *tura*, alții iarăși jucaū la *o para cincii* și stos pe despueate. Acești tâlhari în mare parte fanarioți, scăpați din închisorile Stambulului jefuiaū cu deplină libertate în curtea domnească pe oamenii cei fără experiență și creduli.

Pe când se petreceau aceste variate scene în curtea lui Vodă Caragea, intră și butca Marelui Ban. Poporul saluta din toate părțile pe venerabilul bătrân, iar el le răspundea printr'un suris dulce puindu'si mâna dreaptă la barbă și la frunte.

Ajungând la scara palatului, feciorul deschise ușa butcei și ajută bătrânului să se coboare; apoi îl urmări pe scară până la perdeaua sălei de primire. Acolo boierul se opri puțin, iar feciorul îi trase cizmele cele galbene de saftian, și scoțând de la brâu o pereche de papuci, îi puse în picioare; îi netezi puțin și *binișul*, pe spate, și apoi se trase la o parte cu respect.

Era în acea zi primire mare la curte; *logofătul de obiceiuri* îngrijise despre toate; sala tronului era împodobită cu o sofa pentru Prinț și lavițe pentru boieri. Cafegii, ciubuccii și alți slujbași ai palatului,

îmbrăcați cu vestminte orientale de o eleganță plăcută vederei, așteptau cu nerăbdare ordinul marelui Cămăraș, ca să dea probe de dexteritatea ce aveau în meseriile lor.

Jos în curte erau așezate două bande de muzici instrumentale: una se compunea de *tumbelehiuri* ¹⁾, tobe mari și *metaharnele* ²⁾ iar cealaltă de două-spredece tobe, sunate de *fustuși* români, ale cărora vestminte de postav verde cu ciaprazuri albe și căciuli de oaie cu fundurile roșii, făceau contrast foarte curios cu *binișele* de postav roșu și *cialmalele* cele rotunde și pline de semeție ale artiștilor musulmani.

Cum intră Banul în sală, un slujitor strigă cu glas puternic: «Marele Ban C...» Bătrânul boier înaintă câți-va pași; apoi se opri în loc și salută pe toți boierii, iar după aceea merse cu pași statornici și maiestoși până la treptele tronului, privi pe Domnitor cu un ochi în care cel mai mare fizionomist n'ar fi putut să descopere nici lingușire nici servilizm, ci numai ură și dispreț acoperite cu vâlul indiferenței, apoi după ce făcu un compliment oriental, sărută mâna asupritorului, cu neplăcere destul de învederată.

¹⁾ *Tumbelehiul* este un fel de timpan și se întrebuintă foarte mult în vechime la muzicile otomane. Sunt mai multe maniere de a suna cu acest instrument, dar cea mai obicinuită la noi în timpii domnilor greci era aceasta: fie-care artist avea două tumbelechiuri, unul acordat în *sol* iar celălalt în *do*, chee pe bas, pe care le lovea cu ciocanul după oare-care reguli și forma un acompaniament melodiilor puse în executare.

²⁾ *Meterhaneaua* este un fel de *Haut-bois* imperfect cu sunetul foarte ascuțit și țipător. Acest instrument asemănat foarte cu anticul *hialumo* al Celților, era foarte întrebuintat în muzicile otomane pentru executarea melodiilor.

Caragea era destul de fin ca să nu'i scape din vedere aversiunea ce avea Banul către dînsul; cu toate acestea, îi întinse mîna cu un zîmbet care ar fi amăgit pe ori-ce om nededat cu fineța fanariotică; dar bătrînul stîlp al țării văduse și pățise în viața lui foarte multe. El sărută mîna fanariotului și făcînd câți-va pași înapoi, se duse de'si ocupă locul cuvenit demnității sale.

În fine ceremonialul sărutării de mîna se săvârși; toți boierii părăsiră sala, afară numai de Banul C... și Postelnicul Andronake cari rămaseră în urma tuturilor.

Pe cînd se urma însă eșirea boierilor din sală, Caragea se retrăsese în altă cameră, dar în momentul cînd cei doi boieri se găteau și ei să se ducă pe la casele lor, una din ușile laterale se deschise și apărînd principele, dîse: — Arhon Bane, treci în odaia grămăticiei, că am să'ți vorbesc.

Banul se supuse ordinului, iar Postelnicul Andronake, după ce făcu lui Caragea un compliment adînc și plin de lingușire, părăsi sala cu inima coprînsă de bucurie.

CAPITOLUL III

Romînul și Fanariotul

Era mai mult de o oră, de cînd Banul aștepta în camera grămăticiei venirea Domnitorului. În timpul acela, nenorocitul bătrîn rămîind singur, începu a

se gândi la toate nenorocirile ce apăsău țara: uneori i se ridica sângele în față, și devenea palid ca un mort. În aceste momente dureroase, el dicea în sine, oftând din adâncul inimei: «Doamne! de ce ne-ai părăsit? Pentru ce ne-ai dat în mâinile acestor oameni nelegiuiți, cari ne omoară și sufletele și trupurile prin intrigile, tirania și scandalele lor? Până când vei suferi ca acești mârșavi să batjocoască biată țara noastră pe care ai împodobit-o cu toate darurile dumnezeieștei tale iubiri? Scoală-te Doamne? Apucă în mâini trăznetele tale și stârpește în sfârșit aceste fiare nesățioase!»

Pe când bătrânul se afla cufundat în aceste reflecțiuni triste și dureroase, ușa secretăriei se deschise și intră înăuntru principele Caragea.

După ce fanariotul și românul schimbară între dâșii câte-va complimente de conveniență, se puseră amândoi pe un divan, se priviră câte-va momente unul pe altul și apoi principele Caragea dîse:

— Imi pari cam neliniștit, Arhon Bane. Ce ai?

— N'am nimic, Măria ta.

— Aș fi dorit să fie precum ȕici; dar ochii tîi turburați și fața'ți pălită, mă fac să cređ că în sufletul tîu se petrece ceva neobicinuit.

— Te amăgești, Măria ta. Toată această turburare, îmi vine dintr'o durere de cap de care sufer.

— Imi place să te crez, și ca să te ajut a ieși dintr'această tristă stare, am să-ți spun un ce nou care te va înveseli.

— Și eă ca o slugă plecată a Inălțimei tale, voi asculta cu cea măi mare băgare de seamă.

— Postelnicul Andronake 'mă-a descoperit amorul ce de 'mult timp nutrește pentru fica ta, și m'a rugat să 'ți-o cer de soție pentru dēnsul; 'mă-a spus iarăși că 'ți-a cerut'o d'a dreptul și n'ai voit să'l ascuți. Este oare adevărat?

— Unul din obiceiurile mele, bune sau rele, este a spune adevărul; nu voi, Măria ta, să amăgesc pe nimeni și cu atât măi puțin pe stăpânul meu. Postelnicul Andronake 'mă-a vorbit despre fică-mea, și nu m'am împotrivit; decât 'l-am făcut să înțeleagă că nu'i voi da-o de soție fără învoirea ei.

— Și ea nu'l voiește, nu este așa?

— Tocmăi așa precum ăici, Măria ta.

— Ei bine, Arhon Bane, ăise Caragea cu un zămbet plin de răutate și de dispreț, acum vin eă de 'ți-o cer și cată să 'mă-o dai.

— Iți daă viața, iți daă tot ce am după sufletul meu, iar pe dēnsa nu.

— Nu?

— Nu, Măria ta.

— Acum înțeleg măi bine turburarea ta de adineaori: ești și tu din *taraful* boierilor răsvrătiți ¹⁾. Nu te juca, însă; nu cuteza a te pune cu mine; tremură de răzbunarea mea. Ai uitat că Padișahul

¹⁾ Caragea bănuind că boierii complotază în contra sa, exilă pe Vornicul Constantin Bălăceanu și pe logofătul Grigore Ghica, iar măi în urmă chiar pe Banul Constantin Filipescu, care după aceea și muri. (*Fotino*, Istoria, pag. 566—567).

'mă-a dat sabie și topuz că să vă sfărâm oasele când vă veți răzvrăti?

— Știu prea bine, Măria ta; dar eu nu sunt răsvrător, ci un sârman părinte care 'și apără pe unica sa fică.

— Și care este nenorocirea de care voiești a o apăra?

— Este aceia de a o vedea în brațele unui ciocoi mârșav, care 'și-a început meseria de la lingător de talere și, mergând din mârșăvie în mârșăvie, a ajuns astăzi biciul oamenilor cinstiți și al țerei întregi. Da, Măria ta, poruncește mai bine să'mi taie capul său *surghiunește-mă* ca pe atâți alți boieri pământeni ai țarei, iar nu cere de la mine să dau de bună voie pe fică-mea în mâna acelui neomenos care pradă pe văduvă și pe sărac fără cea mai mică muștrare de cuget.

Caragea cu toată furia de care era stăpânit, nu răspunde nimic la toate înfruntările ce arunca bătrânul cu atâta aprindere și curagiū asupra favoritului său; el era om politic, și nu voia să mai alarmeze din nou poporul în contra sa, prin surghiunirea cutezătorului boier. Motivul ce'l îndemna și mai mult la prudență erau știrile cele rele ce primea pe toată ziua de la Constantinopol. Ast-fel dar își ascunse mânia cu fineța aceia proprie fanarioților și luând de-odată un aier mai vesel, dișe:

— Dacă toate câte 'mă spuseși despre postelnicul vor fi adevărate, cată să'ți mărturisesc că ai dreptate să'l urăști atât de mult.

— Tot ce am spus Măriei tale este adevărat.

— Aî doveđi?

— Aici nu încape doveđi. Ia'î *husmetul* din mână și vei vedea cum va veni țara întreagă cu jelbi împotriva lui.

— Voi asculta bunele sfaturi ce'mi dai; îl voi depărta de la curte și voi trimite oameni domnești să cerceteze și să despăgubească pe săracii jefuiți de dênsul. Iar tu ca un boier credincios ce ești, de astăzi înainte n'ai a te teme de nimic.

Bătrânul părăsi curtea domnească și se îndreptă către casa sa. Dar pe când butca sa trecea pe ulița Șelarilor, îl întâlni Postelnicul Andronașe Tuzluc care, salutându-l până la pământ, luă drumul către palatul princiar ca să afle rezultatul stratagemei sale.

CAPITOLUL IV

Chera Duda

Trecuse două luni de la întrevorbirea dintre principele Caragea și Banul C..., fără ca secretul ei să poată fi cunoscut curtezanilor și boșerilor. Toți se întrebau despre acest secret, căci pe timpul acela ca și tot-dauna, secretele de cabinet interesau pe toți și erau comentate de curtezași în toate modurile; chiar postelnicul Andronașe, favoritul lui Caragea, când era întreat în această cauză, răspundea evasiv și mai mult prin gesturi.

Se observase încă o mare schimbare în felul de viață a Postelnicului; casa lui, care înainte de acest

eveniment era frecventată numai de oameni ce veneau să implore vre-o favoare de la dânsul, devenise în urmă o casă publică, în care intrau cei mai desfrânați junii fanarioți și români. Mesele și seratele ce dădea fanariotul apropiau în splendoare și în bogăție pe ale lui Caragea stăpânul său.

Cine s'a dat cât de puțin cu plăcerile vieții desfrânate, cunoaște prea bine că femeia joacă rolul cel mai principal într'ânsa; ea singură prin fatalul ei dar fermecătoresc, poate să arunce un vâl de poezie asupra acelor plăceri mincinoase care duc pe nesimțite pe biata junime la sărăcie, la veștejire, la despoiare, și de multe ori chiar la o moarte prematură.

Postelnicul Andronake se aruncă în brațele desfrânării cu o furie nedescriptibilă; un fel de pornire furioasă și nesocotită îl făcea să caute pretutindeni, nu inimi de iubit, ci victime ale plăcerilor sale, atrase în lațuri prin ipocrisie și minciuni.

Dar natura a pus amorul în inima fie-cărui om. Această pasiune cerească sau infernală, care une-ori ne înalță, iar alte ori ne degradează, nu poate să se manifeste cu tărie de cât numai pentru un obiect oare-care. Muzica, poezia, pictura, arhitectura și în fine tot ce este frumos în natură, place mai mult sau mai puțin fie-cărui om; el însă nu poate să se declare cu statornicie de cât pentru una din aceste arte, și numai pentru dânsa va avea o afecțiune durabilă. Tot asemenea se urmează și cu pasiunile amoroase: ochiul nostru este lacom, dorințele se manifestă în noi abia ce zărim o jună femeie plăcută;

dar acest neastâmpăr nu este amorul, ci o furie, un delir momentan; căci pe dată ce dorința care ne-a aprins imaginațiunea, se află împlinită, ne liniștim și mai adesea căutăm mijloace ca să ne desfacem de obiectul ce o aprinsese. Amorul cel adevărat, care face să palpитеze inima și înalță spiritul, nu'l putem da de cât unei ființe pe care 'și-o alege inima noastră.

Fanariotul, de și depravat până la extremitate, posedă încă o scânteie de amor în inima sa, și aceasta îl făcea nefericit chiar în mijlocul celor mai mari veselii.

Intr'o seară el se întorcea de la Cotroceni unde fusese trimis de stăpânul său ca să dea niște scrisori viziriale unui *Deli-Bașă* trimis într'adins de Sultan ca să omoare pe Rami-Pașa ce se întorcea atunci din Rusia ¹⁾.

Orele nopței erau înaintate; pe cer se afla o mulțime de nori mici, care împinși de vânt, aci acopeau luna și făceau să cadă pe fața pământului un întuneric adânc, aci iarăși se despărțeau și formau o mulțime de grupe care, luminate de palida lumină a lunii, prezintău privirei o panoramă fantastică și răpitoare.

În momentele acelea postelnicul Andronake trecea

¹⁾ Rami-Pașa luase mare parte la revoluțiunea Ianicerilor în confra lui Mustafa Baractar, și fugise în Rusia ca să-și scape viața. Sultanul Mahmud cunoscând meritele acestui Pașe și relele ce putea să-i pricinuiască existența lui în Petersburg, îi scrie de mai multe ori să se întoarcă în Constantinopol și înduplecându-l, îl omorâ împrejurul Bucureștilor tocmai când se pregătea să intre în acest oraș.

pe ulița Izvorului călare pe un armăsar arăbesc și însoțit de patru *tufecii*; dar pe când cugetarea și privirea lui erau absorbite de frumoasa panoramă a cerului, o voce încântătoare străbătu auzul său; el se opri din cale și ascultă cu mare atențiune frumosul cântec fanariotic ce începe cu cuvintele acestea:

«Πῶσον φῶς μου νεῦμα Ἰλαρόν»

a căruia melodie plină de pasiune fiind cântată cu multă artă, produse în inima lui un efect extraordinar.

Încântat de exclamațiile amoroase de care este plină această cantilenă, se apropie de ferestrele casei din care ieșeau suavele accente, și vădu cu destulă surpriză o femeie jună ca de două-zeci de ani, foarte frumoasă, ședând răsturnată pe un divan de mătase și cu părul ei cel negru undulând în neorânduială. Cămașa de *borangic*, singurul vestmânt ce acoperea trupul ei, era atât de transparentă în cât lăsa să se vadă un piept mai alb de cât marmora, o talie de nimfă. Ochișii ei cei negri și plini de văpaie amoroasă, absorbiți acum în arțătoarele visări ce deșteptau în inima ei dulcele accente ale melodiei, pareau că cereau o dulce mângâiere la chinurile ce ea suferea.

Cântul începuse să devie din ce în ce mai slab; tambura îi cădu din mâini și frumoasa jună adormi într'o poză atât de răpitoare în cât ar fi putut să piardă mințile celui mai stoic dintre filozofi.

Greul se deșteptă din letargie și după ce luă

seama bine la pozițiunea localității, se îndreptă către Curtea Domnească, dete socoteală de misiunea sa și întorcându-se acasă la dânsul, petrecu toată noaptea gândindu-se la femeia ce'l încântase.

A doua zi se sculă foarte de dimineață și se cobori în grădină ca să-și răcorească pieptul de flacăra ce'l ardea; dar pe când se plimba cu pași repezi și cufundat în gânduri, el zări pe unul din oamenii curții sale și îl chemă la sine. Sluga după câte-va salutări adânci, se puse dinnaintea stăpânului său cu mâinele la piept și înfipt în pământ întocmai ca o statuie.

Postelnicul îl privi cu atențiune; apoi după ce se mai gândi puțin, dișe:

— Ioane, am să te întreb ceva.

— Poruncește, prea milostive cucoane, și sunt gata a răspunde.

— Cunoști tu mahalaua Izvorului?

— O cunosc.

— Bine?

— Foarte bine.

— Dar pe *ipochimenile* ce locuiesc într'însa?

— Pe toți, milostive cucoane, până la cârciumari și băcani.

— Dacă este așa, spune-mi care este cea mai frumoasă cucoană din mahala?

— Sunt mai multe, milostivul meu stăpân.

— Asta se înțelege, dar eū voi să-mi spuī care este cea mai frumoasă din toate?

— Este cucoana Duduca, fca lui Mihale *Ciohodaru*.

— Și unde locuiește această frumoasă cucoană?

Ea locuiește împreună cu tată-său în niște case boierești peste drum de biserica Izvorului.

— Casa are două ferestre cu *cafaz* în fața uliței, nu este așa?

Intocmai precum diceți.

— Ia spune-mi acum ceva semne despre boiul și frumusețea ei.

— Este frumoasă ca o țină; înaltă și subțirică; fața o are mai albă de cât zăpada; obrajii îi sunt rumeni ca două mere domnești; are ochii mari și negri ca murele; sprincene negre și îmbinate; buzele ei sunt ca mărgeanul, iar dinții albi ca fildeșul; și peste toate aceste daruri firești, cântă din gură și din tambură întocmai ca o *Hanina* de *Sarai*.

— Bravo Ioane, *aferim!* Ai răspuns tocmai după dorința mea. Acum dacă voiești să te arăți slugă credincioasă, vei ști ca să 'mi-o dai în mână, și eu îți voi răsplăti osteneala cu cinci-șzeci de *mahmudele*.

— Să trăiești milostive cucoane, întru mulți ani. Și de-odată cu vorba, sărută mâna stăpânului și se depărtă.

Puțin după aceasta, Postelnicul deveni posesor al acestei rare frumuseți și începu să petreacă o viață plină de dulceață în brațele amantei sale.

Să lăsăm de-o-cam-dată pe fanariotul nostru adormit în brațele odaliscei sale; să nu'l rupem de la această fericire iluzorie, căci el peste puțin o să se deștepte într'o lume reală, plină de amăgiri și mișeri: iar până atunci noi să dam cititorilor noștri o idee despre cocheta și ambițioasa greacă.

Această Veneră orientală, ieșită din rămășițele

spulberate ale populațiunei grece din Fanar, precum odinioară strămoașa sa zeiască ieșise din spumele vânturate ale mării, avea o frumusețe perfectă, o inteligență vie și un spirit fin, iscusit. Viața cea plină de răsfațări părintești ce petrecuse din primii ani ai copilăriei sale și lipsa de educație, făcuse să se dezvălească într'însa o mulțime de dorinți nepotrivite cu pozițiunea ei socială. Iubea luxul cu deosebire; îi plăcea foarte mult viața sgomotoasă; în fine toată fericirea ei sta în împlinirea fără întârziere a celor mai mici și mai extravagante capriții.

Ajungând în floarea juneței, ea devenise un magnet care trăgea spre sine toate privirile și toate dorințele tinerilor din București. Nu era seară lăsată de Dumneșu, în care să nu se cânte sub ferestrele ei cele mai plăcute serenade. Poeții timpului secase nesfârșitele comori ale închipuirei lor fără ca odele, elegiile și *aristochidele* lor să găsească în inima vanitosei femei alt-ceva de cât o stâncă de granit de care se sfărâmau poeticele lor silințe, fără să producă cel mai mic efect.

Un singur june izbuti să înmoaie inima ei de piatră, dar nu cu *stihuri* nici cu cântări, ci numai că era fiul Domnitorului de pe atunci. Acest nou Paris ¹⁾

1) În conchistele amoroase ale acestui frumos Beizadea, dăm aci una care a făcut mare sgomot în societate. Acest june se înamorase cu o cucoană de cele mari, și orbit de această pasiune se ducea mai în toate Țările și încă de două ori pe zi a o vizita. Soțul acestei cucoane ne mai putând suferi dezonnoarea, luă deciziunea extremă de a omorî pe infamul amăgitor al consoartei sale. Ast-fel dar, după ce luă toate precauțiunile necesare, se ascunse într'una din odăile casei sale,

care a făcut pe mai multe Elene din București să'și lase pe Merelaniî lor cu buzele umflate, îndată ce vëdu din întâmplare pe juna greacă, îi aruncă o domnească privire care o făcu să cadă amețită la picioarele sale. Amorul acesta nu fu decât un vis frumos dar efemer, căci Beizadeaua, după ce'și îndestulă capriciul său de un moment, părăsi pe juna fanariotă, lăsându'i chinurile unui prim amor ce o amăgise și dorul nestins al viselor de aur ce o dezmiardase în trecut.

Iată starea morală în care se afla Duduca în seara aceia când o vëdu pentru prima oară Postelnicul și se înebuni de dënşa.

Amorul cel înfocat al Postelnicului, pozițiunea strălucită ce avea el la Curte și cheltuelile cele mari ce făcea pentru împlinirea dorințelor acestei vanitoase femeî, fură de ajuns ca să uite pe Beizadea.

Ea trăia acum o viață foarte dulce și plăcută. Diamantele și rubinele, stofele de mătase țesute cu aur, șalurile de Persia, slugile, trăsurile, armăsarii și ori-ce poate dori o femeie, ea le putea avea pe dată ce'și arăta dorința.

și îl surprinse. Beizadea uitând tot prestigiul puterei sale sări pe fereastră și numai ast-tel se putu apăra de lovitura a două gloanțe îndreptate asupra'i. Principele Caragea află despre această întâmplare, dar nu luă nici o măsură în contra cutezătorului, carele după ce goni pe femeia ce'l dezonorase, plecă la moșie și pus în fruntea unei legiuni de arnăuți, aștepta cu nepăsare răzbunarea Domnului Caragea.

Există și o baladă în care se explică foarte bine acest eveniment, dar expresiunile obscene ce cuprind într'insa ne opresc a o publica.

În primele luni ale acestei legături, sufletul Ducei nu fu turburat de nici o pasiune contrarie amantului său, dar aceasta nu ținu mult timp. Inima femeiei chiar de se poate ameți uneori de ambițioase aspirațiuni la mărire, la bogăție și la alte vanități atât de plăcute sexului femeiesc, dar ea se deșteaptă apoi cu pasiuni mai tari, mai neînfrânate. Ast-fel se întâmplă și cu frumoasa noastră eroină.

Natura a făcut din inima femeiei o carte scrisă cu litere cabalistică, pe care înamorații, în vanitatea și egoismul lor, cred că o citesc și o înțeleg; în realitate însă sunt foarte puțini aceia cari pot dice cu drept cuvânt că au descifrat acele ieroglife de care atârna mai adesea fericirea și nenorocirea oamenilor și acești favoriți ai soartei nu sunt tot-d'auna cei nobili și avuți, nici cei frumoși sau cu spirit, ci uneori cu totul din contră, căci amorul este o ființă curioasă; s'a țin orb, dar și dacă vede, trebuie să mărturisim că foarte mult îi plac lucrurile bizare.

Postelnicul Andronake credea că descifrase logogriful din inima grecei, dar se amăgea, sârmanul, căci meritul acesta era pentru moment rezervat unui june obscur, ce abia pusese piciorul pe prima treaptă a ierarhiei boierești.

Locuința în care fanariotul pusese pe amanta sa, era situată în strada Caliții, care pe timpuri aceia devenise foburgul favorit al nobleței și al amplexurilor de toate gradele.

Juna greacă simțea o plăcere din cele mai mari a privi de la fereastră pe toți trecătorii, de la *Veliții boieri* cu bărbile albe și cu căciuli de samur,

până la *Calemgiu* și *Iamagi* cei cu ișlice în patru colțuri și rași pe cap chinezește.

Un june din aceștia ce sub costumul său ridicol, ascundea o figură cât se poate de plăcută, vedu pe greaca noastră și se amorează de dânsa.

Tinărul *calemgiu* începu să treacă noaptea pe la ferestrele femeii ce-l încântase, și să-î facă serenade, acompaniate de oftări amoroase, care erau în stare să topească de compătimire inima chiar a statuelor de marmoră.

Juna greacă nu lăsă pe *calemgiu* să ofteze mult timp, ci se învoi cu plăcere a da gratis fericirea ce o vindea foarte scump Postelnicului.

Trebue să adăogăm însă că *calemgiul* era foarte înfocat și nesocotit în amorul său. Aceste două calități, funeste amorurilor clandestine, făcură pe înamorați să cânte, să joace și să se expună în tot chipul, fără de a se gândi că pot fi observați. Cu toate acestea ei se înșelau; zgomotul serenadelor și sărbătorilor deșteptă atențiunea vecinilor și vestea merse până la Postelnicul. Inima acestuia se aprinse de gelozie și vedând că acea pasiune culpabilă, în loc de a se înfrâna, creștea mereu, el veni într'o seară furios și, intrând în camera amantei sale, șeđu pe divan, măcar fără să o salute.

Greaca pricepu foarte bine de unde venea agitațiunea și neobicinuita purtare a amantului ei, dar voind a se încredința și mai bine, se prefăcu că n'a observat nimic și luând un aer nevinovat și plin de grație, îl strînse în brațe și-l sărută pe frunte.

Acest fals sărutat irită și mai mult pe amantul

amăgit; el o respinse din brațele sale cu furie; ea se prefăcu că plânge, dar vedând că nici prin mijlocul acesta nu poate face pe amantul ei a se explica, cădu în genuchi dinaintea lui și cu ochii înmuiți în lacrimi mincinoase îi dîse:

— Ce ai, Cucoane Andronake, de ești atât de supărat pe mine? Spune ce ți-am greșit?

— Mă întrebî, nemulțămîtoare, ce mi-ai greșit?... Și ce greșală mai mare puteai face de cât aceia de a mă necinsti pe mine, Postelnicul Andronake Tusluc, favoritul lui Vodă, pentru un calic de *calemgiu*? Pe mine, care te-am scos din trențe te-am făcut cucoană mare?...

— Eū te-am necinstit!... Ți-am călcat cîntea?

— Da!... M'ai necinstit; toată lumea știe această mârșavă faptă.

— Să n'am parte de viața mea, să nu'mi ajute Maica Domnului, dacă îți voiū fi călcat cîntea!

Și de odată cu aste fraze, se repeși cu o disperare prefăcută și luând imaginea Maicei Domnului o sărută cu multă devoțiune, ca să atesteze inocența ei.

— Să părăsești casa mea, muiere prefăcută; să te duci la calicul de *calemgiu*, auđit'ai tu?... Măine dimineață să nu te mai gădesc aici, că te voiū omori!

N'apucă să sfârșească bine aceste cuvinte și vicleana amantă cădu jos leșinată.

Postelnicul luând de adevărat acest leșin, pierdu furia de mai înainte și printr'un salt repede, o luă în brațe și o puse pe divan; apoi chiamă slugile, și-i dete ajutorul necesar.

Iscusita femeie rămase în această stare de letargie prefăcută până când vădu pe Postelnicul plângând ca un copil cerându-i ertare că a bănuț un moment virtutea ei; apoi se prefăcu că se deșteaptă din leșin, și prin această ingenioasă manevră, nepoata Evei izbuti a mânca din pomul vieței, fără de a pierde raiul ca străbuna sa.

CAPITOLUL V

Educațiunea ciocoiului

Lectorii noștri cunosc foarte bine agitațiunea în care am lăsat pe Păturică în primul capitol al acestei scrieri; știu asemenea ambițioasele lui visuri și marea sete de bani și mărire ce îl muncea. Este datoria noastră acum să le spunem mijloacele întrebuintate de dănsul pentru realizarea acestor aspirațiuni.

Când acest șarpe veninat călcă pragul casei fanariotului, el intra în al două-deci și doilea an al vieței sale. Educațiunea lui intelectuală se compunea din citire și scriere în limba românească, și oare-care începuturi slabe de limba greacă modernă; știa să facă jălbi cu pilde din scriptură, *pitace*, *volnicii*, *ca-taștișe de lude* și alte forme cancelarice obicinuite în timpii aceia; mai știa, și încă foarte bine, să tortureze pe nenorociții țărani, puindu-le ouă fierte la subțiori și dându-le fum de ardei la nas, ca să le ia și cea din urmă para din pungă.

Dar aceste talenturi nu-i mai serveau la nimic în

noua sa carieră; el căta să se instruiască în ipocrizie și intrigă, și aceste două mari mijloace de parvenire nu se desvoltează, nici se pot perfecționa de cât prin învățatură. Puiul de ciocoi simți de sine-și acest adevăr și hotărî să-l puie în lucrare.

A doua zi după sosirea lui, Postelnicul îl chemă la dînsul ca să-l examineze spiritul și inteligența spre a vedea de poate face ceva dintr'ensul; iar când veni înainte-î, îi dîse cu un ton îngâmfat, dar dulce:

— Cum te numești, băete?

— Constantin, cocoane, dar tată-meu îmi dîcea Dinu.

— Știi ceva carte?

— Știu să citesc și să scriu.

— Românește, nu este așa?

— Da, blagorodnice stăpâne.

— Alt-ceva mai știi?

— Știu să fac împliniri de bani; am fost cu vinăriciul, cu oeritul și cu fumăritul ¹⁾.

— Așa de tînăr?

— Da, stăpâne; tata mă lua cu dînsul prin județ de-î ajutoram la *taxidărie*.

¹⁾ *Vinăriciul*, *oeritul* și *fumăritul* erau dăjdii indirecte ce plăteau particularii către stat; sub numele de *vinăriciul domnesc* era dator fie-care stăpân de vie să dea din zece vedre, una, afară de privilegiați și scutiți cu chrisoave domnești. *Oeritul* era o dajdie pentru care se plătea de fie-care vită mare și mică câte cinci-spre-zece parale; *fumăritul* asemenea era o dajdie ce plăteau stăpânii de pivnițe și cărciumi. Aceste dăjdii se vindeau la particulari și ei le adunau prin oamenii lor numiți *taxidari*.

— Da ceva *elinica*, te-a învățat tată-tău?

— De! ce să ȳic, stăpâne?... Mă cam pricep puțintel. Am învățat *Pedagogia* și *Eclogarion* din scoarță până în scoarță; dar tocmai când era să încep la *Grammatiki*, m'a trimis la înălțimea voastră.

Fanariotului îi plăcu naivitatea ciocoiului, iar măi cu seamă pompoasele titluri ce-i da cu atâta prodigalitate; și avea dreptate, căci nu este om căruia să nu-i placă un titlu pe care nu-l merită, dar la care aspiră foarte mult. El zîmbi cu bunătate și ȳise ciocoiului:

— Să știi, băiete, că de astă-ȳi înainte am să te iau sub îngrijirea mea. O să te dau la școala domnească să înveți carte grecească multă, ca să te pro-copsești, să te faci om. Slujba ce ai să-mi faci este aceasta: dimineața să vii să mă freci la picioare, să-mi ajuți să mă îmbrac; să-mi dai de spălat, să-mi aduci dulceața, cafea și ciubuc; iar după aceia să te duci la școală să înveți. Ai auȳit? — Ai, du-te acum de-ți caută de treabă.

Din ȳiua aceia Păturică se puse pe învățatură cu o silință extraordinară, și în măi puțin de doui ani învăță limba grecească ca un *sofologiatatos*; dar el nu se mulțumea numai cu atât. Ce-i folosea lui cunoștința unei limbi moarte și a literaturii ei atât de antipatică caracterului și intenȳiunilor sale? — «Omer, Pindar, Sofocle, Euripide, Anacreon, Sapho, etc., sunt buni pentru femei și oameni afemeiați, — ȳicea ciocoiul în sine cu dispreț. — Mie îmi trebuesc cărți care să-mi subȳieze mințea, să mă învețe mijlocul de a mă ridica la mărire. Plutarch îmi vine la

socoteală, Comentariile lui Cezar, Istoria omenirii, Viețile marilor bărbați din veacurile trecute și acelea în care trăim, iată cărți pe care citindu-le cine-va, poate să țină cu cuget împăcat că nu și-a pierdut timpul în zadar».

Cu asemenea reflecțiuni intră el în casa unde își avea fanariotul biblioteca ¹⁾ și alege tot ce găsi într'ênsa mai bun. Intre alte cărți, găsi un tractat de fiziologie și operile lui Machiavel, pe care le citi și le studiază cu mare băgare de seamă; în fine, făcu tot ce putu spre a deveni perfect în arta ipocriziei și a perfidiei.

Se ține că voința tare și statornică învinge toate obstacolele. Nu ne putem pronunța asupra acestei maxime; ținem numai că Păturică ar fi fost în stare să dea contimporanilor săi o dovadă strălucită că ea se realizează câte o dată. Picătura găurește piatra, ține un alt proverb.

Păturică era în adevăr un om extra-ordinar. El își luase hotărîrea de a deveni om mare, și nici un obstacol nu putea să-l abată de la această idee fixă.

¹⁾ Pe acei timpuri, ca și în zilele noastre, bibliotecile erau la modă; toți junii formați *muck lefi și spudaxiți*, aveau câte o bibliotecă formată din cele mai bune cărți ale timpului, pe care nu le citeau nici odată. Bibliomania era atât de întinsă în cât mulți din cei aprinși de această patimă, nevoind să sacrifice bani și timp, chema câte un pictor meșter și le zugrăvea prin saloane și camerele de studiu câte o bibliotecă de minune, în care se găsea tot ce ne-a lăsat mai sublim gândirea omenească, de la creațiune și până în timpurile lui Caragea! Judecând între oamenii cari aveau biblioteci și nu le citeau și între care le aveau numai zugrăvite, eu cred mai cu minte pe cei din urmă.

Ca slugă, era dator să lucreze mai multe ore pe zi și a se supune la toate slugile cele mai vechi de cât dânsul; ca ambițios căta să învețe carte multă, precum îi dîse fanariotul, și să se silească a înlătura toate obstacolele ce întâmpina în calea ambițiunei sale. Cum putu dar să învingă atâtea greutăți și să iasă triumfător?

Iată modul ce întrebuiță. Când se crăpa de diuă Păturică se afla lângă ușa Postelnicului stînd în picioare spre a împlini cu exactitate ordinele stăpînului său. Pe dată ce fanariotul se deștepta, el intra în casă, îl freca pe picioare, îl ajuta să se îmbrace, îi da de spălat, îi aducea dulceață, cafea și ciubuc. Toate aceste mici servicii le executa cu cea mai mare iuțea, grație, și cu un fel de afecțiune ce făcea pe fanariot să-l creadă de cel mai credincios și devotat d'între servitorii săi.

După ce pleca boierul la curte, se ducea la vîtaf și făcea o mulțime de lingușiri; apoi după ce-și spăla feligenele de cafea și curăța bine ciubucele, se închidea în camera sa și se da cu totul la citire și la meditațiunii petrecîndu-și ast-fel timpul pînă la ora prînzului, când, după obiceiul său, se aședa pe treptele scării de la intrarea casei, cu cîte o carte în mână și sta acolo pînă ce venea stăpînul său; iar după aceea, când ședea la masă, el își lua locul printre servitori și se silea să întreacă pe toți în zel și activitate.

Osebit de aceasta, el se purta cu mare amabilitate către toți servitorii casei, fără excepțiune; îi

ajuta la lucrările lor și le împlinea toate dorințele, puindu-se mijlocitor între dênșii și vătaful de curte.

Această purtare făcu pe Păturică să fie iubit și adorat de toate slugile, afară numai de vătaful curței, care înțelegând foarte bine gândurile lui, se prefăcea că nu bagă de seamă nimic și îl spiona în tăcere.

În timpul acesta se întâmplă cearta Postelnicului cu amanta sa, sau jurămintele și *istericalele* prin care ea își aprobă inocența. Bietul om o iubea foarte mult, și spre marea lui nenorocire era gelos ca un turc. Ast-fel dar după multă chibzuire și reflecțiune, se decise a o pune sub privegherea unui Argus. Măsura nu era rea, dar prezinta mari dificultăți în privința alegerei unui individ care să îplinească acest important serviciu. Prima idee ce i se înfățișă fu de a o pune sub privegherea unei femei bătrâne; dar după ce mai medită cât-va timp, își dîse în sine-și încruntându-și sprîncenile: «Mujerele cele bătrâne se conrup foarte lesne». Se gîndi să aducă un eunuc din Constantinopole, dar lepădă și această idee, căci știa din încercare cât prețuiește și credința eunucilor.

Obosit în fine de a căuta și nu găsi vindecarea grijei ce-l mușca, se lăsă pe sofa oftând din băierile inimii; dar după ce se mai gîndi un minut, se sculă cu repeziune și bătu în palme.

La acest semn de chemare, întrebuițat foarte mult pe acei timpî, ușa se deschise și intră Păturică cu ochii plecați în jos și cu fața mai umilită de cât a unui călugăr.

Fanariotul îl privi cu mulțumirea ce simte tot omul când găsește aceia ce a căutat, apoi zise:

— Apropie-te, Dinicule, că am să-ți vorbesc.

— Poruncește stăpâne, zise prefăcutul ciocoi înaintând către stăpânul său cu mâinele puse pe piept și cu ochii plecați către pământ.

— Ia spune-mi, Dinicule, cum trăiești tu în curtea mea? Te mulțumești cu bucatele cu care te hrănesc și cu hainele cu care te îmbrac?

— Foarte bine, stăpâne; nu sunt vrednic să mulțumesc lui Dumnezeu pentru marea bunătate ce ai arătat și arăți pentru mine.

— Ia spune-mi acum, mă iubești tu pe mine?

— Te iubesc stăpâne, mai mult de cât pe tată-meu.

Fanariotul surise cu îngâmfare; apoi după ce-și răsuci negrele sale mustăți, zise:

— Ascultă, Dinicule. Am să-ți încredințez una din cele mai mari taine ale sufletului meu; bagă însă de seamă, să mă slujești cu dreptate, căci într'alt chip nu numai că vei pierde nădejdea de pricopsala ta, la care mă gândesc de atâta vreme, dar te voi și pedepsi fără milă.

— Îți jur, stăpâne, să te slujesc cu credință la ori-ce'mi vei porunci.

— Ei bine, Dinule, ascultă. Cunoști tu pe Duduca?

— Nu o cunosc, stăpâne.

— Cum se poate, să nu cunoști tu pe țitoarea mea?

— În adevăr, stăpâne, nu o cunosc.

— Asta nu face nimic. Duduca este o fată foarte frumoasă pe care o iubesc până la nebunie, și fiindcă o fată ca dânsa poată să placă și altora, m'am gândit

că n'ar fi rău a o pune sub privigherea unui om credincios. Ai, ce ȳci tu? bine m'am gândit?

— Foarte bine, stăpâne. Paza bună trece primejdia rea, ȳce *parimia*.

— De și Duduca mea este foarte înțeleaptă, și n'am simțit până acum nimic despre dēnsa...

— Așa este, blagorodnice stăpâne, ai dreptate.

— Dar pentru mai mare siguranță te-am ales pe tine ca să o păzești.

— Când este vorba să te slujesc pe Domnia ta, stăpâne, sunt gata a trece chiar prin foc; spune-mi numai ce am să fac și vei vedea.

— *Aferim*, Dinicule, *aferim*; să trăiești copilul meu; cine slujește cu *zilos* pe stăpânul său, pe acela nu-l părăsește Dumnezeu. Duduca mi-a spus că-i trebuia un fecior; cată dar să te muți cu locuința la dēnsa și să treci în fața ei ca o slugă credincioasă, să o ascuți la ori-ce'ți va porunci, să te prefaci că nu bați de seamă nimic, că nu veți și nu auți nimic, și să vii în toate ȳcilele la mine să-mi spuți tot ce se va petrece în casa ei, fără să treci cu vederea cel mai mic lucru.

— Voiu urma întocmai poruncilor blagorodniciei tale, și mă voiu sili cât voiu putea ca să mă fac vrednic de încrederea ce ai în mine.

— Să trăiești, copilul meu. Și de-odată cu vorba, băgă mâna în buzunarul antereului și scoțând cincideci de rubiele, ȳse: — Ține, Dinicule, și să fii cu minte, mă înțelegi tu?

Păturică, ca ciocoi fin ce era, ingenunchiă dinaintea fanariotului, îi sărută mâna cu cea mai mare umilință

și făcu să cadă din ochii săi de șarpe două lacrimi de acelea ce în aparență arăt o inimă plină de recunoștință, dar în realitate nu sunt de cât plânsul crocodilului prin care amăgește victima sa.

După această scenă de tartufism, jucată cu atâta măestrie, ciocoiul părăsi camera stăpânului său și intră într'a sa.

Liber acum de povara simulării, începu a se preumbla prin cameră cu pași rari și precipitați. Trăsurile feței sale luară un aspect straniu, ce lăsa să se zărească, uneori, expresia unei nespuse bucurii de a-și vedea împlinite dorințele de atâta timp; câte-odată un nor de neîncredere în viitor, schimba într'o clipă fața fizionomiei sale; apoi iar cădea într'un fel de apatie, din care trecea cu iuțeală la o fioroasă și amenințătoare veselie.

Această criză morală ținu câte-va momente, iar după aceea, fizionomia ciocoiului se luminează și, cu liniștea ce-i redase încrederea în sine și în dibăcia sa, el exclamă cu bucurie: «Iată-mă în sfârșit ajuns la ținta dorințelor mele! Am în mâini pe țiuțoarea Grecului, patima lui cea mai de căpetenie; în sfârșit am cheia acelui strălucit viitor pe care îl visez de atâta timp. Ce fericire, ce neprețuită fericire!... Aceasta este o cheie cu care cine-va deschide porțile raiului... Și de ce nu?... Eva a scos pe Adam din rai ca să dea prilej altei femei a-l deschide mai în urmă. O femeie a făcut pe Greci, după cum dic cărțile, să se bată zece ani de-a rândul. Favoritele din harem țin în mână soarta împărăției turcești; chiar aici la noi vedem pe Domniță întorcând curtea și

țara întreagă după plăcerea ei, și dacă ea a făcut pe stăpênul meu din Ciohodar, Postelnic mare și Cămăraș, de ce oare Duduca să nu facă din mine un om puternic, fericit? Pildele nu ne lipsesc. Câți aũ fost ca mine, ba încă și mai rău de cât mine!... Căci slavă Domnului nu sunt țigan, și cu toate acestea prin muieri și alte marafeturi ciocoiești, chiar și țiganiĩ aũ ajuns ađi la noi în *protișendadă*, în cât n'ai încotro să te întorci de Postelnici, Logofeți și Visteri. Prinde inimă dragul meu Păturică! Măine vei pune *ișlicul* în cap, și de va vrea Dumneđu cu tine, nu va trece mult și vei avea moșii, țigani și averi nenumărate, și vie atunci cine-va să-ți ceară socoteala despre mijloacele prin care ai dobândit toate acestea! Vie, de va putea!»

Pe când Păturică își crea în imaginația sa aceste realizabile visuri, ușa camerei sale se deschise și intră un țigan înăuntru.

— Ce cauți aici, cioară? ȃise ciocoiul supărat.

— Mă iartă, Logofete Dinule, dar am venit să'ți dau o carte de la *băbaca* dumitale.

— Ado 'ncoace, cioară, și piei din ochii mei.

Țiganul se retrase și Dinu Păturică deschidënd scrisoarea, citi cele următoare :

«Cu părintească dragoste mă închin dumitale, prea iubitul meu fiũ.

«Iată doi ani în cap de când te-am dat pe pricop-seală la postelnicul, și nu vęđ nici un spor de la tine ; acesta mă pune în mare *aporie*. Se vede că tu în loc să te silești a eși la obraze, umbli *hai-*

«*mana* pe poduri cu *derbedei*. Bagă'ți mințile în cap, măi băete, veți că eū sunt bătrân și sărac, «să n'ai la mine nici o nădejde. Cum îți vei așterne, «așa vei dormi, auđitu-m'ai? Scrisoarea ce'ti *empe-riclisesc*, este către d-lui Postelnicul; să 'i-o dai ne-greșit, căci într'insa îi vorbesc pentru tine și il rog «să te pue în vre-un *mansuap*.

Al tău prea doritor părinte
Treti Logofet Ghinea Păturică ot Bucov sud Saac.
 1816, Mai 17.

După ce Păturică citi această scrisoare, scoase călimările de la brâu se aședă pe un scăunel și puind piciorul drept peste cel stâng, scrise răspunsul acesta :

«Cu fiască plecăciune,

«Părinteasca dumitale scrisoare de la 17 ȃile ale «lunei lui Maiū, am primit'o cu nespūsă veselie și «m'am bucurat din rănunchi că te afli sănătos, căci «eū, din mila cerescului părinte, mă aflu întru toată «întregimea sănătății. Bucură-te taică și iară-și bu-«cură-te că de și am slujit doi ani la Postelnicul pe «îmbrăcăminte și mâncare, și mi-am plecat capul la «toți calicii fără osebire, dar acum, slavă domnului, «am pus mâna pe pâine și pe cuțit, am oprit roata «norocului : n'am să mă mai tem de nimic.

«Postelnicul m'a ales sfetnic de taină al seū, și «pe negândite mi-a încredințat o taină prin care în «puțin timp pocī să ajung om mare. Atât de o cam «dată ; îți voi mai scrie.

Prea plecat și dorit al domniei tale fiū
Dinu Păturică.

După ce plicui și pecetlui această scrisoare, chemă de afară un țigan, i-o dete în mână și-i ȑise : « Du această carte la postelnicie și spune să o trimită la Bucov, fără cea mai mică zăbavă; ai auȑit?... »

Țiganul dispăru cu iuȑeala vântului, iar ciocoiul se lăsă pe pat și adormi gândindu-se la exploatarea minei sale.

CAPITOLUL VI.

Ipocriȑii în luptă.

A doua ȑi după întrevorbirea confidenȑială dintre Postelnicul Andronake și Dinu Păturică, acest din urmă străbătea strada Caliȑii cufundat în meditaȑiuni serioase. Preocupaȑiunea lui era atât de mare, în cât de multe ori se lovea piept în piept cu trecătorii de pe drum; dar pe când se afla în dreptul case-lor lui Armaș M. fu atras de sunetul cel nasal și ascuȑit al unei voci ce striga : « Dinule! he, he, Dinule! ia fă-te'ncoace, ștregarule, unde ai plecat așa de dimineaȑă? »

Păturică deșteptat din asopismul în care se afla, se uită în toate părȑile, și vedând la poarta acelor case un omuleȑ cu statură scurtă și groasă, cu faȑa rotundă întocmai ca o lună plină desemnată pe pereȑi, cu ochii mici ca de tătar, cu nasul turtit și cu gura largă, armată cu niște dinȑi mici stricaȑi, recunoscă într'insul pe Niculăiȑă, vătaful de curte al Armașului, carele, mai norocit de cât densus, înce-

puse de mult timp a zeciui averile stăpânului său și acum nu aștepta de cât rangul de *Viitor Vistier* drept plata ostanelilor sale, și supranumele de *Buclukci boier* pentru multe șiretlicuri și încurcături ce făcea.

Păturică trecu drumul și salută pe îngânfatul vătaf cu o închinăciune până la pământ.

— Ce mai veste poveste, Dinule? întrebă vătaful mândru de pozițiunea sa.

— Nimic nou, nene Niculăiță.

— Unde te duceai așa iute și cu capul între urechi?

— La cucoana Duduca.

— A! a! înțeleg, la țiuțoarea stăpână-tău. Și ce ai să faci acolo așa de dimineață?

— Îi duc un răvaș.

— Din partea cui?

— Dintr'a stăpânului meu.

— Dar ce, s'a împăcat cu dânsa?

— Trebuie mai întâi să știu de aũ fost certați.

— Va să zică nu știi nimic?... Prostule!...

— Nimic de tot, adause Păturică cu o privire malițioasă.

— Află dar de la mine că ei aũ fost certați foarte rău.

— Și de ce, nene Niculăiță?

— Auđi colo, de ce? Fiind-că diavolița de greacă vrea să ție doi pepeni într'o mână, adică este amorzată după un calemgiiu de la Visterie.

— Aș! nu cređ!

— Crede ce'ți spuı eu. Postelnicul Andronake a aflat acest amor tainic și s'a certat cu dânsa furcă.

— Poate; dar ia spune'mi cine este acest calemgiu?

— Este fiul lui Căpitan Gheorghe Basma de la Dorobăntie.

— Ce fel de om este acela?

— Este un băiat de două-șeci și doi până la două-șeci și cinci de ani, frumos, gingaș și subțirel, pare că-i tras printr'un inel.

— O fi iubind'o, mă nene Niculae, ce șici?

— Mi se pare că da, fiind-că nu înțeleg cum ar putea să facă atâtea comedii daca n'ar iubio?

— Și ce comedii face? întrebă Păturică cu nerăbdare.

— Trece cu lăutari pe la miezul nopții, se oprește dinaintea ferestrelor ei, oftează, cântă și cele-l'alte.

— Numai atât?

— Ba și ceva mai mult: sare prin grădina Mitropoliei, dintr'insa trece într'a grecei, d'acolo intră în curte și se ascunde într'o claie de fân până pleacă postelnicul; iar după aceia se duce de-i ține locul lângă frumoasa greacă; cu alte cuvinte fericitul calemgiu se bucură fără nici o cheltuială de femeia pentru care stăpână-tău varsă atâta aur și argint.

— Ești bine încredințat despre aceasta?

— Mai bine nu se poate; omul care 'mi-a spus această taină este atât de credincios în cât aş putea să jur în biserică pentru dânsul. Dar, ia spune-mi de ce-mi faci atâtea întrebări asupra acestei pricini? Oare voești s'o prinzi și să te arăți cu slujba înaintea stăpânului tău? Să nu faci această nerodie măi băete, căci o să te căești foarte mult.

— Și de ce să nu-î dau pe față această neagră vîndare? adaogă Dinu, cu oare-care aprindere prefăcută.

— Voești să afli pricina pentru care te opresc?

— Da; căci eî iubesc pe stăpînul meu, și nu voesc să-l vîd înșelat de o femeie desfrînată și fățarnică.

— Ești prost, băete! Tu nu știi ce va să țină patima dragostei. Ascultă: tu o să te duci la stăpînu-tîu și o să-î spuî că greaca îl înșeală nu este așa? El deocamdată o să te creadă, o să-ți țină: «aferim Dinule!», ba încă poate să-ți dea și un bunicelel bacșiș; dar după aceia, o să te ducă la greacă, o să se certe cu dînsa, o s'o sperie că o gonește din casă, și cele-l'alte. Ea ca să-l încredințeze că e nevinovată o să înceapă să plîngă, să-și smulgă părul din cap, o să jure pe tot ce are mai sfînt; în cele din urmă o să se facă că leșină, și atunci stăpînul tîu ca un fermecat ce este, o să se împace cu dînsa.

— Atît mai rău pentru dînsul!

— Ți mai bine că pentru tine o să fie rău, nerodule.

— De ce?

— Fiînd-că pe dată ce se vor împăca, greaca o să întrebuițeze toate mijolacele, ca să afle pe pîrîtorul ei.

— Dar stăpînu-meu n'o să-î spue.

— Ți-ai găsît! Ba o să-î spue, și încă chiar fără voia lui, căci ast-fel merg treburile dragostei. He! he! băete, tu ești un copil de erî dealaltăeri, nu știi

nimic. Ascultă-mă pe mine, că sunt om bătrân, am dat cu capul de pragul de sus și am văzut pe cel de jos. Când bărbatul și femeia se iubesc și țin în dreptate, viața lor curge dulce întocmai ca apele unui pîrîu liniștit; dar când muerea începe să calce strâmb, și o simte bărbatul, inima lui arde, știi, ca peștele pe cărbuni. Ziua și noaptea se gândește tot la necredința muerii; aci să ceartă cu dînsa și o lasă, aci iarăși se împacă, și am băgat de seamă că la asemenea împăciuirii, omul face mai multe jertfe pentru o femeie netrebnică decît pentru una cinstită. Ast-fel dar greaca o să ceară de la stăpînuteu, ca dar pentru împăcaciune, depărtarea ta din slujba lui, și poate chiar o falangă bunicică dată dinaintea porții caselor ei, ca să te înveți minte a nu mai băga zizanii între dînsa și Postelnic.

— Ai dreptate; dar i-a spune-mi ce trebuie să fac?

— Să închiși ochii și să-ți cauți de treabă, ca un băiat cinstit ce ești, și vei vedea cât de mult o să te iubească amândoi, iar trebșoarele o să-ți meargă de minune.

Dinu Păturică salută pe mentorul său și plecă înainte, mulțumit de povețele lui, căci găsisese într'ênsele o complectă aprobare a politicei sale. Ajungând la casele Duducăi, el intră pe porțița cea mică, sui scara și se puse jos în pridvor pe un pat de scînduri acoperit cu un *chilim* de Țarigrad.

Era pe la orele nouă de dimineață; greaca se sculase și se dusesese la oglindă ca să-și puie în regulă grațiile maltratate de voluptoasele plăceri ale nopții trecute, și să mai adaoge câte-va frumuseți artificiale, ca să dea mai mult interes celor firești.

Toaleta femeilor cochete din zilele noastre de și a devenit o îndeletnicire foarte grea și împovărătoare pentru biete slujitoare, din cauza nenumăratelor forme și feluri de pieptănări, de spălături, de limpediri cu ape aromatice și chimice pentru lustruirea, dregerea și împrăștierea pielii obrazului și alte nenumărate nimicuri femeiești, cu toate acestea, ea rămâne o jucărie de nimic, în comparație cu toaleta elegantelor din timpurile domnilor fanarioți.

Kera Duduca, de și se afla în anii cei mai frumoși ai vârstei femeiești, dar destrămata viață ce petrecea, o făcuse să alege foarte de timpuriu la ajutorul grațiilor împrumutate. Ast-fel dar toaleta ei din toate zilele se compunea dintr'un șir de torturi la care ea se supunea cu cea mai mare rezignare, numai ca să-și conserve acea frumusețe care făcea pe Postelnicul să depună la picioarele ei toate jafurile câte le storcea din biata țară, și pe frumosul calemgiu a o numi *Cheruvimul său* și a o iubi cu o ardere egală amorului ce ea avea către dânsul.

În toate nopțile, după ce expedia pe amândoi adoratorii ei, se ungea pe obraz cu alifie vânată; dimineața se ștergea cu albuș de ou, se aburea cu cărămiți încălzite în foc și stropite cu apă de salcâm, apoi se spăla cu apă de pelin. Acestea le făcea ca să întindă pielea obrazului și să dispară zbârciturile; apoi se ștergea cu un burete muiat în apă de castreți, ca să scoată petele, și se spoia cu dres ca să dea pielii o culoare mai albă.

După toate aceste operațiuni care n'aveau alt scop de cât a albi, a întinde și a întineri pielea

obrazului, veneau : rumeneala cea mincinoasă cu care își colora obraji și buzele, gogoșile de ristie arse, cu care își înegrea sprîncenele, și plasturele cele negre cu care își făcea *murse* sau *benghiuri* false.

După ce greaca își săvârși această toaletă complicată, și se mai întoarse de câte-va ori pe dinaintea oglindei, ținînd și gesticulînd ca să se asigure dacă e de ajuns grațioasă, dete ordin să introducă în camera sa pe mesagerul Postelnicului.

O țigancă frumoasă se arătă în ușa sălei și făcu semn lui Păturică să intre înăuntru. El intră și dete scrisoarea, apoi trăgîndu-se înapoi către ușă, se strânse la piept și luă o pozițiune atît de umilită și plină de zmerenie în cât ar fi putut să amăgească pe ori-cine. Dar Kera Duduca, care era personificarea fineței și a viclesugului femeesc, pricepu fățarnicia, chiar sub acel vâl de prostică modestie.

Ea citi scrisoarea pînă la un loc, fără să lase a se țări pe figura'i vre un semn de surpriză bună sau rea; dar când ajunse la partea aceia prin care Postelnicul îi recomanda pe acel nou Argus înveșmîntat cu anterior și giubea, ea își aruncă fără voie ochii asupra ciocoiului, și întocmai ca vulpea ce vede și simte cursa întinsă, zîmbi cu amărăciune și își continuă lectura pînă la sfârșit. După aceia sărută scrisoarea și băgînd'o în sîn, se puse a examina cu mai multă atențiune figura lui Dinu Păturică, care de și în acele momente de prefăcătorie exprima un fel de nevinovăție amestecată cu stupiditate, dar tot

lăsa a se străvedea îndestule viții, dintre care cele mai principale erau răutatea și lașitatea.

Am ȃis cĂ greaca era vicleanĂ ca o vulpe; ca sĂ dovedim insĂ cĂt de adĂncĂ și pĂtrunȃetoare era fineȃea spiritului ei, catĂ sĂ arĂtĂm cĂ cu toatĂ arta ce puse PĂturicĂ Ăn lucrare spre a face sĂ disparĂ din trĂsurile feȃei sale Ăntunecoasele intenȃiuni și aspirĂri ce-Ă rodea inima, nu numai cĂ nu putu sĂ o amĂgeascĂ, dar o fĂcu chiar sĂ ĂnȃeleagĂ și mai bine cu cine are a face.

TrecurĂ cĂte-va momente Ăn care acești doi actori se priviau unul pe altul fĂrĂ sĂ pronunȃe o vorbĂ mĂcar. AceastĂ tĂcere scrutĂtoare semĂna foarte mult cu liniștea aparentĂ a douĂ fiare ce stau de se observĂ cu o prefĂoutĂ nepĂsare Ănainte de a sĂri cu asalt una asupra alteia.

Ăn fine greaca hotĂrĂi sĂ dea asaltul; ea Ăncepu de la una din cele mai mari slĂbiciuni ale ciocoilor, adicĂ de la mĂndrie.

— Ei bine, logofete Dinule, Ăi ȃise ea cu un zĂmbet disprețuitor, Cilibi Andronake Ămi scrie cĂ de astĂ-ȃi Ănainte ai sĂ fĂi unul dintre slugile casei mele.

— MĂ bucur din toatĂ inima, milostiva mea stĂpĂnĂ.

— O fi precum ȃici; dar, uite, te vĂȃ ĂmbrĂcat bine, cu giubea, cu anteriu, cu fermenea, cu papuci galbeni și cu fes de Țarigrad; pare cĂ ești scos din cutie, și asta nu-mi prea place. SĂ lepeȃi aceste haine boierești, și sĂ te Ămbraci cu haine de fecior prost.

— Voi face dupĂ plĂcerea domniei-tale, milostivĂ cocoanĂ.

— Da, negreșit, căci o să te trimit cu coșnița în târg și nu voi ca *pezarghideanul* meu să poarte *ceacșiri* și *ișlic*.

— Voi face or ce 'mi vei porunci, milostivo.

— Asta o creș, căci la din potrivă voi întrebuița gârbaciul, pe care 'l vei fi vedut poate atârnat deasupra ușei sacnasiului ¹⁾.

— Mă voi supune în tăcere la ori-ce va găsi cu cale milostivirea ta.

Greaca vedând marea ipocrizie și falșă resignațiune cu care ciocoiul primea aceste lovituri groaznice, se înspăimântă, dar nu disperă.

— Așa precum îți dic, răspuse ea, o să te pui să tai ceapă la bucătărie, să speli vasele, să tai lemne, să aduci apă cu sacaua de la Filaret și alte mărunțișuri de felul acesta.

— Prea bine, stăpâna mea; le voi face toate acestea, ba încă și mai multe, numai ca să te ved mulțumită.

— Veï ședeă toată ziua în pridvor cu capul gol, ca să împlinești poruncile mele, căci la din potrivă îți voi pune coarne, te voi unge cu miere, și te voi lega de stâlpul porței, ca să te mânânce muștele și să rișă lumea de tine... Ai înțeles?

— Am înțeles, milostiva mea, și sunt gata a suferi și mai mari pedepse de cât acestea fără a mă plânge, căci stăpânu-meu te iubește și eu trebuie să sufer ori-ce mi s'ar întâmpla după urma domniei-sale.

¹⁾ Sacnasiu se numia o cameră mică situată în fundul sălii, și împodobită cu pat și perne, unde așteptau cei ce veneau cu trebuințe până ce îi primeau boierii în casă.

— Peste puțință! țise greaca în sine, disperată de sângele rece al ciocoiului. Și avea dreptate, căci toate săgețile vicleșugului ei se frânseră în inima de piatră a ciocoiului. Prima idee ce i veni în minte fu de a rupe legăturile de amor ce avea cu calemgiul, singurul mijloc de a se pune în siguranță despre spionagiul lui Păturică; pe dată însă ce se gândi la dulcele momente ce petrecuse și încă petrecea cu acel june frumos, singele i se concentră în inimă și fața i se îngălbeni ca ceara. Să ție pe amant, ciocoiul ar fi trădat-o negreșit și ar fi pierdut pe Postelnicul Andronake, care o îngrijea ca pe o domniță.

Aceste două idei deveniseră în acel moment, Scylla și Carybda pentru greaca noastră. Dar arsenalul vicleniilor femeiești este foarte mare: ajunge numai să știe cine-va să caute într'insul, și de sigur va găsi câte ce-va pentru ori-ce împrejurare. Greaca căută și găsi în adevăr mijlocul de a scăpa din toate cu față curată. La această fericire negândită fruntea i se luminează, trăsurile obrazului său luară un aer dulce și dîmbitor. Atunci, privind pe Dinu cu dulceață, îi țise:

— Ia spune-mi, Dinule dragă, cum ți s'a părut purtarea mea către tine? Nu este așa că sunt o nebună? Auđi acolo! Să sperie cine-va atât de mult pe un flăcăiaș așa de frumos și *muchelef*! Să n'ai grije de nimica; tot ce 'ți-am țis n'a fost de cât glume. Ai, de! fii mai cu inimă!

Dinu înăbuși în mica sa inimă bucuria acestui mare triumf și apropiindu-se de greacă, cu o sfială

prefăcută, făcu mătanie și îi sărută mâna ; apoi își luă ȕiua bună și se duse.

CAPITOLUL VII.

Până nu faci foc, fum nu iese.

Două săptămâni în urma acelor descrise în capitolul precedent, într'o noapte răcoroasă de primăvară, Postelnicul Andronake, ieșea de la amoroza sa cu ciubucul aprins și cu sluga după dânsul, care ținea într'o mână o *chisea* de șal plină cu tutun, iar în cea-l'altă o pereche de papuci galbeni. Trăsurile feței Postelnicului, de și puțin cam descompuse, arătau acum o mulțumire pacinică și lipsită de grijiile ce muncise pe bietul fanariot cu vre-o cât-va timp mai înainte.

Intr'o ulicioară întunecoasă ce duce în mahalaua Dudescului, sta de mai multe ore o butcă elegantă cu două armăsari. Când boierul se apropie de acea uliță, sluga alergă către locul unde sta ascunsă trăsura și strigă : «Trage Ioniță!»

Fanariotul se sui în trăsura și ciocoiul în coadă, strigând cu voce tare : «Acasă!»

Rog pe buniî noștri lectori să lase pe Postelnicul a dormi în pace pe sofaua sa, căci are mare necesitate de somn, ca nu cum-va să-și piardă, deștept, iluziile fericirei sale ; iar noi să ne întoarcem iarăși pe strada Calitei, ca să observăm ce se petrece în casa amantei sale.

Era o noapte frumoasă, o noapte tocmai bună pentru amorul de inimă, căci el ne procură momente de o fericire sublimă. Câte simțiri încântătoare nu încearcă un amant când pentru întâia dată surprinde surîsul dorit al femeiei ce îl iubește! Cât de înfocate sunt palpitațiile inimei sale, când el depune primul sărutat pe buzele ei arțătoare; apoi câte încântări nu mai culege el din treacăt în dulcea viață a amorului, când într'o adunare saă la un bal, îi vine din timp în timp câte un semn de dulce suvenire făcut cu o grațioasă sfială, saă o privire plină de dezmiardare, aruncată pe furiș și care îi ȃice în limba cea misterioasă a inimei, «te iubesc!... te iubesc din tot sufletul!...

Dar amorul este o medalie cu două fețe. Să întoarcem acum medalia pe partea cea opusă.

Ce ȃiceți domnia-voastră despre acele amoruri 'sgomotoase, care încep prin serenade de lăutari și une-ori de bande militare însoțite cu tobe și cu tipsii întocmai ca la grădina lui Giafer, și care se termină prin pâruieli, în clasele de jos, și prin ceva mai rău în cele de sus? Ce crimă aă săvârșit pacinicii locuitori ai vecinătății, ca să fie deșteptați din somn în strigătele birjarilor și oftările cele monotone și ascuțite ale amorezilor vulgari, mai indiscreți de cât pisicile: căci aceste dobitoace sentimentale miorlăesc și ele o lună pe fie-care an, și apoi ne lasă în pace, în vreme ce pisoii cei cu două picioare, nu numai că miorlăie neîncetat, dar neavând destulă încredere în seducțiile vocei lor, mai iaă și pe alții de le ajută. Dar răul prin rău se pierde, zice un vechi proverb.

Asemenea oameni nesocotiți, cari pun întristarea și disperarea în inimile bieților consorti și părinți, își iaă mai adesea plata nelegiuirei lor prin trădarea ce le fac femeile corupte de dênșii; căci femeia care a avut curagiul să calce jurămintele făcute înaintea altarului, și juna fată care a dezonorat perii albi ai părinților ei pentru vorbele dulci ale unui amant aprins de o patimă ilicită, ce preț vor pune oare pe niște angajamente trecătoare, dictate mai totdeauna de capriciū și prea rar de inimă?

O, tineri! dacă ați ști voi unde vă aduc aceste amoruri nesocotite, poate c'ați fi mai scumpi în risipirea iluziunilor junetei voastre! Voi nu știți cu ce monedă vă plătește femeia care a primit să-i sacrifice anii voștri cei mai frumoși, timpul, averea și chiar onoarea voastră. Voi nu știți că acea fință pe care voi o credeți îngerul vostru, scăparea și dezmiardarea inimei voastre, aceia este în stare a vă trăda pentru un diamant, pentru un șal, și de mai multe ori pentru câte o vorbă de spirit, care sfâșie și batjocorește sfințenia amorului vostru. Și ce culegeți voi oare din toate sacrificiile ce faceți pentru aceste statui de marmură? În locul amorului, trădarea; în locul fericirei, disperarea care slăbește și dărâmă focul și energia facultăților voastre, și, — ce e mai rău, — perderea iluziunii care aduce cu sine scepticismul monstru de sânge, părinte al turburării și al sinuciderei.

Fericire perfectă nu există pe acest pământ; aceasta s'a ținut de mult timp și de oamenii foarte învățați; avem însă ceva care seamănă cu dênșii: avem ilu-

ziunea, credința și speranța. Aceste dureri divine compun aci pentru noi ceia ce numim fericire.

Un tîner care a iubit pe o femeie cu credință și devotament și a fost răsplatit prin indiferență, ipocrizie și trădare; acela perde încrederea în femeii; pentru dînsul nu mai există fericire conjugală; prin urmare el nu se mai însoară, sau chiar de se supune la această datorie socială, inocentul amor al soției sale, grațioasele ei surideri, fragedele ei îngrijiri, pentru dînsul trec de prefăcătorii; femeia simte toate acestea, cearcă a-l încredința despre sinceritatea amorului ei, dară nu reușește. In fine lucrul se termină ast-fel: dacă femeia este virtuoaasă, suferă în tăcere, suspină și moare; iar dacă are caracter slab, cade în haozul perđării, târînd după sine în rușine și pe nevinovații săi copii.

Dar să venim la subiect.

Era una din acele nopți de vară, în care natura întreagă își deschide comorile uimitoarelor sale frumuseți, spre a ne da o idee perfectă de sublimitatea ei; bolta cerului era de un albastru încântător; stelele presărate pe spațiul ei nemărginit, de astă dată erau pline de o lumină magică, luna a cării palidă și dulce tață umple de dor și de ardoare inimile simțitoare, sta aninată printre turlle Mitropoliei și ne mai putînd din acel loc sfînt să-și urmeđe înfocatul ei amor cu junele pastor Endymion, amantul ei din vremile păgâne, ea părea a privi cu o nesățioasă bucurie la ațâți înamorați ce se dezmerdaū cu înfocare sub rađele ei amoroare. Suflările cele calde ale vîntului de primăvară erau atît

de line în cât abia frunzele popului se cletenaŭ a lene.

Această maiestoașă și dulce tăcere era întreruptă câte odată de suspinul unei privighetori care cânta durerile sale, ascunsă într'o dumberavă de liliaci din grădina mănăstirei Antim.

Păturică, îndemnat mai mult de bănuitorul instinct al răului de cât de simțimentul frumosului, sta țintit la fereastra camerei sale luând foarte puțin aminte la acea minunată panorană. Nu trecu mult timp și urechia lui fu isbită de sunetul unor instrumente de musică. Aceste sunete fiind un acord de acelea ce fac lăutarii înainte de a începe cântarea, de și încetară numai ce cât, însă atraseră atențiunea ciocoiului. El se gândi câte-va momente, apoi bătându-și fruntea cu palma, ca omul ce prinde o idee de mult timp așteptată, zise : « A ! a ! acum înțeleg ! Acești lăutari trebuia să fie puși de ibovnicul stăpânei mele !... Nicolăiță de la boerul armaș nu m'a înșelat. Pe muncă Dinicule, pe urmă muncă băete, că să mai scurtăm calea ce duce la fericire ! » Zicând acestea, el își luă ipingea pe dânsul și coborându-se în grădină, se ascunse după trunchiul unui arbore.

Lăutarii începură din nou acordurile lor ! de astă dată însă, ei cântară cum se cântă, adică puseră capul pe umărul stâng și prin ajutorul arcușelor și al penelor de găscă, scoaseră din viori și cobze niște accente foarte patetice pentru timpii de atunci, dar care astăzi n'ar avea cea mai mică putere asupra simțurilor noastre, nici chiar pe aceia de a ne face să dormim.

După ce lăutarii sunară câteva arii melancolice,

ei încetară ca să dea loc unei voci de tenor ce întonă cu o doză mare de simțimânt și de pasiune, aria pe care se cântau versurile acestea:

Pe pod de la Spiridon
 Toate păsările dorm,
 Numai păsărica mea
 Toată noaptea ciripea,
 De amor se jăluia.
 Vedea-te-aș călugăraș,
 Pân'la patru-șeci de zile
 Să te văd la mănăstire
 Cu ochii pe la icoane
 Cu gândul pe la cucoane,
 Cu mâinile pe psaltire
 Cu ochii pe la copile, etc.

Aria aceasta fu terminată prin oftări din cele mai adânci; dar ferestrele grecii, ce se deschideaă la primul accent al serenadelor înfocatului calemgiu, rămăseră de astă dată închise ca un mormânt. Lucrul era de disperat, dar amorezii aū mai multe coarde de arc; el nu disperă așa lesne.

Calemgiul aruncă o privire duioasă asupra ferestrelor, apoi începu a cânta:

Piatră d'ai fi, te-ai desface
 Și la mine te-ai întoarce!
 Of, of, of, keramu, of!
 etc.

Această din urmă încercare reuși pe deplin, căci greaca după o luptă teribilă între interes și amor, neputând să mai reziste furioaselor bătăi ale inimei sale, deschise ferestrele și făcu cu batista un semn, apoi se coborî în grădină, intră într'o boltă de viță

în care abia pătrundeau razele lunii, și așezându-se pe un divan moale, așteptă acolo pe amantul ei.

Nu trecu mult timp și apără o umbră în fundul grădinei. Această umbră luă o direcțiune către bolta de viță, și de ce se apropia mai mult, ea lua forme mai distincte. Când fu la o distanță oare-care de ascunzătoarea lui Păturică, acesta deosebi într'insa un june ca de două-șeci și cinci de ani, cu anterior de *șamalagea morico*, cu fermeņa de *croazea pembe*, încins cu un șal părălăgeniũ și legat la cap turcește cu un *taclit* în vārgulițe.

El înainta cu pași rari și nesiguri către locul în care se afla dorita inimei sale fără a se gândi că această întâlnire era să fie cea mai după urmă rază a fericirii lui.

Păturică, care spionase tot ce se petrecea, aștepta acum momentul favorabil ca să se arunce asupra victimei sale. El lăsă pe tînăr să se apropie cātva de bolta de viță; iar cānd rēmase între dēnsul și prada sa o distanță de cāti-va pași, zise încet: «Doamne ajută!», și sārind ca o panteră, apucă de piept pe bietul june și începu să strige: «Tālharii, tālharii!.. Sārīți creștini!.. Puneți mânia pe hoț, pe tālhar!»

Sērmanul june vedēndu-se strāns cu vigoare de un braț puternic, mai întāi cercă să se libereze de dēnsul, dar neputānd, începu a se ruga să-l lase în pace că e om cinstit.

— Nu, tālharule, nu te las din ghiarele mele. La spātārie, hoțule, să te învăț eu minte a mai veni să furi orzul din ambarul nostru.

— N'am furat nimic, logofete; privește-mă și veđi, am eú *caifet*¹⁾ de hoț?

— He, he! șiretule, nu mă înșeli tu pe mine; știu eú că te-ai înhăitat cu țiganiú lui Velcea, și jefuiți mahalaua. Eú mănânc pâinea cucoanei Duduki și nu sufer s'o jefuiască niște masalagiú ca tine! O să te leg bine cot la cot și mâine o să te daú pe mâna *zibetului*²⁾.

Această stratagemă atât de ingenioasă puse pe greacă într'o pozițiune foarte delicată; o făcu în fine să se convingă că Păturică era un demon împelițat. Și avea dreptate biata femeie, căci starea lucrurilor era atât de dificilă, în cât nu mai putea să facă nimic în favoarea amantului său. Să tacă nu putea, căci vicleanul ciocoi ar fi dus la spătărie pe junele calengiu, și printr'aceasta s'ar fi dovedit amorul ei cel tainic; să-l libereze nu putea de cât printr'o mărturisire care ar fi făcut pe ciocoi stăpân pe secretele sale. Din aceste două rele Duduca alese pe cel mai mic. Ea eși din boltă și arătându-se dinaintea lui Păturică, zise:

— Ce s'a întâmplat? Ce este acest zgomot?

— Să trăiești, milostivă stăpână, — răspunse ciocoiul, — am pus mâna pe acest tâlhar care jăfuieste mahalaua întreagă, care ne fură orzul și găinile.

— Bravo, Dinule, să trăiești; dar ia să vėz și eú pe acest tâlhar.

Junele înamorat se apropie de dēnsa; iar Pātu-

1) Asemēnare.

2) Stăpânire.

rică, simțind că ei voiesc a vorbi despre ale lor, se depărtă puțin, prefăcându-se că caută o funie ca să lege pe presupusul tâlhar. Greaca observă și această viclenie, dar folosindu-se de dânsa, se apropie de amantul ei și 'i zise:

— De acum înainte totul s'a rupt între noi!...

— De ce, sufletul meu? — răspunse calemgiul cu glas tremurător.

— Postelnicul a aflat amorul nostru și 'mi-a trimis pe cel mai afurisit ciocoi din lume să mă păzească. Tu ești în mâna lui și eu nu pot să te scap de cât mărturisind dragostea noastră.

— Să'l cumpărăm cu bani!

— Ești nebun, Iordane, (ăsta era numele calemgiului). Crezi tu oare că acest zgriptor se va mulțumi cu aceia ce 'i vom da noi? Lui îi trebuie comori; mândria lui merge până la protipendadă!...

— Așa dar va să zică...?

— Nimic nu rămâne de cât să ne despărțim pentru totdeauna.

— Și crezi că voi putea trăi fără tine?

— Te vei supune la această nevoie pentru asigurarea fericirii mele. Rămâi sănătos și mângâie-te cu alta de pierderea mea.

Zicând aceste cuvinte, ea chemă pe Dinu și îi zise:

— Dă drumul acestui flăcău că 'i păcat să'l băgăm în spătarie; iar dacă 'l vei mai prinde prin grădină, atunci să faci cu dânsul ce vei voi.

— Prea bine, milostivo. Apoi întorcându-se către calemgiu zise: Aïde, băiete, cată'ți de drum, și să

nu te mai prind prin grădină că, pe legea mea, te jupoî de viu.»

Sărmanul june privi pe greaca cu ochii plini de lacrimi și luând drumul către fundul grădinei, se făcu nevăzut; iar greaca și Păturică intrară în camerele lor, fără să schimbe nici o vorbă.

CAPITOLUL VIII.

Mijlocul de a face foc fără să iasă fum.

A doua zi greaca se sculă foarte de dimineată și își făcu toaleta cu o îngrijire mult mai mare de cât în celelalte zile; după aceia chemă pe țigancă și 'i porunci să aducă două cafele, două dulcețe, un ciubuc și o narghelea. Chemă apoi pe Păturică, și după ce rămase cu dânsul, îi făcu semn să șează lângă ea pe sofa.

Păturică, de și dorea de mult timp să ajungă aci, de și în calitatea sa de om cu multă minte înțelegerea pricina care o silea să devie atât de blândă cu dânsul, nu primi totuși să șează.

— Ci șezi, Dinicule dragă, îi repetă greaca cu grație.

— Vai de mine, cuconiță; cum ași putea să șez lângă milostiva mea stăpână?

— Tu 'mî-ai dat să înțeleg că dorești foarte mult de casa mea.

— 'Mî-am împlinit datoria și nimic mai mult.

— Așa este, dar o slujbă ca aceasta cată să fie răsplătită, și eu voi să te răsplătesc; vino dară să luăm dulceață și cafea împreună.

— Nu cutez, milostivo.

Greaca vădând rezistența ciocoiului, se ridică după sofa, și după ce dete o aruncătură de ochi la fereastră, îl luă de mână, îl puse lângă dânsa, și, ca să-i insufle mai mult curagiū, îi dete cu propria ei mână dulceața și cafeaua.

În timpul cât ținu băutul cafelei, greaca examină cu mult interes trăsurile feței lui Păturică și rămase foarte mulțumită căci, fie zis între noi, băiatul nu era de loc urât. După ce dar se gândi puțin, fața ei luă un aier dulce și amoros.

Ce se va fi petrecut în inima ei în acele momente, nu știm; judecând însă după cele de afară, am putea zice că inima ei nu era stăpânită în acel minut de amor, ci mai cu seamă de temerea de a fi respinsă, dacă cumva din nenorocire pasiunea ei n'ar fi intrat în planurile ambițioase ale ciocoiului.

Nu trecu mult după aceea, și Kera Duduca ieșind repede din casă, zise mai întâi câteva cuvinte servitoarei sale credincioasă; apoi se întoarse ținând în mâini o sticlă cu anason de Chio din care bea numai Postelnicul și un taler plin cu alune prăjite.

— Să vedem, zicea ea în sine, va putea el să-și păstreze acest cumpăt semeț și rece, când această băutură va arunca turburarea în mințile și în simțirile lui? — Și puindu-se iarăși pe sofa, într'o pozițiune voluptuoasă, turnă licoarea de foc cu mâna ei cea albă și o prezintă cu grație lui Păturică.

— Ține, — țise ea, — bea acest spirt în sănătatea mea!

Dinu luă paharul și țise: «In sănătatea cocoanei Duducăi, cea mai frumoasă din toate femeile Bucureștiului.

— Astea sunt lingușiri, ștregarule răspuse greaca, luând o pozițiune și mai invitătoare.

Nu, nici de cum; ba încă dacă voiești să spui adevărul, ești mai frumoasă de cât Afrodita din mithologie.

Greaca turnă încă un pahar, și sorbind puțin dintr'însul, îl dete lui Păturică cu mâna tremurândă.

Ciocoliul bând și acest pahar, simți un foc strecurându-se prin tot trupul său și o turburare voluptoasă îi coprinse mințile; el privi pe Duduca cu o sete de amor nedescriptibilă. Atunci greaca, vedându-se sigură de triumf, dete glasului său o intonație și mai dulce și privind pe Dinu cu ochi galeși îl întrebă:

— Ia spune-mi, Dinicule dragă, ai iubit tu vre-o femeie până acum?

— Pe nici una, frumoasa mea stăpână.

— Nu mă înșeli oare?

— Nu, dău; nici de cum.

— Știi tu că eu de mult te iubesc și nu cutezam să-ți spui, căci mă temeam să nu fi vre-un berbant; dar fapta ta de astă-noapte, dragostea și credința despre care mi-ai dat dovadă, m'a făcut să 'mi iaă hotărîrea... Vino dar, dragă, în brațele mele! Nu te sfii, Dinule; eu te iubesc căci ești tîner și frumos, ești plin de foc și de mândrețe. — Apoi lăsând să iasă din adâncul pieptului ei un suspin înfocat, se

aruncă în brațele ciocoiului și-l strinse cu ardoare pe ea. Gurile lor se lipiră; ochii lor jumătate închiși de delirul pasiunii clipeau din când în când cu scânteii de amor și voluptate...

Două ore în urma acestei scene de desfrânată și uricioasă trădare. Dinu Păturică putea să se laude că a învățat pe din afară alfabetul norocului. Greaca asemenea dobândise un complice, cu care să poată mânca în siguranță starea Postelnicului. Numai Postelnicul, sărmanul! el culegea în acele momente roadele oarbeii sale încrederii.

CAPITOLUL IX

Confidențele.

Trădarea începută cu atâta fineță de Duduca și Păturică, din ți în ți lua aspectul unui amor sentimental. Ciocoiul, cufundat în plăceri, părea că renunțase la ori-ce plan de ambițiune; dar asta era o nouă cursă ce el întindea fanarioatei.

Ținta lui era să mănânce starea postelnicului. Greaca avea tot această tendință vicleană, — Păturică o simțise din purtarea către dânsul, — dar ca om cu minte ce era, el vrea să o aducă în stare a-și declara însăși acea dorință; cu alte cuvinte, el vrea să prindă șearpele cu mâinele altuia, metod foarte ingenios ce s'a practicat în toți timpii, și se va practica până ce acest glob se va preface în cenușe sau se va prăvăli în chaos.

Intr'o seară ei beau cafeua în camera de culcare. Mai întâi vorbiră de amor, acuzându-se unul pe altul de indiferență; dar această conversație se sfârși foarte curând prin jurăminte de cele ce întrebuițeau adesea amantii ca să se poată amăgi mai lesne unii pe alții.

— Așa, nemulțumitorule, dicea greaca, tu nu mă iubești cu acea căldură ce așteptam de la un om pentru care am făcut atâtea jertfe. Știi tu că fără tine nu mai pot să mă trăiesc? Când lipsești câte un ceas de lângă mine, mi se pare acel timp un an, un veac. Oh! cât eram de liniștită până a nu mă înclina cu tine! Trăiam cu Postelnicul, fără să fiu turburată de nimic.

— Liniștește-te, Duducuțo *formu*, eu te iubesc mai mult de cât ori-ce în lume; să n'am parte de Dumnezeu la care mă închin, să fiu anatema dacă îți minț.

— Lasă, lasă, nu te mai jura, că am simțit eu toate. Știu eu pricina care te răcește de mine.

— Spune'mi-o, așa să trăești, că 'mi vine să înnebunesc.

— Tu mă temi de Postelnicul, și ai dreptate; dar de! ce oi să fac?... Nu pot să-l las, căci el mă îngrijește despre toate. Dacă ai avea tu stare să mă ții, chiar acum în acest ceas l-aș lăsa.

— Ai cuvînt. Da, te tem, și cum cutezi să ceri ca un om care te iubește să stea cu sângele liniștit, când vine altul și te sărută chiar pe locul acela unde și-a pus el buzele cu puțin mai înainte; când cel-l'alt te strînge în brațe și doarme cu capul pe

pieptul tău? Tu nu știi ce se petrece în inima mea când te văd în brațele Postelnicului. Toate furiile iadului se grămădesc împrejurul meu și îmi ȳic : «Injunghe-te sau injunghe'l».

În timpul acesta se aude pe drum un glas frumos cântând versurile acestea :

Frunză verde ș'o lălea !
N'am cuțit că m'aș junghea
Vězënd ibovnica mea
Pe brațele altuia...

Amândoi amanții ascultară cu atențiune patetica melodie în care erau învălite acele versuri, iar ciocoiul exclamă cu un zîmbet neînțeles :

— Sërmanul Chioftea!

— Cine e acel Chioftea! — întrebă greaca.

— Un vătaf de la Curte de la un boier.

— Și de ce o fi cântând el aceste stihuri întristătoare?

— Este amorezat, sërmanul.

— După cine?

— După amoreaza stăpânului său.

— A, a! înțeleg, după frumoasa Despina.

— Da, după dēnsa care l'a făcut vătaf de curte și calemgiu la Postelnicie.

Greaca, pricepēnd simșul acestor vorbe, ȳise :

— Ai dreptate. Ea a făcut tot pentru dēnsul, și eũ nimic pentru tine.

— Nu este vorba de mine, rēspunse Păturică cu nepăsare.

— Eĩ bine, Dinule Dragă, îmi cunosc greșala, și încep chiar de astă-ȳi a mi-o îndrepta. Voiũ scri

Postelnicului să te facă vătaf de curte în locul lui Gheorghe pe care voiește să'l facă zapciu de străini; dar am alt-ceva să'ți spuî, însă cer să fi tainic. Postelnicul e galantom, își cheltuește starea cu craidonii pe la via Brâncoveanului și pe la Cotroceni.

— Ei ș'apoi ce iese d'aci?... Lasă'l să și'i cheltuiască cum îi va plăcea!

— Așa, este, ai dreptate; dar el poate să se amezeze de alta, sau poate să afle că ne iubim amândouă, și să ne gonească și atunci vom rămânea calici pe drumuri. De ce să nu ne bucurăm noi de averea lui, căci suferim mojiciile și fantaziile lui?... Eu ca țiiitoare și tu ca vătaf de curte, putem în scurt timp să'l scoatem la *silimet*¹⁾. Ai ce ȃici?

— Ce să ȃic, dragă Duduco,.. ȃic că Dumneȃeu sau dracu ne-a făcut pe unul pentru altul. Apoi strîngînd'o în brațe și sărutînd'o, ȃise: — De mâne, iubita mea, să ne punem pe lucru.

— Tu'l vei încărca la socotelî.

— Tu'i vei cere șaluri și mătăsării.

— Tu'i vei specula moșiele.

— Tu'i vei cere diamanticele.

— Și unind jafurile la un loc ne vom cumpăra moșii și țigani.

— Ș'apoi ne vom cununa, nu este așa, Duducoțo dragă?

— Bravo, Dinule, ai ghicit!

— Bravo, Duduco.

— Pe mâne.

¹⁾ Desăvârșită sërăcie.

— Ia stai puțin; am uitat un lucru, exclamă greaca puindu'și degetul la buze spre a'și aduce aminte. — Nouă ne mai trebuie un om ca să stoarcă banii grecului, fără de a ne da noi pe față.

— Ai dreptate, Duduco.

— Cunoști tu vre-unul?

— Cunosc, dar...

— Cine e? Cum îl cheamă?

— Kir Costea Chiorul.

— Ofi Costea bogasierul de la Sf. Gheorghe cel nou.

— Tocmai acela.

— De minune!

CAPITOLUL X.

Kir Kosteia Kiorul.

Ne oprim puțin din povestirea noastră, ca să introducem pe scenă încă un personagi foarte interesant, care are să joace un rol însemnat în această istorie.

Cei ce cunosc cum era forma orașului București înaintea focului de la 1847, n'au de cât să se gândească puțin și'și vor aduce aminte că, mergând drept pe ulița Colții spre Sf. Gheorghe cel nou, era pe timpii aceia, o piață triumphiulară din care își lua începutul trei ulițe: una ducea spre Bărăție, alta către hanul lui Filaret¹⁾ și cea din urmă se în-

¹⁾ Două clădiri au purtat acest nume, una este aceia despre care vorbim, iar cea de a doua este localitatea pe care s'a clădit Teatrul.

dreptă către Pescăria veche din mahalaua Scaunelor. Cea dintâi era locuită de bogasieri, a doua de cojocari subțiri și groși, iar a treia, acoperită cu scânduri din Stambul, era locuită numai de abagii și găitănari.

Pe la 1814, aceste ulițe, ca mai toate cele-l'alte, erau așternute cu scânduri de ștejar și aveau pe dedesubt canaluri de lemn pentru scurgerea apelor. A umbla însă pe asemenea poduri era o adevărată tortură, căci une-orî ele erau pline de noroiu infectat din cauza necurățirii canalelor, alte orî se rupea câte o scândură tocmai când nenorocitul pedestru punea piciorul pe dînsa și fără veste el se simțea cufundat în noroiu pînă la mijloc său chiar se pomenea cu o mână scrîntită sau cu un picior frânt. Să mai adăogăm pe lângă acestea, și lipsa de felinare, și abia ne vom putea face o idee despre trista stare în care se aflau ulițele Bucureștilor pe timpul aceia.

În una din acele trei ulițe, locuia un neguțător, căruia din cauza deosebitelor obiecte de vînzare ce ținea în magazinul său, nu-i puteai da nici o calificare definitivă; tot ce putem dice despre dînsul este că făcea parte din toate castele negustorești, fără ca să plătească patenta la vre-una dint'insele, căci dacă stărostia voia să-i dea patenta de bogasierie, el nu o primea zicînd că este ciaprazar; iar din această corporație, el scăpa aruncându-se în alta, fără ca nimeni să-l poată dovedi de mincinos.

Acest neguțător, evreu de origine, trăit și naturalizat printre fanarioți, se deosebia dintre colegii

săi printr'o rară dibăcie întemeiată, din nenorocire, pe un caracter cât se poate de mirșav.

A trimite la ocnă pe un nevinovat său a fura cu paraua de la marfă, pentru dânsul era tot una ; conștiința lui era obicinută cu tot felul de răutăți, încât cea mai mare nelegiure nu putea să deștepte în inima sa nici milă nici frică de Dumnezeu.

Ca să ajungă a dobândi stare mare, el întrebuițase toate mijloacele putincioase și nu nesocotise cătuși de puțin folosul ce putea trage întru aceasta de la femei. Nu era un desfrânat în țară pe a cărui cochetă să nu o cunoască Kir Costea. El împrumuta pe toți junii cu bani, luându-le dobândi nes-puse ; făcea înlesniri amoroase chiar în casa lui ; spiona pe toată lumea și o trăda la spătărie. Toate acestea le făcea sub masca omeniei și a dreptății, și suntem înaintați, căci dacă biata țară Românească ar fi fost și pe atunci un obiect de speculă, chiar pentru oamenii de jos, Kyr Costea negreșit s'ar fi servit și el de cuvintele patrie și libertate, ca să și sature lăcomia de bani.

Când îi ieșea înainte vre-o femeie cochetă (de care nu era lipsă nici pe atunci), el, dintr'o simplă căutătură, înțelegea cu cine are a face și ce profit putea să tragă de la dânsa.

Dacă întreținuta vre-unui boier cu trecere la Curte și bogat, se oprea cu butca dinaintea prăvăliei sale, el ieșia afară cu capul descoperit și o ameția cu lingușiri de tot felul : — « Bine ai venit, prea cinstită coconiță ! Ce mare cinste pentru mine ! Cu ce pot să vă slujesc ? Am primit de curând mătăsării de

Veneția, tulpanuri, panglice, rățele și horbote din Lipsca, fesuri albe de Țarigrad, șaluri de Iran¹). Am primit diamanticele de tot felul: rubine, smaragde și mărgăritare de la cei mai vestiți giuvaergii din Stambul». — Apoi întorcându-se către băeții din prăvălie, le dicea: — «Ei, ce ședeți ca niște trântori?... Scoateți tot ce avem mai frumos și puneți dinaintea milostivei cucoane, ca să-și aleagă or ce 'i-o plăcea!»

În câte-va momente se prefira pe dinaintea cochetei, toate boarfele și falsele diamante ale ingenuosului bogasier, fără ca el să treacă pe vre-una mai jos de un cap d'operă. În fine cocheta își alegea un inel de diamant, de mărgăritar sau o perniță de odagagiū, și dicea surîdend:

— Cât costisește acestea, Kir Costeo?

— Să fac socoteala, milostivo. Apoi luând în mână obiectele în chestiune, se prefăcea că se gândește la prețul lor și în urmă răspundea cu aer meditativ și serios: — Pe mine mă ține șapte sute de lei, dar pentru prea cinstitul obraz al panevgheniei tale, le dau tot cu acest preț, căci voi să mă fac om al casei Domniei tale. Ce știi! Poate că te voi ruga și eu de ceva și voi fi ascultat!

Cocheta număra banii, și luându-și obiectele cumpărate, ieșea din prăvălie, petrecută de curtenitorul bogasier.

Dar fineța lui 'și-o întrebuinta mai cu seamă asupra feciorilor de boieri cu stare, și asupra acelora

¹ De Persia.

despre cari afla că peste puțin aŭ să ia vre-un *huzmet* gras. Către toți aceștia el se arăta generos: îi împrumuta cu bani, le împlinea cu repeđiciune orce servicii, devenea Mercurul lor fără plată. La toate înșelătoriile însă de felul acesta, el se ajuta foarte mult cu două copile ale sale, pe care le învățase atât de bine în arta prefăcătoriei, în cât ele atrăgeau pe tineri în casa lor întocmai ca niște adevărate sirene.

Era foarte curios a vedea cineva pe aceste copile, servindu-se de-o-dată cu modestia și cu cochetăria, două arme așa de opuse una alteia. Când pentru prima oară se prezinta vre-un tânăr în casa bogasierului, fetele ședând pe câte un scaun cu ochii plecați în jos, simulaŭ o modestie, demnă de sfânta Cecilia ¹⁾; dar, după ce se informaŭ despre starea și pozițiunea lui și după ce se mai familiarizaŭ cu dânsul, atunci își schimbaŭ rolul: dacă tânărul era sărac sau se introducea în casa bogasierului cu scop de a solicita vre-o facere de bine, fetele mai adăogaŭ pe lângă modestie, un fel de mândrie grosolană care făcea îndată pe solicitator să înțeleagă că n'ar fi rău să se care de acolo și să le lase în pace; când însă tânărul era bogat și dărnice, atunci, zmeritele fiice ale Evei, își părăseaŭ curând sfiata cea prefăcută, și devenind cochete, în toată puterea cuvântului, primeaŭ cu cea mai destrămată răsfațare glumele, darurile și sărutările junilor libertini.

¹⁾ Sfânta Cecilia patroana muziceii, era patriciană Romană. Ea suma în perfecțiune organul și era tipul modestiei.

Pe când fetele întindeau toate aceste curse ca să amețească pe biata victimă, intra în casă și Kir Costea, cu câte o dulamă vechie de postav putred, cusută cu fir mincinos, sau vre-un alt veștmânt rămas de ani în prăvălia sa, și cu zîmbet plin de viclenie îi dicea: — «Ia privește, cocoane, această dulamă. Ce mai postav! Ce mai sârmă de aur!.. Parcă'i un *tifarichiū* ¹⁾. Ia îmbrac'o, așa să trăiești! căci trebuie să'ți șeață foarte bine cu dânsa.»

Junele, vedându-se între ciocan și nicovală, nu putea face alt-fel de cât a îmbrăca haina. După ce se termină operațiunea, grecul privea la tîner de toate părțile, cu o mirare prefăcută, strigînd: — «Bre!.. Ce minune!.. Luxăndrițo! Marghiolițo! Ia priviți, tată, pe coconașu! Nu este așa că seamănă cu o Beizadea? Cât de bine te prinde, coconule! Parcă'i croită pe trupul domniei tale. Aî, să facem un târg din două vorbe. Eū te iubesc prea mult; nu știu ce aî, m'ai fermecat! pe mine, mă ține două-spre-zece *mahmudede*, dar pentru *hatârul* domniei tale o daū cu zece ²⁾. Aî, să fie de bine!

Nenorocitul tîner, de și se vedea tot într'un timp și furat și batjocorit, căta să primească haina, ca să nu'și strice opiniunea de galanton ce avea fetele despre dânsul. Scotea dar punga din buzunar și

¹⁾ Cap d'operă de o industrie oare-care.

²⁾ Monedele ce circulaū în timpul lui Caragea sunt acestea: Mahmudia cu lei 38; dodecarul, lei 12; funducul lei 22; nisfiaua, lei 4; cercliul, lei 3; sgriptorul, lei 12 par. 20; sfanțul lei 2; diricliul, lei 12; par. 20; spețul, lei 12; crontalerul, lei 14; barbuta, lei 2,10.

număra cele deuce *mahmudele* cu o nepăsare prefăcută, să scădea prețul hainei din vre-o sumă cu care împrumutase pe grec mai înainte, tot prin astfel de mijloace.

Nu exista case de boier în care să nu intre Kir Costea sub diferite pretexte; la gastronomi se introducea prin *baclavale* și dulcețe de *Țarigrad*, pe care le prezinta pe la țile mari; iar tinerele *cucoane* își deschidea intrarea prin *glaste* cu flori și alte nimicuri femeiești, pe care le da cu prețul pe jumătate, ca să poată câștiga mai în urmă îndecit, prin intrigă și serviciu de amor.

În fine păgânul de fanariot făcea tot ce i sta prin putință ca să realizeze proverbul țerei sale.

Iată portretul moral al omului ce alesese Dinu și Duduca, spre a le ajuta ca să mănânce starea *Postelnicului Andronake*.

CAPITOLUL XI

Adevărul e proastă marfă

Postelnicul Andronake creșându-se asigurat de credința amantei sale prin punerea ei sub paza lui *Păturică*, își petrecea acum viața în cele mai dulci plăceri ce pot să dea omului pozițiunea, aurul și amorul.

Gelozia, unicul rău ce l frământase cât-va timp, dispăruse cu totul prin bunele știri ce primea despre

Duduca, și mai cu seamă prin marea afecțiune și înflăcăratul amor de care ea 'i da dovezi pe fie-care zi. Unica grije ce 'l preocupa era aceia de a crea norocul credinciosului său servitor, pe care 'l orându-i mai întâi *Sameș la Hătmănie*; dar necredând de ajuns această răsplătire, el rugă pe Caragea de îl onoră cu rangul de *Sluger*, pe care, mai în urmă, îl prefăcu în acel de *Pitar*.¹⁾

Am zis într'unul din capitolele precedente, că din toate slugile casei Postelnicului, numai vătaful de curte străbătuse în adâncul inimei lui Păturică și numai el prevăduse întunecoasele lui planuri și îl urmărea de aproape, fără să lase a-i scăpa din vedere nici una din faptele sale.

Din ziua însă când postelnicul avu neroția d'a orându-i pe Păturică privighetor asupra faptelor amăn-tei sale, vătaful își îndoi privegherile și afla toate câte Păturică voia să le ție ascunse; el descoperi

¹⁾ Ceremonia dărei rangurilor pe timpii lui Caragea era aceasta: Individul hotărât a lua rang, de era funcționar se recomanda Domnitorului de către Ministrul sub care servea; iar când se întâmpla să fie protegiatul vre-unuia din boieri, îl recomanda Postelnicul cel mare.

Ceremonia începe ast-fel: Domnul ședea pe sofa în sala de primire, iar când se apropia pețitorul de rang, se scula în sus și îl îmbrăca cu o haină de mătase albă cu vârgi de fir în formă de viniș sau tunică; apoi adresându-se către persoana căftănită îi zicea cuvintele acestea: «Pentru osârdia și credința cu care ai lujit țerei.» Aceste cuvinte nu se ziceau tot într'un fel, ci după informațiunile ce avea Domnitorul despre persoana căreia voia să 'i dea rang. Grigore Vodă Ghica când a îmbrăcat cu caftan pe răposatul Barbu Catargiu s'a servit cu aceste cuvinte: «Te cinstesc cu acest caftan ca să deștept

nedemna trădare a ciocoiului, și hotărî să denunțe pe trădător, ca să scape pe stăpânul său de nenorocirea în care voia să'l tragă.

Intr'o ȃi, pe cînd Postelnicul se afla singur în odaia sa trîntit pe sofa și îngânînd pe nas un cîntec de amor, vîtaful se prezintă dinainte'î, și după ce'î făcu *temenea* ¹⁾ pînă la pămînt îi ȃise:

— Cocoane Andronake, să trăiești întru mulți și fericiți anî! Cincî anî sunt acum de cînd te slujesc cu credința și supunere. Aș dori să aflu din gura domniei-tale, dacă te-ai mulțumit de mine or ba.

— Eî bine, sunt mulțumit; ce vrei?

— Voiesc, cocoane, să aflu ce părere ai despre mine?

în tine dragostea către faptele cele bune». Cu ocazia îmbrăcării de caftan a răposatului Take Ralet, îi ȃise: «Te cinstesc cu acest caftan pentru multă vreme de cînd stai fără chiver-niseală și pentru evghenia neamului tău».

După aceia Postelnicul cel mare comunica celor de față numele rangului, apoi după dînsul ieșea Seliam Ceaușul său Bași Buluchbașa și vestea mulțimei numele individului și rangul ce primise.

După săvîrșirea ceremoniei, cel ce primea rang pleca din curtea domnească pe jos, dacă rangul era mic, iar de era de la stolnic în sus îl punea călare pe cal domnesc împodobit cu cioltare de fir și calcane de argint, și îl petrecea pînă la locuință cu alaiul domnesc.

Ajungînd la casa sa, venea meterhaneaua și 'î cînta, apoi veneau trăsurile domnești avînd într'însele idiclii și cafegii cu tacâmuri de dulceață, cafea și ciubuce, toate domnești, și îl cinstea ca din partea Domnului, iar cel cu rangul căta să plătească lei 400 pentru meterhanea, și câte un bun bacșiș la nadichii, cafegii și ciubuccii.

¹⁾ Compliment turcesc.

— Unde vrei să ajungi prin aceste întrebări?

— Voiesc să știu dacă ești mulțumit de mine ; aș voi iarăși să știu de mă ai de om cinstit sau mă crești hoț or șiret.

— Eî bine, ești om cinstit, sunt mulțumit de tine, și la diua mea am să te fac Șetrar.

— Să-ți ajute Dumnezeu, cocoane ! Ți-am mâncat pâinea și sarea atâta vreme, și voi să-ți mărturisesc o taină care 'mî apasă cugetul.

Grecul auzind aceste din urmă cuvinte, luă un aer mai serios, și ațintind ochii asupra vătafului, diise :

— Spune-mî ce taină este aceia despre care 'mî vorbești ?

— Iti aduci aminte, cocoane, că acum patru ani ai primit în curtea domniei-tale un copil trențaros și zmerit ?

— De Dinu voiești să vorbești ?

— Tocmai despre dînsul, cocoane. Pe acest copil sărac, domnia-ta 'l-ai îmbrăcat, 'l-ai hrănit, 'i-ai dat lăcuință, 'l-ai învățat *elinica*, întocmai ca pe un grămatic domnesc ; apoi 'l-ai miluit cu *huzmet* și boierie ¹⁾. Eî bine, cocoane, ia spune-mî, așa să trăiești, ce părere ai despre dînsul ?

— Foarte bună ; este băiat cinstit și mă iubește ca pe un tată.

— Uite, cocoane, la pontul acesta nu mă unesc cu părerea domniei-tale. Eū de și sunt un prost pe lângă domnia-ta, dar din diua când a venit în curtea

¹⁾ Slujbă și rang.

domniei-tale, mi s'a părut un fățarnic și un șiret de frunte; 'l-am urmărit pas cu pas, creștând că sunt amăgit, dar purtarea lui, în loc să risipească bănuelile mele, le întărea și mai mult. Doi ani de fățarnicie fură de ajuns, ca să te facă să'l ieși drept omul cel mai cinstit din lume, și să'l orânduiești pășitor al cocoanei Duducăi, despre care bănuiai că te înșală.

— De unde știi că mă înșală ?

— Lasă-mă, cocoane, să isprăvesc, și vei judeca mai bine dacă minț sau spuși adevărul.

— Urmează, dar gândește-te că de 'mi spuși minciuni, îți voi da cincideci de topuze la tălpi ¹⁾.

— O mie, milostive, de voi minți.

— Aide, spune.

— Pe dată ce Dinu s'a mutat la cocoana Duduca, a început s'o pădească după porunca domniei-tale, însă nu cu socoteală de a'ți spune adevărul și a te scăpa de necinste, ci ca să'l aibă de frică și să facă cu dânsa ce va voi.

— Și ce s'a întâmplat după aceasta ?

— A prins'o în grădină cu calemgiul despre care o bănuiai, și în loc să'l aducă legat dinaintea domniei-tale, a făcut alt ce-va.

— Ce a făcut?.. Spune și gândește-te la cele cincideci de topuze.

— S'a unit cu greaca, care s'a dat la dragoste cu dânsul, ca să-ți mănânce mai lesne averea și astăzi

¹⁾ În timpii aceia se bătea la falangă cu nuiiele de răchită sau cu topuzul. Acesta din urmă însă înfricoșea mai mult pe pacient, căci osebit de durerea ce'l făcea să simță, de multe ori îi vătăma oasele tălpii piciorului.

pe când domnia-ta te silești să'l scoți la obraze, el te necinstește și'ti mănâncă și averea.

—Și cu ce dovești poți tu să sprijinești aceste pări?

—Cu nici o dovadă, afară de cinstea mea, căci, ei, șireții, au luat măsuri ca să nu se lase nici o urmă despre nelegiuirea lor.

Postelnicul, luând tot ce aușise drept minciuni și pări născute din gelozie, încruntă figura, și cu un gest de mânie și o gravitate cu totul otomană, țise bietului vâtaf:

—Afară, mișelule, să nu'ti mai calce piciorul prin curtea mea, că'ti voi înmuia spatele cu bătaia!

Pe când vâtaful ieșea pe ușă, desperat că 'și-a compromis viitorul, fără ca cel puțin să scape pe stăpănu-său de nenorocire și de dezonoare, o *butcă* cu cai albi intră în curtea Postelnicului și dintr'ânsa ieși o femeie învăluită, care se sui pe scări cu cea mai mare iuțea.

Această femeie era Duduca. Ea simțise de mult că vâtaful o spionează, și printr'o coincidență, norocită pentru dânsa, ea avuse chiar atunci ideea de a veni la Postelnicul ca să preîntâmpine furtuna ce bănuia că poate să se ridice asupra capului ei.

Cum intră în casă, își scoase maloteaua sa blănită cu samur, și ridicând vâlul de pe obraz, lăsă să se vază acele frumuseți încântătoare care răpise atâtea inimă. Era însă în trăsurile feței ei ceva care dovedea o agitațiune interioară foarte mare. Postelnicul simți aceasta și prevădând chiar din neașteptata ei venire, că o să se întâmple ceva, o privi cu amor și îi țise:

— Vino lângă mine, ângerul meu, lumina ochilor mei!

Greaca răspunse printr'un suspin, dar nu se mișcă de loc.

— Ce ai Duducuțo?... Tu oftezi.

— N'am nimic.

— Aceasta nu se poate, sufletul meu; spune de ce ești tristă? Îți lipsește ceva? Te-a supărat cineva? Spune.

Greaca începu să plângă, și înecată de suspine, îi dîse:

— Am venit să'ți spuî că de astăzi înainte, nu mai sunt amoroza domniei-tale; mă duc la călugărie.

— Și de ce, inima mea? adaoze Postelnicul cu mirare.

— Știi domnia-ta prea bine.

— Să n'am parte de ochii mei dacă știu ceva.

— Când ai venit întâia oară la mine, și mi-ai spus că mă iubești, 'm-ai dîs că o să mă ieî de soție, și o să mă faci să gust toate plăcerile lumii; iar acum, după ce m'ai făcut să jertfesc toate gusturile vieței mele pentru domnia-ta, îți bați joc de mine ca de o țigancă.

— Eū îmi bat joc de tine? Ești nebună, Duduco!

— Tot ce am dîs este adevărat. Și care luare în ris poate fi mai mare decăt aceia de a nu te încrede în mine? Ce băneli 'ți-am dat eū de când trăim împreună, ca să'ți poți îndrepta asprimea ce de doi ani, întrebunțezi asupra'mi?

— Ce asprime! Ce nedreptăți sunt acelea despre care'mi vorbești?

— Ajungem la fățarnicie, *arhon* Postelnice. Dar ce crușime poate fi mai mare de cât aceia de a bănui cinstea unei femei ce ți s'a dat cu cea mai mare dragoste, și a mă pune sub paza unui nelegiuit care mă omoară cu nesuferitele lui privegheri. Eă nu mă sunt volnică să'mi descoper nici una din cele mai nevinovate plăceri femeiești; de ies puțin prin grădină ca să gonesc uritul singurătății, ciocoiiul domniei-tale mă urmărește pe furis; de cânt câte ceva ca să mă desfățez, el ațintește la mine niște ochi plini de venin, prin care pare c'ar voi să'mi ȃică:— Tu iubești pe altul și pentru dēnsul cânți, iar nu pentru stăpānu-meū. — Nelegiuitul mă urmărește în tot locul, până chiar și în sfānta biserică, unde mă duc să'mi vārs focul suferințelor și să cer întārirea de care am trebuință, ca să pot răbda toate chinurile lui.

— Acestea sunt nāluciri. Păturicā est un băiat cum se cade, și chiar de va fi cutezat să te privegheze, îți jur pe Dumneđeu că nu cunosc nimic din cāte imi spuī, și ca să'ți daū o dovadā și mai mare despre aceasta, îți fāgāduesc cā'l voi dojeni cu asprime.

— Nu mă mulțumesc cu atāt. Cer ca să'l scoți chiar astāđi din casa mea, saū pārāsesc acea casā care s'a fācut o temniță pentru mine. Acesta este singurul mijloc de a mai viețui împreună. Primești saū nu?

Postelnicul, fiind robit de această sirenā amāgi-toare, nu putu să reziste la teribilul asalt, ci îi ȃise surizīnd: — Aide de! Fie dupā voia domniei-tale, Duducuțo; vino în brațele mele să te sārut.

Greaca cădu pe pieptul lui și brațele ei fine se împleticiră de corpul cel robust al Fanariotului, întocmai precum se împletește edera pe un stejar virtos; buzele lor se împreună și rămaseră câteva momente într'un extaz febril. Pentru Postelnicul Andronake, ce era orbit cu totul de amorul Duducăi, aceste momente era o fericire nespūsă căci se încredința din nou despre fidelitatea amantei sale. Pentru iscusita greacă însă, aceste sărutări înfocate erau numai o cursă prin care 'și înlesnea mijloacele de a amăgi mai tare și mai bine pe acela ce ea voia să exploateze.

Două ore în urma acestei scene de ipocrizie și nerușinare, Dinu Păturică, complicele Duducăi, ieșea din casa ei cu zîmbetul fericirei pe buze, căci devenise vătaf de curte al Postelnicului. Ceia ce mai avea acum de făcut, era acum răpirea definitivă a stărei făcătorului său de bine.

CAPITOLUL XII.

Una la mână!

Dinu Păturică, cum se instală în postul de vătaf, pe care îl dorise atât de mult, chemă pe toate slugile curții și le ținu un cuvînt prin care le făcu cunoscut că în timpul fostului mai înainte vătaf se făcuse mare risipă în curtea stăpânului său, și că el nu va suferi să se urmeze și în timpul său, asemenea

fapte: «Voi pedepsi, — ȃicea el, — fără milă pe toȃi aceia ce vor cuteza să înșele pe boierul, măcar cu o para». — Apoi după aceia, numără paserile din curte, cota buȃile cu vin, luă chieile pivniȃei din mâna chelarului, și pe ale cĂmării din mâna jupĂnesei, scoase pe sofragiũ și pe stolnic, sub cuvânt de mĂncătorie și puse în locul lor pe alȃii aleși de dĂnsul după sprinceană!

Aceste aspre mĂsuri ajunsĂra la urchea Postelnicului și el se bucură foarte mult, cĂci gĂsise, după pĂrerea lui, un om cinstit ca sĂ'l scape de ruina cĂtre care mergea cu pași repedi; nu știa însă cĂ acel om, în care se încredea atăt de mult, era cel mai fin dintre toȃi hoȃii, și cĂ mĂsurile lui economice nu erau decăt o cursă întinsă prin care voia sĂ'l adoarmă ca sĂ'i poatĂ mĂnca averea mai lesne.

După ce PĂturicĂ făcu tot ce putu ca sĂ'si dea aier de om cinstit și cu durere de inimă de averea stĂpĂnului seũ, el se înfĂȃșĂ dinaintea lui și îi dete socoteala de mĂsurile ce luase.

Greul ascultă cu bucurie toate proiectele de economie ce'i înfĂȃșĂ ciocoiul; apoi esclamă cu o mulȃumire învederată:

— Bravo, Dinule! *aferim*, copilul meũ! Cum îngrijești tu de averea mea, așă sĂ îngrijeascĂ Dumneȃeũ de tine.

Aceste bine-cuvântĂri de al cĂror înȃeles echivoc un om cu frica lui Dumneȃeũ s'ar fi spĂimĂntat, nu făcură nici o impresiune în inima ciocoiului; el plecĂ capul în jos spre semn de mulȃumire și ȃise:

— StĂpĂne, tot ce am făcut pentru domnia-ta,

nu este decât un mic semn de mulțumire pentru multele faceri de bine ce ai săvârșit asupra nevrednicului tău rob.—Alta mai am să spui Panevgheniei tale.

— Spune, Dinule; să vedem.

— Domnia-ta ai moșii, vii, liveți de pomi, heleștaie și zalhanale.

— Așa precum ții; am din toate acestea.

— Ei, bine! stăpâne. Trebuie să facem cercetare pe la toate aceste acareturi, căci poate să fie călcate de vecini; poate că arendașii taie pădurile, strică livețile de pomi, lasă morile și hanurile în neîngrijire și bine veți domnia-ta, acestea aduc derăpănări stărei măriei tale. Trebuia dar să trimiți un om credincios să cerceteze, și să ți aducă știință lămurită despre toate acestea.

— Ai dreptate, Dinule, și iată îți poruncesc ca chiar de mâine să pui în lucrare această cercetare.

Conversațiunea aceasta se întrerupse prin venirea Postelnicului Vlahuți, ca să invite pe Fanariot la masa ce dădea trămisului împărațesc în pricina harnicului.

A doua zi pe la șapte ore de dimineață, un tânăr îmbrăcat cu haine arnăuțești foarte galante și însoțit de două-zeci și cinci *idiclii*, sub comanda marelui *Satârgi-Bașa al cămărășiei*, străbăteau întinsa pădure a Vlășiei.

Era pe la mijlocul lui Mai; aerul dulce al dimineții, îmbălsămat de mirosul florilor sălbatice și de acel parfum răcoros al frunzelor de curând crescute, răspânda peste tot o suflare invitătoare; păsările

săltând prin crengi, cântau acele miș de melodii sublime, care inspiră în inima omului și melancolie și plăcere.

Pe când călătorii își urmau drumul în tăcere, deodată se auzi ieșind dintre desișul pădurei o voce care cânta cu multă expresiune o melodie întristătoare și eroică.

Când cortegiul ajunsese destul de aproape spre a deosebi cuvintele călărețului, el se opri de sineși ca să poată asculta această baladă caracteristică pentru timpii de atunci:

»Frunză verde de secară,
 Nu mai e dreptate în țară.
 De dai jalbă la domnie,
 Te trezești la Spătărie
 Și d'acolo la Divan
 De'ți perși vremea câte-un an.
 Frunză verde pe molotru,
 Dacă astăzi sunt în codru,
 Cu pistol la cingătoare
 Și cu flinta pe spinare,
 De ce nu mă 'ntrebi creștine
 Să'ți spui focul ce-arde 'n mine?
 Am avut mumă și tată,
 Casă mare 'ndestulată,
 Zece vite în coșar
 Și parale 'n buzunar;
 Dar grecul afurisit
 Tot ce-am avut 'mă-a răpit;
 Părinți, nevestă, copii
 Nu mai sunt între cei vii.
 Nu 'mă-a mai rămas pe lume
 Decât eu și ce'i pe mine,
 Frunză verde iasomie,

Aideți frați la haiducie
Să scăpăm de lighioi
De cochinți ¹⁾ și de ciocoi.»

Simțul acestor versuri și mai cu seamă focul cu care erau cântate, făcu o urâtă impresiune în inima călătorilor, dar mai ales junele ce părea a fi stăpânul, se gândi puțin; apoi ținind ochii asupra lui Satârgi-Bașa, îimise:

— Ce ȃci tu, Radule despre acest cântec?...
N'ar fi bine să pregătim armele?

— Armele!... Și de ce?

— Auȃi acolo de ce? Par'că ai uitat că suntem în Vlășia, în cuibul tuturilor tâlharilor?

— Așa e, cocoane Dinule; dar tot e mai bine să ne căutăm de drum, și să lăsăm pe bieții creștini să'și verse focul ce le arde inima, că mult sunt amărăți, sărmanii.

— Dar dacă vor fi hoți și vor năvăli asupra noastră?

— N'aveți grije, cocoane Dinule; îi cunosc eu.

— Ai ȃis că'i cunoști?

— Da; am ȃis.

— Și de unde îi cunoști?

— Când eram *nefer* la Spătărie, am văȃut pe căpitanul lor venind la Spătarul.

— La Spătarul?... Și ce căta la Spătarul un căpitan de hoți? — adăogă Păturică cu aier de mirare prefăcută.

¹⁾ Cochinți și caȃaoni, sunt numele obicinuite ce le dau țăraniȃ grecilor arendași.

- Venise să'și prenoiască *huzmetul* de hoție.
 — Dar asta nu e de creșut, Radule!
 — Voiești să te încredințezi că'i adevărat?
 — Da, voiesc.

Satârgi-Bașa scoase un fluieraș de pământ de la cingătoare, și puindu-l în gură, făcu să iasă dintr'însul câte-va sunete ascuțite. Nu trecu mult și suita călăreților fu înconjurată de vre-o câți-va flăcăi, scurți de stat, vânoși și înarmați, până în dinți.

— Bine ați venit sănătoși, flăcăi! — țise Satârgi-Bașa răsucindu-și mustața cea lungă și zîmbind.

— Bine v'am găsit, boieri domnia-voastră! — răspunseră tâlharii.

— Unde este Gheorghe?

— Care Gheorghe?

— Căpitanul vostru.

— A! a! Căpitanul... s'a dus cu câți-va feciori să calce pe Mărgineanu.

— Pe părintele Arhimandritul?

— Da, boierule, pe dînsul că'i gras la ceafă.

— Dar, bine măi, nu'i păcat?

— Păcat?... Dar el se gîndește oare la păcat când ține șeapte, opt țiiitori în casă, și când nenorocește pe tot anul câte două-șeci trei-șeci de fete?

— Ce spuî, măi băiete; le face el toate acestea?

— Și măi mari de cât acestea, boieri domnia-voastră; ba bieților români din satele mănăstirei le ia și cenușa din vatră, îi spânzură de picioare și le dă fum ca la vulpi, apoi arătându-le gârbaciul cu două-spre-șeci sfărcuri de plumb, le țice: — Scoate bani, afurisit țeran, că'ți crap pielea cu gârbaciul

acesta. — Sărmanul țăran răspunde: — N'am, părințele, iartă-mă, și Dumneșeu să-ți ierte păcatele.— Nu știu eu fleacuri d'astea; acești bani sunt ai Sfântului Munte; plătește or te omor ca pe un dobitoc, — răspundea grecul.

— Bre!... Dar nelegiuit măi este!

— Nevoie mare, cocoane. Măi de unădi s'a sculat satul Telega și s'a dus la dânsul cu oușoare, cu puișori de găină, cu unțor, de! ca creștinul, ca să'l roage să le facă o bisericuță în sat, să aibă și ei de, biet, unde să-și îngroape morții și să-și boteze copiii. Ei, bine! boieri domnia-voastră, știți ce le-a făcut?... După ce le-a luat plocoanele, 'i-a dat afară din casă cu înjurături. Bieții săteni au băgat jalbă la domnie, dar el a aflat, și cu marafeturile și drăciile lui, 'i-a pus pe toți la închisoare, de li se prăpădesc bucatele pe câmp.

— Ia să lăsăm acestea la o parte, ți se Satârgi-Bașa și spune-mi cum vă merg trebile? V'ați dres cu Spătăria?

— Măi alaltă-eri am dat Spătărilor două-șeci de pungi de bani ¹⁾.

Satârgi-Bașa se apropie de Dinu Păturică și 'i ți se încetinel:

— Te măi îndoiești, cocoane?

— Ai dreptate, răspunde Păturică cu un aer prefăcut, dar ascultă, măi Radule: de și te vâd că ești bine cunoscut cu acești oameni eu însă drept să-ți spuî, nu prea mă simț la siguranță aici. Spune-le

¹⁾ Zece mii lei, căci o pungă se socotea lei cinci sute.

ce le'î spune ca să ne lase să mergem mai curând înainte.

— N'ai nici o teamă cocoane; 'ți-am spus că am fost *nefer* la Spătărie și n'or fi ei nebuni să se lege de oameni când îi ved cu mine. Ei! din câte i-am scăpat eă! Ia, întreabă-i numai, să-ți spuie ar măi fi astă-dî vre unul din ei nepus în țeapă, dacă n'ar ști să se poarte cu oamenii stăpânirei? Măi bine de cât să fugim d'aici ca niște nemernici și să ne facem de rușine lumei, ia să descălecăm și să ne facem frumos conacul de amiađi, aci pe verdeață la umbră, să punem pe flăcări aceștia să ne gătească o masă cum se cade, căci negreșit drumul trebuie să te fi secat și pe dumneata la inimă.

— Bine adăogă Păturică, asigurat acum prin cuvintele voinicului Satârgi-Bașa; dar ce să mâncăm, căci, dacă e vorba de mâncare aș mânca și eă bu-curos.

— Hei! dacă e așa, lasă-te pe mine; o să te fac să mănânci un miel fript hoțește.

— Ba ăeă!... Și ce fel frig hoții miei?

— Ce-ți pasă domniei-tale! Ia să veđi; îți tăgă-duiesc o friptură, care să întreacă toate *chiabapurile*¹⁾ de la masa lui Vodă.

Đicând aceste vorbe, se întoarse către *idicliș* și alegând pe doi măi chipeși și măi voinici le đise:

— Mă, luați pitacul acesta, duceți-vă cu densusul în cel dintâi sat ce veți întâlni, și cereți să vă dea cinci miei grași, unt proaspăt, ouă și vre-o patru,

¹⁾ Fripturile turcești.

cinci vedre de vin, și dacă v'o cere bani, spuneti-le că toate acestea sunt pentru gătitul conacului isprăvnicesc; dacă nu v'o crede, arătați-le pitacul; iar dacă și după aceea se vor împotrivi, muiati-le spina cu muchele iataganelor ¹⁾).

— Foarte bine, stăpâne.

Idiclii plecară și Satîrgi-Bașa întorcându-se către hoții, le dîșe:

— Băeți! Coconu Dinu Păturică, omul Marelui Postelnic Andronake Tuzluc, voiește să ospăteze la voi. Cu ce puteți să ne slujiți?

— De o cam dată n'avem nimic, dar așteptăm să ne sosească acum de la Ploiești, de toate.

— Ei, dacă e așa, până atunci, odihniți-vă și voi pe la colnicele voastre.

Hoții înaintară în pădure, iar Dinu și comandantul idicliilor așternură un covor de Țarigrad subt un pîn sălbatic, și aprinđându'și ciubucele, se trântiră la umbră ca să se odihnească.

Nu trecu mult timp, și idiclii sosiră încărcăți cu provizii de ajuns pentru un regiment de soldați.

Hoții eșiră din pădure, junghiară într'o clipă toți mieii, le scoase pantecele și cosându'i iar la loc cu pielea pe dênșii, intrară în pădure și răscolind

¹⁾ Această poruncă dată de Satîrgi-Bașa către idiclii, ar trece drept o fabulă în Țiua de astă-Ți; nimeni n'ar putea crede că se făceau asemenea tâlhării de către oamenii domnești plătiți ca să ție liniștea și a protege pe cei săraci; cu toate acestea ea a existat, și pentru mai mare nenorocire, s'a exercitat chiar de oameni privați, cari se îmbrăcau în costum de oameni domnești și jefuiau pe bieții țărani arătându-le pitace minci-noase. (Veđi condica Arhivei No. 112 foaia 880).

cu niște pari un jeratec compus din curpeni de viță sălbatică, în care închisiția ar fi putut să arză o sută de eretici, îngropară într'ânsul pe toți mieii.

Dinu, neînțelegând nimic din acest mod nou de a face tripturi, privea cu uimire pe acești bucătari improvizați, cari, prin figurile lor posomorâte și prin mișcările ce făceau, semănau întocmai cu demonii iadului, cari torturează sufletele condamnaților.

În timpul acesta, o altă grupă de tâlhari întindea pe iarba verde o masă de pânză; alții făceau mămăligă; câți-va coceau ouă și curătau cepe și usturoi verde pe care le așeau pe la locurile unde aveau să șadă oaspeții.

Pe când toată ceata tâlharilor se ocupa cu pregătirea acestui ospăț original, se auzi un pocnet ca al unei bombe ce iese dintr'un tun. Păturică făcu o mișcare repede și convulsivă, iar șeful tâlharilor, acel om cu care conversase mai nainte, vedându'l speriat îi duse zîmbind:

— Ce, cocoane, te-ai speriat?

— Ba nu, dar.... ia spune'mi de unde vine acest sunet?

— Acest sunet va să țină, cocoane, c'a venit timpul să vă puneți la masă.

— Nu înțeleg nimic.

— Privește!—îi duse, arătându'i doi tâlhari ce scoseseră un miel din mormântul de flăcări, și il udau cu un fel de apă compusă din vin amestecat cu usturoi pisat și cu sare.—Pocnetul care te-a speriat, venea de la acest miel.

— Și de ce a pocnit mielul, frățioare?

— Fiind-că s'a fript de ajuns.

— Dar ce mai fac acei doi voinici cu dînsul?

— Il stropesc cu vin și'l înfășură în pânză, ca să nu'i iasă mirosul cel frumos.

Conversațiunea lor fu întreruptă de alte pocnete ce urmară unul după altul. Tâlharul aruncă un ochi cercetător împrejurul său apoi strigă:

— Gata, băeți?

— Gata, căpitane.

— Pofțiți la masă, boieri! — țise căpitanul lui Păturică și lui Satîrgi-Bașa.

Ei făcură un semn de priimire, și înaintară către masă.

Căpitanul chemă pe ajutorul său și'i șopti câte-va cuvinte, iar după aceea, se puse la masă, și după ce rupse mielul cu mâinele, în mici bucăți, și puse plosca pe masă el țise:

— Ospătați, boieri domnia-voastră, și iertați-ne dacă n'am putut să vă slujim mai bine.

Oaspeții tâlharului puseră mâna pe câte o bucată de miel și începură a mânca cu o poftă nedescriptibilă, adăogând din timp în timp câte o căpățână de ceapă saū de usturoi verde, și bînd vin de Cernătești.

— Ei, boieri, cum vi se pare friptura noastră? întrebă tâlharul.

— De minune, căpitane; dar ia spune'mi cum se numește felul acesta de friptură?

— Miel năbușit, boieri domnia-voastră; miel fript hoțește.

— Să trăiască întru mulți ani născocitorul mielu-

lui năbușit! răspunseră de-odată Păturică și Satirgi-Bașa, cu gurile pline de delicioasa friptură.

După felul acesta de bucate, se puse pe masă unt proaspăt cu mămăligă și ouă proaspete. Oaspeții noștri mâncară și dintr'aceasta cu mare poftă; apoi se sculară de la masă, și după ce mulțumiră căpitanului, încălecară și'și urmară drumul înainte.

Moșia Răsucita, punctul principal al călătoriei lui Păturică, era trei poștii departe de București, și el nu făcuse nici drumul jumătate; temându-se dar ca să nu'l apuce noaptea în pădure, grăbi mult călătoria, și ajunse în sat pe la asfințitul soarelui.

Pe dată ce se aședă în casele boierești, trimise pe isprăvnicel să cheme satul ca să cerceteze despre asupririle ce cearcă din partea arendașului.

A doua zi pe la revărsatul zorilor, curtea caseilor boierești era plină de sătenii de toată vârsta; unii țineau în mână puii de găină, alții câte o strachină cu ouă sau câte o oală de unt. Toți aceștia venise să reclame în contra arendașului, și nu așteptau de cât scularea lui Păturică.

Nu trecu mult timp, și ciocoiul se arată mulțimei îmbrăcat în haine arnăuțești muiate în fir și cu un aer măreț. El se aședă pe un scaun, ceru cafea și ciubuc, iar după ce'și făcu *tabietul*, aruncă o privire severă și observatoare asupra țăranilor, apoi dișe cu un accent plin de îngâmfare: — Creștinii buni! Măria sa Postelnicul Andronake Tuzluc, stăpânul nostru a tuturor, m'a trimis aci ca să ascult plângerile voastre și să vă dau dreptate, de

veți avea; spune-ți dar toate păsurile voastre fără cea mai mică temere. Iată că vă ascult.

Țăranii deteră mai întâi plocoanele în mâna idicliilor; apoi după ce se scărpinară în cap și frământară căciulele în mâini cât-va timp, începură a se jelui care de care mai mult, și toți de odată, în chipul următor:

«Să trăești, conașule! bine că te-a adus Dumnezeu la noi, să veți și să creți urgia în care am căzut: ne-a sărăcit, cocoane, hoțul de grec; ne-a lăsat în sapă de lemn. — Mie 'mă-a luat boii și vaca, sărac de maica mea! pentru un izluc de șapte-zeci de parale. — Pe mine m'a împrumutat cu două banițe de mălai, și sunt trei ani de când tot i le plătesc, păcătosul de mine, și când gândeam că am scăpat de dânsul, m'am pomenit că'mi desjugă boii de la plug, și mi'i vinde de m'a lăsat sărac lipit. — Mie 'mă-a necinstit fata cu sila, bătând'o până 'și-a ieșit din minți. — Pe mine m'a înjugat la carul cu lemne ca p'o vită, cuconașule. — Pe mine m'a spânjurat cu capul în jos, și 'mă-a dat fum de ardei, și nu m'a lăsat până nu 'i-am dat răvaș că'i sunt dator treizeci de lei. — Mare năpaste a căzut pe capul nostru, cuconașule!... strigară mai mulți de-odată, — o să ne ducem în lume, arendașul ne jefuiește, zapciul ne jupoaie de piei, gazda de județ și isprăvniceii ne ung cu miere și ne leagă de copaci de ne mănâncă muștele și țânțarii!...

— Dar bine, bunii creștini! de ce n'ați venit să-mi spuneți mie toate acestea? — răspunse Dinu cu aier de compătimire.

— N'am îndrăznit, cuconașule. Odată 'n viața noastră, am băgat jalbă la Măria Sa, și în loc să ne facă dreptate, ne-am pomenit cu o ceată de arnăuți, care ne-au rupt oasele. Nu știm ce o să ne facem; o să trecem în țara turcească: încailea să ne omoare păgânii, decât creștinii, cari se închină tot la cruce cu noi.

În această mulțime de jeluitori, erau vre-o patru țărani, cari să băteau cu pumnii în piept, își smulgeau părul din cap, și sărutau fruntea imenilor lui Păturică. Acești jeluitori exagerați aveau niște fizionomii de adevărați hoțomanii. Dinul îi observă și tăcu; iar după ce concedie gloata de săteni, cu făgăduieli mincinoase, făcu un semn isprăvnicelului.

Isprăvnicelul se apropie de dânsul, ținând căciula în mâini.

— Să'mi aduci mai pe urmă p'acei patru jeluitori cari se văitaă mai tare auđitu-m'ai?

— Am auđit, cocoane.

— Du-te acum de chiamă pe arendaș.

— Să trăești, cocoane; este dus la târg.

— Și când vine îndărăt?

— Pe la chindii¹⁾, cocoane.

— Bine.

Câteva ore în urma scenelor de mai sus, Păturică ședea pe sofa cu picioarele încrucișate ca un osmanlîu, și fuma dintr'un ciubuc, dulcea și parfumată plantă arabică numită *gebel*²⁾, având dinaintea sa pe cei patru țărani jeluitori.

¹⁾ Prin chindii țăraniii înțeleg apunerea soarelui.

²⁾ Tutun de Arahia obicinuit foarte mult pe timpii aceia

După ce lăsă să iasă din pieptul său un nor gros de fum, ce se înalță către tavanul camerei, formând o mulțime de grupe bizare, el privi cu atențiune pe țărani, și le duse :

— Ei bine, băieți, acum suntem singuri, Dumnezeu stă de față; ia spuneți-mi, de când a venit acest arendaș pe moșie, cum merg pădurile, hanul morile, cârciumile? Sunt în stare bună, sau nu?

— S'a făcut mare fireseală ¹⁾, cocoane; pădurea cea mare cu copacii ca butea de groși, a vîndut'o și a ars'o la facere de rachiū; iar acum a rămas numai o opritură în care nu găsești de cât pari și nuiele. Hanul s'a dărîmat de tot, și plouă într'ânsul; cârciumile asemenea. Din heleșteu scoate pe fie-care săptămână câte un car de pește, și'l trimite la târg la Ploești.

— Sunt adevărate toate acestea?

— Uite, cocoane cum te veđ și cum mă veđi.

Ciocoiul chieamă un idicliū și porunci să'i gătească calul; apoi încălecând, luă cu sine pe țărani, împreună cu isprăvnicelul și doi slujitori, și plecă să facă cercetare. Se duse mai întâi la han și'l găsi tot asemenea; apoi intră în pădure și găsind'o în adevăr cu totul stricată, se întoarse acasă și făcu foaie de ispașe iscălită de preoți și de fruntașii satului.

Pe când se petreceau acestea în casa boierească, arendașul se întorsese de la târg și se informase despre aspra cercetare făcută în lipsă'i; el era coprins de frică, căci toate abuzurile despre care vorbirăm erau în adevăr săvârșite de dînsul.

¹⁾ Risipă, pagubă.

Așteptă dar până ce rămase Păturică singur; apoi intră în odaie, și printr'un compliment demn de un pașă cu trei *tuiuri* felicită pe ciocoi de bună venire.

Ciocoiul îl primi cu un aier foarte sever și fără să'l poftască să șadă sau să'i răspundă la compliment, îi dîse:

— Bune sunt astea, Kyr Christodore? (acesta era numele arendașului). Ast-fel îți păzești domnia-ta legăturile zapisului de arenduire?

— Da ce am greșit, cocoane Dinule, de te-ai supărat pe mine?

— Mă mai întrebî încă ce ai greșit? Privește.

Arendașul citi foile de ispașă și se spăimântă de mărimea sumelor ce vedu într'insele.

Ciocoiul observând îngrozirea ce pricinuisă arendașului, îi dîse mai liniștit:

— Eū n'am ce să'ți fac; trebuie în două-șeci și patru de ceasuri să'mi răspunși suma cuprinsă în ispașe, căci am poruncă să'ți pui *bumbașir*, două *ortale* de slujitori. Rămâne la domnia-ta, să'ți alegi din două una: or să plătești de bună voie, sau prin silă.

— Dar bine, cocoane Dinule, mă lași sărac pe drumuri!

— Nu voi să știū nimic despre aceasta. Plătește banii cu binele, sau fac pitac la isprăvnicie și'ți pui în spinare o sumă de slujitori... Înțelegi românește?

Grecul plecă capul în jos, și după ce se gîndi cîțva timp, dîse:

— Să mă învoiești să dau mai puțin că n'am, rămân pe drumuri.

— Fie cum ȕi. Ispaşa se ridică la o sută de pungi de bani. Cât dai dintr'această sumă?

— Două-ȕeci de pungi, cocoane.

— Este puţin, foarte puţin. Nu primesc.

— Fie trei-ȕeci, să nu mai fie vorbă.

— Mai jos de cinci-ȕeci, nu primesc nici o lăascaie. Te mulţumeşti or fac pitacul?

— Haide, fie! — răspunse grecul, scoţend din sîn o pungă verde, lungă de doi coţi, şi deznodând'o cu acea întristare ce simt amanţii, când se despart de iubitele lor. Numără cele cinci-ȕeci pungi de bani în *mahmudele*, *dodecari*, *funduci* şi *rubiele*; apoi, după ce salută pe ciocoï, ieşi din casă oftând şi jurându-se pe toţi sfinţii, că va scoate acei bani în-doïţi din pielea bieţilor sătenï.

A doua ȕi Păturică plecă din moşia Răsucita la cele-l'alte moşii ale stăpânului său, şi după ce făcu pe la toate câte o cercetare de felul celei descrise mai sus, se întoarse în Bucureşti cu două sute pungi de bani, pe care le puse deocamdată pe fundul si-petului, ȕicându-'şi în sine cu o nespusă bucurie: «Doamne ajută!... Una la mână.

CAPITOLUL XIII.

Ce dai să te fac ispravnic?

Vestea despre influenţa ce din ȕi în ȕi dobân-dea Postelnicul Andronake la curtea lui Caragea, se respândise atât de mult în cât mai toţi cei ce

voiaŭ să dobândească vre-o funcțiune publică ne-meritată sau vre un alt favor la Domnie, se îndreptaŭ către casa a tot putintelui fanariot; și prin dare de bani își îplineaŭ dorința.

Cată să spunem că în timpii aceia, ca în toți timpii, jafurile și mâncătoriile nu se făceaŭ așa d'a dreptul. De la Domn până la zapciŭ, toți pe atunci furaŭ cu mijloace delicate și cu iscusința atât de mare, în cât hoțul își asigura inviolabilitatea și nu se expunea la umilire.

Ca să ajungă aci, toți slujbașii mari și mici, își aveaŭ prepelicarii lor, cari căutaŭ vênatul și'l aduceaŭ inaintea vênătorului ca să'l jumulească.

Postelnicul Andronake, care făcea totul pentru interes, nu cređu de cuviința a lăsa o asemenea frumoasă ocaziune, fără a se folosi de dênса; el dar iniție pe Păturică în acest nou fel de hoție, și din acea ȕi, nimeni nu mai dobândi favorile curței, decât prin mijlocirea Postelnicului sau mai bine printr'a lui Păturică, carele câștiga de la fie-care treabă împlinită de două ori mai mult ca stăpănu-sëu.

Intr'o ȕi se prezintă dinaintea lui un funcționar scos de mult timp din slujbă. După ce acest din urmă îi făcu o mulțime de complimente, ciocoiul îi ȕise să șeađă, și porunci să'í dea dulceața și cafea.

Cât ținu acest tratament oriental Dinu se ocupa cu mustățile sale cele negre, pe care le răsucea și le neteđea cu multă grație; iar după ce veni cafegiul și luă *feligeanul* din mâna funcționarului, Dinu ȕise cu o delicație prefăcută:

— Ce întâmplare fericită te aduce la mine, *archon*, Medelnicer?

— Nevoia, cocoane Dinule, și nimic mai mult.

— Nevoia? Domnia-ta ai nevoie de un om ca mine? Mi se pare curios!...

— Nicî de cum, cocoane Dinule. Omul nu știe de ađi pînă mâine, și de multe ori vine vremea de ai trebuință chiar de un țigan. Ast-fel vine vorba, dar te rog să nu vĕ fie cu supărare.

— Ferească Dumnezeu, *bei-mu*, — ăise Dinu silindu-se a ascunde reaua impresiune ce'i făcuse mușcătoarea sentință a funcționarului.

— Vrei dar să afli nevoia care m'a adus în casa Domniei-tale?

— Da, și a te sluji cu ce'mi va sta prin putință.

— Ascultă-mă dar.

— Gata la poruncă, *bei-mu*.

— Părinții mei aű fost boieri mari din Craiova, ba încă moșul meu a fost Caimacam în acel oraș mult timp; tatăl meu fiind om cu frica lui Dumnezeu și cu milă de țară, vedĕnd nelegiuirile și despoerile ce făceau Domnii Greci, s'a tras la moșie și trăia acolo o viață liniștită; dar, or că mișeu de Greci 'l-aű bănuit de *răsvrătitor*, saű că așa a fost scris, știű numai că ne-am pomenit într'o ăi cu douĕ sute de *pazvantalâi* ¹⁾ că 'l inconjoară de toate părțile, iar câți-va se suiră la tată-meű ca să 'l omoare. Bietul bătrân, Dumnezeu să 'l ierte! simțind gândul năvălitorilor, a inarmat toate slugile

¹⁾ Rebelii ostași ai lui Pazvantoglu de la Vidin.

și s'a gătit de împotrivire. *Pazvantalâii*, vedând această pregătire, s'a înfuriat și mai mult și a năvălit asupra tatălui meu. Lupta a ținut până la prânz! mulți din păgâni aș căduț, dar în cele din urmă, prin numărul lor cel mare, a omorât pe toți oamenii noștri împreună cu tatăl meu.

— Și ce s'a mai întâmplat după aceasta? — adăogă Păturică, căscând de urât.

— Să vedeți, cocoane Dinule. După moartea tatălui meu, am fugit la Brașov, împreună cu muma și surorile mele ca să scăpăm de sabia oamenilor lui *Pazvantoglu*, și ne-am întors înapoi tocmai după ce s'a liniștit țara.

— Bine c'ați putut să vă scăpați viața, adaoșe Păturică dormitând.

— Ne-am scăpat'o ce e drept, dar ne-am ales numai cu atât, căci la întoarcerea noastră am găsit casele arse, țigani fugiți peste Dunăre, și viile părăginite. O singură moșioară ne mai rămăsese, și am dat'o soră-mi de zestre, ca să nu îmbătrânească la ușa casei părintești.

— Bravo, *bei-mu*; mă bucur că ieși plin de *ilichi*.¹⁾

— O fi precum ții, dar dând moșioara am rămas sărac lipit.

— Și cu ce te *chivernisești* acum?

— Cu slujba.

— La ce *calem* slujești?

— Am slujit la *Hătmănie* și m'a scos, fiind-că

1) Morală sau virtute

am dat pe pârlitură ¹⁾ o mulțime de hoți ce se încuibăseră la acea dregătorie.

— Dar bine, *bei-mu*, de ce nu 'ți'ai căutat treaba! Ce, Domnia-ta o să îndreptezi lumea?

— Așa este; ai dreptate, și eu ȳic ca Domnia-ta; dar când vȳd pe fanarioți despoind pe văduve și pe săraci, îmi vine furii de nebunie, strig ca un ieșit din minți, și fac tot ce pot ca să dau pe față tâlhăriile lor.

— Rău, foarte rău. Domnia-ta nu înțelegi nici vremea, nici oameni cu care trăiești.

— Ce voiești să ȳici printr'aceasta? Tălmăcește'mi.

— Voiesc să ȳic că într'o țară ca a noastră, tot ce putem face mai bine, este să plecăm capul înaintea mai marilor noștri, ca să dobândim *chiverni-seală*, și să stringem stare cu or ce preț.

— Cu or ce preț?

— Da, *bei-mu*.

— Cu alte cuvinte să furăm, să jefuim?

— Și de ce nu?

— Da bine, ce faci muștrării de cuget?

— Această slăbiciune să o lăsăm pe seama femeilor cū *istericale*, iar noi bărbații, să facem ce face toată lumea. He, he! *archon* Medelnicer, cunoști bine cum staū lucrurile în ȳna de astăȳi: ai bani, ești tare și mare; ești sărac, nu te bagă nimeni în seamă. Dar să lăsăm la o parte aceste nimicuri. Ia spune'mi cu ce pot să te slujesc?

— Venisem să te rog, ca să puī o vorbă pentru

¹⁾ A descoperi sau a demasca pe hoți.

mine la Postelnicul Andronake, ca să mă facă ispravnic la un județ. Să'i spuî că neamul meu a slujit țării de la descălicătoare, că am și eu ceva cunoștința de slujbă, că mă voi sili a nu nemulțumi lumea pe unde voi fi, ci din potrivă a aduce laude și bine-cuvântări Domniei-sale și Măriei-sale lui Vodă... Aide-de, fă'mi această facere de bine și nu te voi uita până la moarte.

Dinu ascultă aceste vorbe din urmă cu mare răceală și încredințat că postelnicul nu cunoaște limbajul diplomației ciocoiești, îi dîse:

Archon Medelnicere, toate câte'mi-ai spus, sunt drepte și frumoase, dar nu se caută în ziua de astăzi. Ia spune'mi mai bine ce dai să te fac ispravnic?

— Ce-ai dîs?... Mai dî încă odată, că n'am aușit.

— Am dîs că isprăvnicia se dau cu *rușfet*; ai înțeles or ba?

— Dacă este așa, ține'ți isprăvnicia pentru altul, căci eu nu mă voi înjosi nici odată să cumpăr slujbă cu bani, de la o leșinătură de ciocoi ca tine!

Și postulantul indignat, ieși din casă fără să salute măcar pe Păturică.

Acesta în loc să se supere de o asemenea insultă, zîmbi și dîse în sine:

— Iată un nebun precum n'am mai vedut încă.

Un moment după aceia, intră o a doua persoană, care după ce făcu ciocoiului un compliment demn de un *seraschiër*, îi dîse d'a dreptul:

— Cucoane Dinule, am aușit că s'a *mazilit* ispravnicul de Teleorman, și viu să cer ajutorul Domniei-tale, ca să iaă acest *mansup*.

— Așa este, *beî-mu*, dar de! să mai vedem. Vremile sunt grele, isprăvnicile nu se dau la fie-cine — răspunse Păturică cu voce îngânată.

Noul venit, înțelegând pricina care făcea pe cio-coi să răspundă prin cuvinte evasive, reluă vorba:

— Da, da, nene Dinule, te rog să'mi faci această trebușoară că om sunt și eū; mână pe mână spală și amândouă obrazul. Înțelegi domnia-ta.

— Veđi așa 'mi vine la socoteală.

— Dar de vreme ce ne-am înțeles, să vorbim ca niște prieteni adevărați. Ia spune'mi ce o să'mi ceri pentru acest *mansup*?

— Cât despre mine, *beî-mu*, nu 'ți-aș cere nimic, dar ce facem Postelnicului? El nu este în stare să facă cel mai mic lucru fără interes, și încă interes, nu glumă!

La aceste din urmă fraze, trăsurile feței candida-tului de isprăvnicie luară un aspect posac. Se scăr-pină puțin în cap cu un aer meditativ, apoi ăise:

— Să vedem prețul.

— Să'mi dai 2500 de rubiele.

— Nu e prea mult?

— Nicî decum, *beî-mu*; județul Teleorman este unul din cele mai bogate: are ăece plăși, peste cinci-spre-ăece miî de locuitori, tot unu și unu și schelă la Dunăre. Domnia-ta poți să scoți acești bani în două săptămâni, numai din plocoane. Ce spui domnia-ta!... Acest județ este un *capana*¹⁾ împă-rătesc nesecat.

¹⁾ Magazie de aprovizionare.

— Așa este, dar uite, nu sunt învățat să fur, 'mă-e milă să despoi pe săraci!

— Astea sunt slăbiciuni care pier ca visele îndată ce te vei sui pe scaunul isprăvniciei.

— Așa dar, nu se poate mai jos?

— Nicî o para, *beî-mu*. Vremile sunt grele, s'aude de Domnie nouă, și noi trebuie să ne folosim acum când ne umblă moara.

— Fie dar precum ții. Poruncește să'mi aducă hârtie și călimări.

Ciocoiiu bătu de trei ori în palme, și toate se aduseră într'o clipă; postulantul scrisese biletul următor:

«Arhon Baron!

«Veî da în ordinea mea, două miî cincî sute de rubiele aducătorului acestui răvaș, și le veî trece în socoteala mea».

«CIOLĂNESCU».

După ce uscă scrierea prin puțin nisip pus peste dînsa el strânse biletul în două și'l dete în mîna lui Dinu; acesta îl citi, făcu o temenea saŭ compliment otoman, și sculându-se în picioare, se îndreptă către o masă, deschise un mic sipet de lemn de chiparos, și scoase dintr'ânsul pitacul de orînduire, investit cu scrierea și sigilul domnesc; apoi, după ce trecu într'ânsul numele noului ispravnic 'i-l dete în mîna ții cîndu'î: — «Slujbă pentru slujbă! Primește boierule, pitacul de orînduire, du-te de sărută mîna Măriei sale lui Vodă, și te așeadă sănătos pe scaunul isprăvniciei de Teleorman».

CAPITOLUL XIV

Țin'te bine, arhon Postelnice!

Credem că lectorii noștri n'aũ uitat secreta întrevorbire dintre Principele Caragea și Banul C. pe care am povestit'o pe la începutul acestei scrieri. Principele fanariot, de și iritat foarte mult prin refuzul Banului de a da pe fie-sa de soție favoritului său, nu putu cu toate acestea să nu admire simțimîntul de onoare și marele curagiũ cu care bătrânul boier apăra onoarea fiicei sale și pe a națiunii române.

El încă sta nehotărit și se gândea ce sfârșit să dea acestei pricină, când logofătul său de taină (secretarul), intrând în camera lui și salutându'l până jos, după obicei, îi dete în mână o scrisoare și se retrase.

Caragea aruncă o căutătură pătrunzătoare asupra adresei de pe scrisoare și prevădend din instinct că o să cuprinđă vre-o veste întristătoare, o deschise cu mare grabă și citi cele următoare:

«Padișahul și Regealurile aũ luat știre că jefuești țara și surghiunești pe cei mai de frunte boeri; silește-te cât vei putea a te drege cu împărăția căci într'alt chip va fi rău de Măria ta. Atât, nu đic mai mult.

«A Măriei tale supusă slugă,
«AHMET KELALAILI TEFTERDAR»¹⁾.

1) Acesta era un amic credincios al lui Caragea, și'i scriea tot ce auđea vorbindu-se în Divan despre densusul.

— «Atât, nu ȳic mai mult!»... Și ce va fi voind oare sã ȳnțeleagã Ahmet printr'aceste vorbe laconice și neȳnțelese? Oare Vizirul și Kapugi-Bașa vor fi gãsit vre-unul care dã mai mult pentru domnia acestei țãri? — Dar bine, eũ le trimet pe tot anul *peșcheșuri* (daruri) de cãte cincideci miu pungu de bani; *capanul* ȳmpãrãtesc geme de berbeciu, untul, mierea și grãul Valachiei; dorințele *Sultanei-Valide* și ale lui *Cãzlar Agasi*, fost-au oare ele vre-odatã neȳmplinite? Țara ȳntreagã geme sub biciul și caznele oamenilor domnești, cari despoaie norodul pãnã la piele, numai ca sã sature lãcomia Seraiului... Și cu toate acestea; ei tot nu sunt mulțumiți. O! de trei ori afurisiți Agarenu! O! neam nelegiuit!... Cum faceți voi din oamenii cei mai cinstiți, unelte nerușinate ale tiraniei voastre, și cãnd nu mai aveți trebuințã de dãnșii ȳi aruncați ȳn gunoi ca pe niște vase netrebnice. Voiți sã mẽ *maziliți*, ca sã puneți ȳn locul meũ pe vre-unul dintre *Șuti* sau *Calimachi*? Voiți poate sã mẽ otrãviți, sau sã mẽ sugrumați?.... Dar voi nu mẽ cunoașteți bine! Eũ nu sunt ambițios ca Mavrogheni, nici fermecat ca Hangerliu. Capul lui Caragea nu va fi pus ȳn țeapã dinaintea Inaltei Porți! !...

Iatã starea moralã ȳn care pusese pe Caragea citirea fatalei scrisori a lui Ahmed Kelalaili. El se plimba prin sala spațioasã a secretãriei, frãmãntat de gãnduri negre; cãte odatã se oprea ȳn loc și ȳncruntãnd stufoasele lui sprãncene, strȳngea pumnii cu convulsiune și fãcea gesturi amenințãtoare.

ȳn acest moment ȳntrã și Postelnicul Andronake

Tuzluc, ca să afle cele petrecute între Caragea și Banul C. Pe timpul acesta, Caragea se întoarce către ușă. Postelnicul înaintă către dânsul făcând neîncetat complimente până la pământ, dar când voi să sărute mâna Principelui, el se trase înapoi cu groază, întocmai ca vânătorul când i se arată înainte fără veste o fiară sălbatică, și devenind palid de mânie zise:

— Ce vrei cu mine? spune în grabă.

— Venisem, Măria ta, să... să...

— Spune în grabă, auți tu?

— Venisem, Măria ta, să aflu ce ai făcut în pricina despre care te-am rugat cu umilință în zilele trecute.

— Deslușește-te mai bine, că nu'mi aduc aminte.

— Te rugasem, prea milostive Doamne, să ceri de la Banul C. pe fie-sa Maria pentru mine.

— A! bine ți-ci! am chemat pe bătrânul boier și 'i-am *provalisit* ¹⁾.

— Și ce 'ți-a răspuns, Măria ta? — întrebă Postelnicul cu o bucurie vedută.

— 'Mi-a răspuns că mai bine își omoară copila cu mâinele sale, de cât s'o dea după unul ca tine.

— Dar bine, Măria ta, ce cusur am eu?...

— 'Mă-a spus că ești hoț, răpitor, mârșav, lingușitor, și în toate necinstit.

— Și Măria ta ai crezut toate aceste *catigorii*? ²⁾

— O parte din mișeliile tale le cunosc prin mine însumi; cât pentru ceia ce rămâne, nu am nici o îndoială, căci te cunosc ce poamă ești.

¹⁾ Propus.

²⁾ Desfăimări.

— Nu crede, milostive Doamne. Aceste pâri vine de la vrăjmașii mei, cași mă pizmuiesc pentru *hatîrul* și trecerea ce am la Măria ta. — Apoi terminând aceste vorbe, se încercă să sărute pulpana anteriuului Domnitorului, dar Caragea se retrase cu indignațiune, și luând un aier amenințator, îi dîse:

— Indărăt, mișelule! Nu te atinge de mine că'ți zdrobesc capul.

— Iartă-mă, Măria ta, că nu sunt vinovat.

— Nu, nemernicule. Voi da poruncă lui Vel-Vis-tier să cerceteze prin oamenii domnești toate mîncătoriile tale, și de vor fi adevărate, o să te țintuiesc în poarta curții domnești, ca să dau pildă și la alți mîncători ca tine.

— Să nu faci acest păcat, Măria ta, — adaoase fanariotul cădînd în genunchi și atingînd parchetul cu fruntea.

— Un singur mijloc de scăpare îți mai rămîne, dîse Caragea mai liniștit.

— Care este acel mijloc, Măria ta?

— Să te duci la Banul să'ți ceri iertăciune.

— Și pentru ce să-mi cer iertăciune, Măria ta?

— Pentru că ai avut nerușinarea de a cere pe fie-sa în căsătorie.

— Dar bine, suferi Măria ta ca un *Romeu* din *kepaiava* ¹⁾ Măriei tale, să se înjosească înaintea unui cap-gros de *Vlach*?

— Imi am eû socotelile mele. Ieși afară și nu uita că dacă până mâine nu-mi vei înfățișa scrisoarea

¹ Un grec din suita Măriei tale.

Banului de iertare, mă voi ține de cuvânt, te voi țintui în poartă.

Postelnicul ieși repede și se duse acasă la dânsul foarte turburat de reaua primire ce avusese la curte; aceia ce nu putea el să înțeleagă, era schimbarea cea mare ce văduse în Caragea. «Cum — ținea el în sine, — acest mândru și trufaș Caragea, care urăște atât de mult pe Români, și-și bate joc de dânșii de câte ori voește, cum se poate ca el să mă supuie la această ne mai aușită înjosire? Eū, Postelnicul Andronake Tuzluc, să-mi cer iertăciune de la un *Vlach*? Dar ce o să țină *capioldașii*, amicii mei, când vor afla? Ei o să-și bată joc de mine, n'o să mă bage în seamă!... Așa este în adevăr; dar iarăși, de nu voi împlini voința lui Caragea, voi fi depărtat din *huzmet*, și atunci o să fie și mai rău, căci nefiind la putere, lumea o să ridă de mine cu mai multă îndrăzneală.

Această din urmă idee decise pe fanariot, și ca să iasă mai curând din încurcătura în care îl băgase ambițiunea de a deveni ginere al Banului C., porunci să-i puie armăsarii la butcă și se duse de-a dreptul la el.

Când trăsura Postelnicului intră în curtea Banului, iera pe la șase ore după amiazi. Slugile bătrânului boier ședeau pe treptele scării și își petreceau timpul vorbind și rîdînd, iar Banul, îmbrăcat în antereu de *sevai* subțire cu o *libădea* de pichet alb pe de-asupra și cu *cauc* cu cerșaf alb, șede în pridvorul (balconul) casei, pe un colț al unui pat lung, și citea pe *Tetra-vanghel*. Vădînd butca fanariotului intrînd

în curte, el lăsă cartea din mâini și se puse în stare de a primi după cuviință pe favoritul lui Caragea.

După ce favoritul făcu Banului câte-va complimente lingușitoare, ședă pe marginea patului, și căutând un mijloc mai natural de a începe conversația, el dîse:

— Archon Bane, te vei mira poate când vei afla scopul venirii mele la domnia-ta.

— Spune-mi boierule; să vedem.

— Știi că în zilele trecute ți-am cerut pe cocoșița Marghioala de soție.

— Și eu ți-am dîs că nu ți-o dau fără voia ei.

— Ei bine! Archon Bane, ai întreat'o? Ce dîce? Mă primește de soț sau nu?

— Să-ți spuî curat: nici că vrea să audă de numele domniei tale.

— Atât mai bine, căci Măria sa mi-a poruncit să iaș pe o nepoată a lui Calimach-Vodă din Iași.

— Să-ți ajute Dumnezeu, boierule.

— Așa este, Archon Bane; dar este ceva care se împotrivește la această fericită căsătorie, și numai domnia ta poți să ridici această piedecă. Măria sa Vodă știe că am cerut pe cușoana Marghiolița de soție și fiind-că bănuiește că poate să mijlocească vre-o încurcătură de dragoste între mine și domnia ei, voește să aibă din partea domniei-tale o scrisoare prin care să arăți că am venit în adevăr la domnia-ta și ne-am *agriechisit* ¹⁾ în treaba aceasta.

Banul, fiind om cu minte foarte ascuțită, pătrunse

¹⁾ Invoit.

numai într'o clipă șiretlicul fanariotului; dar voind să se încredințeze și mai bine, îi răspunse:

— Archon Postelnice, cu mare părere de rău și cu zdrobire de inimă, îți fac cunoscut că nu pot să-ți dau hârtia ce'mi ceri.

— De ce, boierule?

— Pentru că mă tem de vre-o întâmplare neplăcută, și de!... eu sunt om bătrân.

Dar această scrisoare îmi trebuiește; fără dânsa îmi pierz norocirea.

— Mă mir, Arhon Postelnice, cum domnia-ta, care ești mâna cea dreaptă a Măriei sale, să te plângi de nenorociri?

Fanariotul vedând că viclesugurile sale n'aũ trecere înaintea bătrânului, cădu în genunchi și mărturisii tot ce se întâmplase între dânsul și Caragea.

Bătrânul neputând să sufere lașitatea și poltronăria grecului, îi dîse să se ridice în sus; dar simțind tot deodată mulțumire a înfrunta nerușinarea acelu venetic și a'l pedepsi cu armele lui, el luă condei și hârtie și scrise lui Caragea, aceste cuvinte:

«Măria ta!

«Postelnicul Andronake Tuzluc a venit la mine și 'mi-a făcut rugăciune în genunchi ca să'l iert pentru ce 'mi-a făcut cerend pe fie-mea de soție; «'l-am iertat, Măria ta, și Dumneđeũ să'i dea bine.

Al măriei tale prea plecată slugă.

*Banul C***.*

După ce Banul strinse scrisoarea și o pecetlui, o dete fanariotului, dîcendũ'i:

— Ține, boierule; dă această scrisoare Măriei sale lui Vodă, și fii sănătos.

A doua zi, după cântarea *meterhanelelor*, Postelnicul sui scara caselor domnești plin de speranță că a scăpat de primejdia ce-l amenința. Dete scrisoarea stăpânului său, și prin *regealicul* lui Beizadea Costake și a Domniței Ralu, dobândi de aci înainte mult mai mare influență la Caragea.

CAPITOLUL XV

Scene din viața socială

Țilele cele frumoase ale toamnei din anul 1817, își luaseră zborul împreună cu plăcerile ce procură ele locuitorilor României. Iarna se arătase cam de timpuriu, și vântul de la miază-noapte începuse din vreme a sufla cu tărie acea răceală care amortește natura, despoaie arborii și acopere țarinele și orașele cu vëlul întristărei și al monotoniei.

Orașul București, atât de zgomotos și caprițios în țilele noastre, nu era tot ast-fel în timpul lui Caragea.

Locuitorii săi din clasa de mijloc, deprinși de mult timp cu viața orientală, cea plină de lene și poezie, vara se adunau la grădinile Breslea, Barbălată, Cișmegiū și Giafer. Acolo fie-care *isnaf* sau cap de familie își întindea masa și, împreună cu caznicii și amicii, beau și mâncau, apoi începeau a

învârti hora strămoșească și danțurile cele vesele, care se deosibesc foarte puțin de tarantela neapolitană și care plac atât de mult întregului popor latin.

Era însă cu deosebire curios a privi comica gravitate cu care oamenii din popor executa *hora* danțul lor de predilecțiune. Provocarea la danț venea mai tot-deauna din partea tinerilor; bătrânii ședeau răsturnați pe iarbă verde, sub umbra cea deasă a copacilor și fumaș; dar cu încetul o atracțiune neînvinsă se transmitea în inima oamenilor de orice vârstă: jocul tinereții ca un electrism, mișca pe bătrânii patroni; ei se sculau de pe iarbă, scoteau binișele cele lungi, își sumețeau pulpanele de la anterie și se aruncau cu exaltație în arena danțului. Era comic a-i vedea cu ce gesturi și cu ce mișcări se silea a dovedi junilor cum că nici bătrânii nu sunt tocmai de lepădat.

Ișlicul cu patru colțuri al marelui *terzibașa* ¹⁾ părea că reclamă prioritatea nobleței asupra *căciulei* de *kazacliu* a cojocarului subțire, care la rândul ei, părea că disprețuiește *căciula* cu *roată* a bogasierului și *calpacul* de blană al armeanului ibrișingiu.

Când trecea furia danțului, toată compania se punea iarăși pe bere și pe mâncare și spre a da veseliei un ton de galanterie mai mare, ei complectau orgia prin feluri de glume, turnând vin în ișlicurile bărbaților și în condurii femeilor, și dându-și unii altora să bea, rîdînd și gesticulînd ca niște nebuni.

¹⁾ Starostele de croitori.

În tot timpul acesta, lăutarii nu încetau a trage din vioară și cânta din gură, sau cântece de amor pline de dulceață, destinate a produce în inima ascultătorilor dor și înfocare, sau melodii de danț veșele și săltărețe.

Pe când însă tinerii și bătrânii de amândouă sexe se desfătau precum arătarăm, copiii adunați în mici grupe, îndopându-se cu ciurechi ¹⁾, simiți cu brinză, alune prăjite și floricele de porumb, și adăpându-se mereu din donițele de șerbet roșu și cu bragă, luaș și ei parte la veselie obștească. Băieții azvârleau cu mingea și cu arșicele, iar fetițele cele mici se jucau d'a *ascunsele* sau d'a *baba oarba*, alergând ca niște căprioare prin iarba cea verde și moale, spre a prinde fluturi sau a culege flori.

Către seară toate aceste grupe înveselite, bărbați și femei, după ce își netedeau giubelele, și trimiteau pe slugi înainte cu ploșcile și cu blidele de mâncare, plecau pe la casele lor împărțiți în cete, după *iznafuri* sau meserii.

Așa trecea timpul în sărbătorile verei; dar când venea epoca cea monotonă a iernei, toți acești oameni stau închiși prin case și serile cele lungi se petreceau în tăcere; abia dacă une-ori se adună mai mulți la un loc spre a povesti cele ce se întâmplău în cercul restrins al mahalalei, sau spre a juca între ei *conțina*, *mariajul* sau *curelușa*.

Atunci însă, ca și acum, boierii și oamenii cei cu

¹⁾ Un fel de cozonaci.

averi mari, se deosibeau foarte mult de popor, în petrecerile lor.

Boerii se plimbeau în calești și butci cu arcurile poleite, spre a se deosebi de neguțători. Podul *Moșoșoaei* și al *Tîrgului de afară* erau cele mai de căpetenie preumblări ale boerilor. Mesele și petrecerile lor se făceau în familii mai multe adunate la un loc; rar se întâmpla să mănânce la grădini; dar și atunci preferau grădina lui Scufa ¹⁾, via Brâncoveanului din dealu Spiri și grădina lui Belu de lângă Văcărești, spre a nu da prilej norodului a surprinde vre-o necuviință a lor și a li se pierde printr'aceasta prestigiul.

Boerii cei tineri, din cauza strânselor relațiuni ce aveau cu fanarioții și alți venetici depravați, contractaseră încă atunci o mulțime de vițiuni, contrarie cu totul modului de viețuire al boierilor bătrâni. Sănia mitologică a lui Beizadea C. Caragea, făcută în forma carului lui Apolon și cei șase cerbi ce o trăgeau; *conțeșul* cel de postav alb, blănit cu samur de Moska; *hangerul* cel semănat cu brilianturi și *gugiumanul* de samur cu fundul alb al acestui frumos Principe, precum și rochiile cele neprețuite, șalurile și *feregelele* Domniței Ralu întorsese atât de mult capul junilor boieri și cocoane, în cât de multe ori vindeau moșii de mare preț ca să imiteze luxul și strălucirea acestor Principi risipitori. Răul poate că ar fi fost mai mic, dacă s'ar fi oprit aci; dar viața scandaloasă și depravațiunea luând proporțiuni

¹⁾ Această grădină a devenit mai în urmă proprietate a domnului Câmpineanu.

mari, infectară și demoralizară până la un mare grad societatea întreagă.

Din toate relele acestea, jocul de cărți fu acela care răspândi mai mult demoralizarea; el sărăcea pe boeri și funcționari, și îi îndemna la hrăpiri de tot felul.

Unul din cei mai mari desfrânați și risipitori, din acei timpî era Postelnicul Andronache Tuzluc; el fura ca un tâlhar de codru și cheltuia ca un nebun. Mesele cele mai strălucite, seratele cele mai atrăgătoare, jocurile de cărți cele mai dărăpănătoare, care făceau să treacă dintr'o pungă într'alta averea săracilor, toate acestea în casă la dînsul se petreceau. Arghira, Rozalina și Kalmuca, *frineele* și *mesalinele* de pe atunci ale Bucureștilor, erau stăpâne în casa lui, ce devenise adevărat mormânt al or-cărui amor curat și statornic, al or-cărui credințe conjugale.

În ziua de 30 Noembre, fanariotul făcea în toți anii masă mare și *ziafet* în onoarea Sfântului Andrei, patronul său. Ajuns în culmea favoarei domnești, el voi în anul în care am sosit cu povestirea noastră, ca serbarea să fie cât se va putea mai strălucită. Cu acest scop el aduse din Constantinopol tot ce se găsea acolo mai scump în pești, poame și vinuri, pe care unindu-le cu delicatețele gastronomice ale țerei, păstrăvi, mihalți și felurite alte mâncări fragede și gustoase, pregătise de acea zi un ospăț, care ar fi putut să atâte dorințele chiar ale vestiților noștri strabuni în lăcomie Luculus și Eliogabal.

Timpul însă părea că contrariază înadins mania de lux și opulența fanariotului, căci la 30 Noembrie

suffla cu tărie vîntul cel de miază-noapte, aducînd cu sine troiene de zăpadă deasă, care întunecă ziua la miază-mare lumina soarelui; dar invitații Postelnicului erau oameni de aceia ce nu se sperie de fie-ce lucru. Era de ajuns pentru dînsii să știe că în casa amicului lor vor găsi prilej a comite trei sau patru din cele șapte păcate de moarte, și aceasta îi făcea să treacă prin ger și zăpadă.

Camera pregătită pentru primirea și ospătarea invitaților, era un fel de salon pătrat, spoit cu var, și în mijlocul tavanului cu un cerc de flori arăbești tot de var, lucrate în relief, dar fără gust, nici măestrie. Mobilierul se compunea din două paturi de scînduri înfundate, acoperite cu saltele și perne, peste care erau întinse macaturi de lână de Brusa, cu ciucuri de veneția pe margini. Lîngă zidul despre grădină era un sipet mare, îmbrăcat cu piele de căprioară, albastru și legat cu fier alb, iar d'asupra lui, era un alt sipetaș mai mic de lemn de nuc cu flori de sîdef. În mijlocul camerei era un scaun de brad cu trei picioare, pe care erau puse patru șfeșnice de tumbac cu lumînări de seû într'ânsele și o pereche de mucări de alamă cu care o țigancă frumușică lua din cînd în cînd mucul lumînărilor ca să dea mai multă lumină.

În fine, pe la 12 și jumătate ore turcești ¹⁾, începură invitații a sosi. Cel d'întăi care sui scara caselor lui Andronake, fu Hatmanul Costake Cărăbuș, june frumușel dar fără spirit, depravat pînă la mă-

¹ Două ore după amiază.

duva oaselor, amic intim și părtaș al tuturilor desfrânărilor lui Beizadea Costake. După dânsul, veniră Spătarul Dimake Pingulescu, om ce se silea cât putea să nu desmință pronumele său; Cămărașul Stamate Birlic, Clucerul Ioniță Măturică, Paharnicul Dimitrache Mână-Lungă și Baronul Nichita Kalicewski. Mai în urmă de tot veni și Beizadeaua, întovărășit de Treti-logofăt Iordache Zlatonit, un om foarte cunoscut pe timpii aceia prin spiritul său satiric și plin de originalitate¹).

După ce *mosafirii* se aședară pe cele două paturi, o țigancă bine îmbrăcată și purtând o scurteică îmblănită, cu gulerul ridicat în sus, se prezintă înaintea lor cu o tavă plină de dulcețe de tot felul; după dânsa venea altă țigancă fiind o tavă cu o mulțime de păhăruțe cu vutcă de izmă și câte-va farfurii cu migdale curățite și cu năut prăjit. Indată apoi intră cafegiul boierului, îmbrăcat cu un mintean de postav negru cusut cu fir, dar fără mâneci, spre a lăsa să se vadă brațele sale albe prin cămașa de borangic subțire și refecată cu bibiluri; mijlocul lui, svelt și mlădios, era încins cu un șal de mătase vărgată ale cărei extremități atârnau cu grație pe șoldul cel stâng al piciorului, poturii săi de postav vișiniu, cu turieci de fir; imineii cei stacojii și fesul cel roșu cu fundă de ibrișim negru, aședat pe cap cu cochetăria cea minunată a fanarioților, făceau din acel servitor un Ganymed care ar fi putut ațâța gelozia vechilor zei

¹ Acest om original, al cărui nume l-am preschimbât aici puțin, mai în urmă și-a pierdut mințile și a viețuit până în zilele noastre într-o stare deplorabilă.

din Olympul lui Omer. El venea cu o tavă de argint în mână, pe care erau depuse, în farfuriile lor de filigrane, mai multe feligene pline de o cafea de Arabia, spumoasă și parfumată; după dânsul intra ciubucciu cu ciubucele de antep și de iasomie din ale căror lulele umplute afinat cu tutun de cel mai ales, ieșeau nori de un fum mirositor. Intrarea succesivă a acestor servitori forma o reprezentare pitorească; cunoscând foarte bine regulele ierarhiei, ca slugi de casă mare, ei se ducea mai întâi la Beizadea Costake, apoi gradat la toți cei-l'alți, și, își împlinea datoriile cu eleganță și exactitate. Terminându-se ceremonialul cafelei, mosafirii, ca oameni în trebură, începeau a vorbi politică și a discuta despre pravilile ce se pregăteau pentru țară de către Principele Caragea și consilierii săi; dar Beizadeaua, voind să spargă acea conversațiune a cărei seriozitate ascundea numai minciuni și lingușiri ce-l făceau să caște de urât, și se odată:

— Ia ascultați boieri! La ce am venit noi aici? Să punem țara la orânduială, sau să ne înveselim? Lăsați trebile țarei pe seama tată-meu și a sfetnicilor lui și aideți să bem și să mâncăm.

Apoi întorcându-se către stăpânul casei, și se:

— Andronake, și băeților să puie masa.

— Numai de cât, Măria ta!—răspunse fanariotul cu obicinuitul său aer de înjosire.—Iar până atunci Măria ta și domniilor cinstiți boieri treceți în odaia cea-l'altă și vă englendisiți după plăcere.

Invitații trecură în acea odaie, care era mobilată cu două sofale turcești; pe una era o masă rotundă

cu picioarele scurte, pe care erau aședate două sfeșnice și mai multe perechi de cărți de joc, iar pe cea-l'altă erau table pentru jocul de șatrang și pentru țintar.

Cei mai mulți dintre invitați se aședară împrejurul mesei cu cărțile. Beizadeaua însă cu Hatmanul Cărăbuș, preferară jocul de șatrang.

— Ce jucăm boieri? — dișe cămărașul Stamate Birlic, manevrând o pereche de cărți, facem un *otuz-bir* de *englînea* până se va găti masa?

— Mai bine o *panțarolă*, Archon Cămărașe răspunse Dimake Pingeleșcu, scoțând o punguliță cu mahmudele din buzunarul de jos al antereului.

— Știți una, boieri? — adăogă Baronul Kalicewski, scoțând cu lene vre-o trei carboanțe și câte-va rubiele din buzunarul jiletci, cu *otuz-bir* și cu *panțarola* ne pierdem timpul în zadar; aideți mai bine să facem un stosișor.

— Dar ce dănănaie o mai fi aceasta, că n'am aușit până acum vorbindu-se de dēnsa?

— Stosul, boieri Domnia-voastră, este un joc foarte frumos; el n'aduce somn jucătorilor, și ceia ce are și mai bun, este că, în puțin timp, unul din căști-gători mătură toți banii din punga celor-l'alți; cu puțină cheltuială de vreme, știți cu ce te alegi.

— Bree! da zdravăn joc!

— Joc voinicesc! — dișe Pingeleșcu cu entuziasm, — auși acolo să moțaim de somn toată noaptea pentru câte-va mahmudele, dodecari său rubiele, câștigate în *otuz-bir*! Archon Baroane, fă bine și ne învață și pe noi acest minunat joc.

— Bucuros, boierii mei, de ce nu? Sunt însă două feluri de stos; unul se numește curat *stos* și este cam greu; iar cel-l'alt se numește *ce cei* și este mai lesne de învățat.

— *Ce cei!* Frumos nume! arată-ne dar cum se joacă acest *ce cei* al Domniei-tale.

— Bucuros. Priviți boieri, ȕise Kalicewski, luând în mână o pereche de cărți; unul dintre noi face cărțile, iar cei-l'alți — ori câte unul, sau mai mulți de-odată, — ȕic celui care face cărțile: — Dă-mi un birlic, dă-mi un ȕece ochi, un popă, o preteasă sau ori-ce carte alta va voi. — Cel care ține cărțile în mână începe a da cărți, puind pe cea dintâi celui ce a cerut, iar pe cea d'a doua dinaintea sa; și dacă cartea cerută va cădea dinaintea celui ce a cerut'o, câștigă el, iar de va cădea dinaintea celui ce face cărțile, câștigă acesta.

— Să începem acest frumos joc, ȕiseră mai mulți de-odată.

— Baronul Kalicewski, văȕend marele entuziasm ce aveau boierii pentru acel joc propus de dȕnsul, simți în sine o bucurie infernală pe care o sugrumă în inima sa, căci el văȕu succesul planurilor sale de jefuire, asigurat printr'acest mod de predare necunoscut încă acelor boieri români și fanarioți, ce alt-fel erau foarte dedați la jefuire. Luă dar îndată cărțile în mână, și întrebă:

— Incepem boieri?

— Să începem.

— Luați aminte că fac cărțile.

— Bine, bine!

— Tăietți boieri.

Pingelescu tăie cărțile, apoi ڏise cu semeție :

— Cincî ochi pe ڏece rubiele.

Kalicewski începu să dea cărți, rîdend pe sub mustață și cu sânge rece :

— Oprește-te, strigă Pingelescu am câștigat, dă'mi rubielele !

— Poftim, boierule.

Și îi numără ڏece rubiele.

Cei-l'alți boieri, vędend cu cătă înlesnire se câștigaũ baniî în acest nou joc, începură a juca și ei, și atât de bine le mergea jocul, încât unî din ei începură să simță milă de bietul Baron, care plătea neîncetat, cu cel mai mare stoicism, pierderile sale. Dar aceasta era numai o manevră a șiretului musical; căci după câte-va minute, toți începură a pierde. Agitațiunea și sgomotul acestui joc infernal, făcu pe Beizadea Costache și pe Hatmanul Cărăbuși să părăsească liniștitul joc al tablelor.

— Popa, pe ce am în mână ! ڏise Beizadeaua cu mândria aceia plină de fanfaronadă ce este particulară beizadelelor din țara noastră.

Baronul începu a da cărți, fără să se preocupe cât de puțin de suma ce putea să aibă Principele în mână.

— Aî câștigat, Măria ta ! exclamară unanim cu surpriză toți jucătorii.

Beizadeaua deschise mâna și găsi într'însa cincî-đeci și trei de mahmudele, care fură plătite cu punctualitate de către Baron.

— Şease ochi pe toată suma! — şise iarăşi Beizadeaua.

Norocul fu şi de astă dată în partea Beizadelei. Baronul îl lăsase într'adins să câştige, ca să'l încurce, căci la a treia carte Beizadeaua perdu tot ce câştigase împreună şi cu banii săi.

Această schimbare de noroc ambiţionă şi mai mult pe Caragea. El scoase din buzunar o pungă plină cu mahmudele şi după ce beu un pahar de mastică şi fumă de câte-va ori din ciubuc, şise cu ironie :

— Archon Baroane, câte parale ai în buzunar ?

— Am de ajuns, Măria ta, ca să plătesc tot ce voi pierde, răspunse rusul cu mândrie.

— Bine !.. ia să'mi dai un dece ochi pe punga aceasta.

— E prea mult, Măria ta.

— Fie dar pe jumătate.

Baronul câştigă jumătate din aceia ce se afla în pungă, şi la al doilea joc o luă cu totul.

— Eă mă prinz că jocul ăsta are pe dracul într'insul, zise Postelnicul Andronake Tuzluc ; auđi acolo ! să pierđ eă dece miı de lei într'o clipeală de ochi ? Şi unde puı bătaia de piept şi de inimă ; unde puı iarăşi acel îndemn nebiruit de a tot cere pe popa şi dece ochi, şi a tot scoate la dodecari din pungă, uitându-te la dênşii cum se duc la dracu.

— Ba să mă ierđi, boierule ; banii domniei tale nu s'aũ dus la dracu, ci în pungă la mine, şise Baronul.

— Tot atâta face, Archon Baroane, ți se Beizadeaua cu ironie.

— Așa, așa! adăogă Hatmanul Cărăbuș, cu un ris înghesuit și prostatic, ca să lingușească pe Beizadeaua.

— Cât ai pierdut, cucoane Andronake? întrebă Treti-Logofet Iordache Zlatonitul, sculându-se după sofaua unde ședuse nemișcat în tot timpul cât ținuse jocul.

— Vre-o de ce miș de lei, răspuse fanariotul cu nepăsare.

— Puțin, foarte puțin. Să trăiască *iznafurile* și sărăcimea! N'ai de cât să scoți o cercătură ¹⁾ în țară sașă să dai câte-va volnicii de furat pe la hoși și banii aceștia vor veni la loc înđeciți!...

— Bravo, Zlatonitule, bravo! — esclamă Beizadeaua bătând din palme și râđând ca un nebun.

— Dar bine, Măria ta, suferi să fiu batjocorit de acest nemernic chiar înaintea Măriei tale? ți se Postelnicul rănit la biata cinste.

— De ce te superi, Andronake? Nu veđi că el glumește?

— Dar Domnia ta, boier Pingelescule, cât ai pierdut? întrebă iarăș Zlatonitul.

— Vre-o trei miș de lei.

¹⁾ Cercătura era controlul ce făcea guvernul pe acei timp contracciilor cari luaș prin sultan mezat strângerea veniturilor țării. Din acea cercătură ieșea un reș foarte mare, căci se descoperea abuzuri mari. Contraccii ca să scape de pedeapsă cumpărau pe cercători, iar banii ce le dedeau îi aduna tot de la contribuabili.

— A decea parte din prețul cu care îți vinzi obicinuît iscăliturile ce pui pe anaforalele Veliților boieri; nu te întrista de această pierdere, căci din mila lui Dumnezeu pricinile se înmulțesc din Ți în Ți.

Pingelescu plecă capul în jos și tăcu; dar Zlatonitul se afla în vervă satirică, și hotărâse să biciuiască pe toți fără milă, căci nu trecu mult, și se adresă către Căminarul Stamate Birlic:

— Ia spune-ne, Arhon Căminare, ai perdut și domnia ta ceva?

— Vre-o mie cinci sute de lei; un bagatel.

— Nu e nimic. O să avem vre-o câte-va podini lipsă la poduri, și vre-o sută de oameni cu picioarele scrântite ¹⁾.

— Dar domnia-voastră, Clucer Măturică și Paharnice Mânălungă, cum stați?

— Noi am câștigat ²⁾.

¹⁾ Veniturile podurilor se vindeau prin mezat și Stamate Berlic se afla contracciu. Aceste venituri se compunea din taxe puse asupra tuturor carelor ce intrau în capitală. Carul cu marfă de Lipscănie plătea bani 240, cel încărcat cu blane leșești, bani 180; se lua 6 bani la vadra de rachiu, 12 bani pentru vadra de vin, 45 de bani carul cu postav românesc, 30 carul cu piei de miel, 45 carul cu piei de vacă, 60 carul cu bogasiu, 60 carul cu piei de iepuri, 45 carul de coase, 60 carul de brașovenie, 61 carul cu musuluri de Rumeli, 60 carul de arnici, 45 carul cu aba de Polonia, 30 carul cu aba de tslugi, 60 carul cu sticle ce vin dinăuntru, 30 carul cu sticle leșești, 60 carul cu postav leșesc, 60 carul cu lână de oaie, 60 carul cu lână de capră, 60 carul cu aramă lucrată, 30 carul cu fier, 120 carul cu butoi de vin, fie mănăstiresc, or boieresc sau țărănesc.

²⁾ Acești doi boieri se aflau casieri la cutia de milostenie.

— Se vede că Dumnezeu priveghează asupra văduvelor și asupra săracilor, căci de pierdeați și voi, apoi negreșit erați să vă băgați măturile și mâinile voastre cele lungi în lada săracilor, și era să le luați hrana și îmbrăcămintea măcar pe vre-o două, trei luni.

— Dar domnia-ta, Archon Baron Kalicewski, de unde ai venit cu acest joc drăcesc, care o să ne aducă în stare să ne pierdem averea, sufletul și chiar mustrea de cuget? Nu știați oare că Dumnezeu ne-a pedepsit de ajuns pentru păcatele noastre, dându-ne în mâna streinilor care ne-au stricat toate datinile și obiceiurile noastre cele bune? O!... De ce ai mai venit și domnia-ta să ne cufunzi în prăpastia ticăloșiei prin jocul domniei-tale cel sărăcăcios ca și numele ce porți!

— Ei! ei! nebunule, te-ai trecut, și se Beizadeaua, atins de vorbele cele aspre ale Zlatonitului.

— Nu, Măria ta, nu m'am trecut și nu pot să tac, căci sunt Român, și văd de acum unde o să ne ducă jocul muscalului acestuia. Boierimea țării, atât de iubită de norod pentru faptele ei cele frumoase, fii acelor stâlpi ai țării, cari au jertfit avuția și și-au dat chiar viața pentru țară, o să ajungă să vîndă mere pe pod ca precupeții, iar cei mai slabi dintre dînșii, o să și piardă cinstea și sufletul, vîndându-se la cei ce le vor da bani de cheltuială la neavere! Da boierilor, jocul acesta o să vă piardă...

Mușcărilor Zlatonitului ar fi mers mult mai departe, dacă în momentul când voia să reînceapă n'ar fi intrat Păturică, invitând pe mosafiri la masă.

Beizadeaua se îndreptă către camera de mâncare, urmat de toți cei-l'alți mosafiri, se puse la masă și toți începură a gusta din bucatele cele delicate ale grecului și a bea din vinurile cele mai alese ale țării. Dar când ajunseră pe la friptură și poame, începură lăutariu a cânta cele mai frumoase și mai patetice cântece de masă¹⁾.

Toți oaspeții ascultau pe lăutari cu mai multă sau mai puțină băgare de seamă; numai Caragea și Hatmanul Cărăbuș păreau mai agitați de cât toți cei-l'alți. Aceasta se vedea din mișcările capului, din alterarea feței și mai cu seamă din desele oftări ce ieșiau din piepturile lor. Vinul cel tămâios de Cernătești, turnat neconținut în gătlejul boierilor, începu să și facă efectul. Oaspeții noștri, cari până aci mâncau și beau liniștiți ca cei șapte filozofi ai Eladei, prinseră la limbă și deveniră mai sgomotoși decât Nemții cei beți. Respectul ce aveau asupra Beizadelii se mai slăbise; unii cântau, alții îndemnau pe Baronul Kalicewski să înceapă iarăși minunatul joc, care cu puțin mai înainte le ușurase pungile; numai Beizadeaua ședea liniștit și din când în când, arunca câte o vorbă de spirit în socoteala bieților oaspeți cari cu toată amețeala vinului, erau siliți să sufere temându-se de a nu atrage asupra-le urgia domnească.

În fine cina se termină și mosafirii părăsiră casa. Postelnicul Andronake după ce dete câte-va instrucțiuni lui Păturică se duse și el la Kera Duduca.

¹⁾ Pe atunci muzica română se compunea din arii de joc și arii dilectare numite cântece de masă.

CĂPIIOLUL XVI

**Fă-te om de lumea nouă,
Să furî cloșca de pe ouă!**

Să părăsim partea de sus a caselor Postelnicului, căci nu mai are nici un interes pentru lectorii noștri, și să ne coborâm în partea de jos sau mai bine în beciuri ca să vedem ce face Dinu Păturică.

Acest ambițios ciocoi, nevoind a se lăsa nici de cum mai jos ca stăpânul său, pregătise și el o cină la care invitase pe câți-va din cei mai de aproape amici ai săi.

Camera în care dădea el ospățul era împodobită cu două paturi turcești înfundate, peste care erau puse saltele de lână acoperite cu chilimuri vărgate de *Idirnea* (Andrianopole), cusute pe margini cu ciucuri de bumbac alb; pe lângă perete erau perne îmbrăcate cu cit *tocat*¹⁾; prin unghiurile acestor paturi erau așezate pernțe mici umplute cu puf, pe ale căror fețe albe de batistă, se vedeau mai multe arabescuri cusute cu fir și mătase, iar pe una dintr'însele erau cusuți doi amorași, ținând în mână o ghirlandă de flori, în al căreia mijloc era o inimă pătrunsă de două săgeți.

Zidul pe lângă pat era acoperit cu un covor de Brusa, pe care stau spânzurate o pușcă arnăuțească ghintuită, legată la mașină cu o panglică cusută cu fir, și două perechi pistoale băgate în tocure de piele

¹⁾ Cel mai scump cit pe atunci.

ornate tot cu fir. Mai în jos, tot pe acel perete, erau atârinate două săbii turcești cu mânerile de siclei, iar în mijlocul lor, era așezat un cauc oltenesc de hârșie neagră de miel, al cărui fund era cusut cu fir de cel bun peste postav roșu și lăsa să atârne în jos o fundă de fir lucrată cu mare gust.

Cele două ferestre despre uliță erau împodobite cu mai multe glastre de flori, printre care se deosebesc mai ales maghiranii, trandafirii și câți-va endrușaimi ce umpleau atmosfera camerei de un miros nu așa plăcut cât era de pătrunzător.

Pe lângă pereți erau puse în rind câte-va scaune de Brașov și un sipet mare legat în bande de fier albe peste piele de căprioară albastră.

La o înălțime oare-care a unuia din pereți, era un dulap mic săpat în zid, în care se afla depusă mica bibliotecă a ciocoiului compusă din câte-va cărți grecești și românești, printre care figurau: *Proocireea lui Vgatanghel*, *Filozoful Sintipa*, *Alixandria*, *Tilul-Buh-Oglindă* și alte capete de opere ale literaturii naționale de pe atunci, cărți glumete care prin anecdote de spirit și povețe filozofice, făceau petrecerea favorită a poporului.

Masa de mâncare era așezată între două paturi și împrejurată cu scaunele pe care erau să-și șeașă onorabili oaspeți ai lui Păturică.

Pe masă erau orânduie o multime de farfurii cu mezeli de tot felul: marinată pe stacoji, țarfuri mici cu icre proaspete de morun, licurini jupuiți, sardele muiate în untdelemn de mitilene amestecat cu piper și zeamă de lămâi de Mesina, măs-

line dulci de Thesalia, grămădite în formă piramidală, icre tari de chefal, zmochine de Santorini, halva de Andrianopole ; nimic din delicatetele gastronomice ale Orientului nu lipsea pe masa ciocoiului, mai împodobită chiar de cât a stăpânului său. Toate aceste mezelicuri erau aședate după o regulă militară, având la fie-care distanță de două palme câte o garată cu vin galben de Drăgășani, cu pelin roșu din viile mănăstirei Bistrița, și cu vinuri orientale de diferite culori și gusturi, fără a lipsi *papor-nițele* ¹⁾ cu anason de Chio și cu mastică de Corinth. În fine Păturică luase dispozițiunii ca oaspeții săi să nu cerce cea mai mică lipsă întru îndeplinirea gustului lor rafinat.

Dacă cine-va ar fi vădut luxul ce domnea pe masa Postelnicului și la vătaful său de curte, fără îndoială s'ar fi convins că ospetul slugei întrecea în toate pe al stăpânului, și dacă s'ar fi gândit mai serios la mizeriile acelor timpuri de tristă memorie, ar fi dis împreună cu noi, că fanariotul n'avea de ce să se plângă pentru pagubele ce'i făcea vătaful său de curte, căci banii ce se cheltuiau în aceste ospețe nu erau ai săi, ci ai săracilor și ai văduvelor căduți victimă nesațiului său de averi.

Între oaspeții de căpetenie invitați de Păturică, figurau: Tudor Ciolănescu, vătaful de Curte al Banului Grigore B..., Neagu Chioftea de la Banul Constantin Băl..., Zamfir Ploscă de la Isac R..., Vlad Boroboanța de la F..., și alți mulți, aleși dintre co-

¹⁾ Butelii îmbrăcate cu papură.

riferii ciocoizmului și ai hoțomanilor bucureșteni de pe atunci.

După ce se duseră mosafirii Postelnicului pe la casele lor și el la amanta sa, Păturică se coborî în odăile de jos și se puse la masă cu prietenii săi.

Patru țigănași curat îmbrăcați, aduceau bucate la masă, și două țigance tinere și frumușele erau însărcinate a turna prin pahare nectarul care de la căderea zeilor din Olimp încoace a luat prozaicele nume de vin și rachiū.

Una dintr'aceste două copile, luă de pe masă o paporniță cu anason, și umplând mai multe feligene, dete fie-căruia din oaspeți câte unul. Oaspeții sorbind rachiul cădură pe farfuriile cu mezelicuri precum cad lăcustele peste holdele plugarilor.

Dinu Păturică observă aceasta, și cu oare-care nerăbdare, în calitatea sa de ospătător, strigă cu un glas ascuțit și obraznic:

— Aduceți ciorba, bre!

— Numai decât, coconașule! — răspunseră țigănașii plecând toți de-odată ca să arăte mai mult zel. După câte-va minute, ei puseră pe masă un castron colosal plin cu ciorbă de știucă, fiertă în zeamă de varză cu hrean; pe urmă aduseră două farfurii lunguiețe cu mihalți și cu păstrăvi rasol, muiati în oțet și untdelemn; aduseră mai multe vase de cositor pline cu *iuchniū*, cu *plachiū*, cu morun gătit cu măsline și foi de dafin, cu crapī umpluți cu stafide și coconare, și alte felurite mâncări, care se diceau în vechime *bucate cu cheltuială*.

Vinul asemenea curgea fără încetare și aluneca

pe gâtul ciocoilor, cari la fie-care deșertare de pahar, strigau: — să trăiească nenea Păturică! — Numai Vlad Boroboată sta trist și tăcut.

— Da ce, mă Boroboată, de ce stai bosumflat? Or ți s'au înecat niscai-va corăbii de marfă? — Țise Neagu Chioftea, cel mai zgomotos dintre toți oaspeții.

— Par'că ești o mireasă, adăogă Tudor Ciolănescu.

— Inchină cu noi, bre! Fă-te om de lumea nouă, să furi cloșca după ouă! Țiseră toți ciocoii de-odată.

— Ei bine, răspunse Boroboată, umpleți un pahar să închin și eu cu voi.

Paharul se umplu și se dete în mâna lui Boroboată, care ridicându-l în sus Țise: — «In sănătatea «săracilor țărani cărora le dăm fum de ardei și le «punem fierul roșu pe piept, ca să le luăm bănișorii «din pungă! Să trăiască văduvele și copiii cei sărmani «cărora le luăm pâinea din gură ca să mâncăm noi «ăștia, pește de Țarigrad, halvale de Idirnea și să «bem vin chipriotic!... In sănătatea țării întregi, pe «care am lăsat-o în sapă de lemn!...»

Vătafi de curte se uitaū unul la altul cu niște priviri sperioase ce dovedeau în destul cât de adevărate erau cele Țise de Boroboată. Numai Dinu Păturică ascultă acest strigăt al muștrării de conștiință, fără ca să se turbure cătuși de puțin, ba încă el aruncă asupra lui Boroboată o privire disprețuitoare și dând într'un ris sardonice, curmă tăcerea cu aceste cuvinte:

— Cinstiți boieri! Nu vă *sinorisiți* lui Boroboată căci este nebun, sărmanul. Cine știe ce babă 'la

obrocit. ¹⁾ Să bem fraților și să lăsăm pe Boroboață să spuie la cazanii cât va voi. Apoi întorcându-se către slugi:

— Aduceți, bre! vin tămâios de Cernătești.

— Și de cel de Drăgășeani, adăogară cei-l'alți.

Sticlele se umplură cu tămâioasă într'o clipă și veselia renăscu în sînul oaspeților amețiți de băuturi și îmbuibați de grasele mîncări orientale.

Această cină, compusă toată din plăceri de contrabandă, ținuse câteva ore, și cu tot vinul ce se băuse, nici unul dintre ciocoi nu se îmbătase desăvârșit; ei ajunseser la gradul acela al beției, când omul devine vesel și spune adevărul fără rezervă. Ast-fel dar, unii vorbeau, alții cântau lovindu-se unii pe alții în glumă cu gloanțe de pâine; numai Vlad Boroboață sta cufundat în niște cugetări sinistre, pe care le întrerupea câte odată cu un suris amarnic. Dinu Păturică ce-l privea cu o vedită nemulțumire observând că acea beție tristă a oaspeului se putea influența mai tare asupra celor-l'alți și să stînjinească libera explozie a veseliei lor, se sculă însfârșit strigând:

— Ei bine, boieri, vă vede cam pe gânduri; eu v'am chemat aci ca să ne veselim, iar nu ca să ne punem cenușe în cap, și să ne plângem păcatele ca proocrocul Iona din scriptură! N'aveți bucate? N'aveți vin? De ce dar stați ca niște curci ploate? Mai aduceți, bre! marinată de barbuni și vin de

¹⁾ A obrocii, după limba poporului de atunci și chiar de astăzi, este a fermeca, a dobitoci.

Tenedos; să ne veselim cât ne umblă moara, că destul ne vom pocăi la bătrânețe. Iar tu, cobe rea, du-te de fă cazanii la biserică, iar nu în casa mea!... Auđit'ai tu?

— Bravo, nene Păturică; ai dreptate. Să se ducă la dracul acest dascăl, care ne'a stricat *cheful* cu *ithicaua* lui.

— Da, la dracu! — exclamară toți de-odată.

— Iar noi să ne veselim, ca niște oameni de ispravă, adaoase Păturică.

— Și să vorbim de trebșoarele noastre, răspunse Neagu Chioftea, curmându'i vorba. Știți boieri, că am cam ajuns în vremea de apoi! Pare-mi-se că stăpânii noștri au cam băgat de seamă că le măn-căm stările, și s'au pus pe economie. Alte dați, când le înfățișai catastichul, nici că se uitaū la dēnsul și'ti umpleau mână de ruble, iar acum te ține câte trei, patru ceasuri în picioare și te descoase din toate închieturile ca pe hoții de cai

— Bine vă face, ciocârlanilor, ăise Păturică rîdēnd.

— Ce-ai ăis? întrebă Neagu Chioftea cu mirare.

— Am ăis? că vă face foarte bine, că nu știți să furați.

— Noi nu știm să furăm? observă Chioftea cu un zîmbet de ironie.

— Da, da voi! replică el cu siguranță, sunteți niște bojogari ¹⁾.

— Dacă este așa, apoi învață-ne, tu meseria.

— Bucuros. Ia spuneți'mi, boieri domnia-voastră, ați citit vre-odată cartea numită *Floarea darurilor*?

¹⁾ Hoți proști.

— Nici n'am auđit vorbindu-se de dęnsa.

— Aveđi dreptate, nu s'a tlmcit incă în limba românească și voi abia řitiți să scriți românește. Ascultați dar și pricepeți; în acea carte este o istorioară plină de noimă, care începe cam așa: «A fost odată un împărat de la Indiile răsăritului său «de prin țara Sacizului ²⁾). Acel împărat avea șapte-«dec și cinc de copii, tot unu și unu. Ajungnd «insă la adnc btrnețe, el chemă pe fiul său cel «mi mare și i ęise să facă un znop de șapte-ęeci «și cinc de nuiele și să' l aducă înaintea sa. Po-«runca se indeplin într'o clipă; împăratul chemă «atunci pe toți fiii săi și le ęise: — E am imb-«trnit și peste puțin o să mor; aș voi insă ca «înaintea morții mele, să las întnsa mea împr-«ție aceluia dintre voi, care se va dovedi mi tare «și mi priceput. Hotrsc dar, ca acela care din «voi va putea să rupă de-odată această legătură de «nuiele, acela să ia împărăția după moartea mea. «Feciorii de împărat se priviră mi inti unii pe «alții cu mirare și apoi se cerca pe rnd și fie-«care în parte să rupă legătura de nuiele dar nici «unul nu putu. Impratul îi privea riđnd și le ęise: — «Dacă nu le puteți rupe de-odată pe toate, apoi ru-«peți-le cte una în parte. Copiii se suprar la «noua poruncă a tatălui lor și în puțină vreme toate «nuielile fură rupte.

« — Ascultați, dragii mei copii, adaoase atunci îm-«pratul; acest znop de nuiele sunteți voi; dacă «veți rmnea uniți după moartea mea, nimeni nu vă

²⁾ Insula Chio.

«va birui, iar dacă vă veți despărți, va veni vrăj-
«mașul și va face din voi acea ce făcurăți dinaintea
«mea cu aceste nuiete».

Păturică se opri aci și privind câte-va momente pe tovarășii săi cu ochi pătrunzător; îi întrebă:

— Ei bine, boieri domnia-voastră, cum vi-se pare această istorioară?

— Foarte frumoasă, ce e dreptul, dar n'are a face nimic cu necazurile noastre, răspunse Chioftea.

— Vă înșelați, frații mei, adaoase Păturică cu un aier de superioritate. Dacă voi ați fi urmat *paradigma* acestei istorioare, nu erați să vă plângeți acum că stăpânii voștri v'ați prins cu ocaua mică.

— Ei bine, învață-ne tu ce să facem?

— Să vă învăț, căci, uite, sunteți proști ca niște băieți luați de pricopseală. Voi vă adunați în toate ȕilele la cafeneaua de la Dorobăntie. Așa este, or ba? Spuneți.

— Ba așa. Ne adunăm în toate ȕilele precum ȕici.

— Ar fi mare folos pentru voi ca înainte de a părăsi cafeneaua, să puneți *nart*¹⁾ la toate lucrurile ce veți târgui ca să știe fie-care din voi cât are să încarce la socoteală.

¹⁾ Din vechime și până la regulament, carnea, pâinea și lumânările se vindeau la contraccii cu apalt și se însemna în contract prețul fix, și câți din măcelari sau brutari se vedeau că vînd cu cântare strâmbe, sau articole proaste, se vedeau prin târg și se țineau de urechi pe la răspântii. Să explicăm acum ce însemnează «darea prin târg». Această tortură, se urma ast-fel; culpabilul era desbrăcat până la brâu; mâinele îi erau legate cu o funie de care trăgea un arnăut al Spătăriei, pe când altul îl lovea cu nuiua peste spate strigînd tare: «Cine va face ca dănsul, ca dănsul să pață». și ast-fel îl plimba prin toț orasul.

— Vorbește mai deslușit că nu te înțelegem.

— Iată ce voi să vă ȃdic; să ne închipuim că pentru curtea unuia dintre stăpânii voștri, se cum-pără câte două-ȃzeci și cinci oca de carne pe ȃi. Ei bine, prețul nu poți să-l încarci, căci carnea este cu nart (preț fix), dar poți să încarci la suma oca-lelor, cupărând mai puține și trecând la socoteală mai multe. Cu pâinea faci tot așa. Vênatul și păsările n'au nart; curcanul se vinde un leu, pune'l șapte-zeci de parale; gâsca *ipac* (idem), găina și rața se vând câte o *leită*, pune-le un leu și cinci. De la unt-delemn, zahăr, cafea, tutun, poame, și chiar de la zarzavat, puteți să vă folosiți în două feluri, adică adăogând la suma ocalelor și la preț...

— Fleacuri, nene Păturică, fleacuri! Din aceste nimicuri cineva abia își scoate ȃilnicele cheltuieli. Nouă, mă rog dumitale, ne trebuie bani mulți, stări mari, ca să scăpăm de slugărie.

— Și cutezați voi să numiți nimicuri cheltuiala cuhniei, acest izvor nesecat din care un om cu minte poate în scurt timp să facă stare bună! Bree! Da proști mai sunteți!... Să vă fac o socoteală cu *tachmin* (aproximativă) ca să vedeți cât de mult vă amăgiți.

— Fă-o nene Dinule, să vedem ce *bazonii* sunt acestea ce tot ne spu.

— Cioară! adu călimări și hârtie!

La aceste cuvinte, un țigan care dormita lângă sobă, se sculă repede și aduse numai decăt hârtie și o pereche de călimări de argint cu coadă. Păturică deschise coada călimărilor, scoase un condei de pană

de curcă cu feluri de flori făcute dintr'insul și după ce dete pe țigan afară, urmă într'ast-fel:

— Ei bine, boieri, fiți cu băgare de seamă, că am să vă fac o socoteală cu *tachmin*, ca să vedeți că vorba mea e vorbă; și ca să nu diceți că măresc sumele, voi începe chiar de la casa stăpânului meu. Așa dar scriu aci:

FOAIE DE SOCOTEALĂ a curții marelui postelnic A. TUZLUC	Socot. dreaptă		Socot. încărc.	
	tal.	b.	tal.	b.
Luni, Ianuarie în 8, 1817 (bunioară)				
Trei-zeci oca carne, câte 10 pa- rale ocaua fac	5		7	60 ¹⁾
Două-zeci pitusci pentru masă . .	1			
Morcovi, pătrunzel, ceapă, făină orez și piper	2	30	3	90
Ciriviș	2		3	90
Enibahar și alte mirodii		30	1	
Doi curcani	3		6	
Cinci claponi	5		7	60
Patru limbi afumate	4		6	
Șase ghiudeni	6		8	60
Zece licurini	5		7	60
Sardele	4		6	
Icre negre de Taigan	6		8	30
Arbazic și usturoi pentru stufat .	1		1	60
Apă de Filaret pentru boieri . . .	1		1	30
Apă de gărlă pentru slugi	2		3	
Stafide și coconari	2		3	
Ouă pentru ochiuri și jumări . . .	1		1	60
Sare		12		18
Oțet	1		1	30
Struguri și mere crețești	2	30	3	30
Varză pentru calabalac ²⁾	1		1	60
Imicliul oamenilor ³⁾	3		4	
Fac peste tot cheltuiți	57	72	87	18
Să scădem cheltuiala cea dreaptă din cea încărcată				
Rămâne câștig net			29	66

¹ Aci încurcătura vine de la ocale.

² Se înțelege slugile peste tot.

³ Imiclicul este porția de pâine ce se dă fie-cărei slugi pentru o ți.

Să înmulțim acum acest câștig cu zilele, anului și veți vedea că dă o sumă de talere 10,785, bani 90. Această sumă vine numai de la cuhnie; dar unde puneți domnia-voastră îmbrăcatul țiganilor, cumpărătura orzului, a fînului, a cărbunilor, a lemnelor și altele mai multe de felul acesta, care aduce pe an alți opt sau zece mii de lei, cel puțin?

— Toate aceste *gheliruri*, le știm; sunt bune, nu tăgăduim, dar vin cu țirâita. Noi voim să ne arăți vre un mijloc prin care să câștigăm sume mari în puțin timp, ca să ne cumpărăm moșii și acareturi, să ne facem și noi boieri ca stăpânii noștri.

— Eū v'am arătat mijloacele cele mai lesnicioase; aflați voi altele mai bune.

— Și ce am putea să născocim noi mai mult de cât tine, care știi câte în lume și în soare?

— Mă lingușiți, hoțomanilor; dar fiind-că am început, cată să și sfârșesc. Ascultați: voi știți ca și mine, că boerii noștri trăiesc în desfrânări și se țin numai de zavistii (intrigă) ca să dea pe Domni jos de pe scaun, creșdend că cei noi ce vor veni îi vor pune în trebă mai mari sau le vor da țara pe mână ca s'o zmulgă și mai tare; iar la averile lor, rămase de la părinți, nici că se gândesc. Ei aū moșii și nu le cunosc hotarele, nici venitul ce poate să dea pe tot anul. Aū vii fără să le știe numărul pogoanelor; aū zalhanale, heleștaie, livești de pomi și câte altele de felul acesta pe care le arendează pe nimic; iar arendașii, nemulțumiți cu un câștig de sută la sută, scot din spinarea țeranilor, derapănă pădurile și acaretele moșiilor, ba de multe ori înstreinează chiar

din pământul moșiei. Toate acestea, boieri, domnia-voastră, sunt o comoară nesecată din care un vătaf de curte, *ișchiuzar*, poate, în scurtă vreme, să ajungă bogat ca Iov din Biblie.

— Și ce trebuie să facă el ca să se folosească din toate acestea? întrebare toți ciocoii de odată, complăcându-se în dezvoltările ce da Păturică cu atâta elocință.

— Nimic, de tot nimic! — răspuse Dinu Păturică, răsucindu'și mustața șurîdînd cu mândrie.

— Nu te înțelegem.

— Lăsați-mă să isprăvesc și veți înțelege: când se apropie vremea arenduirei moșiilor, înțelegeți-vă mai înăi cu arendașul cel vechi. Spuneți'i că pe toată ziua vin câte doi, trei mușterii ca să ia moșiile cu arendă îndoită, și că numai din pricina prieteșugului îi goniți pe toți; scoateți chiar mușterii mincinoși și veți vedea cum o să'și deschidă greul punga și o s'o verse într'a voastră. Osebit de aceasta sunt ispășaniile de păduri, facere de hanuri, mori și altele mai multe, din care ați putea să câștigați sume însemnate, numai să știți să pipăiți lucrul cum se cade. Așa, dragii mei, trebuie ca fie-care dintre voi să se facă *om de lumea nouă*, ca să știe *a fura cloșca de pe ouă!*

CAPITOLUL XVII

Muzica și choregrafia în timpul lui Caragea

Pe când Păturică se ocupa cu predarea acestei lecții de comunism practic, de o dată se auzi ră-

sunând în spațioasa anticameră, amestecul unor sunete ascuțite și îngânate; o pereche de lăutări începuse a cânta din gură și din viori, melodia adaptată pe versurile următoare:

«Cine la amor nu crede
 «N'ar mai călca iarbă verde;
 «Să calce tot fin uscat,

și pe la timpî se auzea câte un oftat.

— Pui prinsoare că este diavolul de Niculăiță, dișe unul din oaspeți.

— El trebuie să fie! — Și ciocoiî alergară către ușa ca să primească pe confratele lor.

Ei nu se înșelaū, căci abia deschiseră ușa, ei vedoră pe Niculăiță vâtaful de la armașul M... sosind vesel în fruntea lăutarilor.

— Nenea Niculăiță! exclamară toți.

— Eū, bre! și cu mine!... Ce gândeai voi c'o să scăpați de mine? Unde e procopsitul de Dinu să'i mulțumesc de cinste.

— Iți cer de o mie de ori iertăciune că nu te-am proscalisit la masă; sunt vinovat, ce e dreptul; dar m'am gândit că aveți *ziafet* pentru coconul Andrei de la domnia-voastră și credeam că n'o să poți veni

— Nu este nimic. Poruncește tu numai să'mi aducă și mie de mâncat și de bcut.

La un semnal al lui Păturică, masa se umplu din nou de bucate și de vinuri proaspete.

Vâtaful Armașului începu să bea și să mănânce cu o mare poftă, iar după ce se cam ameți și densusul, începu să vorbească și verđi și uscate.

— Știți voi una, bre? zise el. A dat norocul peste mine. Boierul a hotărât să'și facă case noi și m'a însărcinat pe mine cu strângerea celor trebuincioase pentru zidărie.

— Ei! și ce iese de acolo? zise Păturică cu un aier de invidie.

— He, he! unul e Niculăiță nu sunt doi. O să'mă fac o pereche de case să le întrecă pe ale Armașului; saraiuri bre! nu glumă.

— Să'ți ajute Dumneșeu! țiseră ciocoii.

— Așa să fie! D'aceia am și eă gust de veselie. Am venit ca să petrecem; aideți dar să tragem un danț d'ale tătarești, adăogă Niculăiță sugênd un pahar cu vin.

— La horă! repetă cu zgomot adunarea întregă.

Păturică chiemă pe un țigan, și după ce îi șopti câteva cuvinte la ureche, intră și el în hora ce se și începuse.

Era foarte curios lucru a vedea pe ciocoii noștri cu pulpanele anterielor ridicate în briu, ca să lase picioarelor libertatea de a lucra după cerințele jocului; cu ceakșiri roșii; cu meși și cu papuci galbeni; încinși cu taclite aședate ast-fel în cât le acoperea pântecile și o parte din piept; cu fermenele de postav de diferite fețe, lăsate pe spate; rași la cap și cu fesurile puse cam pe ceafă; era curios lucru, țicem, a privi efectul grotesc al acestor costume dizgrațioase, mai ales că poza jucătorilor, plecați cam pe la spate, și aierul lor de gravitate în danț, îi făceaă cu mult mai ridicoli de ceia ce erau în realitate.

Vinul, vorba și în cele din urmă, sunetele lăuta-

rilor, deșteptase în oaspeții lui Păturică un gust de petreceri, care nu poate fi nici odată complet, când în mijlocul bărbaților, lipsește femeia, — cea mai plăcută dezmierdare în asemenea cazuri.

— Petrecerea fără femei, este ca nunta fără lăutari! — țise Chioftea, cu o aprindere ce se vedea răspândită în trăsurile feței sale.

— Da! da!... Ne trebuie papuci roșii! adauseră cei-l'alți.

— Lasă, c'am luat eu măsuri și pentru aceasta, răspunse Păturică:

— Așa este; dar noi vrem lucru bun, iar nu *tălanite* din Scaune ¹.

Tăceți c'au să ne vie tot pușori aleși: Arghira, Rozolina, Kalmuca... ².

— Bravo, nene Păturică! Să trăești cât turnul Colții!

Nu trecu mult și se auzi un sgomot de trăsură în curte. Păturică ascultă cu atențiune și încredințându-se bine, țise cu enfaz ciocoilor:

— Iată, boeri domnia-voastră, vin și *kiramele* ³, și ca să nu rămâi mai pe jos de cât nenea Niculăiță, v'am adus și muzica nemțească

¹ Pe timpii aceia și chiar mai în urmă se numiau *tălanite*, femeile cele mai degradate și mai ordinare; mahalaua Scaunelor era cartierul femeilor de felul acesta.

² Acestea erau Aspasiile și Ninon de Lenclos din timpii lui Caragea; mai cu seamă Arghira prin rara ei frumusețe devenise un ac magnetic, care trăgea la sine pe toți junii; unii susțin că chiar Domnitorul Caragea îi da vizite secrete.

³ Kiramo pe românește însemnează «doamna mea», cucoana mea»; la înmulțit kiramele, adică cucoanele sau doamuele.

— Aferim, nene Păturică! Tu nu faci lucrurile pe jumătate.

Ușa camerei se deschise și intrară mai întâi trei femei îmbrobodite la cap cu tulpanuri albe și înfășurate cu niște scurteici căptușite cu blană, ca să poată învinge asprimea gerului. Aceste femei, după ce salutară pe ciocoi și schimbară cu dênșii câteva glume, își scoaseră blănille, și'și descoperiră capetele. Scoțând acele îmbrobodeli ce le dau înfățișarea unor femei ieșite din haremurile turcești, ele rămaseră cu fețele ast-fel precum le făcuse Dumneđeu, adică tinere și plăcute ca ale unor zîne.

Arghira, cea mai frumoasă din toate, purta o pereche de mătăsărie ca *arderea Moski* cu trei rânduri de mangeturi pe poale, cu mânecile strâmte și cu pieptul închis. Era încinsă cu un colan¹⁾ de canavăț roșu, cu paftale mici de aur; capul îl avea acoperit cu un fes alb cu fundă de mătase neagră, și legat cu o panglică albă cusută cu fir ale cărei căpătăie, înodate la partea dreaptă a capului formau o floare de o formă originală; picioarele ei erau încălțate cu ciorapi de Lipsca foarte albi și pantofi de saftian negru cu funde roșii de mătase; la gât avea și trei șiruri de mărgean ales, iar la urechi atârnau o pereche de cercei lucrați în aur și diamante; pe deasupra tuturor veștmintelor purta o fermă de catifea neagră, scurtă până la talie și cusută cu fir în mangă.

Kalmuca era îmbrăcată mai tot asemenea cu de-

¹ Colanse numește încingătoare.

osebire numai că avea capul gol și două coade pe spate ca fetele mari; iar Rozalina, credincioasă tradițiilor patriei sale, purta costumul german al epocii aceleia.

Îndată după dâensele intrară cei opt-spre-zece țigani ce formaū muzica nemțească a Niculescului ¹⁾ cari, după ce se puseră în regulă, începură a suna mai întâi marșul zis al lui Napoleon și alte piese muzicale de recreațiuni foarte la modă pe atunci: apoi începură a cânta *menuetul* ²⁾.

Ciocoi, luând pe rînd damele la joc, se deteră cu furie la toate exercițiile choregrafice obicînuite în timpii aceia. Monotonul *menuet*, danțul clasic al sa-lanelor europene, săltătoarea *cracoviană* a Leșilor,

¹ După informările ce am, în timpul lui Caragea existau două muzici europene în țară: una a lui Nicolescu, în București, și alta a lui Chrisoscoleu la Buzău. Fie-care din membrii ce alcătuiau aceste corpuri armonice aveau câte un nai așezat dinaintea buzelor, cu care executau melodia sau terțiile și scele armonice ale piesei puse în executare. Osebit de acest instrument accesoriu, fie-care artist în parte era obligat a suna câte un instrument de coardă, adică violină primă, violină secundă, violă, violoncel și chiar contrabas, tobe mari și tobe mici; numai maestrul direjtor era apărat de această datorie; el suna numai violina și indica celor-l'alți timpul muzicei și diferitele nuanțe de efect.

Sunetul ce producea această adunătură de instrumente nu corespundea în mare parte la tot ce se cere de la o bună orchestră din zilele noastre; cu toate acestea servea de minune pentru muzica de danț!

² Pe timpul lui Caragea erau la modă multe danțuri streine; balurile ce se dedeau prin casele boierilor celor mari, începeau prin poloneză, după care veneau: tãmpeta, matranu, manimașca, valț, mazurca, englezul, cracoviana, etc.

cotillionul franțuzesc, *valțul* Nemților și *ecosetul*, adus din fundul Britaniei; toate eceste danțuri etnografice deteră prilej pe rând oaspeților noștri, de a'și arăta măestria; dar se vede că aceste inovații streine nu erau încă destul de popularizate în țară la noi, sau că ciocoi noștri nu le prea știaū juca bine, căci ei se obosiră numai de cât, și ca să facă diversie, ziseră lăutarilor să cânte *pristoleanca*, *chindia* și jocul numit: *ca la ușa cortului* sau *zoralia*. Atunci să fi văduț zel și înfocare! Casele Postelnicului răsunaū sub papucii invitațiilor vătafului său. Răsetele femeiiilor, chiotele de veselie, vorba zgomo-toasă a bărbaților, sunetele ascuțite ale muziceii, izbirile cadențate din picioare ale danțuitorilor; toate acestea formaū un sabat infernal al cărui echo se pierda în apartamentele pustii ale Postelnicului Andronake, ca un vuet cobitor pentru stăpânul absent. Abia aproape de ziuă se sparse petrecerea de la Dinu Păturică, și invitații lui se duseră pe la casele lor.

CAPITOLUL XVIII

Ce n'aduce anul, aduce ceasul

Știm cât de rău fu răsplătit Gheorghe, vătavul de curte al lui Andronache Tuzluc, pentru-că se ridi-case cu devotamentul până a-și compromite pozițiunea, spre a scăpa pe stăpânul său de prăpastia în care-l tira Dinu Păturică și Kera Duduca. În urma gonirei sale, sta nenorocitul june și se gândea prin ce mijloace să-și dobândească hrană sa și pe-a bătrânei sale mume.

A mai intra vătaf la vre-o casă mare, îi era cu neputință, căci firea-l făcuse onest și nu putea să sufere tâlhăriile slugilor. O singură speranță îi mai rămăsese. El cunoștea bine limba elinească, scria foarte frumos românește, mai știa și ceva din legile și datinele țerei; hotărî dar a se da de la brasla condeifului, și fiind-că nu cunoștea pe nimeni, se făcu *jălbar*.

Această carieră, deși nu-i aducea un venit cu care să-și întîmpine toate necesitățile vieții, el însă era mulțumit de dînsa, căci îl scutea de umilire și îl făcea stăpîn pe voința sa.

Intr'o zi, pe când se afla ședînd pe scaun la ușa Visteriei, așteptînd să-i vie ceva de lucru, de-odată se apropia de dînsul un boier bătrîn și cu fața foarte dulce, carele, privindu'l cu o bunătate ce era un dar firesc al interlocutorului său, îl întrebă cu un interes învederat:

— Tinere logofețel, ia spune'mi cum îți merg treboșoarele?

— Nicî bine, nicî rău, boierule, răspuse junele, sculându-se cu grabă și dînd scaunul bătrînului.

— Va să zică pâinea de toate zilele, și nimic mai mult.

Cam așa boierule.

— Dar bine, cum de nu te-ai alăturat pe lîngă vre-o casă boierească, ca să te procopsești?

La aceste vorbe, junele lăsă să iasă din pieptul său un suspîn, care făcu multă întîmpinare boierului.

— Oftezi, fătul meu; spune'mi, ce ai?—Gheorghe

ridică ochii în sus și întâlnind pe ai bătrânului plini de blândete, luă curagiū și ȃise:

'Mi-ai ȃis, milostive boierule cȃ de ce nu intru în vre-o curte de boier ca sȃ mȃ pricopsesc! dar mai de-unȃ-ȃi am ieșit dintr'o curte boiereascȃ în care am slujit cincȃ ani de ȃile, și în loc de pricopsealȃ, m'a dat pe poartȃ afarȃ cu urgie!

— Și cine este acel nemilostiv și fȃrȃ omenie boier?

— Este Postelnicul Andronake Tuzluc, cel maȃ de aproape al lui Vodȃ-Caragea. La numele acestȃ fruntea bătrȃnului boier luȃ o expresiune de nemulțumire; dar cu toate acestea el mai adȃogȃ:

— Se vede cȃ nu'l ascultai, cȃ de! voi tinerii, sunteȃi cu minȃile cam sburȃtoare.

— 'L-am iubit, boierule, ca pe un pȃrinte, și m'am supus lui ca lui Dumneȃeu!

— Ei bine, pentru ce dar te-a gonit cu atȃta asprime?

— Pentru cȃ am voit sȃ'l scap de la pierdere.

— Și din ce primejdie voiai sȃ'l scapi?

— Voiam sȃ'i scap averea din ghiarele unor tȃlharȃ care il înșealȃ, il sȃrȃcesc și il necinstesc.

— Ia spune'mȃ cum te chiamȃ?

— Mȃ numesc Gheorghe, boierule.

— Ascultȃ-mȃ, Gheorghitȃ, ȃise boierul, privindu'l tot cu mai mult interes, voiești sȃ intri în slujba mea?

— Mai intȃi sȃ bine-voiȃi a'mȃ spune cine sunteȃi și voi vedea.

— Eū fătul meū sunt banul C***, și fii pe pace că nu te voi răsplăti ca Postelnicu!

— Primesc cu toată inima, milostivul meū stăpân.

— Eū nu te voi întrebuița în slujba de vătaf, ci te voi numi grămătic al meū, căci îmi trebuia un asemenea slujbaș, și nu știū de ce mi s'a părut mie că vei fi bun și vrednic.

— Bunătatea ce arăți către mine, mă face să'mi pierd mințile. Pronia cerească v'a împins să'mi tindeți mână de ajutor, răspunse tânărul cu ochii plini de lacrimi de recunoștință și luând cu înfocare și respect mâna bătrânului boier spre a o săruta.

— Să lăsăm acestea la o parte; ia arată'mi să'ți vedă condeiu! ¹⁾.

Gheorghe luă o coală de hârtie și se puse a scrie acea scrisoare complicată care prin trăsuri fine și rotunzite, superpunea în două trei caturi diferitele litere ale unui cuvânt, în cât ochiul trebuia să fie deprins spre a descifra acel tainic și măiestrit dedal

— Foarte bine, aferim! Acum pune'ți călimările la briū și vino după mine.

Ei ieșiră împreună din palatul Visteriei și se duseră la casa Banului. Nu era aceasta întâia dată, când bunul boier și mai toți boierii români luaū în curțile lor tineri fără protecție și le înlesneaū mijloacele de a-și face, prin munca și meritele lor, o carieră în lumea aceia unde favoarea și banii făceaū totul.

Două luni fură de ajuns lui Gheorghe, ca să-și

¹⁾ «Arată'mi cum scrii?»

arate capacitatea și onestitatea sa, iar Banul știu ca să prețuiască aceste rare și nestimate calități.

Aceasta se dovedi mai ales într'o zi când Banul chemă pe Gheorghe și-i dîse :

— Archon grămățice; ia acest pitac domnesc și te du de-l dă în mîna lui Vel-Vistier.

Gheorghe se duse la Visterie și dete pitacul în mîna Vistierului, dar cît de mare fu mirarea lui cînd auzi pe Vistierul dîcîndu-i, cã este orînduit Sameș la casa lefilor și recomandîndu-l ampoliaților de față cu' cele mai lăudăroase cuvinte.

El făcu mătanie pînă la pămînt și sărută mîna Vistierului; apoi întorcîndu-se la Banul, îi făcu și lui cuvenitele mulțuri și se aședă în slujbă.

Ocupațiunea lui cea mai mare era de a îngriji ca serviciul ce i-se încredințase să-l îndeplinească cu conștiință și să-l îmbunătățească pe cît iertaū legile de pe atunci; dar această ocupațiune nu-l împiedica de a'și împlini cu exactitate datoriile de serviciu și de recunoștință către Banul C. protectorul său.

Osebit de aceste calități, el era respectos către cei mai mari de cît dînsul, fără a-i linguși; iar către cei mai mici, bun și amabil, fără a întrebuița acea popularitate trivială care în zilele noastre, deprinde pe atâți oameni slabi de minte a fi impertinenți, sub cuvînt cã sunt independenți.

Nu trecu mult și aceste daruri firești, acest zel la serviciu al tinîrului sameș ajunseră pînă la auzul Domnitorului care voind a se arăta cã protege meritul și virtutea, — Domnitorii, aū cîte odată asemenea slăbiciuni! — onoră pe Gheorghe cu rangul de

Medelnicer, pe care mai în urmă 'l schimbă treptat până la cel de Serdar ; ast-fel dar junele funcționar realiză în scurt timp o avere pe care o invidiau chiar feciorii de boieri.

Toți amicii binelui se bucurau de progresele ce el făcea ; Banul C. însă împingea bucuria până la un fel de pasiune. Conversațiile ce ținea cu prietenii săi, mai tot-d'a-una aveaū de subiect meritele ce din ȃi în ȃi dobânda Gheorghe prin activitatea cu care își servea țara sa. Casa și masa banului erau puse la dispozițiunea protegiatului său, carele, spre a-și arăta marea sa recunoștință către bătrânul boier, îl iubea și se supunea lui până la sacrificiū.

Aceste onori ce pe toată ȃiua se repetaū în casa Banului, nu rămaseră neobservate de juna Maria. Ea începu să se ocupe cu nevinovăție de omul acela despre care se ȃicea atâtea lucruri bune și frumoase ; și atențiunea ce dete favoritului tatână-său, o făcu să descopere într'însul tot ce poate să însufle simțiri dulci și atrăgătoare. Bunătatea inimei sale se vedea scrisă pe figura-i francă și plăcută ; blândețea ochilor săi făcură adese-orī pe juna fecioară să se turbure, iar junele nu putu rămâne nepăsător la aceste semne ale unui amor născând.

Dar atunci pacea își luă sborul din inima Mariei și din a lui Gheorghe, mica familiaritate ce se formase între dênșii din relațiunile lor, începu să dispară ; ei evitaū întilnirile, dar când întâmplarea îi pune pe unul în fața celui-l'alt, o confuziune neînțeleasă îi domina pe amândoi, în cât nu știaū ce să facă și cum să iasă din acea situațiune nedomerită.

Multe nopți trecură fără ca somnul să poată închide ochii junei copile; cât despre Gheorghe, lucrul mergea mai bine, căci el, de și o iubia cu focul primului amor, dar ocupațiunile lui cele multe și variate, îl făceau să uite câte-va ore din ȃi, suferințele pasiunii sale celei fără speranță; pe dată însă ce se apropia de locuința Banului, inima lui începea să simțā chinurile arȃtoare ale unui amor, care devenea cu atāt mai puternic, cu cāt el prezinta mai puține probabilități de un rezultat fericit.

Locul de predilecțiune al lui Gheorghe era kioscul din grădinā; într'însul își ținea el cărțile de citit și hārtiile sale. Pe dată ce se scula de la masā și își termina datoriile sale cātrec Banul, se suia în kiosc și rămānea acolo meditānd asupra tristei sale pozițiuni. De multe ori focul amorului îl aducea pînā la nesocotitul proiect de a fura pe juna Maria, și a se ascunde cu dēnsa în vre-o parte mai puțin cunoscutā a țerei. Dar aceste rātācirī copilārești dispāreau înaintea simțului de onoare și datorie.—«Ei bine, ȃcea el, sā fac această faptā osānditā de bunele obiceiuri; dar ce va ȃce lumea cānd va afla cā un om gonit de nenorocire a fost ajutat și cāpātuit de un boier cu inimā milostivā, iar el, drept mulțumire 'i-a pātāt perii cei albi și 'l-a omorīt fără vreme? Nu! Nu voi sāvārși această nelegiuire! Voi fugi cāt se va putea mai mult de întālnirile mele cu Maria, și dacā nu voi putea sā sugrum în mine această patimā, voi pārāsi casa făcătorului meū de bine și mē voi duce unde mē va îndemna Dumnezeu...

Maria, pătrunsă de nevinovata sa iubire, simțea o mare plăcere a urmări pe Gheorghe cu ochii și cu imaginația ei; după ce el pleca la Visterie, ea se suia în kioșc și privea cu mare interes locul unde seșea el, cărțile pe care citea și în fine ori-ce obiect pe care îl atingea el.

Intr'o zi pe când se afla în chioșc cu femeile sale, o mică suflare de vânt risipi vre-o câte-va hârtii de ale lui Gheorghe, Maria se repeși să le adune, dar mâna ei se opri fără voie pe o hârtie de Venetia cu mărginele poleite, pe care erau scrise versurile acestea:

- «Sus pe cer sunt multe stele;
- «Câmpu'i plin de floricele;
- «Dar nici una dintre ele
- «Nu'i ca chipul puicii mele!

Maria citindu-le se simți transportată de bucurie, și strângând hârtia, o băgă în buzunarul *fermeneliu*. După câte-va ore, rămâind singură, ea reciti de mai multe ori acele versuri, și își plăzmui o mulțime de închipuiri frumoase, a căror conclusiune fu convingerea temeinică că versurile erau scrise pentru dânsa și că Gheorghe o iubește. Singura idee ce o turbura era că nu se credea așa de frumoasă precum o descrie Gheorghe în versurile sale. Modestia ei nu'i permitea să creadă că este mai frumoasă de cât stelele cerului și florile pământului; cu toate acestea amorul propriu și cochietăria, aceste viciuri ce le posedă până la un oare care grad chiar femeile cele mai oneste, făcu pe noua noastră Ero să'și îndrepteze pașii către oglindă unde după ce

schimbă de mai multe ori vestmintele și se privi într'insa zimbînd și gesticulând, se retrase plină de speranță că poate fi iubită de frumosul ei Leandru.

Banul Preocupat de grijile casii și de neputința bătrâneților, rămase mult timp în neștiință despre nașterea și creșterea cea repede a acestui amor. Dar stângăcia înamoraților și mai cu seamă întristarea ce se vedea pe fața Mariei când lipsea Gheorghe de lângă dînsa, deșteptară oare-cum bănuielele bătrânului. El însă ca om înțelept ce era, rămase în oarecare așteptare, pînă ce timpul și împrejurările îi va dicta măsurile ce va urma să ia, și se îngriji numai de a chiea pe o femeie bătrână, credincioasă a casei și a 'i ordona ca să privegheze pe fată de aproape.

Pe cât timp amorul acestor junii rămase în periodul suspinelor al privirilor melancolice, al nălucirilor fantastice și al viselor de aur nerealizabile, ei putură să'l ascundă de privirile oamenilor; dar toți știm că această pasiune este teribilă: este întocmai ca un vulcan, în a căruia inimă geme balaurul de foc și de văpaie, carele se luptă neîncetat cu stâncele ce'l acoperă și care spărgându-le în fine, se revarsă cu flacări și cu unde mistuitoare peste tot ce'l împresoară.

Era o zi frumoasă de toamnă; Banul împreună cu Gheorghe se duse la biserică; Maria, după ce își făcu rugăciunile dimineții, intră în grădina ca să se plimbe cu două din femeile sale. Fața ei era palidă ca a unei flori bătută de vîntul iernei. Ochiul ei cei negri și plini de viață altă-dată, erau acum stinși de veghere și de lacrimi. Ea străbătea aleile cufundată

în visurile inimei, și câte o dată se oprea în loc și privea grupele de iasomii și vișele ce se încolăceau pe arbori, formând figuri fantastice și grațioase. Femeile observând starea în care se afla copila și nevoind să'i turbure gândurile, rămaseră mai în urmă și schimbară între dâensele vorbele următoare:

— Ai! ce ȃici tu, Stanco? Mie mi-se pare cã cuconița are zmeu? Nu veđi tu cã slãbește din ȃi în ȃi?... A ajuns ca o scãndurã.

— Ce spuĩ tu, fã nebuno? Nu are nici zmeu, nici lipiturã.

— Ce are dar?

— 'I-a cãđut dragostea pe grãmãticul cuconului. Asta e totul.

— Ce spuĩ tu, fã? Pe coconul Gheorghe? Da știe sã aleagã... Nu e proastã fetița.

— Așa e, precum ȃici; dar sã vedem boierul o s'o dea dupã dânsul?

— Da de ce sã n'o dea? Ce are cuconul Gheorghe? Nu e frumos? Nu e pricopsit? Auđi acolo!

Conversația lor se intrerupse prin venirea Banului de la biserica.

Maria, cum vȃđu pe tatãl-sȃu intrãnd în grãdinã, își compuse oare-cum fizonomia și îi sãrutã mãna cu respect; dupã aceia ea dete ordin sã aducã cafeaua și dulceața în kiosk.

În timpul acesta, bãtrãnul suia cu gravitate scãrile kioskului urmat de Gheorghe și de serdarul D***, amicul sȃu de casã.

Femeile aduserã tãvile cu dulceața și cafea, și deterã tuturor, începãnd de la Banul; apoi se du-

seră, ca să dea loc ciubucciilor să'și facă și ei marafetul lor.

Cât ținu această ceremonie, Gheorghe și Maria își aruncau din timp în timp câte o căutătură de amor cu așa de puțină îngrijire în cât Banul băgă de seamă și se convinse de fatalul adevăr, pe care mult timp îl creșuse mai mult o chimera a sa, și ca să nu surprinză cineva turburarea ce'i pricinuisese acea descoperire, el părăsi kioscul urmat de Serdarul D*** și de fiesa.

Gheorghe înțelese totul și îngălbeni ca ceara. Pus acum în luptă cu amorul și datoria, el căuta termenul de mijloc, ca să iasă din această teribilă pozițiune; a mai rămânea în casa făcătorului său de bine, îi era cu neputință, căci peste puțin ar fi devenit ingrat; a o părăsi era pentru dânsul o lovire fatală, căci nu ar fi mai putut să vadă pe Maria, soarele vieții sale, și-ar fi zdrobit toate speranțele unui viitor splendid ce abia se deschise dinainte-i.

Nefericitul tiner se luptă mult cu ideile acestea: dar în sfârșit se hotărî a face sacrificiul cerut de onoare și de recunoștință. Luă hârtie și condei, și scrise Banului această scrisoare:

«Blagorodnice și de bun neam al meu stăpân și binefăcător!»

«Când vei citi această umilită scrisoare, vei ști că prea plecata domniei-tale slugă a părăsit curtea domniei-tale, ca să nu plătească cu rău facerile de bine ce ai revărsat asupra'i. Milostivite stăpâne! sunt în această lume deșartă, nenorociri care doboară pe

omul cel mai tare. Intr'o nenorocire ca aceasta am căzut și eă, nemernicul, și ca să nu ajung a mânca cu nevrednicie pâinea domniei-tale, iată, mă depărtez curat și nepătat de nici-o nelegiuire. Singura rugăciune ce cutez a'ți face, este să nu blestemî pomenirea mea, căci sunt nevinovat.

prea plecată și umilită slugă a domniei-tale

GHEORGHE SĂRDARUL».

După ce strinse și pecetlui scrisoarea, chiemă pe un fecior de'î aduse o căruță, pe care o opri la porțița din dos a grădinii, ca să nu afle nimeni ce voia să facă; își cără apoi bagagiul, și până a nu părăsi casa Banului, dete scrisoarea în mâna slugei ȃicându-i:

— Când mă va chiema boierul, să'î dai această scrisoare.

Gheorghe ieși din curtea Banului, coprins de întristare, iar când ajunse la o mică distanță, privi înapoi, și zăbind kioscul unde petrecuse cele mai frumoase ȃile ale vieții sale, ochii lui se umplură de lacrimi.

Să venim iarăși la Banul.

Nefericitul bătrân, trăznit ca de fulger de neașteptata și fatală încredințare ce dobândise, se închise în camera sa, unde petrecu toată ȃiua, fără să ia nimic, spre restabilirea sănătății sale ruinate de suferințe. Către seară el intră în grădină cu scop de a chema pe Gheorghe și a'l dojeni pentru marea lui cutezare. Nerăbdător de a afla pênă la ce grad se ridică nenorocirea sa, porunci să chieame numai de cât pe ingrat; cât de mare fu însă mirarea lui,

când îi spuse sluga că Gheorghe a părăsit curtea, lăsându'î o scrisoare. Luă scrisoarea, o citi de mai multe ori și apoi ridicând ochii către cer, ți se cu entusiasm: — Ce suflet îngeresc, ce suflet mare, Dumnezeu! Dar cu toate acestea, ce pot face la o asemenea întâmplare?... Fata îl iubește; el o iubește pe dânsa: nu mai rămâne alta de făcut de cât să chiem preotul să'î cunune... Dar bine!... Ce o să țiică boierimea cea mare a țerii?... Băiatul e înțelept, e procopsit, are inimă bună, dar este ieșit din prostime; lumea o să afle aceasta și o să mă fac de rîsul grecilor lui Caragea; pare că auđ de acum pe acei clefetitori țiicînd: «*Ama cap și la Banul! Mai de-unăzi nu voi să dea pe fie-sa după Postelnicul Andronake, boier simandicos și om al lui Caragea și acum o dă slugii aceluî boier!*» Cum voi astupa eû gura lumii, pe care numai negrul pămînt o astupă? Dar nu! Ce'mî pasă! Voi da pe fie-mea lui Gheorghe și când mă va întreba cine-va îi voi rîspunde: *Gheorghe e om cinstit și drept, și boieria lui nu 'i-a dat'o nici averile câștigate din asuprirea săracilor, nici lingușirea!*... Noi n'avem boieri de moștenire ca alte neamuri streine de prin Europa. Letopisețele noastre și archondologia ne arată curat că Stefan Vodă, Mihaiû Vodă și alți Domni Moldoveni și români au boierit, pe câmpul de bătaie, pe mai mulți opincari cu inima de boieri; de ce dar să nu dau pe fie-mea lui Gheorghe care 'și-a câștigat mica lui boierie prin muncă și istețimea minței sale?...» Banul, luat de vârtejul acestor idei liberale și umilitare, trimise să chieame pe Gheorghe; dar el ple-

case cu două ore mai înainte la Moldova, unde credea că va găsi o alinare durerilor ce'l consumaū cel puțin un refugiū în contra relei ispite.

CAPITOLUL XIX

Avertismentele

Unul dintre regii Ispaniei ridicându-se la demnitatea de împărat al Sacrului Imperiū ¹⁾, nu mai putea sārmanul om nici să mănânce nici să doarmă în pace din pricina poeților, care îl zdrobiseră sub povara odelor și a sonetelor ce neîncetat îi prezintăū; căci să nu fie cu supărare, această tagmă de literați — pe care Platon a dat'o afară din republica sa — de la începutul lumii și până în ziua de astă-ți, a fost cam lingușitoare și vanitoasă.

Intr'o țî nefericitul împărat se plimba prin frumoasele grădini ale Escorialului ²⁾, preocupat de grijile imperiului; dar tocmai când se pregătea bietul creștin să mulțumească lui Dumnezeu că 'l-a scăpat cel puțin de poeți de-odată se înfățișă înainte'î un individ uscat ca un schelet și cu mustățile și sabia mai mare de-cât ale vestitului Cid ³⁾.

Nu trebui multă pricepere împăratului spre a cunoaște cu cine are a face, căci schimonositul individ

¹⁾ Imperiul german, numit și al Romanilor.

²⁾ Palatul regilor Ispaniei.

³⁾ Un erou ispaniol.

purta vestmîntul de licențiat în litere, fericire ce sărmanii regi din țările noastre nu o mai aû.

Complimentele cele ridicole și retorica cea afectată cu care poetul nostru citi compozițiunea sa, aduseră ilaritatea pe fața împăratului, și i dete curaj să asculte peste cinci sute de exametri latini, furați negreșit din poezii Cețarilor.

După ce poetul se ridică de la pămînt plin de praf, căci își citise oda în genunchi, numai ca să arate că poezii nu sunt de loc lîngușitori, strînse pergamentul și îl dete împăratului, ȃicîndu'i: — «Sire! primește această poemă ce cuteț a vî încredința, că este eșită din propria mea inteligență». Regele aținti ochii asupra poetului, și vîdînd vestmintele cele sfîșiate și unuroase, scoase o pungă plină cu pistoli de aur ¹⁾, și punînd'o în mîna literatului, ȃise cu zîmbet comic: — «Primește, domnule licențiat, această pungă, și află de la mine că tot este vechi în lumea aceasta».

Ne servim de această mică istorioară ca să arătăm lectorilor noștri că avertismentele nu sunt o învețune a guvernelor constituționale, ci din contră, ele sunt venite pe pămînt mai de odată cu omul.

Să deschidem cărțile religunilor antice, și vom vedea pe stăpînitorul Cerului trimițînd la avertismente și expediîndu-le la adresa lor cu mai multă iuțeală decăt registratorii de la ministerul din lăuntru. Printr'unul vestește pe primul om să iasă din paradis, căci mîncase din fructul oprit în contra aver-

¹⁾ Monedă ispanică

timentului ce i se dedese. Prin altul vestește pe patriarhul Orteu saŭ Lot, să iasă din Sodoma, căci voia s'o arđă, pentru că locuitorii ei nu numai că nu voiseră să ia în considerațiune avertismentele ce le trimetea, dar cercaseră a dezonoră pe îngerii ce le aduceau acele avertismente. Printr'un al treilea avertisment stăpânul universului vestește pe *Deucalion* saŭ *Noe* că o să înece pământul, și îi ordonă să facă o corabie de trei sute de coți în lungime și de cinci-șeci în lățime, în care să intre el cu familia sa cea foarte numeroasă, luând cu dânsul câte șapte perechi din viețuitoarele cele curate, spre a servi la crearea unei lumii nouă fără să le pese cât de puțin autorilor cosmogeniei, de *Buffon*, *Lineu* și *Cuvier*, cari ne arată peste o sută trei-șeci de mii de patrupede, pasări, insecte și reptile, pentru a căror conservare în numărul îndoit și înșeptit, s'ar cere negreșit o flotilă cumpusă din câteva corăbii de linie și fregate.

Pogorându-ne din cer pe pământ, găsim că avertismentele au jucat și joacă un mare rol în trebile omenirii. Ast-fel dar, Sultan Mahmud, marele stăpânitor al celor credincioși și necredincioși aflase din oare-care avertismente secrete, că principele Caragea se apucase la bătrânețe să învețe muzica vocală, și că'i plăcea foarte mult să cânte vestitele peane ale Eteriei grecești, și fiind-că aceste cântece începuse a supăra înaltele urechi ale marelui Senior, escită dorința lui de a avea cu ori-ce preț capul muzicantului Domnitor; cât despre corp nu făcea nici o di-

ficultate: putea să rămână în București sau or unde ar fi dorit principele.

Spre acest sfârșit dar, se începu mai întâi o corespondență între sultan și principe, și alta între acest din urmă cu amicii săi din Constantinopole; vedând însă Turcul că nu ese la socoteală cu avertimentele, începu, după obiceiul turcesc din acei timpî, a trimite la *capugiî, peșchegii și imbrohorii* împărătești ca să'i ceară capul.

Prințul însă avea un cap foarte frumos, și o barbă atât de poetică și delicioasă, în cât cel mai sfânt dintre toți sfinții patriarhî 'și-ar fi dat fericirea raiului, numai ca să o poată purta câte-va zile lipită de fălcile sale prea sfințite. Nu'i venea dar neted bietului Caragea, să trimiță capul Sultanului, și ca să scape de supărări, făcea nevêduți pe toți trimișii împărătești, strângând tot într'un timp avuțiî însemnate ca să o ia la sănătoasă, când îi va veni bine.

Aceste simptome, ce prevesteau o mare criză politică, nu rămase mult timp ascunse minții ceî agere a postelnicului Andronake și a lui Păturică. De aceia amândoi se sileau a strînge bani cu ori-ce preț, ca să se poată lupta în contra nenorocirilor ce puteau să'i ajungă prin căderea protectorului lor.

În timp dar de câte-va luni, iscusitul Păturică, făcu o mulțime de ispavnici și judecători, schimbă câți-va egumeni, stăruî să nu se depărteze din funcțiune un episcop ce abuzase foarte mult de datoriile sale, fără a mai numi *zapcilicurile, polcovniciile de poteră și căpitaniile de județ* îi dederă și ele un câștig bunicele.

Să nu perdem din vedere că două părți din aceste

hrăpiri le lua Păturică, și numai a treia parte o da fanariotului, din care mai lua și un bun *bacșiș* însoțit de câți-va *aferim* și *bravo*.

Trecuse nu an de zile de când Păturică devenise confident al său, și prin istețimea și insinuirile sale, realizase o stare bunicică pe care o avea trecută într'un catastif de care nu se despărțea nici-odată.

Intr'o seară el se afla singur în odaia sa, și se plimba cu pași rari învârtind în degete niște mătâni de chihlimbar ca să gonească mulțimea gândurilor ce'l preocupă. Fața lui palidă și amenințătoare, lăsă să se vadă suferința morală de care sunt chinuiți toți aceia ce se îmbogățesc prin fapte rușinoase.

În fine el se opri în loc, și după ce se mai gândi puțin și se dispuse: — «Este cu neputință! Costea Chioru, de și este cel mai mârșav și mai calpuzan dintre toți grecii din țara românească, dar ce'mi pasă!... El nu va putea să'mi mănânce moșia căci am înscrisul lui care dă pe față că moșia Postelnicului pe care aș cumpărat'o de la *Sultan mezat*, este a mea, și el nu este de cât un vechil pus din parte'mi ca să nu dică lumea că cumpăr moșiile stăpînului meu cu bani furați de la dînsul. Să vedem acum la ce sumă se ridică micul meu capitalaș. Să punem mai întâi moșia Răsucita, care până astăzi a fost a prea iubitului meu stăpîn iar de mâine încolo va fi a prea supusei sale slugi; al doilea, am o sută pungă de bani la Baron Sachelarie, și alți atâtea la Căminarul Polizache cu dobândă cinci la pungă; al treilea am două vii în Valea Călugărească. Toate acestea aduc pe an un venit de lei șai-zeci

de mi. Bravo Dinule! Bravo băiete! Așa este într'adevăr, dar sunt o slugă, o slugă boierească, meseria cea mai umilitoare din toate meseriile țării.

Tot omul este stăpân pe voința și pe gusturile sale: plugarul după ce asudă toată ziua lucrând pământul, seara se întoarce la umila lui colibă cântând și găsește lângă femeea și copiii săi răsplătirea ostenelelor sale; neguțătorul mulțumit de micul său câștig, cum apune soarele își închide prăvălia, și dându-se cu încredere în brațele desfătărei este fericit; numai noi ciocoi de prin curțile boierești suntem ursiți la cea mai aspră robie. Noi nu trăim decât ca să ducem înainte blestemul lui Cain ucigătorul de frate, tremurând la glasul stăpânilor noștri, precum tremura el când audea glasul lui Dumnezeu strigându'i:

— «Caine, ce-ai făcut pe fratele tău?» — De ce folos ne sunt nouă mâcările cele bune, când nu le putem gusta în liniște? — Ce prețuește o casă bine încălzită și un pat moale și frumos, când noi dormim pe picioare ca pelicanii, sau cu ochii deschiși ca iepurii spre a fi gata la poruncile stăpânilor noștri în orice ceas al nopții!... Dar astă viață plină de chinuri va înceta odată! Moșia cea mare a grecului am înghițit-o și nu m'am înecat.

Viile din valea Călugărească i le-am hrăpit fără cea mai mică greutate; a rămas acum cele două moșii din Buđău și casele; bun e Dumnezeu și pentru dânsese, și atunci voi lăsa pe fanariot cu punga mai ușurică decât a unui *nefer* din Spătărie, și cu suflul încărcat cu blestemele săracilor, din ale cărora sudori și-a strîns acele bogății.

După ce Păturică termină această filozofie ciocoiască, scrise un răvaș și îl trimese lui Costea Chioru.

CAPITOLUL XX

Teatru în țara românească

De va fi existat teatru în țara noastră înainte de Caragea nu știm, istoria nu ne spune nimic, chiar tradițiunile populare nu ne arată nimic decât venirea unor scamatori arabi și turci, cari scoteau panglice din guri, înfingeau ace prin mușchii mâinilor, vărsaui mei pe nas, și scoteau din cap o mulțime de căciuli¹⁾.

În timpul lui Caragea, veni pentru prima oară, un întreprinzător de dioramă, și clădi un teatru de scânduri în curtea Banului Manolache Brâncoveanu²⁾. Acest teatru optic ținu cât-va timp, iar mai în urmă Domnița Ralu clădi la Cișmeaua roșie o sală de bal, în care se adunau boierii și cucoanele de petreceau nopțile cele lungi ale iernei.

Puțin însă după aceia, veni în București un antreprenor de teatru melo-dramatic cu o trupă formată ast-fel în cât să poată reprezinta tragedii, drame, comedii și chiar opere.

Artiștii cei mai principali ai acestei companii erau: Gheorghe (directorul) pentru rolurile comice, madame

¹⁾ De la acei scamatori a rămas o vorbă populară «altă căciulă».

²⁾ După unii acest teatru a fost clădit pe locul Slătineanului.

Dilli pentru rolurile forței de femeie, demozela *Dilli* pentru rolurile de jună amantă, iar domnul *Steinfeld* era prim amant forte.

Repertoriul lor se compunea din cele mai frumoase producțiuni dramatice și opere muzicale ale școlilor italiană și germană; dar piesele care întâmpinau o primire mai favorabilă în publicul teatrului nostru erau: *Saul*, *Ida*, *Pla-de Tolomei*, *Briganzii* și *Faust*, precum și operele *Gazza-Landra*, *Moise în Egipt*, *Cenerentola*, *Flautul magic*, *Idomeneu* și câte-va altele ¹⁾.

În timpul acesta, națiunea Elenă se pregătea să rupă lanțurile ce de patru secolî o ținea în sclavie. Bărbații cei luminați și mai patrioți ai acestei națiuni, se adunaseră din toate părțile în România și în țările vecine cu dânsa, și formaseră din București un centru de operațiune al mai multor comitete ce lucrau în unire pentru binele patriei lor.

Între bărbații înscriși în registrele comitetului revoluționar Elenic din București, figurau: Atanasie Cristopolu, noul Anacreon al grecilor moderni, Iacovache Rizu, poet cu mare reputațiune, Scufa, care mai în urmă reprezintă pe Grecia liberă la mai multe curți ale Europei, doctorul Cristali, Constantin Buzău și Logofătul Gheorghe Serurie.

Acești oameni în adevăr mari și înzestrați cu inimi generoase cunoscând cât de mult contribuiește teatrul la formarea inimei unui popor primitiv și la pregătirea lui pentru fapte eroice, se gândiră a înființa un teatru în limba elinească.

¹⁾Cele trei opere dintâi sunt de Rossini, iar cele-l'alte de Mozart.

Ca să poată dar a realiza această idee ce țintea la pregătirea junilor eleni din principate pentru sfânta luptă a independenței clasicului pământ al Eladiei, formară repertoriul lor tot din piese pline de patriotism, virtute, abnegațiune și ură în contra tiraniei.

Prima producțiune ce se reprezintă pe scena acestui teatru fu *Moartea lui Iuliu Cezar* de Voltaire, tradusă în elinește de Logofătul Gheorghe Serurie. Succesul ei fu splendid, iar întipărirea ce lăasă în inima spectatorilor, fu atât de mare, în cât după ieșirea din teatru, mulți dintre elini întonaă pe uliți, planul răzbunării și al morței.

După această piesă urmară: *Mânia lui Achil* compusă de *Atanasie Cristopolu*; *Timoleon* de *Zampeliu*; *Meropa*, *Zaira* și *Mahomet* de *Voltarie*; *Orest* și *Filip II* de *Alfieri*; *Polixeni* de *Iacovache Rizu* și *Aristodem* de *Monti*.

Cel ce voiește să afle dacă aceste piese aū produs sau nu efectul lor, să întrebe câmpiile Drăgășanilor din România și pe ale Greciei slave pe atunci, și ele vor răspunde arătându-i un popor liber și un regat nou înscris pe harta Europei.

Actorii care aū luat parte la reprezentarea acestor producțiuni teatrale, erau mai toți studenți din școala Elinească; iar cei ce s'aū deosebit mai mult prin geniū și talent aū fost *C. Aristias*, *Theodor Gazi*, *Constantin Șomache*, *Doctorul Formion* și *Gheorghe Mașu*.

La început toate rolele femeiești se jucaū de bărbați, și mai cu seamă de tinerul *C. Aristia*, al căruia fizic și dexteritate se conformaū mai mult cu

caracterul femeiesc, dar mai în urmă s'a găsit o femeie anume Marghioala ¹⁾, care a primit cu mare plăcere să joace aceste role în toate piesele repertoriului.

Junii români ce'și făceau studiile la școala Elinească, vedând pe străini realizând într'un timp atât de scurt, o instituțiune de cea mai mare necesitate pentru o națiune, luară hotărârea a'î imita.

Spre acest sfârșit se aleseră câți-va din cei mai cu talent și în puțin timp ridicară pe scenă faimoasa tragedie a lui *Euripide* numită *Ecuba* ²⁾.

Această piesă ce pentru prima oară da ocaziune limbei române a intra în templul muzelor, avu un succes nu tocmai satisfăcător din cauza geloziei și a rivalităților. După dânsa se reprezintă *Zgârcitul de Molière*, ³⁾ și alte câte-va producțiuni, apoi încetă.

Revoluția lui Tudor Vladimirescu, care dete națiunii Române drepturile ei cele strămoșești, o datorăm în mare parte ideilor de libertate și eroizm, culese de junii români din piesele: *Moartea lui Cezar*, *Achil*, *Timoleon* și *Ecuba*.

Cât dură aceste turburări politice în care Români cu armele în mâini zmulseră de la tiranii lor dreptul de a fi guvernați de principii români, teatrul stătu

¹⁾ Această femeie, română de origină, era soția Serdarului Dumitrache Bogdănescu.

²⁾ Tradusă din elenește de A. Nănescu, unul dintre junii actori români. Rolul Ecubei dintr'această operă s'a jucat așa spun contemporanii de I. E. Rădulescu, care dorind ca reprezentațiunea să iasă întru toate bine, împlinea și rolul de sufler.

³⁾ Tradusă de Herdellus, amic al lui George Lazăr.

închis. *Melpomene și Talia* ¹⁾ părăsiră marginile Danubiului, și se aședară în patria lui Leonidas, ca să aprindă în pieptul descendenților lui focul cel sacru al libertății, care purifică pe națiuni de lepra sclaviei.

După revoluțiune veni la domnie Principele Grigore D. Ghica.

Acest Domnitor Român, de și avea marea dorință ca să aducă țara la cel mai înalt grad de fericire, dar ranele ei erau multe și vindecarea lor reclama timp îndelungat și sacrificii colosale.

El dar, ca un adevărat părinte al națiunii, studie cu seriozitate pozițiunea țerei, și începu opera regenerării prin îmbunătățiri de prima necesitate: regulă finanțele țerei sleite de domni fanarioți și invaziunile precedente; combătu abuzurile amploiaților, înzestră capitala cu pavagiū de piatră, înființă școale în limba română ²⁾ și poate că ar fi făcut

1) Muza tragediei și a comediei.

2) In acești timpî se formă o societate secretă ai căreia capi și zeloși sprijinatori erau Constantin Golescu și I. Eliade.

Iată și programa acestei societăți:

I. Școala din St. Sava să se împlinească și să se înalțe la gradul de colegiū. După modelul acesteia să se creeze alta în Craiova.

II. Crearea școalelor normale în capitala fie-cărui județ prin elevii eșiți din colegiū.

III. Crearea școalelor primare în fie-care sat.

IV. Fundarea de jurnale sau gazete în limba română.

V. Incuragiarea spre traducțiuni în limba patriei și tipărirea acestora.

VI. Formarea unui teatru Național.

VII. Stăruirea spre a ieși din regimul fanariot prin reforme înțelepte sau reînnoirea primelor instituțiuni ale țerei.

mai multe îmbunătățiri dacă resbelul Turco-Rus nu'l da jos după scaunul Domniei.

Guvernul provizoriu rusesc, de și în aparență se arăta că dorește luminarea Românilor, în fond însă făcea tot ce putea ca să introducă confuziunea spiritelor și ignoranța, ¹⁾ dar la 1834 numindu-se Alexandru Dimitrie Ghica domn țerei, Româniî din toate părțile începură a se deștepta din letargia în care se aflău până aci. «Curierul Românesc», singura foaie pe atunci, prin articoliî săi plini de patriotism, începă a chema pe Româniî cei inteligenți să depue pe altarul patriei renăscute rodul ostelnelor și al veghierii lor.

O societate filarmonică se înființă. Fondatoriî ei fură : I. E. Rădulescu, I. Câmpineanu și C. Aristia. Cel dintâi contribuia cu doi galbeni pe lună, lucrări literare cu sacrificii tipografice pentru imprimarea de piese teatrale, programe, înștiințări, etc.; cel de al doilea cu patru galbeni pe lună, iar Aristia cu un galben pe lună, și îndatorirea de a da lecțiuni dramatice câte șease ore pe fie-care ți.

După șease luni de lupte gigantice în contra dificultăților de tot felul, societatea isbuti a pune în

¹⁾ În timpul guvernului provizoriu s'a făcut o mică încercare din partea lui Aristia pentru deșteptarea gustului de teatru. El a reprezentat cu școlariî săi pe «Junius Brutus» și «Orest» de Alfieri, iar mai în urmă pe «Zaira» de Voltaire. Pe cele două dintâi în limba elenă, iar pe cea din urmă în limba franceză. Dintre juniî școlari s'au distins mai mult (așa se dice) C. A. Rosetti care a reprezentat pe «Egist» tiranul din tragedia «Orest» cu o ferocitate atât de naturală în cât a spăimântat pe public și chiar pe Aristia profesorul său.

șcenă *Mohamet de Voltaire*, cu luxul și îngrijirea putincioasă în acei timpî.

Piesa în fine, reuși de minune. Publicul, acuzat astă-dî că nu este în stare să înțeleagă producțiunile clasice, se entuziasmase atât de mult, în cât cerea prin manifestări sgomotoase reproducerea piesei.

Junii elevi ce se distinseră în această piesă au fost: Nicu Andronescu în rolul lui Mohamet, Ioan Curie într'al lui *Zopir*, Diamandi Nicolae a jucat bine pe *Zeid* și Ralița Michăileanu pe regina Palmira; dar inamicii românilor prevădend moralitatea și patriotizmul ce putea să inspire asemenea piese în inima poporului, întrebuintară toate mijloacele și suiră pe șcenă comedii și fraze imorale care corup spiritul și inima ¹⁾.

1) Iată ce zicea în această materie răposatul B. Catargiu într'un articol făcut în urma reprezentărei dramei: *Misanthropia și Pocăința de Coțebue*.

«Lăsați dar, voi fii ai acelor mari domnitori ai lumii, lăsați
«bufonăria și satira pe seama acelor suflete înghiesuite, pe
«seama acelor duhuri sărace. Părinții voștri au fost mari, și
«voi nu puteți fi mici.—Vrei ca actorul român să arate ceea
«ce este? Fă'l să trăiască în elementele strămoșilor săi; Slava,
«Amorul, Generositatea, Patriotizmul, Răzbunarea, Trufia, Drep-
«tatea, iată ce'i trebuie lui ca să fie mare. Dă'i tragedii sân-
«geroase și drame scrise cu lacrimi, și le va juca bine. Nu'i
«da farsă, el nu știe să fie bufon; el n'a știut a se slugări și
«a se maimuți. Nu'l vei vedea nici-odată să'și știe rolul, pentru
«că nu'i place nici în glumă a fi măscărici.

«Priviți teatrul ca o școală de moral, și veți afla pe actori
«mândri de a fi profesorii norodului, și veți vedea și actori
«buni. Faceți pe actorul român să meargă singur, mulțumit de
«sine, înecat în lacrimi pe amvonul său, să învețe, să înduplece

Efectul moral ce produse reprezentarea lui Mahomet fu necalculabil; venitul societății filarmonice se înzeci; numărul membrilor ei se ridică până la șapte-zeci indiviți, între cari figurau cei mai nobili și mai inteligenți bărbați ai societății noastre. Entuziasmul merse așa de departe în cât unii din asociați, și chiar dintre particulari în sacra și patriotica lor esaltare, începură a dota societatea cu dotațiuni testamentare ¹⁾. Dar inimicul cel neîmpăcat al fericirii noastre, vedând toate aceste mărinimoase aspirațiuni ale Românilor către civilizare, ațâță mai întâi gelozie între capii societății, apoi între I. Câmpineanu și Principele Domnitor, iar după aceia, prin corupțiune și intrigă, reuși a distruge acea societate, care de ar fi existat până acum, negreșit că arta dramatică și literatura noastră ar fi ajuns la mare grad de cultură.

Mărul discordiei care aduse această nenorocire, fu o medalie de aur proiectată de societate, a se da membrilor societății care ar fi meritat mai mult. Se dice că Câmpineanu ar fi dorit să i se dea nu-

«să miște inimile, să se simță fericit și mândru de profesia sa. «Nu'l târâți în silă a pune peruca bufonului în cap, a'l face «o caricatură și a'l umili spre a se scâlamba înaintea unui «public, care și el e tot român, și singur nu știe pentru ce «nu'i plac scâlămbăturile.

«Aceasta este misterul teatrului socotit în adevărata lui însemnare, și ast-fel a fost socotit și între cei vechi.

B. CATARGIU.

¹⁾ C. Manu dete primul semnal, înzestrând societatea cu două mii de galbeni care înmulțindu-se prin dobânzi, se vor fi întrebuințat la clădirea teatrului.

mai lui acea medalie, și de aceia începuse a lua ton de dictator; pe de altă parte iarăși Principele Ghica, vădând cu ochi răi crescândă popularitate a Câmpineanului și temându-se a nu ajunge printr'însa la tron, aduse lucrurile ast-fel, în cât I. Eliade și C. Aristia își deteră dimisiunea, și printr'aceasta totul se spulberă în vânt.

Puțin ceva în urmă, se făcură noi încercări pentru reînființarea societății Filarmonice. C. Aristia fu însărcinat cu această lucrare. El conduse lucrurile cu mare silință și amor propriu; vădând însă că teatrul și literatura erau numai un pretext, iar adevăratul scop era intriga politică, se retrase.

După trecerea de cât-va timp, iarăși începură a se ivi simptome pentru redeschiderea teatrului național. De astă dată însă Domnitorul însuși se pusesse în capul întreprinderii, cu scop—după mărturisirea contimporanilor—de a paraliza influența Câmpineanului și a surpa tot-de-odată și teatrul.

Spre împlinirea acestui scop, chemă iarăși pe C. Aristia, și i propuse Direcțiunea teatrului cu salariu de galbeni cinci-zeci pe lună și tot venitul reprezentațiunilor. Este însă un proverb, care ține: «Cine s'a fript cu ciorbă, se teme și de iaurt».

Bietul Aristia se fripsese de două ori cu ciorbă, și ceia ce i se ofera acum, nu era nici iaurt, nici apă rece. Spre a scăpa dar, de această nouă amăgire, ceru de la Domnitor să i se dea înscris de ofertele ce îi făcuse.

Această dorință nu i se împlini de Domnitor sub diferite pretexte între care intra și acela, că nu vo-

iește să se declare pe față protector al teatrului, ca să nu atingă susceptibilitatea Câmpineanului.

Aristia primi și se fripse pentru a treia oară, căci după suirea pe scenă a lui *Saul* de *Alfieri* cu un succes gigantic, în care se distinse foarte mult junele Curie, începură persecuții indirecte care aduseră căderea definitivă a teatrului ¹⁾.

La anul 1844—1845 Constantin Carageali, elev al lui Aristia, părăsi capitala Moldovei, unde întreprindea arta dramatică cu mai mare succes, și însoțindu-se cu C. Michăileanu, și prin concursul doamnelor Anesti Croeibace, Lăscărescu, Ralița Stoenescu și Calioppe Carageali, deschiseră iarăși teatru.

CAPITOLUL XXI

Femeea a scos pe om din rai.

Lectorii noștri cunosc planul lui Păturică și al Duduchi d'a ruina pe fanariot, n'aŭ însă nici o idee despre ingenioasele lor mijloace prin care își puneau în lucrare întunecoasa lor intențiune. Este dar de datoria noastră a da aici câte-va probe despre vicleniile acestor două șireți.

Cunoaștem cu toții că luxul este cel mai teribil agent al corupțiunei: pentru dânsul femeia cea mândră și ușure de minte calcă în picioare credința jurată soțului ei, vestejește onoarea sa și a familiei, își face copiii nefericiți, cade în ura și disprețul societăței,

¹⁾ Cea mai mare lovire dată teatrului, fu oprirea lui Momolo de a mai închiria sala pentru reprezentațiuni române.

în fine face totul și se pierde în prăpastia celor mai mari crime.

Acest flagel inventat de Satan, ca să piardă pe om prin femeie, deși se introdusese în țară la noi de către fanarioți, cu scop de a ne face să pierdem simplitatea și viața cea aspră, ce ne da tăria de caracter, dar el fiind foarte costisitor, se întinsese numai în clasele cele avute, iar poporul de jos rămăsese neatins. Dar invasiunile, ce neîncetat călcară țara, introduseră cu încetul manufactura Europeană, care se compune în mare parte din diamante și aurării false, precum și din postavuri și mătăsării arse, cu care neguțatorii cei fără conștiință înșelau și sărăceau norodul ¹⁾.

¹⁾ Că luxul a corupt în mare parte societatea noastră nu mai este îndoială. Dovadă la aceasta, dăm ordinul principelui Alexandru Moruz dat către marele Cămăraș, prin care oprește pe negustori de a mai aduce, flude, lino, mătăsării și alte obiecte de lux, căci aduc vătămare și sărăcie norodului. Iată acel ordin Domnesc.

Io Alexandru Constantin Moruz, Voevod și Domn țarei românești

Dum. vel. Cămărașiū, primind Domnescul nostru pitac, să chiemî pe toți lipscanii la Camară, și să le dai porunca domniei mele pentru flude și linaș, sadetica în cusături și basmale, se sunt lucruri cari pricinuesc o cheltuială zadarnică și o stingere de obște; ca câte dintr'acestea se află acum la prăvăliile lor acelea numai să și le vîndă nepopriți, iar de aci înainte să știe că fără de a avea voe să le deschidă și să le vînză, se va pecetlui, și făcându-se zapt la cămara Domnească, se va scoate din țara domniei mele afară, și mai mult nu vor fi îngăduiți a le deschide și vinde aici. Drept aceia ca să nu aibă pricină de îndreptare că n'au știut, să le arăți porunca Dom-

Rēul acesta merse crescēnd neîncetat, iar în timpii lui Caragea ajunsese la culme. Luxul acum își avea proseliții săi în toate clasele societății: femeile nu mai visau de cât diamanticele, stofe de mătase și alte secături de acestea, pentru care era în stare a sacrifica tot.

Deschiderea clubului de la Cișmeaoa Roșie, și prefacerea lui mai în urmă în sală de teatru, dete o întindere și mai mare luxului. Toată societatea dorea să vadă tragediile și operele germane reprezentate de Gherghei. Nu era familie în care să nu se vorbească despre teatru, și mai cu seamă despre găteala cucoanelor. Femeile își martirizau bărbații, iar junele și junii pe părinții lor, ca să le cumpere vestminte noi, diamante și parfumării. În darn se opunea bietul *calemgiu* la pretențiunile femeii sale, în darn îi repeta de o mie de ori, că dintr'o leafă de cinci-șeci lei pe lună ¹⁾ nu poate să ție greutatea familiei și să facă și lux, căci femeia punea mâinile în șolduri și îi răspundea prin aceste cuvinte:

niei mele hotărâtoare ca să o știe; așijderea să arăți dumneata porunca aceasta la vel Vameș al Carvasarali că de acum înainte or câte de acest fel, numite mai sus lucruri zadarnice, va găsi între mărfurile ce aduc lipscanii pecetluindu-le de față cu stăpânul acelei mărfi să le trimită la Cămara Domniilor mele. Și însu'mi eu Domnul am poruncit.

1794 Martie 12.

(După Condica Archivei cu No. 112 roșu, foaia 219 verso).

¹⁾ Șeful de masă pe atunci se plătea lei 50 pe lună și își scutea via din vinărici și individul său de podvezi și angarii; plătea încă la primirea ordinului de orânduire lei 5, sub numirea de havaiet (Condica archivei No. 121 foaia 20—26 roșie).

--Calicule! dacă n'ai stare, de ce te-ai însurat? Să-mi faci rochie de *malteț*, și să-mi cumperi și cercei de Lipca, auți tu? C'apoi îmi fac eu... Înțelesu-m'ai?

Nenorocitul soț tăcea și privea cu sufletul plin de întristare pe soția sa îmbrăcată întocmai ca cele dintâi cucoane, fără să-și aducă aminte că a contribuit cât de puțin la strălucitul lux al soției sale.

Intr'o seară Postelnicul Andronache, în contra obiceiului său, se afla acasă la dânsul. El ședea pe o sofa fumându-și ciubucul cu o flegmă demnă de un *osmanlâu* și vorbea din când în când cu Păturică.

— Așa, Dinule dragă, dicea el, să ne mai măsurăm cheltuelile că nu mergem bine. Ce Dumnezeu! Eū câștig pe tot anul aproape la patru sute pungi cu bani, și cu toate acestea vii neîncetat de'mi spui că n'avem bani și mă silești să fac împrumutări.

— Foarte bine te-ai gândit milostive cucoane, numai este cam târziu. Datoriile s'au mărit foarte mult prin neplata dobânșilor; Costea Chioru vine în toate zilele de-mi cere dobânda și capetele; grămăticul lui Baron Meitani asemenea, fără a mai adăoga, că de multe ori întâmpin cheltuelile curții din mica mea lefșoară de *calemgiu*, pe care 'mi-ați dat'o *blagorodnicia* voastră.

— Dar bine Dinule, îmi aduc aminte că chiar în luna trecută am câștigat peste o sută pungi de bani de la slujbele ce am dat la unii alții prin mijlocirea mea; ce s'au făcut acești bani?

— S'au cheltuit toți, milostive cocoane.

— Ei bine, pe ce? fă-mă să înțeleg.

— Asta este foarte cu putință; să aduc catastif-ul să veđi.

Ciocoii se pogorî jos în camera lui și se întoarse într'o clipă ținând în mână o carte mai mult lungă de cât lată, pe care deșchidând'o, citi cu o manieră cancelarică:

Catastih de desolipsie ¹⁾ *al casei Dumnealui Mareluî postelnic Andronache Tusluc.*

Leatul 1818, Septembrie 1

Primiți

Talere. bani

20,000.— De la șapte ispravnici ce aũ luat pita-cele din mâna mea.

6,585.— Ipas de la alte husmeturi date prin mine.

3,567.— Ipac de la noii căpitani de poteră ce 'și-aũ luat pitacul tot prin mine.

8,600.— Arenda moșiei *Plânsurile* pe leatu 1818.

1,250.90 Ipac de vîndare a 2,500 vedre vin, vadra pe bani șeai-đeci.

2,500.— Din vîndarea pădurei de pe moșia *Chinuelile*.

3,500.— De la igumeni pentru volnicii și alte *madele*.

2,000.— De la episcopul Râmnicului pentru pefacerea unui zapis de datorie.

1,700.— Ipac de la episcopul Buzeu.

¹⁾ De dare sau luare.

297.30 De la doi nemiți ca să aibă voie a juca pe la bălciuri: *la o para cincî* ¹⁾.

50,000.— Fac peste tot primirile.

Cheltuiți pe leatul 1818

Talere. bani

3,980.— Cheltuiala cuinii, care se vede trecută condei în catastihul Stolnicului.

1,560.— Lemne pentru iarna trecută.

800.— Cărbuni.

600.— Fân și orz.

380.— Îmbrăcăminte ța țiganilor.

1,800.— Facerea unui han la moșia *Chinuielele*.

400.— Dregerea *butcei* și a *rădvanelor*.

15,000.— La două ziafele, unul la Sf. Andrei și unul la Sf. Vasile.

12,500.— Dați giuvaergiului pentru diadema de diamant și alte giuvaiericele date cocoanei Duduchi la Sf. Andrei.

1,000.— Chiria caselor cocoanei Duduchi.

250.— Ipac simbria slugilor dumneaei.

3,000.— Ipac simbria arnăuților.

8,000.— *Giuvaieruri*, blane de *samur*, *cacon* și de *belchită*, *icumașuri* de rochiă cocoanei Duduchi de Sf. Vasile.

250.— Dați *iamacilor* și *calemgiilor* ce au venit de Crăciunul domnesc ²⁾.

¹⁾ Jocul Rolinei, pe care poporul nostru îl numea «la o para cincî» și baba rusu te îmbracă, baba rusu te dezbracă».

²⁾ După obiceiul de pe atunci, condicarii și logofeții de Divan se duceau cu Crăciunul la Domnitor și pe la toți boierii cei mari.

250. — Dați *meterhanelii, idicliilor, fustașilor* și altor *tagme* de slujitori *bacșiș* de Sf. Vasile.

19.380. — Dați blagorodniciei voastre pentru buznar în mai multe rënduri.

1,200. — Simbriile slugilor casei.

200. — *Bacșișul* lor de Sf. Vasile.

65,670. — Fac cheltuiți.

50,000. — Se scad primiți.

16,670. — Cheltuiți mai mult și cari s'aũ luat cu dobândă de la Costea Chioru.

Fanariotul ascultă cu luare aminte socotelile ce'i înfățișă Păturică, dar când ajunse la încheiere și vedu luate de vânt cele una sută de pungă de bani, și o datorie nouă de 16,670 lei cu dobândă ovreiască, oftă din adâncul inimei; dar în momentul când se gătea să facă oare-cari băgări de seamă și mustări vâtafului său de curte, ajunse la urechea sa zgomotul unei trăsuri ce se oprise la scara casei sale.

Păturică ieși să vadă pe vizitator și revenind anunță pe chera Duduca.

— Duduca! exclamă fanariotul cu surpriză.

— Da, milostive stăpâne, dumneaei.

— Lasă-mă dar singur, și te voi chema la trebuință.

Păturică plecă capul în jos și ieșind din cameră, se întâlnește față în față cu Duduca, căreia îi șopti:— Să te ved, acum este timpul».

— Lasă pe mine, răspuse ea cu un accent ce

se stinse pe frumoasele ei buze, precum se stinge o armonie de tonuri musicale purtată pe aripele vîntului din locuri depărtate; apoi intră în iatacul greului și șeșu pe sofa lângă dînsul. Vestmintele ei simple dar bine tăietate, coafura cea împănată cu roze și micșunele, parfumerite cu care era stropită și, mai pre sus de toate, grațiosul aer ce avea în acea seară, arătau pînă la evidență necesitatea ce avea ea de a încanta și a amęti pe fanariot mai mult ca tot d'auna.

Scopul ei era deja pe jumătate implinit, cęci fanariotul, cum o vęzu, deveni palid și ințepu sęc i tremure fibrele de emoțiune.

— Dumneșeule! Cęc ești de frumoasă, Duduco, exclamă el cu ochii ręcăciti, și cęcand cu męcna tremuręctoare sęc apuce pe a frumoasei cochete.

— Rizę de mine, cucoane Andronache; eęc nu sunt atęc de frumoasă precum đici.

— Nu, Duduco, iți spun adevęrul.

Greaca se plecęc și'l sęcutęc pe obraz cu un transport de amor prefęcut, luęc męcna lui ințr'ale sale și o acoperę de sęcutęcri, apoi cęcđu in niște meditațiuni, pe care fanariotul le tęclmęcęc in multe chipuri, dar toate in favoarea amorului sęc.

Mai multe scene de un amor delicios se petrecu ințre dęcșii, dar cęcnd greaca cređu cęc a sosit timpul de a da lovitura decisivęc, se prefęcu cęc cade ințr'o adincęc ințristare, oftęc cu o prefęcęctorie ce nu s'a vęcđut pęcncę acum chiar la cęc mai lęcudați actorę dramaticę ai teatrului nostru, și vęcșęc cęc-va lacrimi mincinoase.

Fanariotul o privi cu extaz și durere de inimă, căci din nenorocire o iubea până la nebunie. În momentele acestea vicleana femeie scoase o gevea albă din buzunarul unei scurteici blănită cu *cacom* alb, și își șterse ochii, apoi îmbrățișă pe fanariot și începu a-l săruta cu buzele ei rumene și arzătoare ca focul.

Aceste fine prefăcătorii puse pe fanariot într-o pozițiune foarte critică; el nu știa la ce să atribuie lacrimile și furiile de amor ale amantei sale.

Greaca începu iarăși a ofta și a lăcrima.

Ce ai, Duduco, de plângi și oftezi, o întrebă fanariotul cu un aier în care se vedea disperarea și curiozitatea. Spune-mi cine te-a supărat?

— N'am nimic, nu m'a supărat nimeni.

— De ce plângi dar? De ce oftezi?

— Plâng nenorocirile mele.

— Și care sunt acele nenorociri? Nu te îmbrac? Nu ți dați de mâncare și casă? Insfârșit nu te iubesc mai mult decât pe mine? Nu veți că amorul tău m'a *zalisit*, am ajuns ca *Manea nebunul*?...

— Prefăcătorii bărbătești și nimic mai mult.

— Nu, Duduco, pe viul Dumneșeu te iubesc din toată inima.

— Dacă m'ai iubi, m'ai lăsa și pe mine să mă duc la plimbare, la teatru nemțesc și la comedie; nu m'ai ține închisă ca p'un papagal, și îmbrăcată cu trențele astea ca o preoteasă de mahala.

— Dar bine *giuvaiericalele* ce ți-am trimis la ziua mea, *cumașurile* de rochii, șalurile; toate acestea le numești trențe? Țise fanariotul ofensat și atins de nemulțumirea amantei sale.

— Nu sunt trențe, dar nu sunt la modă.

— Să le schimbăm și să luăm altele la modă.

La aceste vorbe, Duduca începu să riță cu hohot

— Dar ce riți? întrebă fanariotul.

— Auți acolo, să le schimb! Da slavă Domnului!
nu sunt nici *condicăreasă* nici *teleloaică*.

— Dar bine, Duduco dragă, e păcat să șadă de geaba în *sipet*.

— M'am gândit eu la aceasta și le-am vîndut pe toate la Tolba ovreica ¹⁾.

— Și acum?

— N'am alte haine decât acestea ce le vești, și cerceii aceștia de tumbac (bronz).

— Și ce ai prins pe dânsule?

— Mai nimic, o mie cinci sute lei.

O mie cinci sute!... dar știu tu, Duduco, că acele lucruri costiseau peste o sută pungi de bani?

— *Teleloaică* 'mi-a țis că pietrele sunt proaste. Grecul rămase pe gânduri, apoi țise:

— Ei bine, Duduco, cu ce o să ieși acum în lume?

— Cu vestmintele ce vești pe mine.

— Să te ferească Dumnezeu de una ca aceasta.

Amoreaza Postelnicului Andronache nu va purta nici odată rochi de *mauiță* și de *bogassiū*.

Greaca, mulțumită foarte mult de ambiția în care adusese pe amantul ei, schimbă vorba.

— Am auțit, țise ea, că teatru nemțesc este foarte frumos, și nemțoaica cea tînără a înebunit lumea; se mai țice iarăși că hatmanul Cărăbuș moare după

¹⁾ O neguțătoreasă de haine vechi din timpul lui Caragea.

dênsa. Când o să mă duci să o văd și eu? Ai? Spune'mi?

— O să vie vremea, scumpa mea.

— Am auzit că Țilele astea o să *parastisească* «Italiana în Algir», bucată cu cântece. O să mă duci să o văd și eu?

— Da, da, o să te duc, îngână fanariotul aprins de gelozie.

— Să văd și eu cocoanele și boierii cei mari.

La Țicerea boieri, gelozia fanariotului se irită și mai mult; el se teme să o expuie vederii lui beizadea C. și a *capioldașilor* lui, căci îi știa cât erau de stricați.

Duduca se prefăcu că voiește să plece, dar în momentul când își lua rămas bun de la amantul ei, ușa camerei se deschise puțin, și lăsă să se vadă capul cel pleșuv și fața cea plină de viclenie a lui Costea Chioru bogasierul.

— Kir Costea! Țise Duduca cu o surpriză prefăcută.

— Da, plecata slugă a Măriei sale Marelui Postelnic și a d-tale, prea strălucită coconiță, răspuse șiretul, lăsând să se vadă cât se putea mai bine o cutie cu giuvaericele, și câte-va șaluri și cumase de mătăsării.

— Ce ne aduci nouă, chir Costeo? exclamă fanariotul cu gravitate.

— Să trăești, archon Postelnice! Am desfăcut astăzi taxidul de marfă ce am primit de la Țarigrad, și după datorie am venit mai întâiu la înălțimea ta ca să'ți alegi ce'ți va plăcea.

— Aferim, chir Costeo, să trăiești; dar ia spune-mi ce ne-ai adus; deschide-ți cutiele să vedem și noi. Aă, dă-te mai încoace!

Costea Chiorul deschise cutia pe care o adusese cu dânsul, și începu a desface mărfurile, pronunțând cu îngânfare numele fie-cărei mătăsării sau giuvaerica: asta este *hataia* de Veneția *sadea*, *hataia florantin*, *Camohas* de Veneția cu fir, *camohas sadea*, catifea cu aur *sadea* de Veneția, *Sandal cianfes*, *canavăț*, *tafta*, *atlas vërgat* și cu flori; *hares pungiuc*, fesuri, *tuneslii*, basmale de Triest, din Franța și din Anglita, *tulpan mosc*, *alagea* de Triest, șal de India *ciceacliu*, șal *boza-fer* mai cu flori prin colțuri, *gear* de India, *sanguliè*, brîuri *caragialar* cusute, *cutniî*, *alagea*, *citarii* și *gaziî de Prussa*, *suvaele* de Hale¹⁾.

Greaca privea cu ochii scânteietori mătăsăriile de Veneția, de Franța și de Brussa, și când îi plăcea vre-una, făcea lui Costea câte un semn de înțelegere, iar el punea la o parte materia aleasă.

— Ceva giuvaericele frumoase și ieftine, exclamă Duduca cu o voce tare, și făcând un nou semn de înțelegere neguțătorului.

— Avem, strălucită cuconiță, de cele mai frumoase, dar sunt cam scumpulețe.

— Nu te teme despre preț, adaose Postelnicul, cam atins la mândrie, scoate tot ce ai mai bun, și apoi plătim cu bani *peșim* (gata).

Aceste cuvinte umplură de bucurie pe amândoi

¹⁾ Veți catalogul vămilor din timpii lui Caragea, ce se află trecut în condica Archivei No. 121, foia 210.

amăgitorii. Costea Chiorul începu să scoată dintr'ocutie coliere (*ghiordane*) de diamant și de rubine cercei de brilant, inele de smarald, rubin, brilant, și matostat, făcând fie-cărui obiect câte o laudă nemeritată.

Duduca alese un colier de diamante, o pereche cercei de brilant, câte-va inele de rubin și smarald, vre-o câte-va caofițe (ace) de aur cu pietre scumpe și zece bucăți de mătăsărie din cele mai scumpe.

— Iată să vedem, duduco dragă, ce ți-ai ales. Ea ca să ațâte și mai mult ambițiunea lui, țise cu un zîmbet înrăutățit:

— Ia lucrurile ce am ales, dar...

— Dar ce? răspuse fanariotul ofensat.

— Costisesc prea mult, nu sunt pentru mine.

— Aceste vorbe mă supără Duduco. Ia or ce'ți place; ia chiar toată marfa lui Costea, ca să vezi că pentru amorul tău sunt în stare să jertfesc chiar viața mea... Apoi întorcându-se către Costea, îi țise:

— Fă socoteala Costeo, și spune'mi ce'ți sunt dator?

— Numai decât Măria ta. Și scoțând un petic de hârtie din sîn și un condei de pană din călimările de alamă ce purta la brâu, se prefăcu că scrie și sumarisește; iar după ce clătină capul de câte-va ori, ca să arate de câtă importanță era suma ce avea să pronunțe, țise:

— Giuvaiericalele și cumășele de rochii costisesc una... sută... două-șeci pungi de bani.

— A! a! E foarte scump, nu iaș nimic, esclamă greaca luând un aier de o sublima prefăcătorie.

— Ține-le pe toate, adaose fanariotul, și întorcându-se către neguțător, îimise cu mândrie:

— Vrei să'ți plătesc acum în bani *nacht*, sau să'ți fac zapis cu *diorie*? ¹⁾

— Bine ar fi să'mi plătești în *nacht*, dar ca să nu te superi primesc și pe datorie; să'mi dai însă o poliță cu nume deschis către Baron Sachelarie sau către Căminarul Polițache, și totul se va isprăvi.

— Bine, fie cum Țici.

Polița se scrisese și se dete în mâna lui Costea, care o primi făcându'i închinăciuni până la pământ.

În momentul când se termina această infernală tâlhărie, un gemăt răgușit se auzi în cămară. Nimeni nu băgă în seamă, afară de Duduca, care deveni palidă ca un cadavru.

Acel gemăt ce semăna cu urletul de bucurie al demonilor când fac să cadă un sfânt în lanțurile lor, era expresiunea infernalei bucurii a lui Păturică, care prin stratagema de acum a Duduchii, devenea stăpân pe tot ce'i mai rămăsese bietului fanariot.

Duduca și Costea ieșiră amândoi din casa fanariotului mulțumiți de treburile ce făcuseră.

¹⁾ Cu termen.

CAPITOLUL XXII

Italiana în Algir ¹⁾

În mahalaua numită în vechime *Popa Dirvaș* iar acum Biserica Albă după podul Mogoșoaiei, față în față cu casele cele mari ale Deșliului ²⁾ se afla pe timpii lui Caragea o piață în mijlocul căreia clădise Doamna Ralu o sală de club care mai în urmă se prefăcu în teatru. Acest edificiu avea lungimea de

¹⁾ Subiectul acestei opere se compune din fabula următoare: Corsarii Algirului, într'una din expedițiunile lor, prinseră o corabie florentină, în care găsiră o mulțime de obiecte de mare preț și câte-va sute de călători, pe care îi făcură prizonieri. Între acești nenorociți era și o damă frumoasă împreună cu un gentilom bătrân numit Don Thadeo, carele îi făcea curte de mai mult timp, dar în amor nu dobânda decât ura frumoasei dame. Ajungând în fine corsarii la Algir, împărțiră prădile între ei, dând o parte Deifului, una armatorului corăbiei, și pe cea de a treia echipagiului. Frumoasa damă și Don Thadeo ce trecea de frate al ei, fură înfățișați înaintea lui Mustafa Deiful Algirului, carele înamorându-se de dânsa ca un smintit, dete ordin să o transporte în harem, iar pe presupusul ei frate îl onoră cu rangul de mare Caimacam, și se servea de dânsul ca să comunice frumoasei femei înfocatul său amor. Într'o zi Deiful hotărî să termine acest amor de capriciu. Chiâmă dar pe un sclav favorit și îi dete ordin să introducă la dânsul pe streina ce'i însuflesc atâta pasiune; iar lui Don Thadeo îi dîse că pe dată ce'i va face semn printr'un strănutat repetat de trei ori, să iasă afară. Dama veni; Deiful se simți aprins de un foc neobicinuit; strănută de trei ori, dar Don Thadeo aprins și mai mult de gelozie, nu voi să iasă afară, cu toate amenințările Deifului. În fine comedia se termină, că Deiful și Thadeo sunt amăgiți de frumoasa damă, iar ea părăsește Algiul împreună cu Liudoro vechiul ei amant, pe care'l regăsește între sclavii din Algir.

²⁾ Astăzi ale Slătineanului.

opt-spre-dece stâneni, iar lățimea de nouă și câte-va palme; privit însă din punctul de vedere al stilului și al altor amănunte arhitectonice, nu prezintă nimic însemnător. Interiorul lui se compunea dintr' o sală de spectacol și câte-va camere situate la dreapta și la stânga salei. Într'una dintr'insele se ținea dulceți, rachiuri și băuturi răcoritoare pentru trebuința publicului; iar în cea de a doua, ședea slugile boierilor pe timpul reprezentațiunei.

Sala teatrului, propriu zisă, avea trei rânduri de loji tapetate cu postav roșu și împodobite cu perdele de chembrică cu ciucuri albi. La dreapta era o sofa imbrăcată cu catifea roșie pe care ședea Domnitorul, iar mijlocul sălii era acoperit cu lavițe căptușite tot cu postav roșu. Scena se deosebea de restul sălii printr' o cortină pe care era desemnat Apollon ținând o liră pe genunchi. Într'un spațiu mic ce despărțea scena de public, erau o mulțime de scaune și pupitre¹⁾ destinate pentru muzicanții ce compuneau orchestra de pe atunci. Iluminația era în adevăr curioasă, căci în loc de lampadar și lămpă, teatrul era peste tot iluminat cu lumânări de seș puse în sfeșnice de tinichea, spânzurate în jurul sălii²⁾.

1) Bănci mici pe care pun artiștii notele în timpul executărei. Această numire mai servă și spre a demonstra gradul de perfecțiune al artistului de ori-ce instrument.

2) În timpul Domniei lui Grigore Vodă Ghica, trecând pe la noi Marchizul de Ribopiers Elciul Rusiei la Constantinopole, Domnitorul luă măsuri spre a-i face o primire mai distinctă. Ast-fel dar între alte tratări ce-i făcu, îl invită și la un bal

Prețul intrării era regulat în modul acesta: Lojile de mijloc se plătea câte un galben și erau lăsate pe seama boierilor celor mari, a consulilor și a altor persoane de distincțiune; lojile de jos și cele de al treilea rând se plăteau cu zece lei, și erau comune pentru toți cei ce voiaș a le închiria; iar parterul se plătea câte trei lei de fie-care persoană.

La 8 Septembrie 1818, pe fațada teatrului despre care vorbirăm, era lipit un afiș scris în tipografia boierilor Clinceni. Acet afiș anunța înaltei nobilimi și respectabilului public de pe atunci, că în seara acelei zile era să vadă opera «Italiana în Algir» de compozitorul Ioachim Rossini.

Această operă fiind anunțată de mai multe ori și încă neprezentată, ațâțase foarte mult dorința publicului de a o vedea. Amatorii dar de teatru veniseră cu două ore înaintea deschiderii teatrului

public dat în onoarea lui. Marchizul se duse la bal mai mult ca să observe gradul de civilizațiune al societăței noastre; dar mătăsăriile, șalurile și mai cu seamă diamantele ce vedeu la damele române, îl surprinse, căci numai diadema, cerceii și ghiordanul cocoanei Z** M** costa peste un milion. Din întâmplare Marchizul își aruncă privirea și asupra iluzinației sălii, și vedeu cu destulă surprindere că era iluminată cu lumânări de seū. A doua zi venind la Curte și fiind întrebat de către Domnitor, de a petrecut bine sau nu, Marchizul răspunse că luxul cocoanelor noastre este egal cu al nobleței din Petersburg, numai un lucru nu 'mă-a plăcut, și se el Domnitorului.

— Ce lucru? întrebă Vodă Ghica cu nerăbdare.

— Lumânările cele de seū, al căror fum strica aierul sălii.

— Cât despre aceasta, ai dreptate, archon Marchiz: dar la noi numai Domnul are voie să arză lumânări de ceară, cei'alți cată să arză de seū.

spre a'și cumpăra biletele de intrare; și ca să fugă de urâtul ce pricinuește așteptarea, unii se plimbau formând mici grupe și discutând despre diferite cestiuni de care se interesa, iar alții formară un mare cerc împrejurul afișului, și comenta, muzica și intriga piesei cum se pricepeau.— «E tragedie, ȳiceau unii». — «Ba este comedie», rĂspundeau alții, afară de cĂți-va învățați, cari lăudând cuvintele «drama giocosa» în simț material, afirmau cu aroganță că nu este nici tragedie, nici comedie, ci jalnică priveliște cu jocuri și cĂntece!...

În timpul când se petreceau toate acestea, pe piața și înaintea teatrului, se deschise o ușe și se vĂdu capul cel pleșuv și fața cea galbenă și rece a neamțului casier. Privitorii ce până aci așteptau liniștiți, cum vĂdu, ră pe casier, nĂvaliră toți de o dată și începură a cere biletele cu un zgomot foarte mare.

Neamțul însă își vindea marfa sa cu sĂnge rece și după regulă, fără a se turbura cĂt de puțin de cererile ce i se adresau în numele celor mai mari boieri ai țării! dar când auđi strigĂnd: «Loja marelu, Postelnic Andronake Tuzluc» tăie numai de cĂt biletul și'l dete cu atĂta grĂbire, în cĂt era aproape să uite să ceară costul ei.

În fine pe la șapte ore și jumĂtate după amiađi porțile teatrului se deschiseră: publicul începă a intra înăuntru salutat cu *temenele* de arnăuții ce formau garda de onoare, și în puțin timp lojile și parterul se umplură de privitori.

Directorul teatrului, fiind înștiințat la timp, că în

acea seară era să vie și Domnitorul împreună cu toată *ecpaiaua* (sua sa) osebit de alte înfrumusețări de ocazie ce făcu, dete ordin a se ilumina teatrul cu lumânări de ceară, care de și producea o lumină foarte slabă, era însă de ajuns, ca să facă a scânteia în mii de culori diamantele și alte pietre nestimate grămădite pe cerceii *fuliile* și *ghiordanele* cocoanelor¹⁾.

Intr'una din lojile curții, sta Beizadea Costache Caragea împreună cu doi fanarioți și cu Hatmanul Cărăbuș, favoritul și neseparabilul său amic. Acest frumos și libertin principe privia prin toate lojile ca să găsească vre-o frumusețe necunoscută încă de dânsul, spre a o face victimă plăcerilor sale. După ce făcu un giur de privire peste tot teatrul, ochii lui rămăseră înfipti asupra unei june femei, care pe lângă o rară frumusețe și eleganță, avea și un costum din cele mai la modă și mai bogate. Ea era îmbrăcată cu o rochie de catifea pătlăginie, cu pieptii ridicăți și cu mânecile strimte după moda de atunci. Mijlocul îl avea încins cu un colan țesut în fir *sîrmă*,²⁾ iar în mijlocul pieptului avea o mare floare de diamant, care fiind pusă pe rochia cea de culoare închisă, strălucea cu mai multă tărie. Gâtul ei era acoperit cu simizet de blonduri de Olanda și cu un ghiordan (coliet) de zmaragde și safire; în urechile sale cele delicate erau atârnați niște cercei de diamant mari și strălucitori; pe cap avea un fes alb de Tri-

1) Flori de diamante sau brilante.

2) Fir de cel mai bun.

poli, legat împrejur cu o *sanguliă* albă cusută cu mătase și fir, ale căreia extremități formaū un frumos nod în care erau înfipite două flori de diamant.

După ce Beizadeaua o privi cu multă luare aminte se întoarse către Hatmanul Cărăbuș și îi dīse :

— Costache ?

— Auđ, Măria ta.

— Cunoști tu pē cucoana aceia ?

— Care, Măria ta ?

— Aceia care șeade în loja de lângă a Conțului Prusienesc.

Cărăbuș privi cu luare aminte locul indicat, apoi răspunse cu mare liniște :

— O cunosc, Măria ta.

— Cine este, spune-mi ?

— Este fata lui Michale Ciohodarul.

— Să vedem, pare că'mi aduc aminte ; cum ai dīs?... Fata lui...?

— Fata lui Michale Ciohodarul din Isvor, și acum țitoare a Postelnicului Andronache Tusluc.

— Da, da ! îmi aduc aminte, o cunosc.

— Veī fi voind poate să o vizitezi, adaose Cărăbuș cu acel interes, ce mișcă pe toți junii cei demoralizați, când li se prezintă noi ocaziuni de desmerdări simțuale.

— Ți-am dīs că o cunosc și credeam că înțelegi noima acestui cuvīnt laconicesc.

Pe când se petrecea acest discurs între Beizadea și favoritul său *Sileam Ceaușul*, curții domnești, intră în teatru și anunță venirea Domnitorului.

Vestea aceasta făcu să se nască un freamăt în

tot publicul care aștepta venirea principelui cu acea nerăbdare și curiozitate proprie mulțimei și gloatelor societății.

În fine principele intră în teatru cu aerul său de mărire, pe care fanarioții știu foarte bine a-l imita. Publicul strigă de trei ori : «Să trăiască Măria Sa!» Apoi se liniște.

Reprezentarea începu prin frumoasa uvertură scrisă de celebrul Rosini în momente de o fericită inspirațiune, și merse înainte până la faimosul terțet din care se formează finalul primului act, după a căruia terminare cortina se lăsă, iar publicul din parter și chiar din loji eși afară ca să se răcorească.

După o mică pauză, clopoțelul dăde semnalul începerii actului al doilea. Spectatorii se așezară pe la locurile lor și se puseră a asculta cu mare atențiune frumoasele melodii ce se coprind și în acest act ; dar pe când reprezentația ajunsese la scena în care Mustafa Deiul Algirului trimite pe sclavul Lindoro să cheme pe Isabela ; iar lui Thadeo, Caimacamul său, îi dăse că pe dată ce se va prezenta frumoasa streină și îl va auzi strănutând de trei ori, să iasă afară.

Pe acest timp doi Condicari de divan ce ședeau pe o laviță și ascultau opera, începură a vorbi între dênșii și a ride ca niște nebuni.

— Este curios dar foarte adevărat, dăse leșinând de ris unul dintre cei doi Condicari, adresându-se către cel-l'alt.

— Despre ce este vorba, răspuse cel întrebat zîbind fără să se știe pentru ce?

— Privește te rog mai cu băgare de seamă la ceea ce se petrece pe scenă, și vei vedea că seamănă ca două picături de apă cu ceea ce se petrece în casa Postelnicului Andronache Tuzluc.

— Și ce se petrece în casa aceluï boier?

— Lucruri mari nenisorule, gugumăniï ne mai auđite! Veđi pe cocoana aceia care șeade în loja de lângă Elciul Prusiei?... Uită-te bine la dēnsa; veđi cât e de gătită: diamantele și rubinele sunt aruncate pe dēnsa cu lopata, par'că e brezaie, saũ teleloaică.

— Ei bine, o veđ.

— Acea femeie este țitoarea Postelnicului Andronache Tuzluc.

— Bravo. E frumoasă de minune.

— Așa este precum ățici, dar eũ unul m'ași lipsi de asemenea frumusețe și fericire.

— Da de ce, bei-mu?

— Pentru că l'a lăsat în sapă de lemn; l'a făcut să'și vinđă două moșiï până acum, și mult puțin ce'i-a mai rămas o să se strige mâine poimâine la mezat de către datornici.

— Sărmanul om! poate că l-o fi iubind, și dragostea ametește pe om

— Ași! nu mai crede, nu'l iubește de loc; și pentru mai marea ocară a bietului om, s'a îngrădit cu vătaful lui de curte, și'i toacă starea fără muștrare de cuget.

— Ciudat lucru! Dar ia spune-mi, cine este acel vătaf de curte?

— Este un oare-care Dinu Păturică, un opincar de la Săcueni, și un șiret de n'are pereche.

— Dar bine, măi frate, cum s'a alăturat el pe lângă Postelnicul?

— A venit în curtea lui cu picioarele goale și trențáros; bietului om i s'a făcut milă de dânsul, 'l-a îmbrăcat, 'l-a dat la școală să învețe carte grecească, 'l-a boierit și 'l-a pus în *husmet*; iar el drept mulțumire pentru toate aceste părintești faceri de bine, îi mănâncă starea și'și bate joc de cinstea lui.

— Curios lucru! Dar bine, nu s'a găsit cine-va să-i deschidă ochii, și să-l scape de această prăpastie spăimântătoare?

— Nu știu deșu; știu însă că eu unul de aș fi dintre cei mai de aproape prieteni ai lui, tot n'aș cuteza să-i dau sfat în *madeaua* aceasta.

— Și de ce să nu'i faci acest bine?

— Pentru că m'aș învrăjbi cu dânsul.

— Nu înțeleg nimic.

— Ascultă, măi frate; omul dacă apucă să cadă la o patimă oare-care, poate să'l sfătuiască toată lumea, chiar Dumnezeu de ar veni și 'i-ar dice să'și vie în simțiri, el nu 'l-ar asculta, ci va merge înainte, până ce va da în prăpastie.

Un mic sgomot ce venea despre ușa teatrului, dete ocaziune unuia din spectatori a se ridica după laviță, și a privi în partea în care se aflară cei doi condicari. Acel om era Postelnicul Andronache Tuzluc; el aușise tot ce se vorbise de dânsul și voind să cunoască mai bine pe cele două persoane, ce se

ocupă de trebile sale, se servi de acea ocaziune, ca să'i poată privi în față.

CAPITOLUL XXIII

Slugile boierești

Pe când floarea societății din București petrecea în sala teatrului, ascultând muzica lui Rossini, și privind magnificul fast al lui Caragea și al copiiilor săi, într'o cameră alături cu sala teatrului erau adunate toate slugile boierești și așteptau acolo ieșirea boierilor din teatru, ca să le ajute a se sui în butci și a'i duce la casele lor.

Camera aceasta era foarte spațioasă și mobilată cu paturi de lemn învelite cu rogojină. Un mangal de aramă plin cu cărbuni aprinși slujea de încălzit, și un felinar cu patru luminări spânzurat în mijlocul casei, procura lumina trebuincioasă.

Intre slugi exista de mult timp un fel de ierarhie întocmai ca cea din casele boierilor: boer este Marele Ban, tot boer este și pitarul și Șetrarul; dar Banul și cei de seama lui șed la masă cu Vodă, pe când boiernașii cei mici tremură de frig prin săli său aprind ciubuce boierilor mari.

Feciorii de pe la boierii cei mari plecând de la această regulă de distincțiune, ocupau în paturi locurile cele mai bune, iar cei-l'alți ședeau unul lângă altul inghiesuiți ca sardelele în butoaie.

Feciorul Banului X** după ce umplu ciubucul

stăpânului său și se înfășură în giubeaua îmblănită cu samur tot a stăpânului său, se trânti în pat cu nepăsare și se puse a fuma ca un cadîu. Feciorul Vornicesei G^{**} întoarse maloteaua stăpânesei pe dos și se îmbracă cu dînsa, apoi după ce făcu un fel de pernă din șalul și sanguliile ei cele de mare preț, puse capul pe dînsese și se lăsă în brațele somnului. Căți-va din feciori, ca să gonească uritul, începură a juca cărți pe fundul ișlicului Marelui Clucer T^{**}, iar cei-l'alți rămăseră cât-va timp într'un fel de nemișcare amestecată cu o ușoară somnolență.

Ioniță, — ast-fel se numea feciorul Banului X^{**} — terminând fumarea ciubucului, tuși de două-trei ori cu ifos boièresc, apoi dîse celor-l'alți:

— Știți una, băieți? mie 'mi-e sete; cine face cinste?

— Eū, rîspunse unul dintre feciori.

— Bravo Dumitrache, bravo! ai semne de proposeală, adaose Ioniță vesel pentru aprobarea propunerii sale.

— Are dreptate să facă cinste, dîse un alt fecior cu aer de gelozie învederată.

— Da de ce?

— E! e! Să trăiască stăpâna-sa și coconul Costache...

— Și de ce să trăiască, spune-ne și nouă?

— Pentru că Dumitrache al dumneavoastră, Dumitrache al cu cinstea, este mijlocitorul lor, dar o să spargă dracu opîncele, și par'că ved pe Dumitrăchiță al dumneavoastră bătut la *falangă* sau zdrobit cu *topuzul*.

— Și de unde știi toate acestea? întrebă Ioniță.

— Mă întrebî de unde știu? E! e! băieți. Eū știu tot ce se vorbește pân casele boierești; cunosc chiar cele mai ascunse sfaturi ale boierilor.

— Dar bine cum le afli toate acestea?

— Asta este *uschiuzarlâcul* meu.

— Spune-ne și nouă cum faci tu de afli toate tainele boierești?

— Cât despre casa stăpănu-meu, știu tot ce se petrece într'însa; căci cum vine câte un boer strein sau alt-cine-va, eū intru după dēnsul și ca să nu se bage de seamă șiretlîcul meu, une-orî mă prefac că mut un scaun de la un loc la altul, alte orî netezesc macaturile pe pat, umplu ciubuce, sau pun apă proaspătă în *caramfile*. In timpul acesta boierii vorbesc de verđi și uscate, fără să le treacă prin minte că'î ascult; eū însă le bag toate la cap și mă folosesc de dēnsele la timp.

— Ei bine cu stăpănu-tēu faci precum ȓici, dar cu cucuoana lui?

— Mult mai bine; m'am împrietenit cu fata din casă și'mi spune toate tainele stăpănesi.

— Bună și aceasta; dar ia spune, cum afli tainele celor-l'alte case boierești? Aci să te vedem!

— Mē duc în toate ȓilele la pivnița de la Slătari, unde găsesc pe toți feciorii de la casele boierești; aduc numai de cât o *arāmeasă* ¹⁾ de vin *chihlibăriu*, și dau câte un *ichilic* ²⁾ la toți frații, apoi în-

¹⁾ Arāmeasă este mēsură ocalei sau a jumētății de oca, făcută din tinichea sau din alt metal.

²⁾ Ichilic se numește mēsură de 50 dramuri.

cep *havadișurile*; și știm cu toții că în adunările noastre nu se vorbește de cât de trebile altora. Eū fac ca filosoful: vorbesc puțin și ascult mult, adică îmi fac capul *ceaslov* de *havadișuri*, fără ca alții să afle ceva de la mine.

— Ia spune acum de unde știi tu că o s'o pață Dumitrache?

— Ascultați: Astă-dî m'am dūs cu coconul la Mitropolie și, după obiceiul meū am intrat în cantă-lărie și am auđit cu urechile mele pe Logofătul Mitropolitului luând tacrir vizitiului; ca mâine o să vedeți și pe nenea Dumitrache închis la Spătărie și bătut la tălpă.

— Pune'ți pofta'n cui, nene Tudorică, răspuse Dumitrache cu nepăsare. 'Mi-am luat eū măsurile mele, adaose el. Cum oī dūce pe *ciocoaica* ¹⁾ acasă, îmi strâng *catrafusele* (bagajele) și o apuc la să-nătoasa.

— Iar până atunci să bem vinișorul care ni'l ai făgăduit, exclamară mai mulți dintre feciori, lingēndu'si buzele de pofta băuturēi.

Da! ăa! să bem, de ce nu? ăise Dumitrache trântind pe pat un *dodecar*.

— Iată băeți din partea mea, adăogă el; mai puneți și voi ceva, și să-i tragem o mănăcare de cărnați și o băătură de vin, să ne ție urechile.

— Aferim Dumitrache, aferim! exclamară toți ciocoi deodată, apoi doi dintre dēnșii luând bani, se duseră să cumpere vin și cărnați.

¹⁾ Boierii numesc pe slugi ciocoi, iar slugile dau acest epitet boierilor.

În fine aceste demoralizate slugi mâncară și băură
cît-va timp, iar după ce se cam ametîră de vin în-
cepură a petrece pe socoteala stăpînilor lor.

— Ce am auzit mă Gheorghe că stăpînu-tău se
ține cu soră-sa? Adevărat este mă, ori minciuni?

— Foarte adevărat; ba încă îi toacă starea mai
rău de cît o talaniță de cărciumă.

— Dar stăpînu-tău cum merge cu cărțile? Ți se
Ioniță, îndreptându-se către feciorul Vornicului I. F...

— Rău nenisorule, rău de tot. A rămas sărac li-
pit, n'are nici cu ce să plătească *imiclicul*¹⁾ slugilor.

— Dar bine mă, ce a făcut atîta bănăt ce 'i-a
rămas de la tată-său?

— A dat tot în cărți.

— Da stăpîna-ta, mîi Tomo, cum merge?

— Foarte bine; în lume se arată că este cea mai
evlavioasă muiere, par'că ar fi o călugăriță; dar în-
tr'ascuns, joacă pe bietul cocon tonturoiul.

— Ai fugi d'aci, nu te creș!

— Crede ce'ți spuî eă; a prins'o alaltăierî cu Hat-
manul Cărbuși.

— Ce spuî mă, Tomo!... Ei, și cum a prins'o?

— Coconul aflase de mult vicleșugurile ei și se
prefăcea că nu știe nimic, ba încă a chemat pe Hat-
manul Cărbuș și 'i-a ȃis, să 'i lase femeia în pace,
căci la dimpotrivă, îi va face una, de'l va pomeni
cât va trăi.

Hatmanul, luând toate acestea drept glume, își
urmă dragostea cu cocoana și mai înainte, dar o
păți căt se poate de bună.

1) Porția de pâine și mîncarea ce se dă slugilor pe fie-care ȃi.

Coconul scoase vorbă afară că pleacă la o moșie tocmai peste Olt, și ca să se dea mai mult creșemânt acestei născociri, chemă pe vizitiu, și față cu cucoana îi porunci să dea careta la neamț s'o dreagă, să potcovească caii și să ungă hamurile. Când toate acestea fură gata, porunci să'i frigă un curcan, să'i cumpere icre, licurini și ghiudenuri; umplu și câte-va clondire cu vin și rachiu și le puse la *scatolcă*; în sfârșit făcu atâtea pregătiri în cât nimeni nu se mai îndoia despre călătoria sa, iar după aceea se sui în caretă și plecă. Cocoana cum îl vădu eșit pe poartă scrise un răvaș Hatmanului Cărăbuș, ca să vie îndată. Hatmanul veni și petrecu toată ziua în oftări și îmbrățișări, iar colea pe la două-spre-zece ceasuri¹⁾ se desbracă de hainele sale, și se îmbracă cu anti-riul de noapte al coconului; apoi după ce'și aprinse un ciubuc cu caimac și trase dintr'însul de câte-va ori, se sui în pat lângă cucoana. Dumnezeu însă nu'i ajută, căci tocmai când era dragostea mai mare se pomeni cu coconul în mijlocul iatacului cu un iatagan în mână, par'că ieșia din pământ. Bietul Cărăbuș înmărmuri de frică, iar cocoani îi veni *isterico*. Coconul stete puțin pe gânduri, apoi dise: «Bine mēi Cărăbuș, ast-fel rēsplătești tu prieteșugul și încrederea mea? Nu'ți-am dis eū, și mai deunădi să'ți bagî mințile în cap, și să'mi lași nevasta în pace?... Nu rēspunđi nimic? Așteaptă dar hoț de cinste căsnicească, că te-oî învăța eū minte!

Dicēnd aceste vorbe, deschise ușa puțin și începu

1) Opt și jumătate europenești.

să strige :—Gheorghe, Ioane, Iordache!... N'apucă să sfârșească, și numai de cât veni vătaful, vizitiul și doi țigani.

— Ce poruncești cocoane, ڃiseră ei intrând în casă somnoroși și zăpăciți.

— Luați pe coconașul și duceți-l în *sacnasiu*.

— Numai de cât, cucoane. Ei luară pe bietul Cărăbuș de subțioară și-l duse *târâși grăpiși* în *sacnasiu*.

Coconul rămând singur cu cocoana, încrucișă mâinile la piept, și cletinând din cap ڃise :

— Bune sunt astea, Elencuțo dragă? Asta este răsplătirea care'mi dai pentru strădaniile mele, pentru dragostea mea? Să piei din casă *tălanifo*, căci pe viul Dămneđu te omor..... După aceia trecu în *sacnasiu* înfuriat și trase o bătae țepănă lui Cărăbuș, apoi il despuie în pielea goală, îl unse cu păcură peste tot trupul, și după ce'i puse o pereche de coarne închise cu lacăt ca să nu le poată scoate îi dete brânci din curte afară.

Era pe la un ceas din noapte. Lumea furnica pe drum. Cum vėđu dar pe Hatmanul negru ca un bivoli și cu coarnele în cap, începu a'i da cu *huideo* în cât bietul om ne mai știind ce să facă, o luă la fugă și se ascunse sub podișca de la sfântu Ilie de pe podu Calicilor ; dar nici acolo nu-l lăsară în pace căinii mahalalii prin lătratul și urletele lor cele grozave.

În sfârșit, ieși de sub podișcă și porni către streaje la o vie a sa, ca de acolo să trimită să'i aducă haine de primineală și cele-l'alte.

Ajungând la vie începu a bate cu tărie în ușa vierului, care aflându-se tocmai în somnul d'intăi, și nevoind să se scoale, trimise pe un argat să vadă cine bate la ușe. Argatul după ce se scărpină în cap de mai multe ori se duse să deschidă ușa: dar cum vădu pe Hatmanul în starea în care se afla, începu să sbiere ca un *năbădăios* și închise ușa cu repeđiciune.

— Dar ce ai mă, *neghiobule*, strigă vierul supărat că'și stricase somnul.

— Ce să am; iaca a venit dracul să ne ia.

— Ba te-o lua pe tine nevoiașule. Deschide ușa auđi tu, și veđi cine este?

— Da nu ți-am spus mēi omule, că este dracu?

Vierul sări necăjit din pat, și îmbrâncind pe argat ăise:

— Cine bate la ușe?

— Eū Ioane.

— Cine ești tu? răspunde.

Sunt stăpânul tēu, nu mă cunoști?

Vierul deschise ușa, dar o închise iarăși cu repeđiciune, cređend că a văduț pe dracul în adevēr.

— Ci deschide odată mă Ioane, nu mă ține în frig.

— Nu deschid eū dracului.

— Dar eū sunt stăpânul tēu, nu sunt dracul. Deschide că mor de frig.

— Nu deschid, că ești dracul cu glasul boierului.

În sfârșit, după mai multe zbućiumări, vierul îi deschise ușa și îl primi în casă, iar după aceia puse cazanul pe foc și'l îmbăie ca p'un copil mic, apoi

trimise la curte să-i aducă haine și un fierar ca să-i scoată coarnele.

— Ce spui tu măi, Tomo! exclamă ciocoi cu mirare, adevărate sunt astea?

— Adevărul curat, fraților.

— Bre! dar asta seamănă a basmu.

Abia se terminase povestirea aceasta, și deodată intră un seimean spătăresc și țise cu glas răsunător: «S'a spart teatru, copii; aide, ieșiți de strigați ca-leșcile stăpânilor voștri».

Un om onest s'ar fi scandalizat privind pe acele slugi nerușinate cu ce grabă se dezbracău de hainele boierilor și cum se silea a le scutura de praf și a le netezi ca să nu se cunoască reaua întrebuințare ce suferiseră ele în timpul reprezentării.

În fine, privitorii se duseră toți pe la casele lor; teatrul se închise, și totul intră într'o perfectă liniște.

CAPITOLUL XXIV

Cochii vechi

Costea Chiorul, primind biletul lui Păturică, despre care am vorbit într'unul din capitolele precedente, se îmbracă îndată cu giubeaua, și luând de pe masă un catastif de dare și luare, se duse cu mare iuțeală ca să se întâlnească cu complicele său.

Ajungând la poarta caselor poștelnicului, își ridică gulerul giubelei în sus și lăsă caucul pe ochi, ca să nu fie cunoscut de slugile curții; apoi după ce aruncă

o privire repede peste toată curtea, și se asigură că nu l-a văzut nimeni, intră în galeria beciurilor de sub case, și de acolo în odaia lui Păturică.

Ciocoiul se afla în momentele acelea răsturnat pe pat, și absorbit de meditațiuni; dar cum auzi sgomotul ușii și vedu pe Costea intrând, se sculă de pe pat ca să-l primească.

— Bine ai venit kir Costeo, îi zise el cu un suris silit.

— Bine te-am găsit, cocoane Dinule, răspunse șiretul neguțător, compunându-și trăsurile feței după împrejurare.

— Ia spune-mi cum mergi cu *alișverişurile*?

— După vremi, cocoane Dinule.

— Știi la ce te-am chemat?

— Nu știu, dar îmi închipuesc că pentru rătuirea socotelilor dintre noi.

— Bravor kir Costeo!... Ai ghicit. Să începem dar.

— Să începem!

Ciocoiul închise ușa pe dinăuntru, scoțând un catastif dintr'un sipet, zise lui Costea:

— Să *paravalisim* mai întâiu condeile ca să vedem dacă se potrivește catastiful meu cu al dumitale.

Costea deschise catastiful seău, și citi toate târguelile făcute de Kera Duduca și de Postelnicul. Păturică vedând că se potrivește cu însemnarea sa zise cu un aer de încredere:

— Destul kir Costeo, nu mă citi că te creș; apoi scoțând de sub brâu două hârtii îndoite zise:

— Iată foaia de socoteală iscălită de dumneata,

iată și *teșchereaua* prin cari faci cunoscut că toată marfa vindută ai primit-o înapoi prin mine.

— E foarte adevărat.

— Ei kir Costeo, ia spune-mi acum cât o să-mi ceri la sută pentru că ai luat parte la acest alișveris (daraveră) prefăcut.

Costea începu să-și răsucească mustața cam pus pe gânduri, apoi după ce privi pe ciocoi cu uu zîmbet perfid țise:

— Să împărțim pe din două.

— Ce ai țis!... Pe din două?...

— Da; pe din două.

— Dar bine, asta e furțișag, nu mai e neguțatorie.

— Ba furțișag nu glumă, cu deosebire numai că hoțul cel mai mare nu sunt eu, ci ț-ta și Kera Duduca.

Păturică neașteptându-se la atâta obrăznicie din partea lui Costea, se cam uimi, dar viindu-și în sine, țise:

— Ia lasă glumele la o parte Kir Costeo, și spune-mi cu ce te mulțumești pentru trebșoara aceasta?

— Am țis odată.

— Dar bine mēi omule, nu e prea mult? să-ți dau două-țeci și cinci la sută.

— E prea puțin, cocoane Dinule. Asta-i treabă de pușcărie, și dumneata scapi cu una cu alta, dar pe mine mē dă pân țarg cu capul ras, și mē duce la ocna părăsită.

Fanariotul scoase banii ca să răfuiască socoteala, dar Păturică îl întrerupse țicând:

— Dar bine, despre moșie nu-mi vorbești nimic?

Asta'î altă treabă. Dă-mi lei de ce mii ce am chel-tuit în *rusfeturi*, și iată zăpisiul adeverit de Măria sa și de Hătmănie.

— Dar ia spune-mi cui ai dat acele rusfeturi?

— Am dat, mă rog dumitale bun, lei cinci mii starostii de neguțătorii ¹⁾, ca să nu amâne vânzarea. Am dat lui Telal-bașa lei 1,000, ca să nu iasă muș-terii mulți să ne strice chilipirul. E!... am dat zara-fului (casierului) de la Cochii vechi lei una mie, ca să nu-mi facă zădufuri (greutăți) la numărătoarea banilor; două mii de lei am dat havaietul mezatului, iară cei-l'alți cinci sute i-am dat bacșiș *imacilor* și *calemgiilor*. Fă acum socoteala și vești.

— Bine, fie precum ții. Adu șapte-zeci de pungi de bani și zăpisiul moșiei.

— Bucuros bei-mu. Și pe dată îi numără banii, dându-i și zăpisiul în mână.

— Acum să vorbim despre cele-l'alte două moșii ale Postelnicului ce se vînd mâine la Cochii vechi.

Costea scoase orologiul, și vedînd că arată patru ore turcești, țise:

— Pe mâine cocoane Dinule, căci e cam târziu și mă ia streaja.

— Dar unde ne vom găsi mâine?

— La *Cochii Vechi*.

— Bine.

A doua zi era să se facă mari vânzări prin me-zate. Starostea de neguțătorii venise foarte de di-

¹⁾ Starostea de neguțătorii era ales dintre boerinași; el pre-sida adunarea neguțătorilor ce formați pe atunci Cochii vechi sau Tribunalul de Comerț, și avea dreptul să poarte barbă.

mineață la stărostie, și ca un bun amplotiat ce era, își puse în regulă hârtiile tuturor obiectelor ce era să se vinică în acea zi. Negățătorii ce compuneau Consiliul stărostiei erau aleși dintre lipsacani, giuvaergii, argintari și cojocari subțiri, oameni cu cunoștințe speciale despre prețul obiectelor ce se vindea la mezat.

În ziua aceasta erau puse spre vânzare mai multe moșii între care figurau și cele două ale Postelnicului Andronake Tuzluc; patru vii lucrătoare, două vii păraginite, șase perechi de case, diamantice și blănării.

Vânzarea începu de la haine și giuvaerice. Aerul răsuna de glasul cel tare și țipător al telarilor cari făceau din *caraghioslâc* și datoria funcțiunii lor un ce identic. — Acești oameni fără pudoare, cei mai mulți armeni și greci de origină, voind să dea un aer comic meseriei lor, străbăteau piața, făcând gesturi comice și strigând din toată puterea plămânilor: — două sute de lei binișul boierului X^{*}_{**}; o sută de lei maloteaua cocoanei E^{*}_{**}. Areci?!... Areci?!... odată... de două ori... cine dă mai mult?

Era foarte trist pentru un om cugetător a privi cum aceste obiecte de mare preț treceau din stăpânirea boierilor într'a ciocoilor pricopsiți de denses, cari le cumpărau cu prețuri foarte scădute, și le plăteau cu banii furați de la stăpânii lor.

Printre mulțimea de curioși, adunată acolo mai mult ca să-și petreacă timpul de cât spre a cumpăra ceva de la licitație, figura și Costea Chioru împreună cu Păturică. Ei ședură cât-va timp liniștiți;

dar când veni rëndul moșilor a se striga la mezat, Costea ȃise lui Păturică :

— Coccoane Dinule, facem vre-o trebușoară astă-ȃi?

— Mă mai întrebî? doar n'oi fi venit aci de florile mărului.

— Așa creȃ și eũ; dar voiam să știũ, căci mai am și alte trebî de făcut.

— Ei bine, ia spune-mi, ce o să-mi ceri ca să îmi cumperi moșile stăpânului meu?

— Cinci la pungă, după învoiala cea veche.

— Te-ai dedulcit de la moșia Rășucita, dar nu este în toate ȃilele Paști.

— Ei bine, fie patru.

— Așa îmi mai vine la socoteală.

— Să facem înscrisurile?

— Să le facem.

Costea intră într'o prăvălie, și făcu înscrisul acesta :

«Două moșii și anume: *Plânsurile și Chinuielile* «din sudul Buzăũ ale Postelnicului Andronake Tuzluc «le-am cumpărat pentru dumnealui Marele Pitar Dinu «Păturică cu banii dumisale, iar eũ sunt numai ve- «chil din parte-i».

Costea Bogasierul.

— Poftim boierule, ȃise Costea, dând înscrisul în mâna lui Păturică; dă-mi acum banii, și lucrul e isprăvit.

— Ce banî îmi ceri; nu știu că sunt Sameș la Hătmănie? Vin'o mâine să-ȃi dau *tescherea* că s'a primit prețul acestor moșii.

— Voi face precum poruncești.

După ce acești tâlhari puseră la cale nerușinoasa lor speculație, se despărțiră. Păturică se duse la Hătmănie, iar Costea rămase la *Cochii Vechi* ca să cumpere moșiile.

CAPITOLUL XXV

Marea Hătmănie.

Hatmanul cel mare era executorul tuturor decretelor domnești și al hotărârilor Divanului, relative la împliniri de datorii, *clironomi*, vînderi de moșii, case și altele de felul acesta. Hatmanul mai era dator a înfățișa pricinile de judecăți înaintea Divanului. În cazul acesta el sta pe picioare ținând în mâini un baston de argint, semn al dregătoriei sale; iar când părerile boierilor divaniți erau împărțite, lua și el parte la desbatere de o potrivă cu judecătorii.

Personalul cancelariei acestei autorități era compus de un Sameș, însărcinat cu păstrarea banilor ce se depunea acolo și cu ținerea corespondenței, un Condicar și câți-va scriitori, șease zapcii pentru împliniri de bani și înfățișări de pricină în București, și câte unul din fie-care județ tot cu asemenea îndatoriri. Osebit de aceștia, Hătmănia avea un stog de slujitori și *mumbașiri*¹⁾ cu cari se slujea la împliniri de bani și execuțiuni.

¹⁾ Mumbașiri erau pe atunci aceea ce este astăzi execuțiunea polițienească.

Localul se compunea din opt camere, ce formaū o casă cu două rânduri; în rîndul de jos ședeau slujitorii și mumbașirii, iar în cel de sus era cancelaria Hătmăniei aședată în felul acesta: una din cele mai luminoase camere era destinată pentru marele Hatman, alta pentru Sameș împreună cu cei-l'alți amployați ai săi, iar în cele-l'alte două se păstrau banii împliniți și obiectele de preț lăsate în depozitul Hătmăniei.

Odaia Hatmanului avea un pat lung și înfundat și împodobit cu așternuturi de cele obicînuite pe timpii de atunci; mai avea și câte-va scaune pentru trebuințele persoanelor ce veneau să reclame ajutorul acestei dregătorii în diferitele lor interese.

Mobilierul Sămeșiei se compunea dintr'un pat foarte mic pe care ședea Sameșul și o masă rotundă pe care scria el.

Lângă unul din pereții camerei se afla o laviță lungă pe care ședea Logofeții și Iamacii trebuincioși pentru scrierea poruncilor și trecerea în condici a banilor Hătmăniei; iar în fundul acestei camere era două lădi vechi pe care ședeau câți-va copii luați pe pricopseală și se exersau la scris după modelul acesta.

«Cel ce se silește la învățatură și cu gândurile «zburatic, aceluia poți să'i dîci carne cu ochi, iar «nu om. Iprocî.»

Pe la două ore turcești ¹⁾ un zgomot ce se făcea prin curtea Hătmăniei, anunță venirea Sameșului la

¹⁾ Două ore turcești, fac nouă și jumătate europenești.

cancelarie. Condicarul, logofeții și iamacii înștiințându-se despre aceasta, își strinseră giubelele la piept și puind mâna dreaptă d'asupra inimei, primiră pe boierul Sameș cu capetele plecate până la pământ.

Cum intră Sameșul înăuntru, își scoase giubeaua și o dete unui slujitor carele o scutură și o puse pe un scaun; alt slujitor îi trase din picioare cizmele cele roșii de piele de țap; iar după aceia Sameșul se sui în pat și scoase dintr'o mică lădiță câte-va plicuri pe care le puse pe mica sa mescioară și începu a le desface pe rând și a căuta printr'ânsele cu o nerăbdare vădută.

Hârtia ce căuta el, era o jalbă dată de Banul R. G. către principele Caragea în pricina unei pietre mari de smarald, care, fiind pusă în păstrarea unui bancher și mai în urmă la Hatmănie, se schimbase prin viclesug și se pusese alta proastă în locul ei.

Dinu Păturică în calitate sa de Sameș al Hătmăniei cunoștea foarte bine istoria schimbării acelei pietre, căci era el însuși autorul acelei hoții; voind însă a ridica de asupra sa responsabilitatea acestei fapte, scoase călimările de la brâu și scrise Mitropolitului pitacul acesta:

«Cu fiească evlavie sărut blagoslovitoarea dreaptă a prea sfinției tale părinte Mitropolit.

«Din copriinderea acestei jălbii ce a dat către Măria Sa, Dum. biv vel Ban R.* G.* pentru o piatră verde, care fiind în depositon la mai multe mâini, se dice că s'ar fi schimbat puindu-se în locu'i alta mincinoasă.

«Ci dar din porunca *Gospod* ¹⁾, iată trimit prea sfinției tale acea piatră ca s'o aibî în păstrare, și să am sinetul sfinției tale de primirea ei. Și

Sunt al sfinției tale plecat fiu sufletesc și slugă

«**Vel Hatman**»

Acest pitac fu înfățișat Marelui Hatman, care îl subscrise fără cea mai mică observațiune, și ordonă să'l trimită la Mitropolie împreună cu piatra cea mincinoasă.

În momentul când Păturică ieșea din camera Hatmanului plin de bucurie, că i se pusese în siguranță despre relele urmări ce ar fi putut să aibă hoția sa, i se prezintă înainte un individ, care după îmbrăcăminte și alte amănunte, semăna a fi boier de țară.

Noul venit se apropie de Păturică, făcând neîncetate complimente silite, iar când ajunsese în apropierea cuvenită, scoase din buzunar o jalbă și o dete în mâna lui.

— Ce ceri Boierule printr'această jalbă, ți se Păturică cu aier de autoritate.

— Cer de la cinstita Hătmănie să'mi sloboază lei șase mii prețul viei mele, ce s'a vîndut la *Cochii vechi* de bună voia mea.

— Așa este, boierule, precum ți ci, răspuse Păturică dând fesul pe ceafă și scărpinându-se în cap cu nepăsare, dar poate să se ivească ceva datornici, și noi trebuie să cercetăm cu băgare de seamă această *madea*, ca să nu cădem în răspundere.

¹⁾ Domnească.

— Și în cât timp s'ar putea săvârși aceste *mara-feturi* ale cinstitei Hătmăanii?

— Se cere timp îndelungat bei-mu. Trebuie să strige pristavul în București, să facem un tacâm de pitace către zapcii hătmănești de prin județe, și dacă după o lună de la darea acestui *mezam*¹⁾ nu se va arăta nici un datornic, vino și'ți primește banii.

— Dar banii aceștia îmi trebuiec acum, căci sunt fără *husmet* de atâta timp, și n'am cu ce să'mi hrănesc nevasta și copiii.

— Asta nu este treaba mea. Un slujbaș credincios trebuie să se supuie *mezamului*.

— Așa este boierule răspuse jeluitorul puind cu mare iuțeală două-șeci rubiele sub hârtiile Sămeșiei, dar când vei vrea dumneata treaba se face, căci slavă Domnului, nu sunt om pierdut.

Păturică, care întrecea la vedere chiar pe Argus, nu numai că vădu rubielele, dar putu chiar să le numere din vedere, cu toată iuțeala ce întrebuițase jeluitorul în punerea lor sub hârții; se prefăcu însă că nu vede nimic, apoi luând un aer mai blând și se:

— Aide! fie după voința dumatăle; o să'ți tac acest hatâr și de voi păți ceva, vei da seama la Dumneșeu.

— Logofete Radule, adăogă el întorcându-se către subalternii săi, ia condica de amaneturi și trece banii boierului la partida plăților. Iar el se sculă din pat și se duse în cameră, de unde se întoarse peste puțin cu o pungă pecetluită; puse pe jeluitor să sub-

¹⁾ Regulă, ordin sau lege.

scrie de primirea banilor, iar după aceia îi dete punga ȃicȃnd:

— Iatȃ boierule baniȃ dumatiale, ast-fel precum 'i-am primit de la stȃrostie. Privește bine pecetea; veȃi de are vre-un cusȃr, ca sȃ nu avem vorbe la urmȃ.

Jeluitarul luȃ punga și ieși plin de ȃncedere cȃ a scȃpat numai cu cele douȃ-ȃeci de rubiele ce dedese Sameșului, dar se amȃgea, cȃci abia ce ieși din cancelaria Hȃtmȃniei, fu ȃnconjurat de condicȃri, logofeȃei, iamacȃi și slujitorȃi. Condicarul cerea sȃ'i plȃteascȃ pentru trecerea ȃn condicȃ, logofeȃii pentru tacȃmul de pitace, ce erau sȃ scrie, dacȃ s'ar fi ivit vre-o pretenȃie asupra banilor ce primise; iar iamacȃii și slujitorȃii negȃsind nici un fel de pretext ca sȃ scoatȃ și ei ceva din punga nenorocitului ȃmpricinat, cereau ȃn numele protectorilor lor. Unul ȃicea:—«Dȃ'mȃi și mie ceva cȃci sunt al marelui Hatman»; altul, —«Dȃ'mȃi cȃ sunt luat pe pricop-sealȃ de dumnealui Sameșu», etc.

ȃn fine dupȃ ce astupȃ gurile tuturor acestor obraznici și demoralizaȃi amploiaȃi, pȃrȃsi localul Hȃtmȃniei, blestemȃnd și dȃnd tuturor rȃilor pe toȃi amploiaȃii țȃrei, care ȃn loc sȃ protege societatea de la care se nutresc și se ȃnavuȃesc, o speculeazȃ ȃnșile și o pun ȃn disperare prin neterminatele lor șicane.

Dar nenorocirea bietului om nu era completȃ, cȃci Pȃturicȃ, ca hoț perfect ce era, nu fȃcea nici-odatȃ hoția pe jumȃtate; el lua acasȃ la dȃnsul toȃi baniȃ ce se depuneau ȃn pȃstrarea Hȃtmȃniei, și ȃ schimba la Costea Chioru pe baniȃ tȃiaȃi sau calpi

iar după aceia cosea pungile într'un chip cum să nu rămâie nici o urmă de violare.

Jeluitorul dar ajungând acasă, deschise punga și găsi banii pe deplin, dar când îi trase la cumpănă îi găsi pe unii lipsă, iar pe alții calpi și fără nici o valoare. Sërmanul om vedându-se furat în toate modurile, oftă din adîncul inimei, dar nu luă nici o măsură contra despoiatorilor săi, căci ca și în timpii de astăzi, amploiații furau sub protecțiunea legilor.

Dar în Hătmănie nu se depuneaă numai bani, ci de multe ori se lăsa în păstrarea ei diamanticele și alte lucruri de mare preț, pe care Păturică le falșifica în folosul său și în paguba acelora ce căutaă asigurarea averei lor la un guvern corupt până la măduva oaselor.

În ziua aceia, mai veniră și alți nenorociți împričinați, pe cari Păturică îi jefui binișor și fără cea mai mică mustrare de conștiință; iar după aceia, își puse *ișlicul* în cap și giubeaua pe umeri, și plecă foarte vesel de câștigul său din acea zi.

Ajungând acasă la dînsul, o altă bucurie neașteptată era aproape să zdrobească mica sa inimă. Costea Chioru isbutise a cumpăra cele două moșii de la *mezat*, și i trimesese un răvaș prin care îl înștiința despre aceasta. Un alt răvaș de la Duduca îl vestea despre fuga lui Caragea.

Aceste două știri importante, făcu pe ciocoi să se esalteze de bucurie, și iată cauza: de la scena întâmplată în teatru, când acei doi condicari descoperiseră Postelnicului Andronake toate hoțiile lui,

Postelnicul deși nu creduse că un copil sorman crescut și înaintat de dânsul ar fi putut să ajungă cu nerecunoștința până la gradul de a'l săraci și a'l necinști; cu toate acestea, o mică bănuială tot rămăsese în sufletul lui.

Păturică însă simțise furtuna ce se ridica asupra capului său, și luase măsuri de asigurare atât de bune, în cât pe cale legală ar fi putut să se împotrivească la toate prigonirile ce 'i-ar fi venit din partea stăpânului său; dar Postelnicul era favorit al lui Caragea, și acest din urmă știa pe din afară celebrul *L'état c'est moi* al lui Ludovic al XIV; n'avea dar, decât să primească o reclamațiune în contra lui Păturică, și 'l-ar fi aruncat în ocnă părăsită pe toată viața.

De aceia faimosul nostru ciocoi, cum citi răvașul Duđucăi, țiise în sine cu un fel de aprindere?— Caragea fuge! adevărat să fie oare? O! de s'ar adeveri aceasta aș crede că Dumnezeu il îndeamnă să fugă numai ca să scap de ocnă, și să mă fac boier mare. Cu starea tanariotului am sfârșit; mâine îi voi lua și amureaza, și atunci solia mea în casa acestui venetic va fi împlinită cu desăvârșire.

CAPITOLUL XXVI

O scenă dramatică

Principele Caragea vedând că pețitorii de domnie ațâțaseră asupra'i ura regealurilor, înștiințat iarăși din corespondințele ce ținea cu Țarigradul, că

Alexandru Vodă Șuțu era aproape să ia domnia țerei, hotărî a fugi în Europa împreună cu familia și comorile ce adunase din sudorile de sânge ale nefericiților români.

Temerea însă ce avea de a nu descoperi Sultantul fuga sa, și a trimite oștiri să'l prinďă îl făcea să ascundă acest secret de toată lumea; și ca să amăgească și mai bine pe inimicii săi din țară, aduna divanul în toate ڃilele și dezbătea proiecte de reforme întocmai ca un domn suit pe tron de câte-va ڃile.

Cu toate acestea, conferințele secrete ce ținea cu consulul rusesc și austriacesc, neobicinuita activitate ce se urma în serviciul său particular, iar mai cu seamă desele intrări și ieșiri din Palat ale celor mai însemnați capitaliști ai orașului deșteptă bănuielile poporului, care de și vedea în toate acestea apropierea unui eveniment, dar neputând să'l ghicească se mulțumea a'l comenta fie-care după capacitatea și interesele sale.

Ast-fel se afla starea lucrurilor cu câte-va ڃile înaintea fugii lui Caragea.

La 29 Septembrie 1818, Caragea pofti la curte pe toți boierii, și le vorbi cu multă grație; iar după săvârșirea ceremoniei sărutării de mână¹⁾, se puse

1) Acest vechi dar umilitor obicei s'a desființat de principele Alexandru Ghica prin ofisul de mai jos:

«Noi Alexandru Dimitrie Ghica Voevod, cu mila lui Dumnezeu domn a toate țarei Românești.

«Vechiul obicei a fost consfințit sărutarea de mână ca un deosebit semn de cinste și de supuneré către Domnul țării.

în butca sa de călătorie și plecă, fără să spuie cui-va unde se duce și când o să se întoarcă.

Patru ore în urma acestui eveniment, pe toate ținuturile Bucureștilor, era lipit pitacul acesta:

«Cu mila lui Dumnezeu Io Ioan Gheorghe Caragea Voevod I *Gospodar Zemli Vlahsceo*.

«Dumnea-voastră veliților boieri ai divanului domniei mele.

«Cum veți primi acest pitac al domniei mele, să «vă adunați la Mitropolie, și să faceți cunoscut tuturor boierilor *Hale* și *Mazîli* ¹⁾ că eu am lăsat «scaunul domniei pentru scoposuri ce numai mie «mi se cade a le ști; iar după aceia să alcătuiți «căimăcămiă și să căutați trebile țării cu osârdie «și dreptate; și pentru o mai bună pază a liniștei «locuitorilor, să faceți *mehtup* ²⁾ către *muhafizii* ³⁾ «Serhaturilor după marginea Dunării, ca să vă dea «ajutorul trebuincios. *Tolico pisah Gospodsvomi!*»

George Caragea.

Leat 1818 luna Septembrie 29.

L P.

«Socotind domnia mea drept destoinică dovadă de acel cu-venit respect îndeplinirea datoriilor din partea fie-căruia, su-punerea la pravilă și la poruncile stăpânirii, și adevărata dra-goste cătră persoana noastră, care nu suntem la îndoială că «se vor păzi cu scumpătate de cătră toți.

«Noi desființăm pe viitorime acel obicei al sărutării de mână.

«Sfatul administrativ este poftit a da această a noastră dome-nească punere la cale în cunoștința obștii.»

(Sub-scris) *Alexandru Ghica Vv.*

Anul 1834 Iulie 21 No. 5 Orașul Giurgiu.

1) Hale și mazîli se înțelege boieri în funcții și fără funcții.

2) Raport, arătare sau petiție.

3) Guvernatorii militari ai fortărețelor după malul Dunării.

Această înștiințare, ce da pe față un secret politic, care turmentase cât-va timp pe toți locuitorii Bucureștilor, fu citită cu mare lăcomie, dar impresiunea ce produse ea fu deosebită; favoriții își zmulgeau părul din cap de disperare, căci prin căderea protectorului lor pierdeau pentru tot-d'a-una acele husmeturi grase, ce le înlesnea o viață de satrapii. Numai neguțătorii și clasele muncitoare primiră nou-tatea fugii lui Caragea cu indiferință; și aveau dreptate, căci ei, ca victime seculare ale lăcomiei Domnilor fanarioți, se interesaau foarte puțin a ști dacă asupra lor se numește Caragea sau Șuțu.

Din toți locuitorii orașului București, numai două indiviđi împingeau simțimântul întristării și al bucuriei până la extremitate. Aceștia erau Postelnicul Andronache Tuzluc și Dinu Păturică. Cel d'întâiu, după o viață de sultan ce trăise atât timp, se deștepta acum într'o mizerie complectă. Sermanul om! în viața lui semănată cu atâtea plăceri nu cugetase nici o dată că fericirea o să'l părăsească vre-odată.

Amici adevărați nu avea, căci timpul trecutei sale fericiri întinsese mâna și își deschisese punga numai desfrânațiilor și lingușitorilor; iar pe oamenii cei onești îi tratase cu asprime și dispreț; încotro dar întorcea privirile, nu vedea de cât visele sale cele de aur, ce îndulcise atât de mult trecutul vieții sale, prefăcute acum într'o aspră mizerie, care'l strângea cu tărie în brațele ei cele topite de suferințe.

O singură speranță îi mai rămăsese, dar și aceea nu era de cât o nălucire amăgitoare. El își adusese

aminte de duduca și de Păturică și ڃise în sine cu un zîmbet plin de melancolie: «Dumneḃeu m'a pe-depsit în adevăr pentru păcatele mele, dar nu m'a părăsit cu totul. Pe Păturică 'l-am crescut în casa mea, 'l-am învățat carte și 'l-am procopsit. Pe Duduca am acoperit'o de daruri și alte faceri de bine; ei dar se vor sili a mă face să uit pierderea trecutei mele fericiri.

În momentul însă, când bietul fanariot cerca să se consoleze de marea sa pierdere prin aceste amăgitoare iluziuni, ușa camerei se deschise și intră un aprod al Hătmăniii, care îi dete pitacul următor:

MAREA HATMANIE

«*Dumnealui Postelnicului, Andronache*».

«Starostea de negustori prin anafora de la 27
«ale curgătoarei luni Septembrie face cunoscut aces-
«teî hătmăniî, că suma ce a prins din vîndarea mo-
«șiilor dumatiale, și anume Plânsurile și Chinuelile,
«nu ajunge ca să se plătească întreaga sumă ce
«ești dator lui Costea Bogasierul și altor ipochimeni,
«cerere făcînd ca să se vîndă și casa în care te
«afli locuind, ca prin tertipul acesta să se despăgu-
«bească toți datornicii. Ci dar Hătmănia te poștește
«ca să vii a sta față la *Cochii vechi*, unde este a
«se face vîndarea, spre a nu'ți rămîne cuvînt de
«tagă».

1818, Sept. 19.

Vel Hatman.
Prociî vel Pitar.

De și prin acest pitac se dedea cea mai din urmă lovitură stării fanariotului, el însă îl citi cu sînge rece, apoi bătu în palme ca să vie sluga să'l îmbrace, dar nimeni nu se arăta; bătu de al doilea cu mai multă violență, și abia după trecere de cîtva timp se înfățișă înainte'i un rîndaș de la bucătărie.

La vederea acestui individ murdar, Fanariotul se umplu de mînie, apoi dîse slugei cu un accent brusc:

— Cine te-a trimes aici, mojicule, și ce voești?

— Apoi de, cocoane, auđii bătînd din palme, și de, venii eū că...

— Dar unde este arnăutul, jupâneasa, Logofătul Dinu, ai? Unde sunt ei? De ce ai venit tu de la bucătărie, să'mi îneci pieptul cu mirosul tîu de ceapă?

— Așa e cucoane, ai dreptate, dar de, știi ca omul, n'am venit de florile mîrului, o fi ceva la mijloc.

— Spune-mi curînd ce este?

— Apoi de cucoane ce să fie?... Dacă a fugit toate slugile din curte și am rîmas numai eū singur singurel...

— Cum se poate una ca aceasta?

— Știu și eū cocoane?

— Dar bine, cum au fugit ei fără să-și primească simbriile?

— E, e! Cocoane; dumneata să trăiești, și le-au primit, ba încă mai cu asupra.

Fanariotul, auđind aceste cuvinte, tresări ca un leū rînit fără veste; el își aduse aminte de ce'i spusese Gheorghe vîtaful de la curte despre Păturică, și de vorbele celor doui condicari din teatru, și oftă

cu amar, dar era prea târziu; voind însă ca să afle până unde ajunsese lașitatea lui Păturică, se adresă iarăși către slugă:

— Eă nu pricep nimic din câte îmi spui; ești beat?

— O fi ș'asta cocoane, dar eă spui adevărul.

— Dar bine, cine le-a plătit simbria?

— Logofătu Dinu.

— Dar el n'are nici bani, nici poruncă din parte'mi să plătească.

— Să veđi cucoane cum merge șiretenia: Logofătu Dinu s'a sculat pe la cântatul cocoșilor, și ne-a spus că dumneata ai mofluđit; apoi ne-aă întrebat ce simbrie avem să primim și ne-a plătit la toți; unora în bani gata, iar altora le-a dat lucruri de ale casei.

— Urmează până la sfârșit, ăise fanariotul tremurând de mânie și de disperare.

— După ce a plătit la toți, a scos armăsarii și telegarii din grajd, și puindu'i la butca dumitale ce era încărcată cu calabalăcurile sale, s'a pus într'ênsa și a ieșit pe poartă, iar eă am rămas să'mi strâng mult puțin ce am, și o să mă duc și eă p'aici încolo.

— Destul, destul, ieși afară!

Sluga ieși, iar Postelnicul se îmbracă singur numai de cât și se duse la Curtea Domnească să întâlnească pe spătar, ca să se plângă contra hoțiilor lui Păturică, dar și acolo îl aștepta o altă desamăgire.

Obicinuit din timpul seă de mărire ca toți să'l salute și să'l lingusească, credea în vanitatea sa, că va fi tratat tot cu asemeni onoruri și după căderea

lui Caragea, dar se amăgea. Guardii de la poarta Domnească care altă dată îi făceau temenea până la pământ, acum nici că voră a l' privi. Ajungând în anticamera Căimăcămiei, întâlni mai multe grupe de boieri și amploiați, dar ei în loc să l' salute ca în trecut și să-i facă acele lingușiri umilitoare, puseră capetele în jos și se prefăcură că nu l' ved. În fine, intră în odaia Spătarului, făcu o mulțime de temenele de tot felul și pline de cea mai mare înjosire; dar Spătarul, voind să-și răzbune asupra i pentru insolențele ce s'vârșea când se afla la putere, se prefăcu că nu l' vede, și începu a vorbi cu altă persoană venită de mai înainte.

Acest rece dispreț al Spătarului, încurcă în adevăr pe fanariot, dar nu-l descuragiă: el făcu puțin zgomot ca să atragă atențiunea marelui funcționar, care voind să se desfacă de d'nsul mai curând, îi duse cu nepăsare:

— Ce te aduce la mine archon Postelnice?

— O mare nenorocire, efendim.

— Nenorocire!... Și chiar la dumneata, cari ești cel mai mare prieten al norocului! Asta nu e de creșut

Fanariotul simți toată greutatea acestor sarcasme, dar continuă povestirea nenorocirilor sale.

— Da, archon Spătare, adăogă el, e mare nenorocire, o tâlhărie ne mai aușită.

— Și a cutezat tâlharii ca să calce casa unui... om ca dumneata? Curios lucru!

La aceste cuvinte fanariotul îngălbeni, căci înțelesese tot veninul satiric ce conținea într'însele dar

tăcu. Spătarul vedând cât de mult lovise amorul propriu al bietului fanariot, și voind a-i face pozițiunea mai suferită, îi dîse :

— Ia spune-mi boierule, cunoști pe hoți?

— Da, archon Spătare; este vătaful meu de curte pe care l-am scos din trențe și l-am procopsit.

— Și cum se numește el?

— Dinu Păturică.

— Cunosc un om cu numele acesta dar el este Sameș la Hătmănie.

— Acela este, nu te înșeli.

— Ei bine ce voești să faci cu dînsul?

— Să-l bagî în pușcărie, să-i tai urechile nelegiuitului, să-l puî în țeapă! — dîse fanariotul cu o agitațiune ce-l făcuse să-și piardă mințile.

— Asta este foarte lesne de făcut pentru un om ca dumneata, dar nu și pentru mine.

— Dar de ce, arhonda?

— Pentru că Dinu Păturică este boier cu caftan, și se află în *husmetul* țerei.

— Va să dîcă să rămâi păgubaș?

— Ba nu boierule, dar trebuie să luăm lucrurile cu uzul subțire, și când vei dovedi că este adevărat ceia ce-mi spuî atunci îl voiî pedepsi după vină. Atât de o cam dată și lasă-mă căci am treabă.

Fanariotul ieși din odaie disperat de cruda ironie cu care fusese tratat de Spătarul, și se duse să prânzească la unul din amicii săi, iar după ce înoptă, luă drumul ce ducea la Kera Duduca, cu scop de a se consola prin grațioasele ei mîngâierî de însemnatele pierderi ce suferise în așa scurt timp.

Ajungând la poartă, bătu de trei ori, dar nimeni nu veni să-i deschidă. Supărat de această contrarietate, împinse cu tărie în poartă, ea însă se deschise foarte lesne. Intră în năuntru turburat de o mulțime de cugetări triste, privi ferestrele casei, dar în locul luminei ce altă dată îi încânta vederile, de astă dată nu vădu de cât un întuneric foarte gros. Trebuie să fie și aci o taină, și se el în sine, îndreptându-se către locuința Duduchi, dar în loc să fie primit de dânsa după obicei, îi eși înainte o țigancă bătrână ținând un sfeșnic în mână.

— Unde este cocoana Duduca, bre? întrebă faniotul cu mânie și impaciență.

— S'a mutat d'aceia, coconașule.

— Când și unde s'a mutat? Spune cioară de grabă, că te omor.

— Spui coconașule, mâncate-ași.

— Spune curînd.

— Astă-ți a venit boieru Dinu, și a vorbit ca vr'un ceas cu dumneaei, apoi s'a dus și după cât-va timp ne-am pomenit cu vătaful de *Arabagi* că vine cu șase care, și încărcând tot din casă, a luat drumul spre Sf. Nicolae din țigănie.

— Adevărat este ceia ce imi spui?

— Foarte adevărat, coconașule.

— Dar Duduca ce s'a făcut, după plecarea carelor?

— A mai ședut până ce a venit coconu Dinu cu butca dumitale și a plecat cu dumnealui.

— Ei bine, n'ai putut tu să o întrebi unde se duce?

— Am întrebat'o cocoane.

— Și ce ți-a răspuns?

— Mi-a spus că se duce să se cunune cu coconul Dinu.

— Când?

— Astă-đi.

— Unde?

— Nu știu.

— Spune cioară nu tăgădui, că-ți răsucesc gâtul.

— Nu mă lua iute coconașule, că mă zăpăcesc.

— Spune-mi curînd.

— La biserica Lucaci.

— La ce ceas?

— La două-spre-đece din noapte, dar să nu-î spuî cocoanei, că-mi pune coarne.

Fanariotul privi orologiul, și vedînd că se apropia ora cununiei, eși pe poartă și alergă cât putu ca să întîmpine rîul.

Cînd ajunse la biserica Lucaci, ceremonia cununiei era pe la temeiul ei, sau pe la «Isaia dăntuiește» după cum đice proverbul. El intră în biserică numai în anterior și în fermenea, căci giubeaua și-o sco-sese din cauza marei călduri. Fața sa de fel brună devenise întocmai ca a unui faur de fer din cauza prafului ce se pusese pe dînsa în grozava alergare; ochii sîi altă dată negri și încadrați cu un alb perfect, acum erau roșii ca sîngele și exprimau ferocia tigrului iritat pîna la cel mai înalt grad.

Cum intră în biserică se repeđi cu furie asupra lui Păturică și a Duduchi, cari vedîndu-l atît de mult iritat și gata a-î sugruma cu mâinele sale cele robuste, intrară în altar, și se puseră sub apărarea inviolabilă a religiunei. «A! a! tâlharilor, đise el.—

«V'ați ascuns în altar, ca să scăpați, dar sunt în stare să vă hrănesc chiar din brațele lui Christos, sau din ghiarele Satanei, ca să-mi sting focul răs-bunărei în sângele vostru cel mârșav?» Și de odată cu vorba, se repezi spre altar ca să sfășie victi-mele sale.

— Oprește-te boierule, strigară cu uimire preoții, oprindu-i intrarea în altar.

— Dați-mi pe nelegiuții cari mi-aū mâncat starea, și și-aū bătut joc de cinstea mea; dațimi-i vă dic, căci în starea de apelpesie în care mă aflu, dau foc bisericei de se duce pomina. Și voi veți da seamă înaintea lui Dumnezeu.

— Da bine boierule, ce rău ți-aū făcut acești oa-meni? Spune să știm și noi!

— Ce rău mi-aū făcut, di-ceți voi? Ei bine as-cultați și veți afla:

— El se numește Dinu Păturică, și e fecior de opincar. Eū l-am luat de mic copil în casa mea; l-am crescut și l-am procopsit, iar el drept mulțumire și răsplătire mi-a mâncat starea și m'a lăsat în sapă de lemn. Pe dēnsa am luat-o asemenea în casa mea, am acoperit-o cu diamantiale, șaluri și mătăsării ca pe o domniță, dar ea nemernica s'a unit cu acel tâlhar, și tocmai acum când imi pusesem toată nă-dejdea într'înșii, ei mi-aū luat tot din casă și m'aū părăsit. Acum dar, când cunoașteți nelegiuirea lor, dați-mi'i, sau intru cu sila trecēnd peste trupurile voastre.

O luptă grozavă se ațăță între disperatul fanariot și între preoți. Această luptă dură numai câte-va

minute, căci fanariotul, slăbit moralicește și fizicește din cauza moliciunii și a băuturilor ce-î dădea să bea vicleana Duduca, nu putu să reziste mult timp unei teribile crize morale; el dar ridică ochii către cer și dîse: «Dumnezeule! m'ai pedepsit de ajuns pentru păcatele mele, nu mă lăsa nerăzbunat!» Apoi cădu jos fără simțire de unde nu se ridică de cât ca să ducă înainte o viață mizerabilă. El era lovit de dambla și își pierduse mințile.

Puțin în urma acestei scene, Păturică și Duduca traversau ulița Băltărețului, ca să se ducă acasă la dênșii, unde îi aștepta cina și cele-l'alte veselii nunțiale.

CAPITOLUL XXVIII

Blestemul părintesc

Scena petrecută în biserica Lucaci, produse un mare zgomot în societate. Cât-va timp nu se vorbi de cât de inebunirea Postelnicului Andronache, și mai cu seamă de mărturisirea lui prin care declara pe Păturică de autor al tuturor nenorocirilor sale. Este însă un proverb românesc care dîce: «Timpul face și desface». Societățile umane, acest amalgam compus din ființe bune și rele, înțelepte și nebune, pline de curiozitate și impasibile, bizare și nătânge, de multe ori se alarmează de fuga unui principe, de căderea unui popor în sclavie, sau de falimentul unui bancher.

În asemenea cađuri, mulțimea se adună în grupe

pe ulițe și în locurile publice, raționează asupra evenimentului, vorbește cu zgomot, declamă și se infuriază. Jurnaliștii fac articoli fulgerători și plini de semnul mirării și al întrebării, prin care se silesc a da faptului o importanță de o mie de ori mai mare de cât are el în realitate ; dar pe dată ce trece timpul cerut pentru satisfacerea curiosității publice, o tăcere mormântală se răspândește asupra faptului ; principele căzut rămâne cu oasele zdrobite de cădere, poporul sclav geme cu lanțul de brațe, iar creditorii falitului fraudulos, se mulțumesc cu țece la sută din capete, fără ca societatea să se turbure cât de puțin. Iată ce este societatea în vanitatea ei ; de aceia Păturică ca om înțelept ce era, lăasă lumea să vorbească ce'i va plăcea și cât îi va plăcea, iar el își regulă casa și interesele sale cât putu mai bine.

Starea lui se compunea din trei moșii, două vi și o casă pe una din cele mai frumoase ulițe ale Bucureștilor. Dacă el s'ar fi gândit mai bine la nestatornicia și ticaloșia lucrurilor omenești, negreșit că s'ar fi oprit aci, și ar fi petrecut o viață dulce și liniștită ; dar el era ambițios și ambițiunea nu are margini. De ce folos ar fi fost avuția pentru dânsul, dacă 'i-ar fi lipsit acea pozițiune socială, care ar fi putut să'i deschidă ușile boierilor celor mari, și să'l facă egal cu dânsii ? Iată ideile ce preocupau pe Păturică în primele zile ale emancipării sale din clasa vătafilor de curte.

În timpul acela sosi și cartea vișirului Derviș Mehmet, prin care făcea cunoscut boierilor și poporului

român, că Alexandru Suțu s'a numit Domn al Țării Românești.

Păturică, voind să profite de acest eveniment, mai întâi se informă despre starea lucrurilor și după ce află numele tuturor persoanelor ce înconjură pe noul domnitor, începu a se duce des pe la curte, și prin lingușiri pline de baseță, dobândi cu încetul favoarea tuturor. Casa lui devenise un loc public unde se adună toți paraziții Bucureștilor, căci din nenorocire această lepră a societății exista și pe atunci, cu deosebire că, paraziții din țările noastre sunt favorizați și puși în slujbe.

Fanarioții veniți din Țarigrad cu Alecu Vodă Șuțu, găsea în această casă un tezaur de toate cele mai încântătoare plăceri. Vutcele și cafelele cele mai bune, ciubucele și narchelele cele umplute cu parfumatul tutun al Siriei; jocurile la noroc cele mai despuitoare și femeile cele cu ochii mai fermecători de cât ai Vasiliscului; toate aceste puternice baterii de corupțiune, erau adunate în casa lui Păturică. În fine ori-cine intra în acest palat fermecătoresc, ieșea încântat de plăcerile ce gusta într'însul, iar mai cu seamă de buna primire și de îngrijirea cu care era tratat de gentila și mult iscusita fanarioță.

Păturică știa tot ce se petrecea în casa sa, dar în loc să se deștepte într'însul simțimîntul de onoare, din contră, el se bucura când vedea pe fanarioți oftând și făcând ochi dulci femeii sale.

Aceste infamii îl făcură să fie foarte bine primit la curte, iar mai în urmă îi procurară rangul de mare Stolnic și funcțiunea isprăvniciei de streini,

care'l puse în relațiune cu consulul rusesc și austriacesc, două mine noi de exploatat.

Intr'o di, el dădea masă mare protectorilor și noilor săi prieteni. Toate dispozițiunile se luaseră ca să mulțumească cu desăvârșire pe oaspeți. Cornul abondenței coprindea mai puține bunătăți în comparațiune cu cele ce se vedeau pe masa parvenitului. Aș dori să descriu numărul oaspeților, împreună cu calitățile morale și fizice ale fie-căruia în parte, dar asta se atinge de epopee, și 'mi-e frică să nu mă trântescă Pegas. Mă mărginesc dar numai în povestirea unui incident, care turbură acest ospăț mareț, și umili foarte mult mândria lui Păturică.

Pe când mulțimea fanarioților mânca și bea în onoarea lui Păturică, un sgomot de trăsura se auzi în uliță. Acest zgomot venea de la o cărucioară de țară fără coveltir (neacoperită). Ea era trasă de doi cai slabi ca niște iezme, și conduși de un băiat îmbrăcat țărește. În lăuntru era așternut fin peste care era pusă o scoarță (covor) roșie cu vârgi, pe care ședea un boerănaș de provincie, îmbrăcat cu anterior de dimie verde, cu caravană (nădragi) de pânză albă de casă, cu târlici și iminei roșii în picioare, cu libadea de aba albă împodobită cu găitan negru, și cu un cauc ascuțit îndesat pe cap.

Dacă cine-va ar fi calculat vârsta acestui boier de țară după perii săi cei albi ca zăpada, negreșit că 'i-ar fi dat de la șapte-șeci până la șapte-șeci și cinci de ani, și nu ar fi greșit; judecat însă după falnica ținere a corpului și după frăgețimea feței

sale și ochii cei plini de inteligență și mândrie, 'l-ar fi luat drept matur, dar nu bătrân.

Cum ajunse căruța în dreptul caselor lui Păturică, boierănașul dîse vizitiului : Oprește Stane. Căruța încetă de a mai mișcă, iar boierul se dete jos întră în curte, și de aci în sala de jos a caselor.

Privirea lui se opri mai întâi asupra mulțimei de arnăuți și de feciori ce intrau și eșau, ținend în mâini farfuriî pline de cele mai gustoase bucate ; după aceia observă cele-l'alte amănunte ale casei și rămase uimit de luxul și bogăția ce coprindea într'insele. «Oare nu mă voi fi amăgit ! cugeta el în sine, asta este casă de boier de protipendadă, la saltanat domnesc». Și ca să se încredințeze dacă nu era un vis ceea ce vedea, opri pe un arnăut, și 'i dîse :

— Ia spune'mi, dragul meu, ce boier șade în casa aceasta ?

Arnăutul, luând pe bietul bătrân drept cerșetor, îi dîse cu ironie :

— Să vii Sâmbătă moșicule, că astă-đi nu face boierul milosteniî.

— Ia lasă milosteniile la o parte, și răspunde-mi la ce te-am întreat, dîse boierașul cu un glas aspru, ce indică supărarea ce'i pricinuisé umilitoarele expresiuni ale arnăutului.

— De ce nu, dacă voești. Aici locuește marele Stolnic Dinu Păturică Hale Ispravnic de streini.

— Dar saraiurile acestea și cele ce se coprind într'insele, sunt toate ale lui ?

— Da, ale dumnealui.

— Apoi dacă este așa, spune'i c'am venit să'l

vęd, că sunt mulți ani de când nu 'l-am vędut.

— Și cine să'i ȃic că ești?

— Spune-i că sunt tatăl dumisale, și mă numesc Treti Logofăt Ghinea Păturică ot Bucov sud Saac.

Arnăutul privi pe bătrân cu mai multă băgare de seamă, dar sărăcia ce se vedea întipărită pe vestimintele cu care era îmbrăcat îl opri de a anunța mândrului său stăpân un tată atât de umilit și trențáros.

Bătrînul simți aceasta, și înfuriindu-se de nebăgarea în seamă cu care îl privea arnăutul, ȃise:

— Ascultă mojjicule, du-te numai de cât de spune stăpânului tēu că am venit să'l vęd, sau arată-mi odaia în care se află, să intru eū d'a dreptul. *Osti d'aci!* (fugi d'aci!).

Aceste cuvinte ale bătrînului, fiind pronunțate cu voce tare, pătrunseră până la auzul lui Păturică, carele înțelegënd după accent că persoana ce întreba de dēnsul era tatăl său, ieși în sală și ordonă arnăutului să'l gonească.

— Dar bine cocoane Dinule, cum pot cuteza eū să daū afară pe un om care se numește părinte al dumitale? răspunse arnăutul confusiat.

— Da fiule, sunt bătrînul tēu tată. Nu mă cunoști?

— Auzi acolo obrăznicie; un cerșetor de uliță, să se numească tată al meū! dați'l afară pe brânci, auđit'ați voi? Eū nu am tată. Apoi se retrase în cameră ca să nu turbure petrecerea amicilor săi.

Bătrânul auđind pe fiul său pronunțind aceste omorătoare cuvinte, își pierdu mințile; fața lui deveni teribilă și amenințătoare ca a unei fiare sălbatice, care voește a sfășia pe cel ce a rānit'o.

În paroxismul dar al furiei sale, se repeși în camera ospățului și puindu-se față în față cu ingraturul său fiu, dișe: «Ce nu mă cunoști, fiule? Acest trup «uscat de bătrînețe și de sărăcie nu este el care 'ți-a «dat viața? Aceste mâini sbârcite de muncă, nū «sunt oare ele care te-a mângâiat în copilăria ta, «și 'ți-a pus în mână condeiful cu care te-ai pro- «copsit și ai câștigat aceste bogății? Nu te gândești «nenorocitul că săvârșești un păcat osândit de le- «gile firei și de obiceiurile politicești? Iuda a vindut «pe învățătorul său, dar nu s'a lepădat de tatăl său! «Riul cel mareț și înconjurat de verdeață, tăgăduiește, «el oare umilitul izvor din care își are începutul? «Încă odată, te rog fiule, vino în brațele mele să te «sărut, și să'ți dau bine-cuvîntarea mea cea de pe «urmă, căci sunt bătrîn și poate să mor fără să te mai vĕd!»

Păturică care nu vedea în acele momente de cât umilirea sa în fața celor mai de frunte boieri ai Domniei, porunci de-al doilea și cu mai multă asprime ca să-l scoată afară din casă.

Bătrînul vĕdĕnd atâta împetrire de inimă dișe cu un aer profetic: «Dumneșeu care cunoaște și vĕde «toate, să nu'ți ajute, fiu blestemat ce ești! El care «te-a înălțat atât de mult te va pogori mult mai jos «de cât unde te aflaî. Aceste bogății câștigate prin «nelegiuiri, ți le va risipi, cum risipește vĕntul praful «de pe arie. Cum mă gonești tu pe mine, să te «gonească îngerul Domnului în toată viața; să nu «aibî prieteni în nenorocire, să umbli din casă în «casă cerșind pâine ca să'ți astâmpĕri foamea și o

«treantă ca să-ți acoperi goliciunea; să lingușești toate
 «tarafurile, și toți să-și bata joc de tine. In chinu-
 «rile boalei tale, să nu aibi pe nimeni care să te mân-
 «gâie, și în vedeniile tale să-ți stea înainte toate
 «fără de legile tale. Amin. Fie, fie!...»

După ce bătrânul rosti acest teribil blestem, puse
 mâinile la ochi și ieși din casa fiului său cu repe-
 dițiune; iar Păturică își continuă ospățul fără să se
 turbure cât de puțin de amarele imprecățiuni ale pă-
 rintelui său.

El se ocupă de noile sale cunoștințe și de folo-
 sul ce putea să tragă dintr'ênsele; dar tocmai pe când
 se ridica cu ambițiunea până la cele mai înalte dem-
 nități ale țerei, un nor politic veni să întunece pu-
 țin soarele speranțelor sale.

Încă din anul 1814, Nicolae Scufu, grec din ora-
 șul Arta (în Peloponez) și Riga Palamide, formaseră
 o societate cu scop de a pregăti pe Greci pentru
 liberarea patriei lor. Această societate își avea co-
 respondentii și comitetele lor în Odeșă, Kișinău,
 Galați și București ¹⁾.

Membrii comitetului din București cunoscând în-
 semnatele serviciu ce ar fi putut să aducă Alecu Vodă
 Șuțu revoluțiunei grecești, îi propuseră să intre și el
 în societate, dar Șuțu refuză. Prin această conduită
 neașteptată a principelui, secretul societăței putea
 să fie descoperit, și s'ar fi pus în pericol viața ce-
 lor mai însemnați bărbați ai mișcării. Mijlocul dar

¹⁾ Veđi istoria principatelor dunărene de Palauzoff și istoria
 revoluțiunei grecești de Ioan Filimon.

cel mai propriu, spre a evita această nenorocire, fu înveninarea lui Vodă Șuțu, la 19 Ianuarie 1821 prin doctorul Cristali, prin medicul său particular.

Acest eveniment de și contraria oare-cum planurile ambițioase ale lui Păturică, dar el în loc să dispere, așteptă cu sânge rece prefacerea ce putea să ia lucrurile; și fiind-că nu putea să prevaadă cele ce erau să se întâmple, lingusea pe toți fără excepție ca să și facă popularitate.

Revoluția lui Tudor Vladimirescu, ce isbucni a doua zi după moartea lui Șuțu, părea venită într-adins ca să dea ocaziune lui Păturică a arăta lumii duplicitatea și lașitatea caracterului său. El se gândi foarte mult asupra acestei mișcări, iar mai cu seamă asupra foloaselor, ce ar fi putut trage dintr'ânsa. Ast-fel dar, pe cât timp revoluțiunea se compunea din Tudor Vladimirescu, Macedonschi și câți-va panduri, el ținea de partidul boierilor, și calomnia împreună cu dênșii pe acei bravi care își pericolau viața spre a da țerei drepturile ei cele vechi; iar după ce revoluțiunea triumfă și sili pe boieri a o recunoaște și a i jura credința, atunci Păturică deveni cel mai fierbinte apărător al ei și o exploată cât putu mai bine; dar intrarea lui Ipsilante în țară și proclamațiunea lui cea măreață făcu pe ciocoi să și schimbe politica. «Ipsilante în țară!... dize ciocoiul în sine; un fecior de Domn cu o mulțime de viteji după dênșul și ajutat de Muscali! Asta e o minunată întâmplare, și caută să mă folosesc de dênșă. O să mă scriu între mavrofori!... Dar bine ce va dize atâți prieteni ai mei ce se află intrați în oști-

rea lui? E! și ce'mi pasă mie de dênșii? Eî sunt niște calici cari s'aũ sculat cu răzmiriță împotriva împărăției, ca mâine vin turcii și 'i risipese ca pe puii de potârniche; in vreme ce Ipsilante de și este și el apostat, dar este sprijinit de prea puternica împărăție a Rusiei. O izbândă să facă numai și pare că'l vęd Domn în țară și răsplătind cu galantomie pe toți care 'l-aũ ajutat. Mă voiũ duce dar la dênșul și voi părăsi pe acești calici ce cântă toată ȕiua: «Ah! sabia lui Traian într'o mână de român» și le chiorăe mațele de foame.

După ce ciocoiul se împacă cu conștiința sa în privința lașității ce voia să comită, și după ce își făcu toate dresurile cu unul dintre consuli, porunci să înhame armăsarii la butcă și se duse la Colintina ca să se prezinte înaintea lui Ipsilante.

Trecuseră două ore de când el aștepta rândul de a intra la prințul, dar acest timp nu-l pierdu în darn, căci legă relațiuni de prieteșug cu căpitan Iordache, Constantin Duca și Vasile Caravia.

In momentul însă când el oferea acelor tâlhari de drumuri ziafeturile cele mai delicioase ca să dobândească favoarea lor și printr'ansa pe a lui Ipsilante, ușa camerei de audiență se deschise, și ieși secretarul principelui, carele făcu semn lui Păturică să intre în lăuntru.

Ciocoiul își scoase cizmele cele de saftian roșii și rămâind numai cu meșii, își puse o pereche de papuci galbeni de Țarigrad, își strânse giubeaua la piept și intră în camera lui Ipsilante, unde după ce făcu câte-va complimente pline de lingușire, voi să

sărute haina principelui, dar fiind-că principele refuză cu delicateță acest act înjositor, ciocoiul sărută ciucuriș patului pe care ședea Fanariotul.

Săvârșindu-se această ceremonie, Păturică se trase puțin dandarate și luând o pozițiune umilitoare țise;

— Să trăiești Măria ta întru mulți și fericiți ani! Eu sunt stolnicul Dinu Păturică Hale ispravnic de streini, și am venit să mă închin Măriei tale ca o slugă plecată ce sunt, și să primesc strălucitele porunci ce te vei milostivi a'mi da.

Fanariotul fiind informat foarte bine despre Păturică, se uită drept în ochii lui, și după ce'și termină observațiunile sale fizionomice, țise cu un zîmbet rece și ironic:

— Am aușit, arhon Stolnice, că ești om deștept și cu pricepere în treburile țarei.

— Laude Măria ta; fac și eu ce pot ca un om mic ce sunt.

— Am mai aușit că — dar asta nu e treaba mea; — se țice iarăși prin lume că fiind Sameș la Hătmănie, s'ar fi pierdut o piatră verde de mare preț... Dar nici asta nu mă privește.

— Nu crede Măria ta! astea sunt defăimări ce vin din pizmă, căci am prea mulți vrăjmași.

— Ai dreptate archon Stolnice, tot ce e mare e pizmit. Dar să lăsăm la o parte toate acestea, și să vorbim ceva despre interesele noastre. Te rog citește acest răvaș, și de odată îi dete o bucată de hârtie strânsă în formă de răvaș.

— Păturică privi răvașul și recunoscă forma de scriere a unuia dintre consuliș puterilor streine.

— Citește'l archon Stolnice, nu te sfi, ȃise Ipsilante vȃdȃnd pe ciocoi ȃncurcat.

Pȃturicȃ deschise de-al doilea rȃvașul și citi frazele acestea:

Ilustre Principe!

«Cunoscȃnd greutatea misiunii ce aveți a ȃmplini,
«cred cȃ vȃ aduc un mare serviciu recomandȃndu-vȃ
«pe stolnicul Dinu Pȃturicȃ, care prin iscusința și cu-
«noștințele ce are despre trebile țȃrei, vȃ poate ajuta
«ȃn multe ȃmprejurȃri. El trebuie sȃ vie astȃ-ȃi sȃu
«mȃine la ȃnȃlțimea Voastrȃ, cȃci 'l-am vestit prin
«osebit bilet din parte'mi. Informațiunile ce 'ți-am
«dat ȃn trecutele ȃile despre acest boier, sunt destul
«de precise, rȃmȃne la ȃnȃlțimea voastrȃ sȃ profitați
«de marele lui talente».

Sunt al ȃn.

N.

Acest rȃvaș rȃspȃndi multȃ luminȃ asupra neȃnțelesei pozițiunii ȃn care pusese Ipsilant pe Pȃturicȃ prin mușcȃtoarele lui cuvinte. Ciocoiul ȃnțelese imensele foloase ce putea sȃ tragȃ servind interesele capului eteriei grecești. Strȃnse dar rȃvașul și-l dete cu mult respect ȃn mȃna prințului, carele dupȃ ce ȃl rupse ȃn mici bucȃți ȃise:

— Eȃ bine archon Stolnice, eȃ am sȃ'ți ȃmpȃrtȃșesc o tainȃ care poate sȃ te ridice la mȃrire și bogȃție, dacȃ mȃ vei sluji cu credinȃ, dar care ne-greșit te va pierde dacȃ mȃ vei ȃnșela sȃu mȃ vei vinde; ai auȃit?

— Spune-mi, Măria ta, ce am de făcut și răspund cu capul că nu vei fi nici înșelat nici vîndut.

— Ascultă archon Stolnice. Cunoști pe Domnul Tudor?

— Il cunosc Măria ta.

— Il cunoști bine?

— Foarte bine, Măria ta.

— Spune-mi dar, ce fel de om este?

— Este viteaz și drept, Măria ta.

— Astea sunt darurile ce poate avea; eu voiū să aflu cusururile lui.

— Are și cusururi.

— Care sunt acele cusururi, spune'mi?

— Este mândru și furios la mânie.

— Aste 'mi plac; dar ia spune'mi, iubește banii?

— Nici de cum Măria ta.

— Dar muerile?

— Nici pe dênsele.

La aceste cuvinte, prin care Păturică fără voia sa făcea panegiricul omului pe care voia să'l vîndă, Ipsilant rămase uimit. «Viteaz? și se fanariotul în sine; drept! ne-iubitor de bani și de femei! Iată calități care poate să facă dintr'insul un Caton, un Brutus. Prin vitejie el își va face un nume mare în toată țara! Prin dreptate va dobândi iubirea norodului; el dar va fi mare și puternic! iar eu voiū fi mic! Eu Alexandru Ipsilant, fiū de principe și general de brigadă; eu care am stat cu capul ridicat înaintea lui Napoleon: eu care nu am tremurat în fața morții, ce venea asupra'mi din milioane de guri de foc, să mă vîd silit a pleca capul înaintea lui Tudor? Asta'i

cu neputință! Ce voi face dar? Voi porni numai de-cât la Cotroceni, ca să zmulg din pieptul și inima protivnicului meu acele virtuți care astă-ți chiar îl fac mai iubit și mai respectat de cât pe mine!... Dar bine, eă am jurat să mă lupt în contra necredincioșilor, iar nă să vĕrs sângele creștinilor!...

După ce trecură aceste gânduri sinistre, ce sfișiau fără milă pe fanariot, o liniște se răspândi pe fața lui, și un zîmbet ușurel se arată pe buzele sale.

Păturică, care examinase cu multă luare aminte fața fanariotului, știa acum ca și dĕnsul care erau pasiunile ce'î sfișiau inima, cu toate acestea el sta în picioare nemișcat ținĕnd într'o mână ișlicul și cu cea-l'altă giubeaua strînsă la piept, fără să lase a se vedea pe fața sa de cât nepăsarea și nevinovăția reproduse cu cea mai mare fineță.

— Ei bine, archon Stolnice, exclamă fanariotul, îmi spuneai că Domnul Tudor este cam furios?

— Ba furios cum se cade, el socotește pe un om ca pe un puî de vrabie.

— Ce spuî, archon Stolnice, să fie oare adevĕrat ceea ce ȕici?

— Chiar erî a spânzurat pe unul din cei mai de frunte viteji, numai și numai pentru că s'a dus cu vre-o câți-va neferî și aă spart o cârciumă din Dealul Spirii.

— Și 'l-a omorât, ai?

— Ca p'un puî de găină, Măria ta.

— Ei bine, ce ȕice oștirea lui despre aceasta?

— Nemulțumirea se vede zugrăvită pe toate fețele, dar nu cutează nimenî să-î facă băgări de seamă.

— De ce ?

— Fiind-că se pomenesc cu gădii lui ești ca din pământ și totul se isprăvește într'o clipă.

Ipsilant se puse iarăși pe gânduri. De astă dată însă fața lui era acoperită de o veselie sinistră; el se sculă de pe pat și neteșindu-și cât-va mustățile,mise lui Păturică :

— Ascultă archon Stolnice, dar bagă de seamă la ceia ce am să-ți spuî, căci d'aci atârnă fericirea și nenorocirea ta.

— Ascult, Măria ta.

— Două săbii pot să intre într'o teacă ?

— Nu, Măria ta.

— Dar o țară poate fi stăpânită de doi Domni de-odată ?

— Nicî asta nu se poate, Măria ta.

— Ei bine ! țara românească are astă-đi doi Domni sau cel puțin doi pețitori la domnie : unul este Tudor și cel-l'lat sunt eu. Mă înțelegi ?

— Te înțeleg, Măria ta.

«Unul dar dintre noi trebuie să piară, și acel unu este Tudor, Măria ta?»

— El însuși, și aceasta o cer de la tine. Răvașul consulului ție curat că ești cel mai întreprindător și mai îndemânatoc dintre boieri; fă-mi dar această slujbă și te voi face cel mai bogat dintre toți.

— Gata la poruncă, Măria ta, dar n'ar fi rău să-mi arăți și mijloacele prin care să pot săvârși această mare faptă.

— Mijloacele ție?... Dar tu însuți mi-ai spus că el este mândru și nesocotit la mânie. Strămoșul nos-

tru Adam a pierdut raiul numai pentru nerăbdare; de ce dar el să nu-și piardă capul, când are două din cusururile cele mai de căpetenie?

— Te înțeleg, Măria ta.

— Du-te dar în lagărul lui, și îndeamnă pe unii din ostași la nesupunere, iar pe alții la jafuri și silnicii; apoi fă ca să le afle Tudor pe toate acestea; și fii sigur că cu cât spînzurătorile se vor înmulți în lagărul lui, cu atât noi vom izbuti mai bine. Cunoști puterea mea, știi că sunt ocrotit de marea împărăție; lucrează pentru mine și norocirea ta e făcută.

— Să trăiești, Măria ta, exclamă Păturică făcând o temenea până la pământ, dar aș vrea să știu și eu plecatul Măriei tale rob, cu ce o să mă aleg din toate acestea? Măria ta ești luminat și cu praxis și știi mai bine de cât mine prin câte primejdii am să trec eu, nēmernicul, ca să săvârșesc poruncile Măriei tale.

Ipsilant se gândi puțin, apoi luă pana în mână și scrise pe o coală de hârtie cuvintele acestea:

«Eū Alexandru Ipsilant, principe de naștere și general de gardă al nebiruitei oștiri rusești, mă îndatorez a rēsplăti pe boierul român Stolnicul Dinu Păturică, pentru slujbele săvîrșite de dēnsul eteriei elinești, numindu-l de o cam dată ispravnic peste două județe din cele ce se află acum în stăpânirea mea; iar dacă milostivul Dumneḃeu îmi va ajuta să stăpânesc țara întregă, îl voi face caimacam al Craiovei.

— Ține hârtia aceasta și sileștete cât vei putea să împlinești poruncile mele; iar când lucrul va fi săvârșit, vino cu dânsa să'ți ieși răsplătirea.

Păturică sărută mâna fanariotului și se retrase.

CAPITOLUL XXIX

Un suflet nobil

La extremitatea despre miadă-noapte a mahalalei Oțetarilor, era pe timpii lui Caragea o uliță înfundată, strîmtă și neîncetat plină de noroi. În acea uliță se aflau mai multe căsuțe învelite cu trestie, în care locuiau numai sacagii și căruțași. În mijlocul acestor bordeie mizerabile era o casă, care prin arhitectura ei de ordin otoman și prin mica grădină compusă din arbori roditori și flori, atrăgea foarte mult băgarea de seamă a trecătorilor

Curtea acestei case era îngrădită cu uluci de stejar ascuțite la vîrf și foarte înalte, iar în partea despre fațada uliței, avea parmaclicuri cioplite și aședate cu mare gust. În mijlocul îngrădirii era o poartă cu două canaturi, învelită cu streășină de uluci mărunțele, ca să o apere de stricăciunea ploilor. În vîrfurile aceluși înveliș erau doi căpriori în formă de sceptru, avînd fie-care la extremitatea de sus un cocoș lucrat în lemn foarte gros, iar pe fațada stîlpilor erau sculptați doi șerpi ținînd câte un măr în gură.

Casa era de zid, cu un singur etaj și împărțită

în două camere și un pridvor. Invelitoarea ei era de olane, iar la cele două puncturi unde se unesc doliile, avea câte o bășică de pământ smălțuită cu vârful în formă de pasere.

Ușa principală ce conducea înăuntrul casei era compusă din mai multe bucăți de lemn lustruite cu rândeaua și legate de căptușala principală prin cuie de fier alb cu capetele rotunde și lustruite.

Lângă pridvor era o grădiniță formată din câte-va vițe legate în formă de boltă, un corcoduș, doi zarzări și câți-va persici, printre care era câte-va brazde despărțite între dênsele de bucăți mici de cărămiși foarte frumos aședate. Aceste brazde erau pline de garoafe sălbatice, ochiul bouului, lemnul domnului și limba mielușelului¹⁾; iar pe lângă îngrădirea de trestie a micii grădini și pe prispa caselor erau aședate o mulțime de oale cu maghirani, indrușaimi și alte flori scumpe de pe atunci. În unul din colțurile curții era un puț cu roată lângă care se formase un lac de apă ce servea de scăldătoare câtor-va rațe românești și leșești.

Interiorul caselor era ast-fel aranjat: una din cele două camere servea drept cămară pentru conservarea proviziunilor, iar cea de a doua, destinată pentru locuință, era pardosită (pavată) cu cărămiși vopșite cu vopsea roșie și avea două paturi turcești acoperite cu saltele, perne și macaturi de cit. Aproape de ferestre era o masă de brad acoperită cu o pândă

¹⁾ Nume de flori ce se cultivau pe atunci și chiar acum prin grădinele meseriașilor.

albă cu marginile de borangic galben, pe care erau puse câte-va cărți una peste alta, hârtie de scris și o pereche călimări de alamă; iar sub această masă se vedea un ișlic învelit în hârtie groasă, o pereche cisme turcești de saftian roșu și o strachină cu ouă.

Pe peretele despre răsărit erau două icoane așezate pe o bucată de stofă. Lângă dâsele se afla o sticlură cu aghiazmă, un mănunchi, (bucet) de busuioc uscat și câte-va spice de grâu; iar în fața acestor obiecte de devoțiune, era spânzurată o candelă ce ardea neîncetat dând o lumină slabă și melancolică. Tavanul acestei camere era de grindă și uluci de ștejar frumos lucrate. Lângă un alt perete și cam aproape de tavan, era o culme pe care steteau atârdate: un anterior, o giubea blănită, niște ciacșiri de șal roșu și câte-va rochi. Osebit de aceste mobile ce indicăm, mai era în această cameră o ladă de Brașov, câte-va ulcioare cu apă de băt și o sobă oarbă, d'asupra căreia era pusă o tavă cu tacâmul dulceții și al cafelei; iar în fridele de jos se vedeau câte-va gheme de lână și o donicioară cu fuse.

În unul din cele două paturi zăcea un om ca de patru-zeci și cinci de ani, dar care după sbârciturile feței și peri capului cei cărunți, semăna să fie de o etate mult mai înaintată. Acest nenorocit avea capul rezemat de o pernă, și părea adâncit într'un somn foarte greu.

Lângă pat ședea o femeie bătrână, care se în-deletnicia făcând colțișori și bibiluri de mătase la

piepții și mânecile unei cămăși, ațintind din când în când ochii asupra suferindului.

Era pe la două ore din noapte. Tristul cadru ce puserăm înaintea lectorilor noștri, fiind luminat numai de palida lumină a candeliei, devenea mult mai atingător și mai interesant. În momentul însă când bătrâna se silea să alimenteze slaba lumină a candeliei ca să poată lucra mai cu spor, se auzi câte-va lovituri în poarta curții. Bătrâna se duse să deschidă, și după câte-va momente se întoarse cu un june frumos, bine înbrăcat și cu ochii plini de o bunăătate îngerească.

— Doarme? țise streinul, adresându-se către bătrână.

— Abia dete Dumnezeu de adormi, că n'a închis ochii de trei nopți.

— Din ce pricina?

— Apoi de, mamă, știu și eu?

— Și ce a făcut în acel timp de nedormire?

— Ce face tot-d'auna : se posomorăște, strigă, își rupe hainele după dânsul, apoi pare că se liniștește, dar de-odată sare tremurând și îmi țice: Ascunde-mă! scapă-mă de acești ticăloși, ce voiesc să mă omoare!

— Și de cine se teme el? Ce i se nălucește?

— O mie de bazagonii, mamă, dar aceia ce'l face să se înfurieze și mai mult, este aducerea aminte despre un vătaf de curte și o țiuțoare a sa, cari i-a mâncat averea și l-a lăsat pe drumuri.

— Aș dori să știu, buna mea bătrână, dacă vine cine-va să'l vadă sau să'l ajute cu ceva.

— Nimeni, boierule.

— Dar bine cine-î plătește chiria casei, mâncarea, căutarea și cele-l'alte ?

— Toate acestea le-am întâmpinat singură până la un timp, dar tocmai când sfârșisem de cheltuială și mă duceam în târg ca să-mi vînd maloteaua, un boier tinăr ca dumneata, mă luă la cătare, apoi apropiindu-se de mine, îmimise :

— Nu cumva ești dumneata baba Iana spitala-gioaica ?

— Eū sunt boierule, îi răsponsei,

— In ce mahala locuiești ?

— In Oțetari.

— In ulița înfundată, nu este așa ?

— Intocmai precum ȱici, boierule.

— Vino dar după mine, mise el, Eū îl urmai până la o boltă de lipscănie, unde intrând împreună cu mine, mise stăpânului boltei : «Dă acestei femei lei una sută, și să urmeți ast-fel pe fie-care lună până la o altă poruncă a mea». Apoi apropiindu-se de mine, îmi mise încet : «Să'l cauți bine pe bolnavul ce'l ai in casă, căci o să viu câte odată să-l ved». Sfârșind aceste cuvinte, ieși repede din boltă și se făcu nevedut....

— Cunoști pe acel june boier ?

— Nu-l cunosc, căci n'am avut timp să'l privesc bine in față; dar ori cum va fi, Dumnețeu să'i dea bine și să'l norocească, căci de nu venea el in ajutorul sormanului bolnav, numai Dumnețeu știe ce s'ar fi întâmplat.

— Dar bine bolnavul era odată bogat, ce s'a făcut starea lui ?

— Am cercetat mamă, și am aflat că 'i-a vîndut' o datornicii la *Cochii vechi*, și 'l-a lăsat numai cu hainele de pe dînsul.

— Dar casa lui; acea casă îmbelșugată?...

— Tot s'a vîndut.

— Și cine aū fōst acei nelegiuuți care a cutezat să lase pe drumuri pe un om cu mințile rătăcite și strein în această țară?

— Apoi de mamă, mai știu și eū?... Lumea vorbește multe.

— Și ce ȃice lumea?

— ȃice că el a avut o țiuțoare, și că ea s'a unit cu vătaful lui de curte, și 'i-a mîncat toată averea.

— Ticăloșii și nemernicii!... Dar am aūdit vorbindu-se și despre un bogasier... lipscan... ceva cam așa.

— Il cunosc și pe acel ticălos, e bun de pus în țeapă.

— Da de ce?

— Fiind-că m'a lăsat pe drumuri. Strînsesem și eū în tinerețe cîte-va părăluțe ca să am la bătrînețe, știu povestea' vorbiū: «banī albi de ȃile negre» și el mi 'i-a mîncat, mîncal-ar coțofenele.

— Și cum ți 'i-a mîncat, ia spune'mi?

— A făcut *moftusluc* mincinos și m'a lăsat pe drumuri, nu 'l-ar mai lăsa de la inimă.

— Dar bine n'ai dat jalbă la stăpînire?

— Ba am dat, da'l-ar prin tîrg cu nasul tăiat.

— Și ce ai ales?

— Mai nimic mamă; din două mișoare de lei,

m'am ales numai cu două sute, din care 'mi-a oprit și havaetul judecăței.

— Ia spune'mi, cum îl cheamă pe acel hoț de ștreang?

— Costea.

— O fi Costea chiorul, bogasierul.

— El este mamă.

Tinărul cădu într'o adâncă întristare, apoi după ce aruncă o privire asupra bolnavului, țise în sine: «Unul zace în pat lipsit de minte și sărac, cel-l'alt «moflus mincinos și gata a merge la ocnă pe toată «viața, numai cel de-al treilea, și cel mai rău din «toți, se bucură încă de roadele nelegiuirilor sale; «puțin însă și voiă audți și de numele lui!»

Pe când streinul se afla absorbit în aceste triste gândiri, bolnavul începu a țipa și a gesticula din mâini strigând cu glas răgușit și tremurător: «Lă-
«sați-mă nelegiuitorilor! Nu vă e de ajuns că m'ați «sărăcit? Voiți acum să-mi luați și viața?» Apoi deschidând ochii săi înflăcărați de mânie, începu a lovi cu pumnii păreții casei, crezând că lovește acele umbre imaginare; iar după aceia începu a striga: «Luați de lângă mine această muiere desfrânată, «căci privirile ei mă îngheață! Nu vedeți voi că ea «voiește să mă sugrume cu prefăcutele ei îmbră-
«țisări?»

— Liniștește-te boierule, țise streinul sărind de pe scaun și alergând către bolnav ca să'i dea ajutorul necesar în acele teribile momente.

— Dați-mi un pahar de apă să'mi răcoresc pieptul,

șise nenorocitul bolnav cu vocea mai de tot stinsă, și zdrobită de oboseala agoniei.

Apa cea rece cu care fu adăpat și stropit bolnavul, produse un mare efect. El deschise ochii și i aținti asupra făcătorului său de bine, apoi lăsând să curgă dintr'înșii două șiroaie de lacrimi, șise cu glas liniștit dar întrerupt de suspine :

— Tu aici !... Tu la capul meu ! Dar acesta este locul lui Dinu pe care l-am procopsit, iar nu al tău pe care te-am isgonit fără milă din curtea mea !

Tinărul luă cu transport mâna suferindului și udând-o cu lacrimi și sărutări, șise :

— Am voit stăpâne să te scap din mâna acelor tâlhari, dar Dumneșeu nu m'a ajutat.

— Iar ești ticălosul drept mulțumire pentru binele ce voiai să mi faci, te-am scos cu urgie din curtea mea.

Cât ținu această scenă atingătoare, bătrâna stete în picioare privind cu băgare de seamă trăsurile feței și glasul streinului, apoi se apropie de patul bolnavului și îi șise cu o privire plină de uimire :

— Stăpâne ! Acest june atât de milostiv și cu inimă bună, este boierul cel necunoscut, care de atâta timp ne dă mijloace de viață ; bănuelile mele nu mă amăgea, acum îl cunosc cu desăvârșire : este grămaticul marelui Ban C*** ; este Serdar Gheorghe zarafal Vistieriei. Să îngenuchem înaintea acestui inger și să i mulțumim pentru mila ce a arătat către noi.

Necunoscutul, vădându-se descoperit, și nevoind să stea cu fața la o scenă ce i atinge modestia, ieși din casă cu repeziune și se duse la ale sale.

Buna bătrână nu se amăgea de loc în aprecierile sale.

Persoana cea misterioasă era în adevăr Gheorghe Serdarul acel june plin de virtute, care părăsi casa Banului C*** și își sacrifică arđătorul amor ce avea pentru fica acelui boier, numai ca să nu răsplătească rău bine-facerile ce primise de la dēnsul.

El se refugiase în Moldova, cređēnd că schimbarea aerului, privirea frumoșilor munți din acea țară și deosebirea obiceiurilor, vor stinge cu încetul flacăările amorului ce'i ardea pieptul și inima.

Ajungēnd dar în capitala Moldovei se înfățișă înaintea lui Mihai Vodă Șuțu, care din puținele cuvinte ce schimbă cu dēnsul, descoperind rarele lui calități și profunda cunoștință ce avea despre limba elinească, îi oferi postul de secretar particular al său.

Junele primi această cinste domnească, sperând că prin ocupațiune își va micșora suferințele, dar se amăgea; căci marea încredere ce din ți în ți îi arăta principele, onorurile ce primea de la boierimea moldovenească, caftanul de mare Comis și darurile domnești cele bogate, în loc să'i micșoreze suferințele din contră i le mărea mai mult.

În fine părăsi Moldova și se întoarse iarăși în București, dar aci avea să întâmpine noui lovirii: Maria, fata Banului C., zdrobită și dēnsa de patima amorului, căduse la o boală care îi amenința viața. Bătrânul ei părinte, vedēnd acest rău care voia să'i răpească comoara fericirii sale, se sfătui cu cei mai învățați doctori după acei timp, și după povața lor

se strămută cu locuința la una din moșile sale de munte.

Gheorghe, aflând despre toate amănuntele acestei împrejurări și necutezând să se înfățișeze înaintea Banului, nici să vestească pe Maria despre sosirea sa, cădu înt'o adâncă melancolie, care negreșit l-ar fi târât la mormânt, dacă schimbarea epocii nu aducea cu sine o mare schimbare în pozițiunea sa.

Singura mângâiere ce'i mai rămăsese după atâtea nenorociri, era de a contempla din depărtare chioșcul din grădina Banului, acel local în care văduse pentru prima oară soarele trecutei sale fericiri, și a face bine celor nenorociți. El dar aflase jalnica stare în care adusese Păturică pe Comisul Andronache Tuzluc, vechiul său stăpân, și îl ajuta în secret.

CAPITOLUL XXX

Lagărul de la Cotroceni și trădarea

Tudor Vladimirescu, luând știre că Ipsilante a intrat în țară, își împărți oștirea în două părți: dintr'una formă mici garnisoane pentru apărarea mănăstirilor din Valahia mică, în care își avea depuse provisiunile necesare pentru hrana oștirii; iar cu o parte compusă din șese mii de panduri aleși și două mii cinci sute de arnăuți comandați de Macedonski și Prodan, luă calea către București, și se aședă în mănăstirea Cotroceni, și pe câmpia din-

prejurul ei, formând din această localitate un lagăr fortificat, din care observa mișcările lui Ipsilante, pe boeri și politica turcească.

După regulele stabilite de acest căpitan, intrarea în lagăr a oamenilor particulari nu era poprită nici ziua nici noaptea dacă ei cunoștea cuvântul de ordin.

Dinu Păturică, profitând de această neîngrijire, încă de la sosirea lui Tudor, vizita neincetat lagărul, și prin manierele lui insinuatoare, dobândi amiciția și încrederea tuturor căpitanilor armatei, și chiar pe a lui Tudor.

Ast-fel sta lucrurile cu câte-va zile înaintea întrevăderii lui Păturică cu Ipsilante, în care se stabili vîndarea liberatorului României.

A treia zi după încheierea acestui pact infam, pe la două ore turcești din noapte Păturică încinse iataganul, puse două pistoale la brâu și alte două la ciochina șelei, apoi încălecă pe un armăsar și luă drumul către Cotroceni urmat de un arnăut armat cu o *șișinea* boșnegească.

Era pe la 20 Martie, timpul cel mai nestatornic al cliimei noastre: un întunec des acoperea fața cerului, vîntul austrul sufla cu repeđiciune, glasul paserilor de noapte unit cu freamătul sinistru al copacilor, făceau o armonie infernală, iar ploaia ce cădea în torente, complecta acest cadru fioros.

Cei două călători înfășurați în ipingelile lor își urmau călătoria privind acest desordin al naturei cu nepăsarea și bucuria ce, în liniște, simțiră demonii, când cel a tot putinte deschise zgghiaburile adâncului ca să piarđă o lume nedemnă de amoarea și in-

tențiunea sa. Dar când ajunseră în dreptul caselor lui Buluc-Bașa Giafer, Păturică dîse tovarășului său de călătorie:

— Să fie oare adevărat tot ce mi-ai spus? răspunde!...

— Precum mă vești și te vești, cocoane Dinule.

— Nu mă minți tu oare?

— Îți jur pe Dumnezeu și pe sfântul Gheorghe ajutătorul meu.

Ciocoiul mulțumit pe acest jurământ, ce tot-deauna e sacru pentru hoți și bigoți, înaintă conversațiunea:

— Ia mai spune-mi încă odată, câte spargerî de case s'aun făcut?

— Șapte, stăpâne.

— În ce mahalale?

— La Biserica Albă din Postăvari și la Spirea din deal.

— Jaful a fost mare?

— S'a luat peste tot ca la două sute mii lei afară de argintării și borfe.

— Câte femei s'aun siluit?

— Dece, dintre care două aun murit neputând suferi până în sfârșit caznele arnăuților și ale pandurilor.

— Dar uciderile cum aun mers?

— Trei cărciumari, doi băcani și un boiernași.

— Le știe acestea Domnul Tudor?

— Nu numai că le știe, dar a și spânzurat azi dimineață cinci dintre cei ce aun săvârșit aceste fapte.

— Spui Adevărul?

— Adevărul stăpâne; și dacă nu mă crești, poți să'i vești cu ochii, căci sunt spânzurați în grădina

Brâncoveanului, și acea grădină este în drumul nostru.

— Să mergem dar să vedem.

Păturică își îndreptă calul către grădina Brâncoveanului urmat de complicele său, intră într'însa și merse cu curagiū până dinaintea unei fântâni ocultă de sălcii, apoi se opri în loc și privi cu sângele cel mai rece nefericitele victime ale ambițiunei sale.

— Acum cređi, cocoane Dinule? ăise arnăutul.

— Da, răspunse Dinu; aș dori însă să știū prin ce mijloace ai săvârșit această mare faptă?

— Foarte, lesne, cocoane.

— Cum?

— M'am strecurat în ordia (lagărul) pandurilor cu meșteșug, le-am spus că sunt dintre mavroforii lui Ipsilant; ei au început să mă întrebe despre multe, după obiceiul ostașilor. Atunci am început și eu să laud pe Ipsilant, și să'l ridic până la cer; le-am spus că avem câte trei-ăzeci de lei pe lună și tain îmbelșugat de carne, pâine și vin. Bieții olteni, auđind aceste laude, rămaseră cu gurile căscate. Le-am mai spus că ostașii lui Ipsilant sparg biserici, necinstesc femeii și Ipsilant se preface că nu știe nimic, «și astfel precum vă spui, le ăiceam eu, nu e nefer în oștirea noastră care să nu aibă câte un pungoi plin cu mahmudele și dodecari!» După ce le înșirai verđi și uscate, luai vre-o doi-spre-ăcece dintre ei și mă pusei pe bătură, apoi către seară mai veniră alți două-ăzeci și plecarăm împreună după jafuri; iar după ce s'a săvârșit toate nelegiuirile, silniciile și omorurile ce ți le-am povestit m'am dus la căpitanul Oarcă

și 'i-am spus tot ce se petrecuse; el a spus lui Domnul Tudor, și cele-l'alte le vedurăm amândoi.

— Bravo Năstase, ești un mare om.

Intrevorbirea acestor doi tâlhari putea să urmeze mai departe dar fu întreruptă de vocea santinelor, ce pădeau prima rață a lagărului.

— Starăți mare, strigară pandurii olteni vedând pe Păturică și pe sluga lui. — Cuvîntul bre! său vă chitui la pământ ca pe brabeți.

— Suntem oameni buni voinicilor, țise Păturică voinde să se încredințeze despre starea morală a santinelor.

— Cuvîntul, înțelegeți voi, său dăm foc flintelor!.. Și de-odată cu vorba îndreptară puștele spre dênșii.

— Gorju, răspuse Păturică mulțumit și nemulțumit de curagiul și statornicia oltenilor.

— Pe cine căutați în ordie?

— Pe căpitan Urdăreanu.

— Aide intrați.

Păturică dete scări calului și înaintă în lagăr.

Până ce Păturică va găsi pe căpitan Urdăreanu, noi vom atrage băgarea de seamă a lectorilor noștri asupra stărei morale a trupelor lui Tudor Vladimirescu, căci de la moralitatea și disciplina oștirei depinde succesul bătăliilor și cele mai strălucite fapte de arme.

Oștirea lui Tudor, ca toate oștirile de aventurieri, nu avea și nici că putea să aibă acea disciplină riguroasă ce o întâmpinăm în armatele regulate. Disciplina și moralitatea nu se pot stabili în cinci-șase

luni, și armata lui Tudor nu avea o vechime mai mare decât aceasta.

Trebuia dar ca Tudor să fie mai puțin aspru cu niște junii ce părăsiseră dulcelețurile vieții liniștite, ca să se lupte pentru liberarea patriei lor, lipsiți de multe ori chiar de hrană și alte necesități ale vieții; el însă servise în armata rusă și moștenise de la dânsa acea asprime fără exemplu, care fu principala cauză a pierderii sale: spargerea unei prăvălii, siluirea unei femei și alte desordine de felul acesta și chiar de mai puțină importanță, asprul căpitan le pedepsea cu decapitarea sau spânzurătoarea; dar aceste crușimi, în loc să producă efectul dorit, ele aduseră ura între căpetenie și ostași, iar rezultatul acestei pasiuni deveni funest pentru amândouă părțile ¹⁾.

Suntem în lagăr, să mergem înainte.

Intr'o căsuță de scânduri învelită cu trestie, erau patru junii căpitani legați de mult timp printr'un amor de acela ce nu se găsește decât în cadrele militare. Două dintr'ênșii fumau, unul citea pe o carte, iar cel-l'alt mângâia un câine de vânat, ce ședea încolăcit la picioarele sale. Fețele lor erau coprinse de cea întristare profundă, ce vine din meditațiunii dureroase. Tăcerea ce domina în acel locaș, trist întocmai ca inimile celor ce locuiau într'însul, se rupse înfine; unul din junii ostași dîse celor-l'alți:

— Ei bine, tovarăși, ce hotărîre luați voi?

— Dar tu, ce hotărîre ai luat?

¹⁾ Veđi Cioranu pag. 50 și Istoria revoluțiunei elinești de Tricupi și Ioan Filimon.

— Eū unul nu iscălesc înscrisul, și întâmples-se ori-ce s'ar întâmpla.

— Dar bine, tu nu te temi de mânia Domnului Tudor?

— Nu mă tem de loc, pentru că d'oi iscăli sau n'oi iscăli, tot una face.

— De ce?

— Fiind-că iscălind, plătesc cu capul ori-ce neorînduiei vor face pandurii de sub căpetenia mea; de nu voi iscăli, mai rău, căci Tudor mă va spânzura ca pe un nesupus!...

— Bine ȃici tu, mă Ienescule.

— Auȃi acolo! reluă Urdăreanu ce tăcuse pân'aci. Auȃi vorbă, să răspundem noi de faptele neferilor noștri; dar am văȃut oștirea lui Cutusof, oștire împărâtească, cu hasna mare de bani, cu zaherele după dēnsa, cu doftori, cu spițerii; și cu toate acestea ostașii spărgeau prăvălii, furaū fete și nu li se tăia capul, nici ũ punea în spânzurătoare precum pune Tudor pe neferii noștri, ce nu sunt de cāt niște copii adunați după cum s'a putut și fără cea mai mică cunoștinȃ despre datoria ostășească.

— Urdăreanu are dreptate, ȃise Ienescu reluând vorba. Noi n'am descărcat până acum nici o pușcă în vrăjmașii țarei, și vre-o câte-va sute dintr'ai noștri au cãȃut jertfă mâniei lui Tudor. Asta este o zaveră tainică împotriva vieȃei noastre și nimic mai mult. Pentru aceasta ne-am părăsit noi părinții și pacinicile îndeletniciri, ca să ne omoare ca pe niște vite?

— Ce trebuie dar să facem? rostiră toți căpitani de-odată, aȃintind ochii asupra Ienescului și stringēnd mânerele iataganelor cu convulsiune.

— Să nu iscălim neomenosul înscris ce ni se cere.

— Să nu'l iscălim, repetară tinerii ostași.

— Jurați?

— Jurăm!

În momentul când cei patru căpitani întoarseră fețele către răsărit și îngenuchiau să jure, o lovitură se auzi în ușa casei.

— Cine este? întrebă Ienescu puind mâna pe iașagan.

— Oamenii buni, răspuse o voce de afară.

— Numele voastre.

— Căpitan Macedonski, Buluc-bașa Prodan și Stolnicul Dinu Păturică.

— Voi sunteți? întrebă Ienescu deschidând ușa.

— Da bine, ce faceți voi aci singuri? întrebă noii veniți; mă tem că vă sfătuiți ceva împotriva stăpânirii, adăose Macedonski cu un zîmbet întunecat.

— Eă nu creș una ca aceasta, șise Păturică silindu-se a da feței sale un aier de încredere.

— Nici eă, adăose Buluc-bașa Prodan.

— Ia să lăsăm la o parte aceste secături, și să venim la lucrul cel de căpetenie, șise Macedonski. Ia spuneți băieți, cum vi s'a părut omorurile de alaltăieri?

— Care omoruri? întrebă Păturică prefăcându-se că nu știe nimic despre dênsele.

— Cei doi căpitani și trei panduri spânzurați de Domnul Tudor în sălciile din grădina Brâncoveanului.

— Sermanii băieți!... Și pentru ce 'i-a spânzurat?

— Pentru lucru de nimic, pentru că vrea și poate.

— Și fiind-că suntem proști de ne supunem unui gâde, răspunseră cei patru căpitani.

— Aveți dreptate copii, ȃise Macedonski, dar ce o să facem? el este stăpân și noi slugi: trebuie dar să ne supunem.

— Nu este adevărat căpitane, ȃise Ienescu înfuriat. Noi ne-am sculat ca să ne luptăm pentru drepturile țarei; să ne trimiță dar în potriiva turcilor, care au intrat în țară ca să murim ca niște viteji, iar nu să ne omoare cu moartea cea mai rușinoasă.

— Căpitan Ienescu are dreptate, ȃise Păturică vedând intrigile sale reieșind pe deplin. Această tiranie numai e de suferit, și dacă nu veți lua măsuri, să știți cu hotărîre, că toți câți sunteți aci veți muri în spânzurătoare.

— Așa este! Stolnicul Păturică are mare dreptate, rosti adunarea întregă.

— Oștirea lui Ipsilant, pe or unde trece, arde și jefuiește, și cu toate acestea, Ipsilant n'a spînzurat nici un căpitan, nici măcar un nefer până acum, adaose Păturică.

— Așa este precum ȃici; dar ia învață-ne Arhon Stolnice, ce trebuie să facem, ca să scăpăm de această fiară sêlbatecă?

— Nimic mai mult, de cât să vă alegeți altă căpetenie.

— Dar bine, noi am jurat să-î fim supuși și credincioși, ȃise adunarea întregă a căpitanilor.

— Ați jurat, replică Păturică cu un zîmbet plin de amărăciune și dispreț, dar nu știți voi că jurămintele nu sunt de cât niște marafeturi născocite de

Domni și căpeteniile noroadelor ca să despoaie și să omoare pe supușii lor mai cu înleznire și fără temere?

— Ce voiești dar să facem?

— Faceți ce veți voi; lăsați pe Tudor să vă taie ca pe vite.

Aceste din urmă cuvinte, fiind pronunțate de Păturică cu un mare dispreț, ascuns sub masca nevinovăției, produse un efect straniu în inimele căpitanilor; cei mai maturi dintr'înșii erau pentru călcarea jurământului și alegerea altor căpetenii; junii din contră țineaū mult la jurământ, dar erau de părere să facă o revoluțiune, prin care să silească pe Domnul Tudor a le da garanții solide, pentru încetarea vărșării de sânge pe viitor.

Aceste idei fură discutate cu zgomot mare; partidele începură a se incrimina și a se amenința una pe alta, și poate că ar fi vërsat chiar sânge nevinovat, dacă nu intervenea Păturică, care vedea în această atitudine zădărnicierea viselor sale cele ambițioase.

— Opriți-vă fraților, dise el intrând în mijlocul infuriaților căpitanii. Și unii și alții aveți dreptate dar înțelepciunea cere să alegem un mijloc prin care să putem ajunge la luarea măsurilor de asigurare pentru viitor. Mijlocul acesta îl cunosc numai eu.

— Arată-ni'l și nouă.

— Bucuros, dacă făgăduiți că veți urma povețile mele.

— Făgăduim, diseră toți de o dată.

— Să așteptați șapte zile, și dacă până atunci

Tudor nu va mai omori pe nimeni, să ne adunăm iarăși aici și să chibzuim despre cele ce trebuie să facem; iar dacă în cursul acestor șapte zile omorurile va urma ca în trecut, atunci să părăsiți pe Tudor și să vă alegeți de căpeteni pe Macedonski și hagi Prodan. Vă mulțumiți flăcăi, or ba?

— Ne mulțumim.

— Din toată inima?

— Din toată inima.

— Atunci dar, faceți amândouă tarafurile câte un înscris și după ce le veți iscăli să mi le dați mie în păstrare, ca după trecerea celor șapte zile, să ne adunăm iarăși aici, ca să pedepsim pe cel ce-și va călca cinstea și iscălitura.

— Să se facă înscrisurile, și se Macedonski, și-lindu-se să ascundă bucuria ce simția în inimă.

Inscrisurile se făcură și se deteră în mâna lui Păturică, iar după aceea chieamară două panduri și-i trimiseră să aducă de mâncare și băutură.

Cina dură mai mult de două ore, și pot incredința pe lectorii noștri, că nu avea nici cea mai mică asemănare cu cina celor șapte înțelepți ai Eladei; iar pe la miezul nopții, oaspeții își luară rămas bun unii de la alții, și se duseră fie-care la locuința sa.

Păturică încălecă pe armăsar și se îndreptă spre București urmat de complicele său. Bucuria lui era nemărginită din cauza marelui rezultat ce dobândise cu atâta înlesnire.

— Ei Năstase, și se el arnăutului, aruncând câte-va priviri în lături ca să se asigureze despre vre-o cursă ce i s'ar fi putut întinde de inimiții săi; ia spune-mi

cum ți-ai petrecut timpul cât ai lipsit de lângă mine.

— Bând și mâncând cocoane, să fie cu iertăciune.

— Și cu cine ai făcut toate acestea?

— Cu arnăuții lui Buluc-bașa Prodan.

— Ia spune-mi ce mai ȳic ei despre mersul trebilor?

— Omorurile de alaltăeri i-a turburat foarte mult cocoane; unii vor să fugă la Ipsilant, alții la Buluc-bașa Sava, și sunt foarte puțini cei cari voiesc să mai rămăie în ordia lui Tudor; apoi unde mai pui și blestematele de înscrisuri ce...

— Ce înscrisuri sunt acelea?

— Domnul Tudor cere înscrisă chezășie de la toți căpitaniii, pentru purtarea neferilor de sub ascultarea lor.

— Și ei o să dea?

— Vai de ei de vor da.

— Da de ce?

— Pentru că mâine seară o să se calce patru case boierești.

— De unde știi tu aceasta?

— O știu, fiind-că i-am îndemnat eă.

— Aferim Năstase! dar i-a spune-mi, o să se ție ei de cuvânt?

— Negreșit, fiind-că o să fiu cu dênșii și o să-ți ȳu de scurt.

— Silește-te Năstase cât vei putea s'o scoți la cale cu bine și vei avea de la mine o sută de mahmudele bacșiș.

— Știi ce cocoane Dinule? Fă-mă mai bine Polcovnic de județ, și nu'mi mai da acele mahmudele.

— Prea iute mergi, dragul meu Năstase.

— Ba nici de cum, cocoane Dinule. Muruz Vodă a făcut pe Arnăutul său Ispravnic; de ce oare Domnia ta să nu mă faci pe mine Polcovnic?

— Fii cu minte și te voi face.

Conversațiunea călătorilor noștri trecu de la ocestiune la alta, și numai atunci se întrerupse când caii se opriră ca din instinct la porțile caselor lui Păturică.

Arnăutul descălecă de pe cal, și deschise poarta stăpânului său, carele sărind cu iuțea după frumosul armăsar, se duse drept în iatacul său de dormit ca să-și aline printr'un dulce somn agitațiunea ce-i pricinuisese marele său succes.

Acum vino tu Morfeu, care închiși cu dulceață ochii plugarului ostenit de munca zilei, și pe al tinereii mume ce veghiază lângă capul micului ei copilăș; veniți și voi vise amăgitoare, care deschideți avarilor minele de aur ale Americii, și prin închipiri măgulitoare ușurați suferințele sclavilor, și faceți pe devoți să guste din fericirea paradisului. Părăsiți întunecoasele voastre locașuri și veniți în camera acestui infam, ca să-i închideți ochii prin narcotica voastră suflare; dați-i vise frumoase, faceți să dispară de pe fruntea lui acele încrețituri săpate de infamie și crimă. Dar mă tem că voi nu veți putea să-l adormiți, căci pasiunea, care mușcă fără milă din rărunchii lui, este mult mai mare de cât magica voastră putere. Este setea de mărire care îndeamnă pe Cesar a trece Rubiconul înarmat, ca să înfigă pumnalul în inima republicei romane; este mândria și răzbuarea care sili pe tiranul Hipias a veni în

patria sa cu Perșii lui Darius, spre a o face să treacă prin foc și prin sabie!... El va fi mâine stăpân absolut peste o parte din țară, și dacă fatalitatea va voi, poate să devie biciul țerei întregi.

Ciocoiul avea în adevăr mare necesitate de repauz, ca să-și restabilească puterile fizice slăbite de atâtea sguđuirii morale; dar somnul nu putea să închidă pleoapele ochilor săi, cu toată silința ce întrebuița, ca să poată adormi un moment măcar.

Orele nopței sunt foarte lungi pentru cei ce nu au somn, și mai cu seamă pentru aceia a căroră conștiința este pătată de crimă.

Păturică, văđând neputința de a dormi, cercă a se distra prin lectură; luă dar o carte de pe masă, și deschidând-o citi din întâmplare, aceste cuvinte: «Văđut-am pe cel fără de lege înălțându-se ca ce-drii Libanului, puțin însă și el nu mai era, puterea și mândria lui perise cu sunetul». Acest verset din psalmii regelui poet, ce făcea aluzie la dēnsul, îl făcu să închidă cartea și să puie mâna pe alta, dar deschidând-o și pe aceia, dete peste maxima aceasta: «Și ce va folosi omului de va câștiga toate avuțiile lumiei acesteia și își va pierde sufletul?» Trânti cu mânie și această carte, și sculându-se de pe pat începu a se preumbla prin cameră cu fața descompusă de nedormire.

Noaptea în fine se pregătea a părăsi emisferul nostru. Un zgomot de căruțe și voci omenești anunța deșteptarea poporului și punerea lui în mișcarea obicinuită de toate ăilele.

Ciocoiul se plimba neîncetat căutând în osteneala

corpului somnul ce-l părăsise, dar de o dată urechia lui fu lovită de vocea nasală și ascuțită a unui preocupat, care cânta într'un fel comic cântecul acesta:

«Ipsilanti feld-marșal
 «Dacă pierde vinărar
 «Ofițerii cei mai mari
 «Bragagi și covrigari».

Nu știm care va fi fost adevărata impresiune ce produse în spiritul ciocoiului aceste versuri, care cu multă concisiune descria atât de bine pe capii eteriei grecești; știm numai că un zîmbet de fiară sêbatică apăru pe buzele sale, și se pierdu cu iuțea fulgerului.

Sunt crime care înspăimântă pe cel mai mârșav și mai degradat tâlhar, dar Păturică avea o natură de fier; el se afla în preziua vînderii celui mai mare bărbat al României, și cu toată grozăvia acestei crime, conștiința lui nu era încă turburată; și dacă îl vedurăm neliniștit, acesta este efectul aceluî neas-tâmpăr, ce simte tot omul ambițios când reușește în planurile sale, iar nu ale remușcării.

În fine după câte-va momente de cugetări adânci, el se puse pe pat și adormi.

CAPITOLUL XXXI

Alexandru Ipsilant și Eteria grecească

Revoluțiunea grecilor din Elada și din cele-l'alte provincii ale imperiului Otoman, privită din adevărul ei punct de vedere, este plină de severitate și

de o lugubră maestate. Când grecii : bătrâni și tineri, femeii și copii, luară armele în mâini, nu o făcură aceasta pentru desființarea unei legi apăsătoare oare-cum, nici pentru gonirea unui tiran ordinar care întârzie dar nu distruge cu totul progresul unui popul. Ei se ridicaseră ca să se libereze de seltabicele orde otomane, ce de mai mulți secolî le viola consoartele, le pângărea religiunea și îi omora după capriciũ prin cele mai nesuferite torturi¹⁾.

Ὡς πότε παλληγάρια νὰ ζῶμεν ἔς τὰ στενά ;
 Μονάχοι, ἰσουλιοιτάρια, ἔς τὰς ἐράχαις ἔς τὰ βουινά ;
 Σπηλαιῖς νὰ κατοικοῦμεν, νὰ βλέπομεν κλαδιὰ,
 Νὰ φεύγομεν τὸν κόσμον γιὰ τὴν πικρὴ σκλαβιά ;
 Νὰ γάνωμεν πατρίδα, ἀδελφία καὶ γονεῖς,
 Τοὺς φίλους τοὺς ἰδικούς μας κὶ ὅλους σύγγενεῖς.
 Καλῆτερα μιᾶς ὥρας ἐλεύθερη ζωὴ,
 Παρὰ σαράντα χρόνους σκλαβιά καὶ φυλακὴ.
 Τί σ' ὠφελεῖ νὰ ζήσης καὶ νὰ ἴσαι ἔς τὴ σκλαβιά ;
 Στοχάσου πῶς σὲ φίνουν καθ' ὥρα ἔς τὴ φωτιά.
 Αὐθέντης, δραγουμάνος, Βεζύρης ἀν σταθῆς.
 Ὁ τύραννος ἀδίκως σὲ κάμει νὰ χαθῆς.
 Δουλεύεις ὅλ' ἡμέρα, εἰς ὅ, τι κιὰν σου πιῆ,
 Κὶ αὐτὸς πασχίζει πάλιν τὸ αἱμὰ σου νὰ πιῆ.

Planul acestei revoluțiuni era să răscoale toate popoarele din Orient, și la Ți hotărîtă să se arunce asupra Turcilor și să'i sdrobească deodată.

Intre comandirii aleși de comitetul revoluționar

¹⁾ Ca să convingem mai bine pe lectorii noștri despre suferințele acestuî popul în adevăr martir, dăm aci un fragment dintr'o baladă grecească trasă din colecțiunea de cântece populare tipărită în Athena de N. Anghelidi.

ca să puie în lucrare această mișcare, de la care atârna liberarea sa și desăvârșita peire a Greciei, era și Alexandru Ipsilante.

Consiliul revoluționar, bazat pe sentimentele patriotice ale acestui june, și pe experiența lui în arta rezelului, îi încredințase una din cele mai grele părți ale întinsului plan de revoltă.

El dar căta să treacă Dunărea prin România, ca să revolteze populațiunile slave din Turcia, și pus în capul lor să străbată Bulgaria, Tracia și Macedonia, spre a se uni cu Grecii din Elada, Epir și Thesalia, și a combate împreună și cu succes armatele otomane puse în confușiune prin aceasta generală insurecțiune.

Planul era bine combinat și poate că ar fi reușit în toată întinderea sa, dacă armata lui Ipsilante ar fi avut disciplina și moralitatea ce s'ar fi pretins de la niște oameni cari luaseră armele în mâini pentru o cauză atât de sacră. Dar aceste virtuți lipseau, sau cel puțin erau foarte rari în armata lui Ipsilante.¹⁾

¹ Ca să nu trecem de calomniatori, punem în fața lectorilor noștri proclamația lui Ipsilante, dată către armata sa, când s'a vădut silit a o părăsi și a trece în Austria. Dintr'acest document necontestabil se poate convinge fie-care că armata lui Ipsilante era în mare parte compusă din tâlhari de drumuri, lași și trădători:

**Proclamația Principelui Alexandru Ipsilante dată la fuga sa
din România**

«Resbelnici! Nu! nu mai voiesc a profana acest sacru și
«onest nume chemându-vă pe voi ast-fel. Turmă fricoasă de
«oamenii! Trădările și actele voastre sedioase mă silesc a vă
«părăsi. De aci înainte ori-ce legătură între voi și mine este

Să mai adăogăm și disprețul ce avea Grecii asupra românilor și sclavilor, plus ideile de pan-elinism, ce Ipsilant și căpitanii lui le manifestaū cu atâta ușuriiță în fața acestor populi pe cari trebuia să'i lingușească, și ne vom convinge despre trisul rezultat, ce avu mișcarea Grecilor în principate.

«ruptă. Atât numai că'mi va rămânea în fundul sufletului rușinea că v'am comandat. Voi ați călcat jurămintele și ați vîndut pe Dumneșeu și Patria, m'ați vîndut și pe mine chiar în minutul în care speram a învinge sau a muri cu voi. Ast-fel dar vă părăsesc. Adresați-vă Turcilor, cari singurii sunt demni de ideile și tendințele voastre. Părăsiți pădurile, coborâți-vă din munți, aceste aziluri ale friceii voastre, și mergeți la Turci să le sărutați mâinile încă fumegânde de sacrul sânge al supremilor preoți, patriarhi, episcopi și o mie de alți frați de ai voștri inocenți, masacrați fără milă. Dar grăbiți-vă a vă cumpăra sclavagiul cu viața voastră, cu prețul onoarei femeilor și copiilor voștri.

«Iar voi, umbre ale adevăraților elini din sacrul batalion, cari cu trădare ați căzut victima fericirii patriei voastre, Vouă recunoștința compatrioților voștri. Puțin va trece și se va înălța Coloana, ce va face nemuritoare numele voastre.

«In litere aprinse sunt însemnate și în fundul inimei mele numele amicilor mei, cari mi-aū arătat până în sfârșit încrederea și sinceritatea lor. Aducerea lor aminte va răcori tot de-a-una sufletul meu.

«Daū disprețului general, dreptăței legilor și blestemului compatrioților pe călcătorul de jurământ și vinșătorul Căminar Sava, pe șpionii și pe cei d'întăiū ce înlesniră dezertările, pe Constantin Duca, Vasile Barla, Gheorghe Manu fanariotul, Grigore Șuțu fanariotul și pe depravatul τὸν φαδλόγιον Nicolae Scufa.

«Asemenea ridic și lui Vasile Caravia titlul de camarad de arme, pentru nesupunerea și necuviincioasa lui purtare».

Râmnic, 8 Iunie 1821.

Alexandru Ipsilant

(Veși Istoria României de Palausoff).

La 22 Februarie din anul 1821, Ipsilant trecu în Moldova și se declară liberator al națiunii grece, iar după aceia dete mai multe proclamațiuni prin care asigura pe Moldoveni, că pe cât timp va sta armata sa acolo, nu vor suferi nici un rău de la dânsa; dar faptele deteră o aspră desmințire acelor frumoase proclamațiuni; căci pe dată urmă asasinarea neguțătorilor Turci din Iași și Galați și jafurile cele ne mai auđite.

In fine armata eteriei, mărită prin corpul lui Vasile Caravia și Iordache Olimpie, intră în țara românească, iar la 25 Mai ajunse la satul Colintina și formă acolo cuartierul ei general. ¹⁾

¹⁾ Miliția eteriștilor era compusă din corpurile și despărțirile acestea :

**Intâiul corp de sub comanda lui Nicolae Ipsilant
se alcătuia din :**

Tagmatarchia lui Duca	1,930
Hiliarchia lui Orfano	300
Despărțirea lui Ghica din escorta lui Al. Ipsilant alcătu- tuită din slavi	60
Despărțirea lui Manu	150
» » Costa Balticos	60
» » Caloiani	100
Cazacii	200
	2,800

Al doilea corp sub comanda lui George Ipsilant :

Tagmatarchia lui Caravia	350
Hiliarchia lui Colocotroni	275
» » Vasile Tudorov	350
Despărțirea lui Michail	180
Ulanii lui Tarcovski	70
Escorta principelui Cantacuzen	50
	1,275

Ipsilant primi închinăciunile boierilor, ale clerului și pe ale tuturor tagmelor ostășești și neguțătorești. Lingușirile însă ce i se făcea în toate Țările de fanarioți și câți-va Români corupți, ce voia să exploateze eteria în interesul lor, ametrișe foarte mult capul acestui căpitan; dar tocmai când bietul om se obicinuisese cu viața și pompa domnească la care începuse să aspire, primi trista știre că Turcii au intrat în țară prin mai multe părți, și că se îndreptează asupra'i cu forțe considerabile ca să'l zdrobească de odată.

Aceste știri nefavorabile îndemnă pe Ipsilant să-și ridice lagărul de la Colintina și să-l așeze la Têrgoviște, loc foarte priincios pentru apărare și mânuirea intrigelor sale în contra lui Tudor Vladimirescu.

După ce așeză oștirea în lagăr fortificat cu șanțuri, și trâmise despărțiri mici de arnăuți ca să coprină strămtorile munților, spre a se putea refugia la casă când oștirile turcești ar fi învins pe ale sale, se dete apoi cu totul la realizarea planurilor sale celor ambițioase.

Al treilea corp al Olimpianului Iordache :

Arnăuții 1,500

Al patrulea corp al lui Căminaru Sava :

Arnăuții de sub comanda lui Sava 800

» » » » » Deli bași Mihale 120

» » » » » Ghencea 100

1,020

Ἱερὸς λόχος sau batalionul sacru 450

Despărțirea Moldovenilor 300

Intr'o di el se afla singur în camera sa absorbit în meditațiuni, dar când se deșteptă din acea momentană uimire, vădu pe Păturică stând cu mâinile la piept și smerit ca un călugăr.

Fanariotul îl fixă puțin, apoi îimise fără preambule:

— Ia spune-mi, archon Stolnice, cum merg trebile noastre?

— Foarte bine, Măria ta.

— Tălmăcește-mi, ce înțelegi dumneata prin acest foarte bine?

— Hârtiile acestea te vor pliroforisi mai bine decât mine Măria ta, răspunse ciocoiul cu aer triumfător și presintând lui Ipsilant cu mândrie înscrisurile căpitanilor.

Fanariotul le citi cu multă nerăbdare, apoi după ce privi pe Păturică cu un fel de admirare amestecată cu dispreț, mise:

— Incep a crede, archon Stolnice, că elciul care te-a sistisit la mine, n'a cunoscut bine darurile ce ai; dumneata ești un om mare, întreci în isteție chiar pe Neselrode al Rusiei; dar ești cam!... adaose fanariotul cu aer batjocoritor.

Ciocoiul suferi această umilire cu sânge rece prefăcut, ba încă făcu și câte-va complimente ca să ascundă și mai bine turburarea sa.

— Dar dacă omorurile vor înceta? adaose Ipsilant, atunci aceste înscrisuri vor rămânea hârtie albă; ai, ce dici?

— Zic, Măria ta că omorurile s'aū săvârșit; doi

arnăuți de ai lui Prodan s'au spânzurat la puțul de piatră după podul Calicilor, doi în dealul Spiri și unul dinaintea lagărului de la Cotroceni.

— Dar căpitanii cu înscrisurile, ce Țic despre aceasta?

— Nimic pe față, dar într'ascuns a și ales de căpeteniile ale lor pe Maçedonski și Prodan, și acum nu așteaptă de cât vreme cu prilej ca să omoare pe Tudor.

— Foarte bine, dar ei poate să-și schimbe gândul.

— Nu, Măria ta; sunt atât de bine încredințat despre aceasta în cât aș putea chezașui cu capul meu, că de astă-dată ei se vor ține de cuvânt.

— Astea sunt vorbe, archon Stolnice; eu cunosc foarte bine pe români. Ei îți făgăduiesc astăzi totul și mâine nu dă nimic.

— Ai dreptate, Măria ta, să te îndoești, fiind-că nu cunoști întâmplările din urmă.

— Care întâmplări, vorbește?

— Omorurile din urmă.

— Altele proaspete?... spune-mi de grabă?

— De la rădicarea lagărului din Cotroceni și până la Golești, a spânzurat peste trei-șeci de panduri, tot băieți tineri unul și unul.

— Ce spui archon Stolnice?... S'a întâmplat toate acestea?

— Ai răbdare, Măria ta, că n'am sfârșit, exclamă ciocoiul mândru de triumful său.

— Vorbește, căci mor de nerăbdare.

— După ce ajunse la Golești, afla prin iscoadele

(spionii) sale, că patru din cei mai voinici căpitani¹⁾ nu voiesc să dea înscrisurile cerute, și numai decât spânzură pe doi dintre dênșii în niște sălcii; în sfârșit dacă Măria ta voiești să te încredințezi și mai bine, că m'am ținut de cuvânt, dă-mi pe căpitan lordache cu două sute de arnăuți și îți jur că ți voi aduce pe Tudor legat cot la cot.

— Bravo, archon Stolnice! acum te înțeleg. Și deschidând ușa, chemă pe grămăticul său și îi dîse: Spune lui Lordache să ia două ortale de arnăuți aleși, și să se ducă la Golești cu dumnealui, și să îplinească cu strășnicie or ce-i va porunci.

Grămăticul plecă capul până la pămînt și ieși împreună cu Păturică.

CAPITOLUL XXXII

Cu rogojina în cap și cu jalba în proțap

România, această țară mănoasă și împodobită de natură cu toate darurile, a fost ursită de soartă să sufere toate relele fizice și morale: cutremurile de pămînt, inundările riurilor, epidemiile omoritoare, incursiunile hordelor barbare, jafurile domnilor fanarioți și spoliarea sistematică a oștirilor rusești; toate aceste flagele pustiitoare păreau create de fatalitate numai ca să nimicească această nenorocită

¹⁾ Acești patru căpitani se numea: Ioan Ooarcă, Ghiță Cuțui, Ene Enescul și Ioan Urdăreanu. Doi dintre ei cunoscînd gîndul lui Tudor scăpară prin fugă, iar pe cei-l'alți 'i-a spânzurat. (Vezi Cioranul pag. 83—84).

țară. Dar ea a rezistat cu bărbăție la toate lovirile, și a mers pe calea însemnată ei de prevedință purtând pe umeri crucea martirului ca mântuitorul lumii.

Au fost în adevăr timpî când suferințele zdrobise curagiul românilor. Inamicii noștri, creștând că luxul și moliciunea introduse de dênșii, au stins în inima poporului român simțimîntul de naționalitate și libertate, săltau de bucurie; dar se amăgeau; căci românul se deștepta tocmai la timp, și cu armele în mână, le proba că este încă viu și gata a se lupta pentru drepturile sale.

Revoluțiunea de la 1821, ce este ea oare, dacă nu vocea disperărei ridicată în contra apăsărei? Oare nu arată ea de ajuns pe un popor viu și hotărît a muri sau a trăi pentru libertate?

Dar să ne oprim aci și să arătăm lectorilor noștri pozițiunea țerei înainte și după izbucnirea acestei revoluțiuni sociale.

Desele năvăliri ale oștirilor lui Pasvantoglu și ale altor pași răsvrătiți în contra împărăției turcești, spăimântase atât de mult pe locuitorii țerei, în cât îi făcuse să devie un popor aproape nomad gata în tot momentul a'și părăsi locuința și rodul ostenelelor ca să-și scape viața în crăpăturile munților, sau peste hotarele țerei, unde nu putea să-î ajungă iataganul manafului și lăcomia de bani a fanariotului.

Rezbelul ruso-turcesc, început la 1806 și terminat la 1812, slei țara și pe locuitorii ei atât de mult, în cât comandirii armatelor rusești, supuseră chiar pe preoți și diaconi a le da proviant și care de transport; ba încă pentru rușinea omenirei s'au văduț în acea

campanie fapte care indignează pe tot omul cu inima dreaptă. Comisarii de aprovizionare ruși după ce că cereau mai multe proviziuni de cât le trebuiau, apoi la plecarea lor le vindeau înapoi sârmanilor locuitori stricate, și cu prețul întreit mai mult de ceea ce costau.

Domnia lui Caragea, de și pe la început promitea ceva pentru ușurarea țerei, dar mai în urmă cădu și dânsa în greșalele domniilor trecute: funcțiunile cele mai însemnate se dădea grecilor veniți cu Domnul din Stambul, iar boierii români erau disprețuiți și exilați dacă cutezau a'și apăra onoarea.

Veniturile țerei se vindeau în total la favoriții greci, cari despoiau fără milă pe nenorociții locuitori. Dreptatea se vindea pe bani, și când se întâmpla vre-o judecată între un fanariot și un român, ori cât de lămurit ar fi fost dreptul românului, procesul se câștiga de fanariot.

Aceste mari și ne mai auđite nedreptăți siliră pe Jianul, Gruia și alții, a se face tâlhari de drumuri și a'și răzbuna, omorând pe fanarioți și pe ciocoi parveniți, și ajutând pe sêraci.

Iată jalnica stare în care se afla țara înaintea revoluțiunei, dar ea deveni mai rea sub revoluțiune; căci dacă sub un guvern legal se comiteau atâtea abuzuri, oare câte nu s'ar fi putut comite când o parte din țară se guverna de o căimăcămie slabă și fără prestigiu, alta de Ipsilant, iar restul de Tudor Vladimirescu?

Dinu Păturică ca om dibaci în jefuire și mîncătorii, prevăduse cât de mari treburi putea să facă

într'ô asemenea stare de lucruri, prevăduse în fine că a sosit împărăția ciocoilor, și se pregătea a se folosi de dânsa.

Ast-fel dar după ce acest monstru comise fără cea mai mică sfială toate crimele, după ce făcu să se verse atâta sânge nevinovat pentru realizarea ambițioaselor sale planuri, el vându chiar pe Tudor Vladimirescu, omul cel mai mare al României, precum arătarăm în capitolul precedent.

În ziua dar când el făgădui lui Ipsilant că'i va aduce pe Tudor legat, se puse în fruntea cohorței de asasini și se îndreptă către satul Golești. Ajungând acolo se sfătui mai întâi cu Iordache, Ghencea și Farmache, căpeteniile arnăuților ce'i dădese Ipsilant pentru executarea trădării, apoi după aceia intră în lagăr și ațâță revolta. În fine Tudor fu prins și dus între arnăuți la Câmpu-Lung, iar de acolo la Târgoviște unde mai în urmă fu asasinat.

A doua zi după împlinirea acestei grozave trădări, Păturică se înfățișă înaintea lui Ipsilant cu acel aier de impertinenți propriu asasinilor plătiți, și după ce făcu închinăciunile obișnuite fanariotului și se:

— Să trăești, Măria ta! Tudor Vladimirescu nu'ți va mai turbura liniștea de acum înainte.

— Da de ce?

— Fiind-că el nu' mai trăește.

— Tălmăcește'mi, archon Stolnice.

— Astă noapte, eă, împreună cu căpitan Caravia și câți-va arnăuți, l'am luat din temniță și l'am dus pe malul iazului, apoi după ce l'am tăiat în mici

bucăți l'am aruncat în puțul de lângă grădina lui Geartolu.

Ipsilant luă dupe masă o hârtie îndoită și dând'o lui Păturică, îimise : Slujbă pentru slujbă archon Stolnice». Ține acest pitac ; printr'însul te orânduiesc Ispravnic la Prahova și Săcuieni, și dacă Dumne-deu îmi va ajuta, precum nădăjduiesc, te voi face Caimacam al Craiovei.

Ciocoiul făcu trei temenele până la pământ, și sărută mâna lui Ipsilant cu o recunoștință prefăcută, apoi ridicându-se în sus exclamă cu voce declamată:

— Să trăești întru mulți ani Măria ta; să ți ajute Dumne-deu a te pune pe scaunul strămoșilor Măriei tale pentru fericirea noastră a nemernicilor Măriei tale slugi.

— Destul, archon Stolnice, destul; du-mi-te acum cu Dumne-deu și te silește să faci fericirea locuitorilor acestor două județe ce ți-am încredințat; dar bagă de seamă să nu'i faci prea fericiți, mă înțelegi?... Căci poate să ți se întâmple vre-un rău.

Or cât era de prefăcut Păturică, tot nu putu să reziste acestor cuvinte pline de ironie și cu două înțelesuri; plecă dar capul în jos ca să ascunză înțipărirea ce'i făcuse, și după ce mai făcu o mătanie până la pământ se duse.

După câte-va zile, de ospete și veselie date amicilor săi pentru ridicarea sa la această mare și bănoasă funcțiune, el plecă să ia în posesiune județele pe care devenise stăpân. Pe atunci ca și în ziua de astăzi erau la modă proclamațiile și profesiunile de credință. Ipsilant da pe toată ziua câte

una, Tudor Vladimirescu asemenea, fără a mai vorbi de pitacele căimăcămiei lui Calimach Vodă, ce se lipeau pe Țiduri în toate Țilele.

Ciocoiul ajungând la Bucov, locul nașterii sale, porunci să adune pe toți boierii din amândouă județele, toate isnafurile și pe opincari; iar când mulțimea celor chemați umpluse curtea Isprăvniciei, el se arată în privdor (balcon) și le citi această proclamațiune:

«Frați, boieri, neguțători și opincari.

«Dumnezeieasca pronie milostivindu-se asupra
«acestei nenorocite patrii, m'a ridicat la vrednicia
«de ispravnic al acestor două județe. Dumneșeu
«cel a tot puternic știe mai bine de cât voi toți li-
«bovul¹⁾ cel ferbinte ce arde în inima mea pentru
«fericirea voastră. Să știți dar cu hotărâre fraților,
«că pe cât timp voi fi cu voi, nimeni nu va fi
«asuprit cu o para mai mult peste ceia ce hotă-
«răște nezașul. Ludele și cele-l'alte iraturi ale stă-
«pânirei, de acum înainte se vor împlini de către
«oameni cinstiți și cu frica lui Dumneșeu; mitue-
«lile și mâncătoriile vor lipsi cu totul. Cei nepăs-
«tuiți să vie la mine, și 'și vor afla dreptatea; căci
«doresc ca razele să străbată până în bordeiul cel
«ticălos al opincarului. Amin, fie, fie.»

Coprinderea acestei proclamațiuni și mai cu seamă accentul dramatic și gesturile ritoricești cu care o pronunțase Păturică, făcu o mare întipărire între auditori, căci ei nu cunoșteau încă adevăratul înțeles al proclamațiunilor.

¹⁾ Dragostea sașu amorul.

Primile ile ale administraiei lui Păturică fură consacrate în scoaterea amploiailor celor vechi și orînduirea altora, cari să corespunză cu intențiunile sale. Intre acești noi ciocoii aleși de Păturică, după chipul și asemănarea sa, era și unul numit Neagu Rupe-piele, om născut să fie călău, și care se silea prin crușimi ne mai auite a nu 'și strica reputaiunea pronumelui său. Pe acesta îl alese Păturică de împlinitor al tuturor jafurilor ce făcea.

A descrie cu deamănuntul despoierile și caznele ce suferia locuitorii de toate clasele, de la acest monstru, ar fi o lucrare de care pana noastră s'ar indigna. E deajuns a spune că numai birul se împlinea de la sërmanii sătenii de câte trei ori și patru ori pe un trimestru: taxidarii luaū întreită deciuială pentru oerit, ierbărit, tutunărit și vinărit; și când sătenii nu mai aveaū cu ce să plătească, îi ungea cu păcură și îi lega de copaci ca să'i înțepe viespele și țințarii, apoi le vindea dobitoacele și după ce 'i sărăcea cu desăvirșire, îi închidea în coșare ca să nu poată reclama la stăpănire.

Intr'o i Dinu Păturică sta închis într'o odaie împreună cu Neagu Rupe-piele și incheia socotelile trimestriale. Suma adunată se ridica la o ifră de patru ori mai mare de ce s'ar fi convenit după lege.

— Puini bani, Neagule, foarte puini, ise ciocoiul; eū credeam să'mi aduci trei mii pungi de bani.

— E!! cocoane Dinule, mulțumește-te și pe atât.

— Și de ce așa, când am fi putut să strângem mai mult?

— Dar bine cocoane Dinule, de unde eram să adun atâți bani?

— De la țărani, nerodule! să'i lăgi cot la cot și să le prăjești piepturile pe lângă foc și vei vedea cum o să scoată la bani.

— Toate acestea le-am făcut, ba încă și mai multe? 'i-am spânzurat cu capul în jos, le-am bătut țepuși de trestie pe sub unghii, le-am luat chiar vitele și lucrurile din case și le-am vîndut: ce voești să mai fac:

— Ia spune-mi ce ai făcut cu cele două sute de vaci care le cere Ipsilante?

— Am urmat porunței ce 'mă-ai dat? am luat optzeci de slujitori cu mine, și în puterea gârbaciului și a trântelilor, am strâns opt sute de vaci în loc de două sute.

— Bravo Neagule; și cu ce preț le-ai cumpărat, ia spune-mi?

— Câte lei trei de vită.

— Iar după aceia ce ai făcut?

— Am trimes două sute lui Ipsilante; iar pe cele-lalte le-am vîndut iarăși țeranilor cu câte lei cinci-spre-dece una.

— Adu banii 'ncoace, țise Păturică cu o lăcomie nedescriptibilă.

Neagu Rupe-piele începu să numere banii și Păturică să'i strângă cu lăcomie; dar când se aflau amândoi ocupați cu liquidarea acestei îngrozitoare hoții, oare-cine bătu în ușa camerei cu multă violență.

Păturică strânse banii în grabă; apoi țise:

— Cine bate la ușă?

— Eă, cocoane.

— Și ce vrei, spune ?

— Iți aduc o ștafetă de la Ipsilante.

— Ado 'ncoace.

— Pofim cocoane, adaose Năstase Arnăutul Ciocoiul deschise ușa și luă ștafeta din mâna lui Năstase Arnăutul, care devenise acum polcovnic de județ, apoi citi ștafeta, și o trânti pe masă.

— Se vede că nu sunt bune mujdelele din această ștafetă, dișe Neagu Rupe-piele.

— Nicî de cum, răspuse Păturică distract. Imî cere două sute miî de lei.

— Dar bine abia sunt trei dișile de când 'i-am trimis bani.

— Imî mai scrie iarăși că Turcii aũ intrat în țară, și asta nu'mî place de loc.

— Și mie asemenea.

— Ia spune Neagule, cum am face noi, să scăpăm aceste două sute miî de lei din mâna lui Ipsilante ?

— Să nu'î trimetem.

— Ba să'î trimetem, dar să găsim vre-un tirtip, ca să'î luăm înapoi ; ia caută tu un marafet, de, să te ved ?

La aceste cuvinte Neagu deveni palid ; el înțelesese întunecoasa cugetare a lui Păturică, și cu toată fieritatea caracterului său se înpăimântă.

— Ai găsit mijlocul Neagule ?

— Da, cocoanē Dinule.

— Ia să vedem ?

Pe de o parte numărând banii în mâna trimisu-

lui și luând teșcherea de primire, iar pe de alta, doi flăcăi îl așteaptă în pădure, îi dă... și...

— Și ne aduce banii înapoi. Aferim Neagule.

Cât țină acest regim de terorism ciocoiesc, nenorociții locuitori din aceste două județe deteră jălbi neîncetat contra tâlhăriilor lui Păturică: dar aurul ciocoiului paraliza toate măsurile stăpânirii. În fine revoluțiunea cădu. Grigore Ghica Vodă se orânduie Domn, iar Turcii, se retraseră peste Dunăre:

Aceste schimbări politice îndemnară pe țărani a se scula cu mic cu mare și a se înfățișa cu jalbă la Domnie.

Era o priveliște jalnică pentru un om cu inimă a vedea pe nenorociții țărani în număr de patru cinci sute, îmbrăcați în trențe, desculți, veșteți la față, și cu ochii stinși de sărăcie și alte suferințe: ba încă unii dintr'înșii purtau pe corp chiar semnele torturilor abia cicatrizate, iar cei de tot schilodiți erau transportați în care cu boi.

Ei intrară în București pe la opt ore de dimineață, tocmai pe când domnitorul se afla în divan, și ca să atragă mai mult atențiunea publică, unul dintr'înșii făcu un sul de rogojină, și dându-i foc la partea de sus, îl puse în cap, apoi scoțând jalba din sân, o puse în vârful unui proțap lung, și intră în curtea domnească.

Zgomotul ce produse această procesiune mărită foarte mult prin mulțimea norodului atras de curiozitatea lucrului, ajunsese până la aușul Domnului, care ieși în pridvorul palatului, și primi jalba din proțap chiar cu mâna sa.

Domnul dete jalba marelui logofăt să o citească, și pe când acesta arăta cu voce tare toate nelegiuirile lui Păturică, el le constata pe figurile și în starea de mizerie în care erau ajunși nenorociții jeluitori. În fine mânia lui ajungând până la indignare, strigă ca un leu :

— Să vie 'ncoa Spătarul.

Spătarul se prezintă înaintea Domnitorului.

— «Archon Spătare, ȕise Ghica să trimiți «patru-ȕeci de arnăuți la Bucov, ca să ridice pe acel «nelegiuit Ispravnic, să'l pecetluiască, și să'l bage «în ocna părăsită. Iar dumneata archon Logofăt, să «vinȕi toată averea aceluși tâlhar, și să despăgubești «pe acești sêraci».

Țêranii aȕind cele poruncite de Domn, ridicară mâinele spre cer și începură a striga : «Să trăești «întru mulți ani Măria ta ! Dumneȕeu să-ți rês-«plătească cu bine mila ce ai arêtat către noi, ne-«mernicii robi ai Măriei tale».

Domnitorul aruncă asupra lor o privire plină de amor părintesc și după ce îi incredință încă odată că le va face dreptate, intră iarăși în divan.

CAPITOLUL XXXIII

Ocna părăsită

Intr'o dimineață din luna lui Maiu, doi slujitori de județ străbătea plaiul ce ducea la ocna Telega, călări pe cai mici de munte. Acești cai de și erau

mai slabi de cât caii iezme ai lui Alexandru Dumas, avea însă și ei calitățile lor, căci suiau fără osteneală cele mai repezi dealuri și, conducea pe călăreți pe marginea celor mai adânci prăpăstii fără a'i expune la cel mai mic pericol.

Unul dintre cei doi slujitori era june și purta la spate o flintă haiducească, iar la brâu avea două pistoale mari turcești; cel d'al doilea era mai înaintat în vârstă; trăsurile feței sale pline de asprime, ochii săi sângheroși și sprâncenile cele dese și zbârcite, arăta pe omul crud și gata a săvârși ori-ce nelegiuire. El avea o geantă cu scrisori atârnată de gât, și un cuțit mare arnăuțesc pus la brâu.

Era pe la opt ore ale dimineței; soarele sta înfipt cu mândrie pe bolta cea albastră a cerului, și arunca de acolo dulcea sa lumină asupra munților plini de zăpadă și a câmpiilor înverșite, iar razele lui străbătând prin norii de aburi, compuși din roua nopții, formau o mulțime de curcubee tricolore ce încântau privirea.

Cintisa și pietrușelul făceau să răsune colnicele prin vocea lor ascuțită dar plină de dulceață: ciocârliile se înălțau în aer întocmai ca niște mici bombe, apoi se opreau în loc bătând din aripă, umpleau aerul de melodioasele lor cântări. Prepeșițele, aceste inocente și fricoase păsări, ce se nasc și mor în iarba liveștilor și în frunzele cele dese ale dumbrăvilor, prin vocea lor monotonă, dar ritmică, părea că servă de regulator al cadențelor acestui concert divin.

În aceste momente, când natura întregă părea că înalță rugă de mulțumire către creatorul ei, cei

doi slujitori de și dedați cu asemenea sublime spectacole, nu rămăseră nesimțitori la priveliștea ce-î înconjura. Ei se opriră pe loc și priviră în tăcere magnifică panoramă ce le absorbise simțirile, iar mai în urmă unul din ei rupse tăcerea:

— De multe ori am trecut prin plaiul acesta, măi Badeo, dar nici odată nu mi s'a părut atât de mândru ca astă-ți. Munții par că 'noată în pară de foc, păsările ciripesc cu mai multă dulceață de cât alte dați, chiar apele Doftanei par că dorm. Ce mândrețe!....

— Așa este măi Vlade, toate sunt precum ți-ai spus, dar nu simț nimic; 'mi-e inima închisă.

— Și de ce măi Badeo?

— De multe mări!

— 'Ți-o fi mâncat lupul vre-o vită, sau te-o fi prădat zapciu?

— Nu mi s'a întâmplat nici una din câte ți-ai spus.

— Ce ai dar de șești bosumflat?

— Ia mă gândesc la bietul coconu Dinu, fostul nostru ispravnic, că sunt trei luni de când șeade închis la ocna părăsită.

— Lasă să șeadă, că prea era nemilostiv și hrăpitor; țipa județul în mâna lui ca broasca în gura șarpelui.

— Așa este mă, da de, e păcat și de dânsul!

— Păcat? Dar bine ai uitat cum ardea și căznea pe săraci? Nu știi ți-ai spus că românească; după faptă și răsplată?

— Ai dreptate măi Vlade, a făcut în adevăr multe nelegiuiri, dar 'l-a pedepsit Dumnezeu de

ajuns. 'Ți-aduci aminte, când pleca cu cercetarea prin județ? Ce mândru era mare! Și cât de bine îi ședea călare pe bidiviul său cel roib și pintenog¹⁾. Par'că era Făt-frumos din poveste. Ei bine mă Vlade ma'ș prinde cu tine p' o vadră de vin, că să'l veđi acum nu 'l-ai mai cunoaște.

— Și de ce mări Badeo?

— 'L-a mâncat necazul și ocna părăsită.

— Ce spui tu mă?... Se vede dar că este rău în ocna părăsită?

— Nevoie mare mări Vlade! Eū de aș fi ca Vodă, în loc de a osândi pe tâlhari la ocna părăsită, le-aș tăia mai bine capetele.

— Da de ce mări Badeo?

— Pentru că este de o mie de ori mai bine să omori pe om dintr'o lovitură, de cât să'l uciđi cu încetul. Am vęđut pe Radu haiducul pe care 'l-a băgat Caragea în ocna părăsită, era știu coala voinic din patru-zeci, rupea piatra în mână; dar după ce a șęđut numai șease luni în ocna părăsită, nu 'l-am mai cunoscut; îi crescuse barba de trei coți, ochii îi luceau ca de strigoii, surđise și ologise.

— Și a mai trăit mult mă Badeo?

— Să veđi. Intr'o ți m'am coborât în ocna să'i duc de-măncare, și 'l-am găsit cu dinții rânjiți și zgârcit ca un ghem în culcușul său de paie; îl strigai odată, de două ori, de trei ori și nu'mi răspunse, îl mișcai cu mâna, dar ce să veđi? El murise!

¹⁾ Țăranii numesc bividiū or-ce cal frumos și iute la fugă. Simțul însă cel adevărat al cuvântului însemnează; cal pitic de Arabia.

— Murise!

— Ba încă negrijit și nespovedit ca un câine.

— Sermanul, ce păcat!

Cei doi slujitori își urmară mai mult timp călătoria absorbiți în povestirea lor, dar caii de odată se opriră; atunci ei vădură cu oare-care surpriză că se aflau dinaintea Cămarășiei ocnelor.

Cămărașul se plimba în acel timp pe prispa caselor, absorbit cu totul în fumarea ciubucului său. Slujitorii descălicară după cai, și după ce îl salutară, îi dete poruncile și se retraseră. Unul însă dintre dênșii făcu un semn de înțelegere cămărașului, apoi intră împreună cu dênșul în cămarășie, și după ce se așezară unul pe pat iar cel-l'alt pe o laviță, începură această întrevorbire:

— Ei bine Neagule, ți se Cămărașul aședându-se pe pat, ce mujdele îmi aduci despre bietul coconu Dinu?

— Foarte bune, arhon Cămăraș: am două scrisori, una de la Conțu, iar cea de a doua de la un boier, pe care nu'l cunosc. Eū creș că Conțul a izbutit să scoată porunca Domnească de iertare, ai ce ți ci?

— Poate, dar eū unul nu creș.

— Și de ce așa?

— Fiind-că cunosc prea bine pe oamenii cei mari; ei ne linguesc pe noiăștia micii numai când aū trebuință de noi, iar când ne ved căduți în nevoi, ne dă cu piciorul ca la niște vase netrebnice.

— Ori-cum va fi însă, te rog să-ı dai aceste două

scrisori mai în grabă, și eu voi veni mâine de dimineață să iau răspunsul.

Acest slujitor ce se interesa atât de mult pentru scăparea lui Păturică, era Neagu Rupe-piele, vestitul mumbașir, prin care ciocoiul își săvârșea toate despoierile și crușimile sale pe când se afla Ispravnic; el scăpase de urgia domnească numai prin fugă și deguisare, iar acum se făcuse purtător al corespondenței dintre Păturică și câte-va persoane mari din București ce se încercau a-l scăpa din ocna.

Să ținem acum câte-va cuvinte și despre ocna părăsită de la Telega:

Ocnele de la Telega sunt situate pe o câmpie înconjurată de dealuri acoperite cu păduri și udată de riul Doftana ce o traversează.

Puțurile din care se scoate sare se împart în ocne lucrătoare, și ocne părăsite. Aceste din urmă se numesc ast-fel căci sunt lăsate în nelucrare, une-ori pentru că minerii le cred exploatare de ajuns și se tem să nu se surpe peste dârșii, iar câte odată din cauză că se ivesc izvoarea de apă, ce împiedică lucrarea.

În timpul domnilor fanarioți exista la Telega mai multe guri de ocne părăsite, dintre care una servea de închisoare pentru tâlharii cei mai vestiți prin omoruri și crușimi.

Această temniță subterană avea o intrare pătrată susținută de toate părțile cu ghizduri de lemn întocmai ca ale puțurilor din care se scoate apă. Această formă pătrată, ținea până la o profunditate de 10—12 stânjeni, iar de acolo în jos se lărgea

gradat în circonferință, și când ajungea la profunzimea cerută de știința mineralogiei, devenea un haos înspăimântător ¹⁾. Păreții ei erau umezi și de multe ori pica apă dintr'înșii, aerul era iute, infectat de miazme și omorător; o lumină palidă abia străbătea câte o dată spațiul nemăsuratei adâncimi ca să mărească și mai mult grozăvia acestui mormânt teribil.

Tâlharii condamnați a locui în acest iad pămîntesc, era tot din cei osândiți de Divan la moarte, și ale căror sentințe le preschimba Domnitorii în muncă perpetuă; dar nici unul din câți se închidea acolo nu putea să trăiască mai mult ca două sau trei ani, căci umezeala și aerul cel înecător le curma dăilele.

In fine dacă faimosul vers al lui Dante :

Lasciate ogni speranza voi ch'entrate ²⁾.

s'ar fi putut scrie unde-va, negreșit că acel loc nu ar fi putut să fie de cât pe porțile ocnei părăsite, căci ori-cine intra acolo își pierdea speranța de a mai ieși viu vre-o dată.

Iată locașul în care se afla de trei luni Dinu Păturică, acel om mândru și ambițios, care comisese toate lașitățile și crimele cele mai îngrozitoare numai ca să ajungă la mărire. Ar fi crezut el vre-o dată că o să părăsească atât de curând palatele sale cele

¹⁾ Oamenii speciali în mineralogie m'a încredințat că adâncimea ocnelor de sistema veche, nu se întindea mai mult de 150—155 și maximum de 160 metre.

²⁾ Dante. Infernul. Cântul III, versul IV.

luminoase, mâncările cele alese și acea mulțime de lingușitori, care se supunea orbește la toate capriciele lui, și se credea fericit când puteau să fure câte un zâmbet de mulțumire după fața lui cea severă? Dar averile lui cele nenumărate, dar soția și fii săi, speranța bătrânețelor sale, pentru a căror fericire poate că săvârșise cea mai mare parte din nelegiuirile sale, ce vor fi devenit toate acestea? Vom vedea.

Primele zile ce petrecu în ocna părăsită fură prea dureroase pentru dânsul. Intunericul cel mare, singurătatea, patul sêu de paie și mâncarea cea puțin hrănitoare, îl adusesse într'o stare grozavă de paroxism și de furie, în cât urla ocna de vaetele și tânguirile lui.

În darn chema somnul ca să'i aline durerile fizice și morale căci el fugea de la dânsul, sau de și venea câte odată să închiadă ochii lui cei slăbiți de lacrimi, dar la sgomotul unei pietricele sau a unei picături de apă ce cădea din pereții ocnei, fugea și'l lăsa iarăși în prada turburării și a disperării sale. Dar după ce trecu cât-va timp el începu a se mai obișnui cu noua sa locuință și deveni mai liniștit, ba încă după scrisorile ce scria pe la protectorii săi, și răspunsurile încurajatoare ce primea, începuse a spera că peste puțin va părăsi ocna, ca să se mute iarăși în palaturile sale. Cu toate acestea răul ocnei începuse să roază cu încetul acea organizațiune robustă: reumatismul îi coprinsese tot corpul, ochii i se umflase, facultatea auzului i se paralizase, și o tuse violente amenința din ce în ce mai mult existența lui.

Aceasta era starea fizică și morală în care se afla Păturică, în ziua când primi cele două scrisori ce i le adusesese Neagu.

El ședea lungit pe patul său de paie, și aștepta cu nerăbdare ora prânzului, ca să'și astâmpere foamea ce începuse a'l turmenta. De astă dată însă, cămărașul îi trimise porțiunea înaintea orei fixate. Păturică vedând dintr'această schimbare ceva extra-ordinar și poate chiar în favoarea sa, se repeși cu furie asupra coșului cu merinde ce se cobora încet legat de o sfoară. Căută într'ênsul și găsi două scrisori pe care le luă cu o nerăbdare nervoasă, și apropiindu-se de felinarul ce sta atârnat deasupra patului său, deschise mai întâi pe una dintr'insele și citi cuvintele acestea:

Cocoane Dinule!

«Cu destulă mâhnire te vestesc că cocoana Du-
«duca soția dumitale, a luat tot din casă și a fugit
«cu un Turc peste Dunăre, lăsând pe bieții copilași
«pe drumuri. Moșiile, viile și casele dumitale s'aũ
«vândut la Sultan-mezat, iar banii s'aũ trimes cu om
«domnesc, ca să se împartă la țărani ce se ȃice că
«'i-ai sărăcit când erai Ispravnic. Veï ști iarăși că
«bătrânul dumitale tată a murit de inimă rea, pentru
«afrontul ce 'i-ai făcut, când ai pus arnăuții de 'l-a
«dat afară din casă».

Al dumitale de aproape prieten și frate,

S***

Iată și copriinderea celei de a doua scrisoare :

Dinule !

«M'am dus de mai multe ori la Vodă să'l rog pentru tine, și 'l-am găsit tot-d'auna neînduplecat, «iar în cele din urmă 'mi-a spus'o ritos, că o să te «lase să putrezești în ocna părăsită ca să slujești de «pildă și altor hoțomanî ca tine. Vodă a ȃis aceasta.

*N****

Aceste douë scrisori fu pentru Păturică o lovitură de trăznet. Averile sale câștigate prin nenumărate crime și lașități, acum erau risipite ca praful în vânt; soția fugită, copiii lăsați în voia întâmplărei, el chiar condamnat a muri cu încetul în fundul ocnei părăsite, chinuit de durere și disperare.

Ar fi fost o mare fericire pentru dînsul dacă aceste știri teribile 'l-ar fi omorât de odată, sau 'i-ar fi paralizat inteligența căci ar fi scăpat de toate suferințele morale și fizice; dar providența în decretele sale cele nepătrunse de mintea omenească, voise a'î lăsa neatînse toate facultățile, ca să guste și el acel venin amar cu care adăpase societatea atîta timp.

După ce se mai alinară dureroasele impresiuni ce lăsase în inima lui acele fatale scrisori, el cădu pe patul său cel de paie și începu a plînge cu amar și a se lovi cu pumnii în cap de disperare.

Se ȃice că hoții și tâlharii sunt superstițioși și fără curaj la loviturile soartei. Nu știm pîna la ce grad poate fi adevărată această maximă; știm numai că Păturică, acel om de fier, care în furia ambițiunei sale disprețuise mustrarea de conștiință și chiar

pe Dumnezeu, acum devenise atât de fricos în cât cel mai mic sgomot îl făcea să tremure.

Une-ori i se părea că vede umbra tatălui său eșind dintre stâncile titanice ale ocnei, și ținându-i cu voce mormântală: «Fiu nelegiuit! privește starea în care m'a adus răutatea și mândria ta! Dumnezeu pe care l-ai disprețuit atâta timp te vestește prin mine, ca să-ți mântuești sufletul prin căință, căci trupul tău nu va mai eși cu viață de aici.

Alte dați iară i se părea că vede oameni spânzurați, cu limbile ieșite afară din gură pline de sânge, și femei slabe și urâte la față, mâncându-și copiii și dându-i și lui să guste din cărnurile lor reci și putrede, ca unui pricinuitor al morții lor.

În momentele unor asemenea oribile alucinațiuni, mintea îl părăsea cu totul, capul i se înflăcăra, își rodea mâinile de disperare și striga cu o voce răgușită și tremurătoare: «Stafiile! stafiile! săriți creștinii buni! nu mă lăsați că mă strânge de gât aceste umbre ale lui Satana»; apoi deschidând ochii săi cei înflăcărați și rătăciți de teroare, se repedea dintr'un loc într'altul și începea iarăși a striga: «Luați de lângă mine pe aceste femei schiloade, căci mâinele lor cele uscate și sângele ce varsă din guri mă îngheață de frică!»

Dar toate rugăciunile lui erau în darn, nimeni nu-l auzea, nimeni nu venea să-i răcorească fruntea sa cea plină de sudori, sau să-i stingă acea sete infernală, ce-i usca gura și pieptul.

În fine după o existență mizerabilă de șapte luni, își dete sufletul în spasmuri și părăsit de toată lumea.

A doua zi după moartea acestui monstru, populațiunea Bucureștilor se afla într'o mare agitațiune. Cauza ce pusesese în mișcare, pe acești adevărați strănepoți ai Grachilor, ¹⁾ venea de la vestea ce se răspândise, că în acea zi era să se dea prin târg un falit fraudulos, iară după aceia să'l țintuiască dinaintea prăvăliei lui, ca să serve de pildă poporului.

O mulțime de curioși de toate etățile și clasele societăței inundaă piața Sf. Gheorghe cel nou, iar o altă grupă destul de numeroasă intrase în curtea Spătăriei și cu toate că timpul era ploios în acea zi și vântul nordului sufla cu tărie, ei însă înfruntau cu bărbăție și ploaia și frigul, numai ca să poată vedea acel spectacol barbar ce'i dilecta atât de mult.

În fine logofătul Spătăriei vedând nerăbdarea și curiozitatea gloatelor, se arată înaintea mulțimei, și citi cu voce tare hotărârea departamentului de Criminalion, prin care condamna pe mofluzul mincinos a fi bătut la spete prin toate piețele neguțătorești și a se țintui de urechi în fața prăvăliei sale.

După ce se termină citirea hotărârei, patru Arnăuți spătărești intrară în temniță și scoaseră pe nefericitul falit cu capul ras, desbrăcat până la mijloc și cu mâinile legate una lângă alta cu o funie lungă

1) Tiberiu și Caiu Gracus erau fii ai lui Semproniu Gracus și ai Corneliiei fiica lui Spicion. Acești adevărați patrioți romani vedând deplorabila stare în care ajunsese Roma, patria lor, din cauza răzbelului social, se încercară a o ajuta ca să scape din peire, dar amândoi cădură victime ale furiei poporului. Mai mulți scriitori de romane s'au servit de numele acestor doi celebri romani, numai ca să arate populațiunea cea fluctoasă a Romei cei vechi.

iar după aceia unii dintre Arnăuți apucă funia de căpătâi și începu a trage pe pacient după sine, pe când alți doi puși unul d'a dreapta și cel-l'alt d'a stânga pacientului, îl lovea pe spinare cu nuele de salcie.

Sângele, ce sărea din pielea nefericitului om ruptă neîncetat de lovituri și țipetele lui de durere, produceau diferite impresiuni în inima poporului: femeile și oamenii cei miloși cereau iertarea lui, iar gloata cea mare în care intrau și cei sărăciți prin falimentul cel fraudulos, simțeau o nedescriptibilă bucurie pentru tot ce suferea pacientul, și la or-ce gemăt de durere, ei îl apostrofa cu cuvinte de acestea: «Bine îți face tâlharule că ai sărăcit lumea!— «Să'i dea la nuiele până îi va cădea toată carnea «după spinări» fără a mai numi și pe unii care strigau: «Să'l spânzure sau să'l pue în țeapă».

Vederea torentelor de sînge și pofta de răzbunare iritase atât de mult pe popor în cât dacă s'ar fi aflat la această privilește barbară vre-unul din acei filozofi umanitari, negreșit ar fi creșut că se află în Roma gladiatorilor, în Roma martirilor, și pe Români 'i-ar fi luat drept acel mizerabil și degradat popul al Romei imperiale, care suferea sclavia și umilirea fără să murmure, și se revolta numai atunci când îi lipsea pâinea și circul. ¹⁾

Această procesiune îngrozitoare trecu mai întâi pe piața Sf. Gheorghe cel nou, de acolo intră în

¹⁾ Poporul Roman din timpul imperiului era așa de demoralizat, în cât se revolta numai când îi lipsea pâinea și spectacolele, și strigau: «panem et circensem».

ulița Șelarilor și ieșind pe la Curtea Veche, merse spre Sf. Gheorghe cel vechi, iar de aci intră în ulița cea strîmtă din dosul Bărăției, unde era să se petreacă cea mai îngrozitoare parte a acestei oribile drame.

Poporul ce părea sătul oare-cum de ceea ce văduse până aci, pe dată ce se înștiință că a sosit timpul țintuirii, năvăli cu furie asupra locului unde era să se săvârșească această barbară faptă. Curiozitatea era atât de mare în cât unii din mulțime intrau prin silă în casele și prăvăliile neguțătorilor, ca să poată privi mai bine execuțiunea, iar alții se suiau chiar pe acoperișul caselor cu riscul de a cădea și a se zdrobi.

În momentul însă când esecutorul ridicase pe pacient în vârful picioarelor și se pregătea să-i țintuiască urechile la stâlp, clopotele de la câte-va biserici începură a suna, și o psalmodie tristă ajunse la auzul mulțimei.

Aceste cântări ieșea din gurile câtor-va preoți și cântăreți, ce petreceau la mormânt un cadavru așezat într'un coșciug modest și purtat de patru postelniceî pe un pat mortuar compus din lemn simplu și căptușit cu chembrică verde.

Poporul, ale căruia sentimente se schimbă foarte lesne, cum auți cântările preoților și vădu cortegiul funerar apropiindu-se, începu să se tragă înapoi cu respect ca să-î înlesnească trecerea, dar această bună-voință fu nefolositoare, căci din partea opusă a uliței venea o căruță de țară cu două cai, în care

era asemenea un coșciug închis și un preot care citea cadavrului dintr'însul rugăciunile de odihnă.

Aceste două procesiuni mortuare, neputându-se vedea una pe alta din cauza poporului ce era adunat în centrul uliței, înaintară una contra alteia până la locul execuțiunei și se opriră, căci ulița era atât de strâmtă în cât era cu neputință a trece una pe lângă alta, sau a se întoarce una din ele înapoi, spre a putea trece cea-l'altă.

În fine Baș Buluc-Bașa al Spătăriei, însărcinat cu executarea hotărârei, vădând această încurcătură, făcu semn executorului să-și termine lucrarea. Un țipăt ascuțit și nervos repetat de mai multe ori, anunță poporul că țintuirea s'a terminat. Gloatele dispărură într'o clipă; totul intră în tăcere, numai cele două procesiuni stetea una în fața celei-l'alte dinaintea falitului țintuit.

Ar fi ținut cine-va, că între morții din cele două coșciuge și neguțătorul cel țintuit există o legătură fatală sau o ură neîmpăcată. Ei bine, această legătură exista în adevăr, căci cadavrul cel purtat pe patul mortuar și însoțit de preoți și cântăreți era al Postelnicului Andronake Tuzluc; cel d'al doilea cadavru, tras de două cai de sat în acea căruță mizerabilă era al lui Dinu Păturică; iar mofluzul cel țintuit era Costea Chioru, care de și cam târziu, luă însă o aspră răsplătire pentru toate crimele ce săvârșise.

Iată cum își terminară cariera vieței acești trei scelerați. Întâmplarea voise ca ei să se mai întâlnească încă odată, înainte de a se prezenta lui Dumnezeu

spre a'și da seama de relele ce săvârșiseră pe acest pământ.

Cât despre Kera Duduca, am aflat mai în urmă, că ea voind să facă pe cocheta în casa noului ei bărbat fu descoperită de dânsul și trimisă înaintea Cadiului care ordonă să o coasă într'un sac și apoi să o arunce în valurile Dunării, după coprirea legilor musulmane.

EPILOG

Din opincar Mare Spătar

La 23 Aprilie anul 1825, locuitorii Bucureștilor erau cuprinși de frigurile veseliei și ale plăcerii; ei serbau ziua Sfântului Gheorghe, vechiul patron al României. Ulițele mari și mici erau măturate și stropite cu apă; prăvăliile neguțătorilor și casele boierilor erau împodobite cu ramuri de salcie și iarbă verde. Un cer senin și un soare dulce de primăvară venea să completeze acest cadru magnific ce prefăcuse orașul într'o grădină improvizată.

Podul Mogoșoaiei era plin de privitori de amândouă sexele și din toate clasele societății, bine înveșmîntați și cu fețele zîmbitoare; ei se îndreptau către mănăstirea Mihaiu-Vodă unde era să se săvârșească într'acea zi nuntă domnească.

Pe amândouă laturile uliței de pe podul Dâmboviței ce ducea la Mihaiu-Vodă, erau brași infipți în pământ, și împodobiți cu panglice și beteală de fir.

Înainte a acestor brazi erau două rînduri de catane spătărești îmbrăcate cu mintene, poturi (nădragi) și ghebe scurte, împodobite cu găitane tricolore; iar pe cap purtau căciuli cu floace albastre, și drept toată armătura aveau câte o pușcă pusă pe umeri și câte un pistol la brâu.

La spatele acestor ostași se formase pe amîndouă părțile piramide de curioși cari aștepta cu nerăbdare trecerea alaiului domnesc. Dar așteptarea nu fu lungă, căci puțin se arată înaintea lor spectacolul ce le ațitase atît de mult curiozitatea. Alaiul sosea.

Acest cortegiū princiar era orînduit ast-fel:

Avantgarda se compunea din breasla Agiei alcătuită din călăreți polcovnicești călări și armați, Vel-Căpitan de cazaci cu steagul și toboșarul său talpașii dorobănțești pedestri cu tobele, chiverele și cimpoaiele lor; Vel-Căpitan de dorobanți cu zapcii săi și cu câți-va din breasla armenească, cu steag și tobe după dînsii; podari pedestri cu topoarele pe umeri, cazacii agiești pedestri, cu cimpoaie și tobe; vînătorii asemenea, căpitanii de agie înarmați; ciaușul agiesc și logofătul agiesc; polcovnicul de poduri cu polcovnicul de ciocli; polcovnicul de vînători cu polcovnicul de Tîrgoviște; apoi marele Agă cu podoabele lui după obicei.

După aceștia venea breasla spătărească alcătuită din lefegii cu steagul, călări; Marele Căpitan de lefegii cu zapcii, *Buciucul*, toboșarii și *sărmaciul* ¹⁾

¹⁾ Sărmaci se numea un fel de gârbaci sau bici de sârmă.

sëu; seimenii călări înarmați și îmbrăcați în haine roșii și moțuri galbene, Bașbuluc bașa cu steagul cel mare cu tobe și șarmaci; scutelnici spătărești înarmați; apoi Marele Spătar.

După dënșii venea breasla Marelui Portar cu toată *ecpaiaua* (suita) sa; Marele Armaș cu steagurile țării, cu trâmbițele și cu armășeii săi; apoi venea caretă domnească trasă de șase armăsari vineți cu doi ciohodari pe capră, doi în coadă și alți șase împrejurul caretei, toți îmbrăcați în haine roșii cu fir și cu ișlice rotunde de samur.

În această caretă ședeau un june și o tînără fată. El era înveștmîntat cu anterior de *suvaî* alb cu vîrgulițe de fir bun, avea fermenă de *buhur* ca paiul grăului și giubea de *zuf* albastru deschis. Peste mijloc era încins cu un brâu de tulpan alb, iar în cap avea fes roșu de Țarigrad. Juna fată era îmbrăcată cu rochie albă de tulpan și încinsă peste mijloc cu un cordon de panglică roșie încheiată cu o cataramă ferecată cu diamante; pe cap purta o diademă de briliante și beteală; la gât avea un giordan de rubine, iar în urechi cercei de smarald înconjurat de diamante. Amândoi acești juni erau de o frumusețe rară, și după privirile furișe ceși aruncau unul altuia, semănau, a fi coprinși de un amor înflăcărat.

Caretă mergea în pasul cailor ocolită de ciohodari, iar după dënșii venea restul alaiului compus din tagmele acestea: Calemul Armășiei cu ftore și trei Armaș cu *ecpaiaua* lor, în mijlocul cărora era Marele Armaș cu haine muiate în fir, steagul cel mare al țării, lăutarii și trâmbițașii domnești, *Uruc-*

Bairam, *Tuiurile*, sacagiii domnești și *salahorii* cu bețile în mâini; apoi cei doi-spre-dece cai domnești împodobiiți cu cioltare (valtrape) de fir și cu calcane de argint suflate cu aur, și cu pene de struț în frunte. Acești cai erau conduși de comiși domnești și înconjurați de ciohodari.

După aceștia veneau comișii, rachtivanii și postelnicii călări, îmbrăcați cu capoturi roșii și purtând în mâini semne domnești. Apoi veneau trei logofăt cu trei vistier, ftorii logofăt cu ftorii vistier, iar în mijlocul lor era marele comis cu *ciaușii* și *capugiții* împărătești, însoțiți de călăreți Turci și Români.

După dënșii venea *ecpaiaua* domnească și se încheia cortegiul prin ortaua ciohodarilor și a satirașilor, căpitani agiești și spătărești, tufecii, *Mataragi Iamac*, *Sarai Iamac*, *Jcioglanii* cu Agaua lor, *Peicii* și *Has-Ahârlii*; iar în urmă venea tagma Divanului purtând *topuzul*, *sangeacul* și semnul Domniei înconjurat de copiii din casă purtând prapurile țarei.

Pe când acest alai defila pe ulița Mihai-Vodă cu acea pompă și mărire cunoscută numai la curțile orientale, Grigore Vodă Ghica împreună cu mitropolitul țarei, doamna cu boierii cei mari și binișlii săi, așteptau în ușa bisericii sosirea mirilor. În fine, ei sosiră și intrară în biserică unde se săvârși ceremonia religioasă a cununiei cu mare magnificență; iar după săvârșirea cununiei, domnitorul dice ginerelui cu glas tare și majestos; «Iată te cinstesc cu caftanul de mare spătar și te fac caimacam al Craiovei ca să răsplătesc bunătatea sufletului tău și sluj-

bele ce ai făcut țarei; fii fericit!» Junele făcu mă-tanie și sărută mâna domnitorului, apoi se retrase plin de bucurie că și ajunsese țința aspirațiunilor sale, iar juna lui soție cădu pe brațele părintelui e-obosită de neașteptata fericire și i sărută mâna cu fierbințeală.

Acest soț fericit era Gheorghe, fostul vătaf de curte al comisului Andronake Tuzluc; era acel june mărimos ce l-am vădut sacrificându-se ca să scape pe stăpânul său de sărăcie și de rușine. El venea să arate Românilor că este de ajuns ca omul să fie bun și înzestrat de natură cu virtuți și inteligență, și fie condițiunea sa ori-cât de obscură la început, el va ajunge la mărire. Cât despre juna sa soție, ea este frumoasa Maria fata Banului C. care de și iubise pe Gheorghe cu multă pasiune, dar preterase mai bine moartea decât o fericire trecătoare și dobândită prin calcarea datoriilor sale de bună fică; suferințele și disperarea lor erau acum răsplătite de

SFÂRȘIT

